

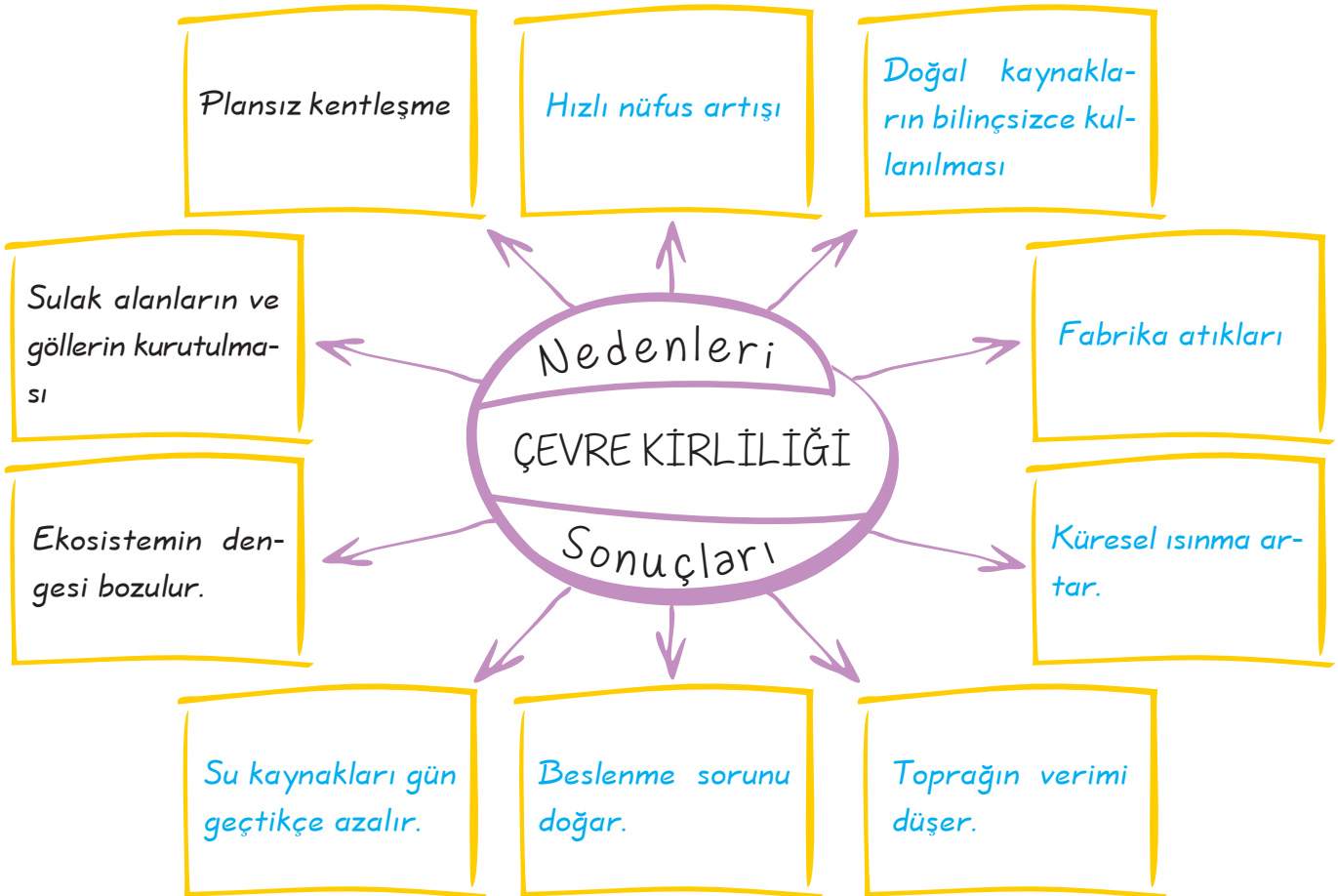
OLAYLAR KİMLERİ NASIL ETKİLİYOR?

Kazanım: Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder.

Günlük hayatımızda birçok olay ile karşılaşırız. Bu olaylar sadece bizi değil, bütün insanları etkileyebilmektedir.

Olay: İnsanları ilgilendiren sosyal, ekonomik, kültürel, dinî gibi alanlarda meydana gelen oluşumlardır.

Olayların çok boyutluluğu: Bir olayın birden fazla nedeninin veya birden fazla sonucunun olmasıdır. Olayların çok boyutluluğu ile ilgili aşağıdaki örneği inceleyelim.

OLGU VE GÖRÜŞÜ AYIRT EDİYORUM

Kazanım: Olgu ve görüşü ayırt eder.

Olgu: Kolayca anlaşılabilen herkes tarafından kabul edilen, bilimsel verilere dayanan kanıtlanabilir bilgidir.

Mustafa Kemal Atatürk Selânik'te doğdu.

Türkiye'de nüfus miktarının en fazla olduğu bölge, Marmara'dır.

Olgunun Özellikleri

- * Doğruluğu kanıtlanabilir.
- * Kişiden kişiye değişmez.
- * Kesinlik bildirir.

- * Herkes tarafından kabul edilir.
- * Olup bitmiş şeylerdir.
- * "Bence", "bana göre" gibi ifadeler kullanılmaz."

Görüş: Kişiden kişiye değişen ve insanların bireysel düşüncelerini yansıtan ifadelerdir.

En kolay ders sosyal bilgilerdir.

Türkiye'nin en güzel şehri Bursa'dır.

Görüşün Özellikleri

- * Doğruluğu kanıtlanmaz.
- * Kişiden kişiye değişir.
- * Herkes tarafından kabul edilmez.

- * Kesinlik bildirmez.
- * Geleceğe yönelik tahminleri ve kişisel ifadeleri içerir.

SORU

Olgu ve görüş arasındaki farklar nelerdir?

ÇÖZÜM

Olgu * Doğruluğu kanıtlanabilir.

* Kişiden kişiye değişmez.

* Kesinlik bildirir.

* Herkes tarafından kabul edilir.

* Olup bitmiş şeylerdir.

* "Bence", "bana göre" gibi ifadeler kullanılmaz."

Görüş * Doğruluğu kanıtlanmaz.

* Kişiden kişiye değişir.

* Herkes tarafından kabul edilmez.

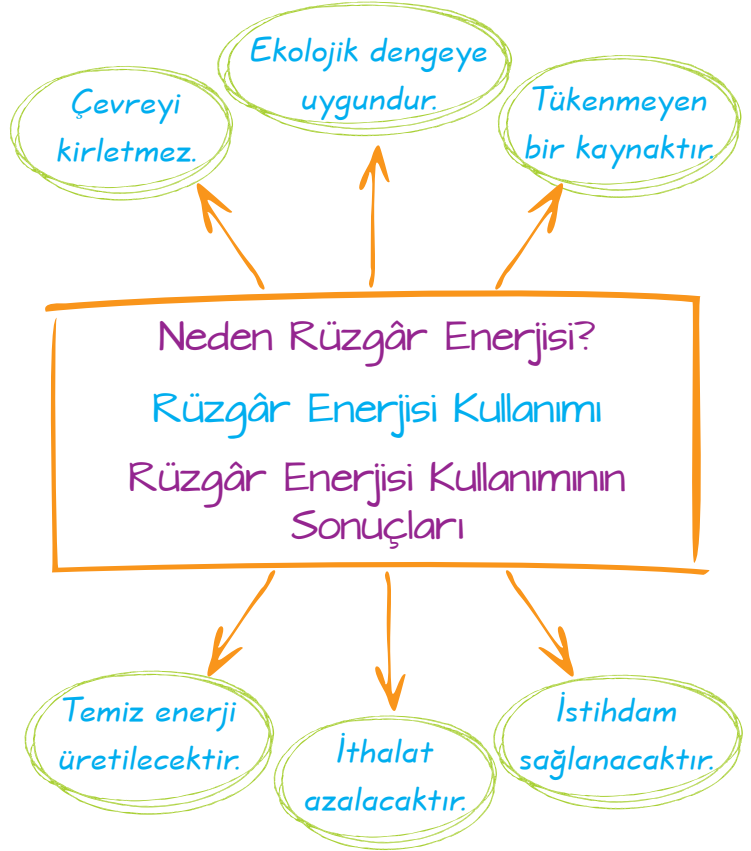
* Kesinlik bildirmez.

* Geleceğe yönelik tahminleri ve kişisel ifadeleri içerir.

A. Aşağıdaki haberden yararlanarak yan tarafta verilen şemada boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

TÜRKİYE'NİN RÜZGÂR ENERJİSİNDE BÜYÜK ATILIMI

Kullanımı sırasında çevreyi kirletmemesi, ekolojik dengenin korunmasını engellememesi ve yenilebilir bir kaynak olması bakımından rüzgâr enerjisi son yıllarda dikkat çekiyor. Enerji ve Tabî Kaynaklar Bakanımızın da açıklamalarına göre Türkiye rüzgâr santrali yapımına önem verecek. Santrallerin artmasıyla enerji ithalatı azalacak, çevre kirliliği önlenecek, santral yapımıyla istihdam sağlanacak.

B. Aşağıdaki tabloda verilen cümlelerin olgu ya da görüş olduklarını örnekteki gibi (✓) işareti ile belirtelim.

		Olgu	Görüş
1.	Eğitim hakkı temel haklarımızdan biridir.	✓	
2.	Dünya üzerinde 7 kıta, 3 okyanus vardır.	✓	
3.	Türkiye sevimli insanların ülkesidir.		✓
4.	Türkiye'nin 81 ili vardır.	✓	
5.	Mantı en lezzetli yemektir.		✓
6.	Lacivert en güzel renktir.		✓
7.	Ankara, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alır.	✓	
8.	Tuz Gölü ve Van Gölü Türkiye'dedir.	✓	
9.	Gazete bir kitle iletişim aracıdır.	✓	
10.	Sosyal bilgiler en kolay derstir.		✓
11.	Fiziki haritalarda denizler mavi renkle gösterilir.	✓	
12.	Türkiye Devleti'nin yönetim şekli cumhuriyettir.	✓	

1. Olayların çok boyutlu olduğunu nereden anlıyoruz?

 Olayların farklı insanları farklı şekilde etkilemesinden
Kıvanç

 Olayların farklı nedenlerinin olmasından
Efe

 Olayların farklı birçok sonucunun olmasından
Ece

Öğretmenin sorusuna hangi öğrenciler doğru cevap vermiştir?

- A) Kıvanç ve Efe
- B) Kıvanç ve Ece
- C) Efe ve Ece
- D) Kıvanç, Efe ve Ece

Cevap: D

2. ▲ 1881 yılında Selânik'te doğdu.

● Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk cumhurbaşkanıdır.

■ İstanbul Harp Okulu'nda okudu.

Atatürk ile ilgili yukarıda sembollerle belirtilen cümlelerden hangileri olgu cümlesine örnek gösterilebilir?

- A) ▲ - ●
- B) ▲ - ■
- C) ● - ■
- D) ▲ - ● - ■

Cevap: D

3. Herhangi bir şehirde demir-çelik fabrikasının açılması o bölgede iş imkânlarını artırıp, ülke ekonomisine katkı sağladığı gibi; çevre kirliliğine de neden olmaktadır.

Yukarıdaki metin dikkate alındığında aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Demir-çelik fabrikaları kapatılmalıdır.
- B) Türkiye'de demir-çelik fabrikaları çok fazladır.
- C) Demir-çelik fabrikalarının kurulmasının çok boyutlu neden ve sonuçları vardır.
- D) Çevre kirliliğinin tek nedeni fabrikalardır.

Cevap: C

4. Kişiden kişiye değişen, insanların bireysel duygu ve düşüncelerini yansıtan ifadelere görüş denir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi görüş cümlesine örnek gösterilemez?

- A) Televizyon bir kitle iletişim aracıdır.
- B) Televizyonun hiçbir zararı yoktur.
- C) Televizyon bilgisayardan daha iyidir.
- D) Televizyon en faydalı iletişim aracıdır.

Cevap: A

5. Aşağıdaki cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) Bir yıl 365 gün 6 saattir.
- B) Aralık, ocak, şubat kış mevsiminin görüldüğü aylardır.
- C) Ülkemizde her mevsim güzeldir.
- D) Ülkemizde dört mevsim yaşanmaktadır.

Cevap: C

1. D	2. D	3. C	4. A	5. C
------	------	------	------	------

HAKLARIMIZ, SORUNLARIMIZIN ÇÖZÜMÜNDE ANAHTARDIR

Kazanım: Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.

Günlük hayatımızda pek çok sorunla karşılaşırız. Sorunlarımızı çözerken **hak** ve **özgürlük**lerimizi bilmeli, **sorumluluk**larımızın da farkında olmalıyız.

Kişinin davranışlarının sonuçlarını üstlenmesidir.

Bir kişinin toplumda sahip olduğu kazanımlardır.

Kişinin başkalarına zarar vermeden istediği şeyleri yapmasıdır.

Sorunlarımızı hak, sorumluluk ve özgürlükler çerçevesinde çözmemiz gerekir. Sorunlarımıza bu şekilde daha kısa sürede çözüm buluruz. Sorunlarımıza çözüm ararken bilgi edinme hakkı ve dilekçe haklarından yararlanırız.

Bilgi edinme hakkı: Demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelere uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarıdır.

Dilekçe hakkı: Bireylerin kişisel veya kamusal konularla ilgili dilek ve şikayetlerini yalnız veya başkaları ile birlikte yargı organı dışındaki resmî kuruluşlara sunabilme hakkıdır.

Dilekçe Hakkı

Madde 74: Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN - EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA
ANKARA

Sosyoloji bölümünde normal öğretim ikinci sınıf, 123456 numaralı öğrenciyim. 2016-2017 ders yılı güz dönemi Kurumlar Sosyolojisi genel sınavına ekte belgesini sunduğum hastalığım dolayısıyla giremedim. Mazeret sınavına alınmam için gereğini arz ederim.

Adres: Huzur Mahallesi, Güven Sokak 15.05.2016
1/11 Balgat / ANKARA **İMZA**
Ek: Sağlık raporu.

Ülkemizde çeşitli sorunlar için başvuruda bulunabileceğimiz çok sayıda kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Tüketici Hakları İhlalleri için;

Tüketici Mahkemesi, Tüketici Hakları Derneği, Tüketici Hakları Merkezi, Tüketici Sorunları İl/İlçe, Hakem Heyeti, Reklam Kurulu.

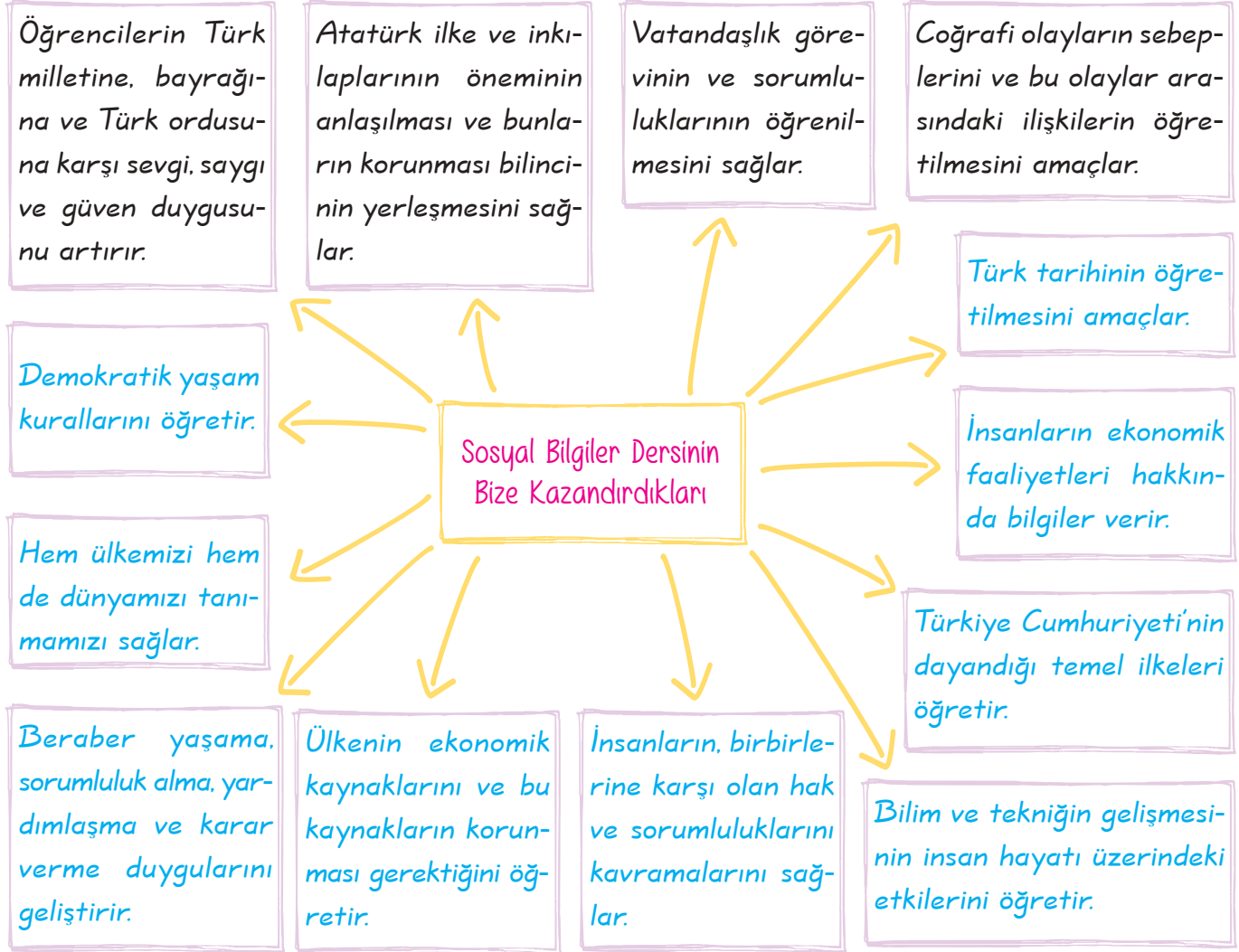
Hizmet Aksamaları için;

- * Muhtarlıklar,
- * Belediyeler,
- * Kaymakamlıklar,
- * Valilikler.

BEN ETKİN BİR VATANDAŞIM

Kazanım: Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder.

Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak yetişmemizde sosyal bilgiler dersinin büyük katkısı vardır.

SORU

Sosyal bilgiler eğitimi alan bir birey ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Toplumsal sorunlara duyarlı olur.
- B) Toplumun değerlerine saygılı olur.
- C) Eleştiren ve sorgulayan düşünce yapısına sahip olur.
- D) Kendi çıkarlarını toplumun çıkarlarından üstün tutar.

ÇÖZÜM

Sosyal bilgiler eğitimi alan bir birey toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün tutmaz. Toplumun çıkarlarına öncelik verir.

Cevap: D

ATATÜRK VE SOSYAL BİLİMLER

Kazanım: Atatürk'ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, yurdumuzu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için eğitim, bilim, sanat ve kültür alanındaki çalışmalara destek vermiş özellikle sosyal bilgiler alanındaki çalışmalara da bizzat öncülük etmiştir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıdaki şemada verilmiştir.

1931 yılında Türk ulusunun kökenini araştırmak ve Türk tarihini aydınlatmak, Türk ulusunun dünya uygarlığına katkılarını ortaya çıkartmak ve ulusal tarih bilincini oluşturmak amacıyla Türk Tarih Kurumunu kurmuştur.

Arkeoloji, antropoloji, etnoloji, dil, edebiyat ve coğrafya alanlarında çalışmalar yapmak amacıyla 1935 yılında Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'ni kurmuştur.

Türkçenin öz güzelliğini ortaya çıkarmak, Türkçeye yeni sözcükler kazandırmak, Türk dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarmak amacıyla 1932 yılında Türk Dil Kurumunu kurmuştur.

Türk kültürüne ait eserlerin sergilenmesi amacıyla Etnografya Müzesini açmıştır.

Ayşe Afet İnan, Burhan Toprak, Jale İnan gibi dönemin öğrencilerini desteklemiş, Avrupa'da eğitim almaları için teşvikte bulunmuş ve bu kişilerin önderliğinde çalışmaların yapılmasını sağlamıştır.

Halka okuma ve yazma öğretmek, millî ve manevi değerlerin topluma kazandırılmasını sağlamak amacıyla 1932 yılında Halkevlerini açmıştır.

SORU

Türk Tarih Kurumu

Türk Dil Kurumu

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi

Bu kurumların oluşumu aşağıdaki bilim dallarından hangisini geliştirmeye yöneliktir?

- A) Dinî bilimleri B) Sosyal bilimleri
C) Fen bilimleri D) Matematiği

ÇÖZÜM

Türk Tarih Kurumu → Milletimizin zengin tarihini araştırmak

Türk Dil Kurumu → Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi → Millî kültürü araştırmak amacıyla sosyal bilimlerin gelişmesini sağlamıştır.

Cevap: B

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAPIYORUM

Kazanım: Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.

Bilimsel Araştırma: *Herhangi bir olayın, bir iddianın gerçekliğini ortaya koymak için yapılan çalışmalardır.*

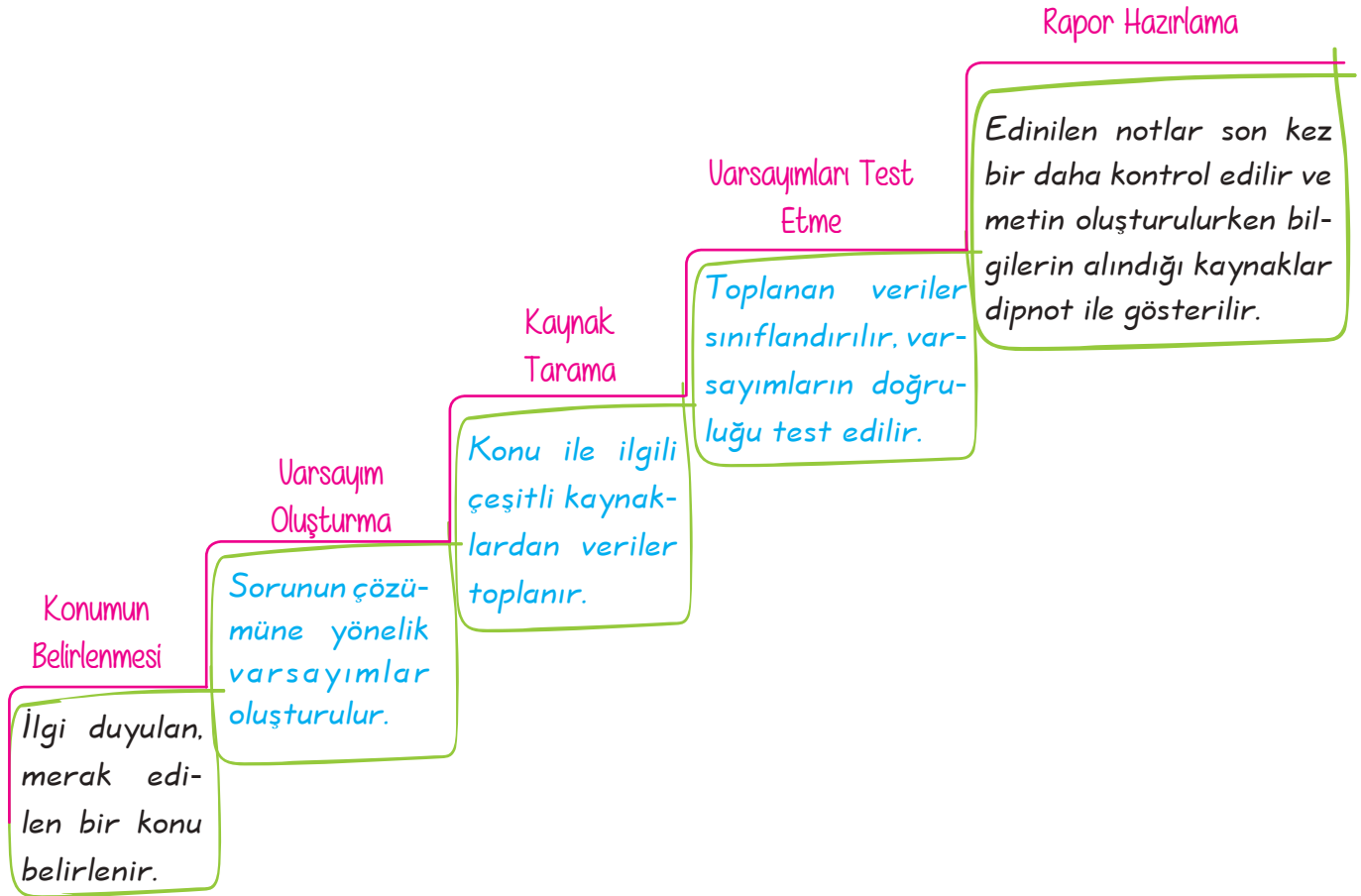
- * Kütüphaneler, en büyük bilgi kaynaklarımızdandır.
- * Kütüphanelerde kaynak aramak ve taramak belli yöntemlere göre yapılmaktadır.
- * Kitap istek formu ile bilgi fişi hazırlamak araştırma yapmak için gerekli çalışmalardır.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA BASAMAKLARI

Araştırma çalışmalarında bilimsel araştırma basamaklarına göre hareket etmemiz araştırmamızda bize kolaylık sağlayacaktır.

Bilimsel araştırma yaparken uymamız gereken bilimsel araştırma basamakları şunlardır:

1. Ünite Sosyal Bilgiler Öğreniyorum

Aşağıda bilimsel araştırma basamaklarını dikkate alarak araştırma yapan bir öğrencinin çalışmasına yer verilmiştir.

- * Konu olarak çevre sorunlarını belirledim.
- * Çevre sorunlarının, insanlığın en önemli sorunlarından biri olduğunu ve bu konu ile ilgili gerekli önlemler alınmazsa doğal dengenin daha çok bozulabileceği varsayımında bulundum.
- * Çevre sorunları ile ilgili çeşitli haberler dinledim ve makaleler okudum. Kitap ve dergi gibi çeşitli kaynaklardan bilgiler edindim.
- * Çevre sorunları ile ilgili edindiğim bilgileri sınıflandırdım ve öne sürdüğüm varsayımların uyumlu olup olmadığını kontrol ettim.
- * Topladığım bilgileri son kez bir daha kontrol ettim, bir araya getirdim, yorumladım ve metnimi oluşturdum. Metnin sonunda çözüm önerilerinden bahsettim. Metni oluştururken bilgileri aldığım kaynakları dipnot ile gösterdim.

UYARI! Araştırdığımız konuyla ilgili yararlandığımız kaynakları araştırma raporunun en arka sayfasındaki kaynakça bölümünde veya dipnotla gösterirsek başkalarının emeklerine saygılı olmuş oluruz.

SORU

- * Konuya ilişkin kaynak taraması yapılır.
- * Farklı kaynaklar incelenerek konuyla ilgili notlar alınır.
- * Kaynakların künyesi çıkarılır.

Panoda verilen çalışmaların tümü, bilimsel araştırma basamaklarını hangi aşamasında yapılır?

- A) Araştırma konusu ile ilgili hipotezler oluşturma
- B) Araştırma konusu ile ilgili bilgi toplama
- C) Elde edilen bilgileri sınıflandırma
- D) Araştırılacak konuyu belirleme

ÇÖZÜM

Sorudaki panoda verilen çalışmaların hepsi bilimsel araştırma basamaklarından, araştırma konusu ile ilgili bilgi toplama aşamasında yapılır.

Cevap: B

A. Aşağıdaki bilimsel araştırma kutularının karşısında boş bırakılan yerlere hangi bilimsel basamağı olduğunu yazalım.

Trafik kazalarının azaltılması için alınması gereken önlemler nelerdir?

Araştırılacak konunun belirlenmesi

- * Trafik cezaları daha caydırıcı olursa kazalar da azalır.
- * Ehliyet alacak kişilere daha donanımlı bir sınav yapılırsa kazalar azalır.
- * Kitle iletişim araçlarında trafik kuralları ile ilgili bilgilendirme yapılırsa kazalar azalabilir.

Varsayımların oluşturulması

- * Kütüphaneler tarandı.
- * İnternet siteleri incelendi.
- * Konuyla ilgili uzman görüşüne başvuruldu.

Kaynak taraması

Konular

- * Trafik kazası nedir?
- * Trafik kazalarının yaşanmasının nedenleri nelerdir?
- * Trafik kazalarını azaltmak için nasıl önlemler alınmalıdır?

Konuların sınıflandırılması ve varsayımların test edilmesi

Test Edilme

Hipotezlerin kaynak araştırması sonucunda doğruluğu kabul edilmiştir.

- * Kaynaklar incelendi. Rapor hâline getirildi.

KAYNAKÇA

- * İçel Kayıhan, Ünver Yener, Trafik Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2006
- * Mutar Bedrettin, Trafik Yönetimi ve Denetimi, Adalet Yayınevi, 2014
- * www.eokulbilgi.com
- * www.turktrafik.com
- * Trafik Şube Amiri Ziya KUTAN

Rapor hazırlama

B. Aşağıdaki cümlelerin sonunda boş bırakılan yerlere cümle doğruysa "D", yanlış ise "Y" yazalım.

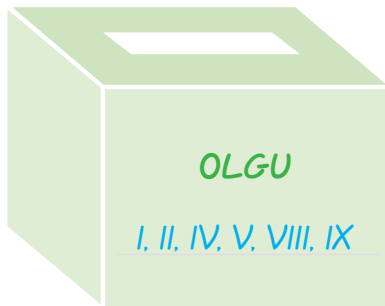
1.	Sosyal bilgiler dersi bireyin sorumluluklarını öğrenmesini sağlar.	D
2.	Sosyal bilgiler dersi matematiksel hesaplama yapmayı öğretir.	Y
3.	Sosyal bilgiler dersi bireyin haklarını öğrenmesini sağlar.	D
4.	Sosyal bilgiler dersi biyolojik yapımızı öğretir.	Y
5.	Sosyal bilgiler dersi bireyin çevreye duyarlı olmasını sağlar.	D
6.	Sosyal bilgiler dersi bireye tarihin ve kültürel mirasın korunması gerektiğini öğretir.	D
7.	Sosyal bilgiler dersi bireyin toplumsal olarak geçmişini öğrenmesini sağlar.	D
8.	Sosyal bilgiler dersi bireyin, farklı yerlerde yaşayan insanlar hakkında bilgi edinmesini sağlar.	D
9.	Sosyal bilgiler dersi bireyin Atatürk'ün ilke ve inkılaplarını öğrenmesini sağlar.	D
10.	Sosyal bilgiler dersi bireyin iklimi ve iklimin insan yaşamına olan etkisini öğrenmesini sağlar.	D
11.	Sosyal bilgiler dersi bireyin güzel sanatlarla ilgili yeteneklerini geliştirmesini sağlar.	Y
12.	Sosyal bilgiler dersi bireye kendi çıkarlarını toplumun çıkarlarından üstün tutmasını öğretir.	Y
13.	Sosyal bilgiler dersi bilimsel gelişmelerin insan hayatındaki etkilerini öğretir.	D
14.	Sosyal bilgiler dersi, ülkemizdeki doğal kaynakları ve bu kaynakların önemini kavramamızı sağlar.	D
15.	Sosyal bilgiler dersi bireyin Batı kültürünü taklit etmesini sağlar.	Y
16.	Sosyal bilgiler dersi bireyin Türk mimari eserlerini ve ülkemizdeki doğal güzellikleri öğrenmesini sağlar.	D
17.	Sosyal bilgiler dersi bireye Türk geleneklerini ve geleneklerin gelecek kuşaklara aktarılmasının gerekliliğini öğretir.	D
18.	Sosyal bilgiler dersi bireye insan beyninin yapısını öğretir.	Y

C. Aşağıdaki paragrafta verilen numaralandırılmış cümleleri olgu ya da görüş kutusuna atalım.

I. Çevre kirliliği tüm dünyanın ortak sorunudur. II. Hava, su toprak, ses, nükleer kirlilik gibi çevre kirlilikleri mevcuttur.

III. Bence en tehlikeli kirlilik toprak kirliliğidir. IV. Toprağın kirlenmesinde farklı birçok neden etkilidir. V. Çünkü kirlilik çok boyutlu bir konudur. VI. Çevre kirliliği hayatımızın en büyük sorunudur. VII. Çevre kirliliği sadece insanları etkiler.

VIII. Çevre kirliliği sorununu çözmek için uluslararası kuruluşlar kurulmuşlardır. IX. GREENPEACE uluslararası çevre örgütlerinden biridir. X. Herkes bu örgütün eylemlerine mutlaka katılmalıdır.

Ç. Aşağıda verilen bilgileri ait oldukları kurum ile eşleştirelim.

1. Türk tarihini her yönüyle araştırmak için kurulmuştur.
2. Türk tarihini büyük ölçüde gün yüzüne çıkaran kurumdur.
3. Türk dilinin güncel sorunlarıyla ilgilenerek çözüm yolları bulmak için kurulmuştur.
4. Belleten ve Belgeler dergileri ile çalışmalarını ve bulgularını paylaşan kurumdur.
5. İmla kılavuzu ve sözlük çıkarmak ile görevli olan kurumdur.
6. Türkçeyi bir dünya dili yapmayı, dilimizi hak ettiği yere taşımayı amaçlayan kurumdur.
7. Arkeoloji ve antropolojiden de destek alarak çalışmalar yapan kurumdur.
8. Dilimizdeki yabancı kelimelere son vererek dilde sadeleşmeyi hedefleyen kurumdur.

1, 2, 4, 7

3, 5, 6, 8

D. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen kelime ya da kelime gruplarından uygun olanları ile tamamlayalım.

Olgu	Sorumluluk	Halkevleri
Konuyu belirleme	Olay	Genelleme
Görüş	Türk Dil Kurumu	Rapor hazırlama
Türk Tarih Kurumu	Olayların çok boyutluluğu	Hak

1. Kısa sürede meydana gelen iş veya duruma olay denir.
2. Bir olayın birden fazla nedeninin veya sonucunun olmasına olayların çok boyutluluğu denir.
3. Doğruluğu bilimsel olarak kanıtlanabilen bilgilere veya bir olayın sonucunda ortaya çıkan uzun süreli durum ve gelişmelere olgu denir.
4. Kişiden kişiye değişen, insanların bireysel duygu ve düşüncelerini yansıtan ifadelere görüş denir.
5. Birbirine benzeyen varlıkları, nesneleri ortak özellikleriyle düşünmeye genelleme denir.
6. Herhangi bir bireyin toplumda sahip olduğu kazanımlara hak denir.
7. Kişinin davranışlarının sonuçlarını üstlenmesine sorumluluk denir.
8. Mustafa Kemal Türk tarihini bilimsel açıdan araştırmak amacıyla 1931 yılında Türk Tarih Kurumu 'nu kurmuştur.
9. Mustafa Kemal, Türk dilini yabancı kelimelerden arındırmak ve Türkçenin zenginliğini ortaya çıkarmak amacıyla 1932 yılında Türk Dil Kurumu nu kurmuştur.
10. Mustafa Kemal, Türk dilini sadeleştirmek ve manevi değerleri topluma kazandırmak amacıyla 1932 yılında Halkevleri ni açtırmıştır.
11. Bilimsel araştırma basamaklarının ilk aşaması konuyu belirleme dir.
12. Bilimsel araştırma basamağının son aşaması rapor hazırlama dır.

Yukarıda şemadan ulaşılabilecek en genel yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Trafik kazaları sadece mal kaybıyla sonuçlanır.
- B) Trafik kazaları en çok aşırı hızdan kaynaklanmaktadır.
- C) Trafik kazaları çok boyutlu bir olaydır.
- D) Trafik kazalarının birçok nedeni vardır.

Cevap: C

2.

Olgu
* Herkes tarafından kabul edilen bilgilerdir.
* Nesnel yargılardır.
* Bilimsel olarak kanıtlanmış bilgilerdir.

Buna göre, olguya örnek olarak aşağıdaki cümlelerden hangisi gösterilemez?

- A) Türkiye'nin sınır komşularından biri de Suriye'dir.
- B) Türkiye Avrupa Birliği'ne kesinlikle üye olmalıdır.
- C) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başkenti Ankara'dır.
- D) Atatürk'ün ilkelerinden biri de milliyetçiliktir.

Cevap: B

3. I. Kayseri'ye özgü bir yemektir.
 II. En güzel, en lezzetli yemektir.
 III. Hamur ve kıymadan yapılır.
 IV. Görüntüsü bile ağız sulandırır.

"Mantı yemeği" ile ilgili yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangileri görüş cümlesidir?

- A) I ve III
- B) II ve IV
- C) I, II ve III
- D) I, II ve IV

Cevap: B

4. * Alanya, en güzel tatil yeridir.
 * Alanya, Antalya'nın bir ilçesidir.
 * Alanya, yaz turizmi için elverişlidir.
 * Alanya halkı çok iyidir.

Yukarıdaki cümlelerden olgu cümlesi olanlara yıldız verilecektir.

Buna göre, cümleler için kaç yıldız kullanılmıştır?

- A) ★
- B) ★ ★
- C) ★ ★ ★
- D) ★ ★ ★ ★

Cevap: B

5. Aşağıdaki cümlelerden hangisi olgu ya da görüş cümlesi türü açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) En güzel ders sosyal bilgilerdir.
- B) Fen ve teknoloji eğlenceli bir derstir.
- C) En kolay ders müzik dersidir.
- D) Beden eğitimi dersi fiziksel gelişim açısından önemlidir.

Cevap: D

6. Küçük yaşta okuldan alınarak, çalışmak durumunda bırakılan bir çocuğu gören sorumluluk sahibi bir vatandaşın,

- I. Dilekçe ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na başvurması
- II. Eğitim hakkı ihlali nedeniyle polise başvurması
- III. Çocuğa yaptığı iş için çok para ödemesi

davranışlardan hangilerini yapması beklenir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Cevap: A

7.

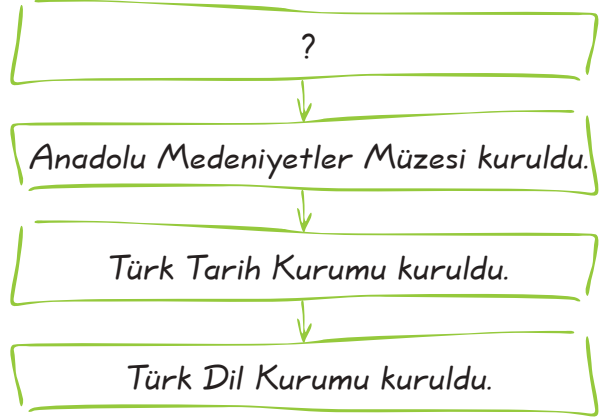
Semt pazarından satın aldığım meyve ve sebzenin çürük olduğunu gördüm. Satıcıya bozulmuş ürün sattığını söylediğimde olayı kabul etmediği gibi bağırarak üstüme yürüdü.

Handan Hanım'ın sorununu, hakları çerçevesinde çözmesi için aşağıdakilerden hangisini yapması beklenir?

- A) Eğitim hakkı ihlaliyle satıcıya dava açması
B) Olayın büyümemesi için konuyu unutması
C) Satıcıya aynı davranış şekliyle karşılık vermesi
D) Durumu bölgedeki zabıtaya bildirmesi

Cevap: D

8.

Yukarıdaki diyagrama başlık olarak hangisi yazılmalıdır?

- A) Atatürk ve Sosyal Bilimler
B) Atatürk ve Tarih Bilimi
C) Osmanlı Döneminde Sosyal Bilimler
D) Anadolu'da Sosyal Bilimler

Cevap: A

9. Bilimsel araştırmanın son aşamasında olan bir öğrencinin,

- I. Kaynakça oluşturmaları
- II. Rapor hazırlaması
- III. Hipotez oluşturmaları

unsurlarından hangilerini gerçekleştirmiş olması beklenir?

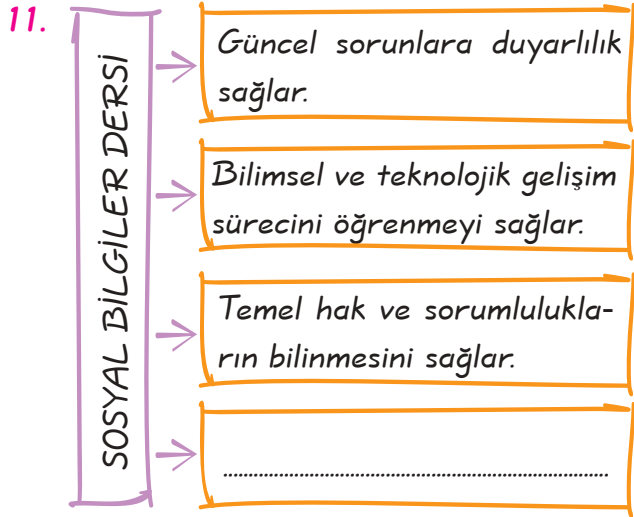
- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Cevap: A

10. Sosyal bilgiler dersini almış bir bireyin aşağıdakilerden hangisini yapması beklenemez?

- A) Gördüğü hak ihlallerini ilgili kurumlara bildirmesi
B) Atatürk ilkelerine bağlı olması
C) Çevre sorunlarına karşı duyarsız olması
D) Türk tarihini ve kültürünü öğrenmesi

Cevap: C

Verilen diyagramda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) Vücut yapısının öğrenilmesini sağlar.
- B) Vatandaşlık sorumluluklarının öğrenilmesini sağlar.
- C) Bitkilerin yapısının öğrenilmesini sağlar.
- D) Atomun yapısının öğrenilmesini sağlar.

Cevap: B

12. Ülkemizin eğitim sisteminde sosyal bilgiler dersinin önemli bir yerinin olmasında dersin,

- I. Cumhuriyetin ilan sürecini ve önemini öğretmesi,
- II. Atatürk inkılaplarının önemini kavratması,
- III. Türk tarihi ile ilgili bilgiler vermesi durumlarından hangileri etkili olmuştur?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Cevap: D

13. Mustafa Kemal Atatürk, 1935 yılında Afet İnan ile Türk Tarih Kurumu Başkanı Hasan Cemil Çambel'e her türlü kültürel ve arkeolojik belgelerin toplanması, korunması ve restorasyonu için yeterli tedbirlerin alınmasını rica etmiştir.

Bu bilgiye göre, Mustafa Kemal ile ilgili olarak,

- I. Sosyal bilimlere önem verdiği,
- II. Türk kültürüne değer verdiği,
- III. Kültürümüze ait belgelerin korunmasını istediği

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Cevap: D

14.

Büyük devletler kuran atalarımız büyük ve kapsamlı uygarlıklara da sahip olmuştur. Bunu aramak, incelemek, Türklüğe ve dünyaya bildirmek bizler için bir borçtur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.

Atatürk'ün sözleri dikkate alındığında;

- I. Türklerin tarihte büyük devletler kurduğuna
- II. Türkler'in en gelişmiş uygarlığı oluşturduğuna
- III. Tarihi öğrenmenin gerekli olduğuna

hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

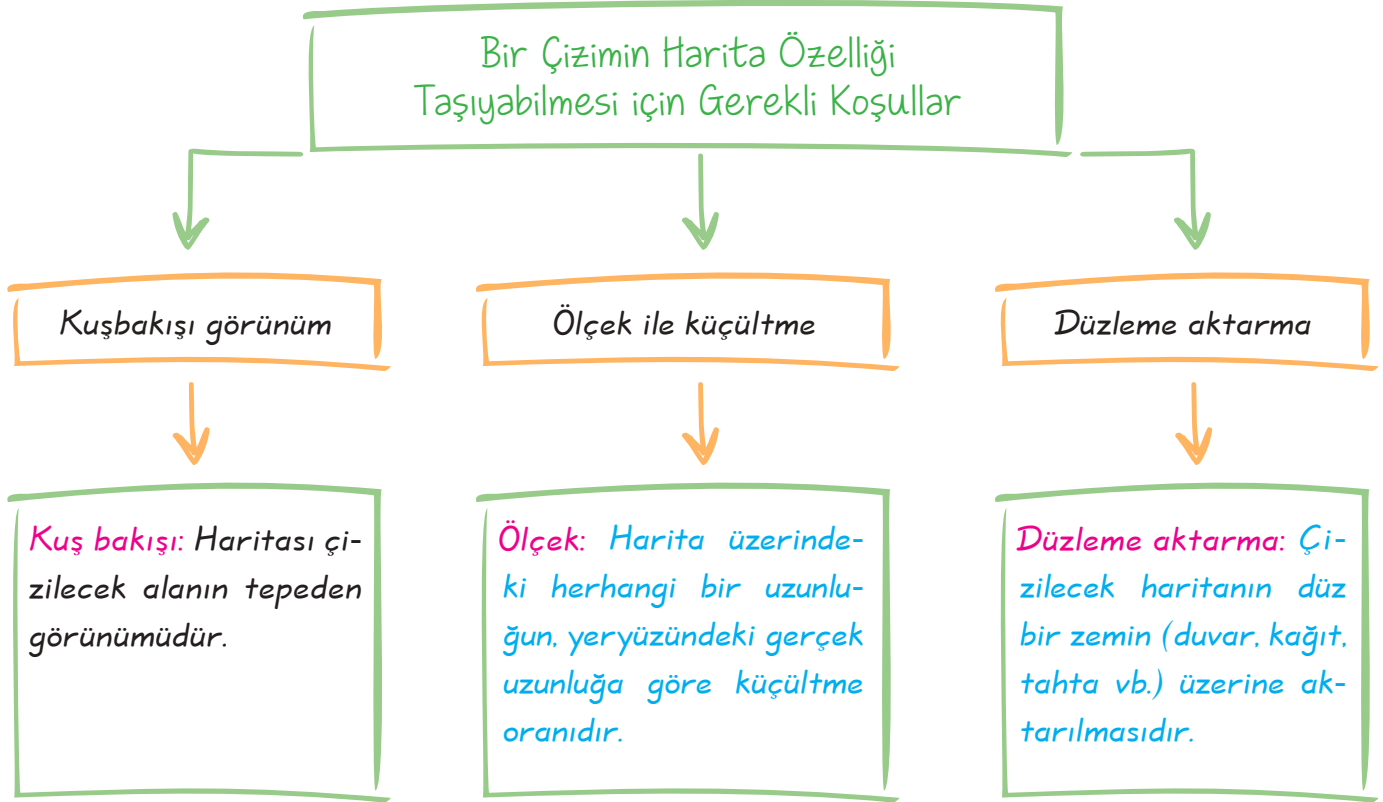
Cevap: B

1. C	2. B	3. B	4. B	5. D	6. A	7. D	8. A	9. A	10. C	11. B	12. D	13. D	14. B
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------	-------	-------

DÜNYA BİR KAĞIDA NASIL SIĞAR?

Kazanım: Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

Harita: Yeryüzünün tamamının ya da bir bölümünün belli bir ölçek dahilinde küçültülerek kuşbakışı görünümünün bir düzleme aktarılmasıdır.

SORU

Krokinin haritadan farkı nedir?

ÇÖZÜM

- * Kroki, bir yerin kuşbakışı görünümünün herhangi bir ölçek kullanmadan düzleme aktarılmasıdır.
- * Krokilerde ölçek yoktur.
- * Kroki çizilirken yönlere dikkat edilir.
- * Krokilerde genellikle herkes tarafından bilinen cadde ve sokak gibi önemli yapılar belirtilir.

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

Haritalarda ölçek iki şekilde gösterilir.

Kesir Ölçek

- * Haritadaki küçültme oranının basit kesirlerle ifade edilmesidir.
- * Kesir ölçekte pay daima 1'dir, payda ise küçültme oranına göre değişir.

$$\frac{1}{200.000} \begin{array}{l} \longrightarrow \text{Harita uzunluğu} \\ \longrightarrow \text{Gerçek uzunluk} \end{array}$$

Çizgi Ölçek

- * Harita üzerindeki uzunluğun, gerçekte ne kadar olduğunun, eşit dilimlere ayrılmış doğrusal bir çizgi üzerinde gösterilmesidir.
- * Çizgi ölçekte harita üzerinde 1 cm ile gösterilen iki yer arası uzaklık, iki çizgi arasındaki gerçek uzaklığın harita üzerindeki karşılığıdır.

Şimdi yukarıdaki çizgi ölçeğin kesir ölçek olarak karşılığını bulalım.

- * Çizginin uzunluğunu paya, çizginin üzerindeki sayıların toplamını da paydaya yazalım.

$$\frac{5 \text{ cm}}{250 \text{ km}}$$

- * Kesir ölçekte uzunluk birimlerini aynı türden yazalım ve cm'yi km'ye çevirelim, bu işlem yapılırken paydaya beş tane sıfır eklenir.

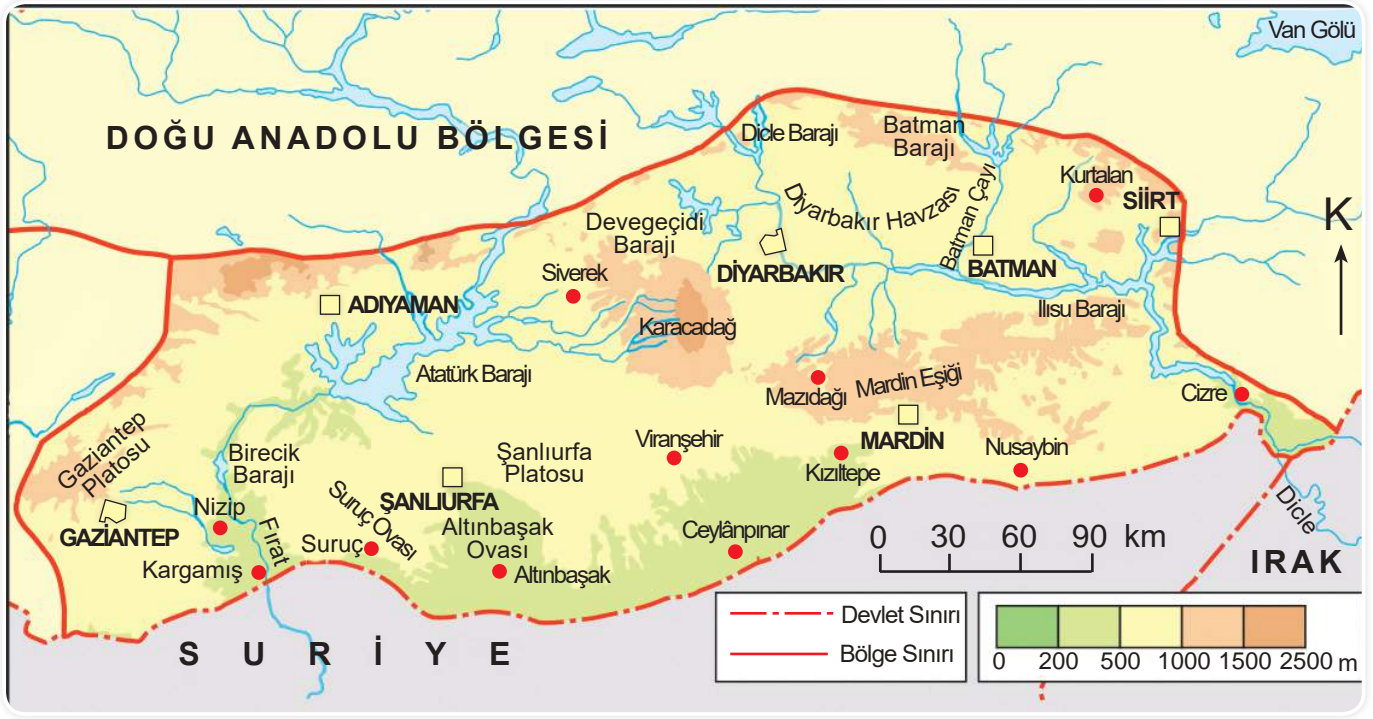
$$\frac{5 \text{ cm}}{250} = \frac{5}{25.000.000}$$

- * Kesir ölçekte payın daima 1 olması gerekir, öyleyse sadeleştirelim.

$$\frac{\cancel{5}}{25.000.000} = \frac{1}{5.000.000}$$

BÜYÜK VE KÜÇÜK ÖLÇEKLİ HARİTALARIN ÖZELLİKLERİ

Büyük Ölçekli Harita

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Fiziki Haritası

Ölçeğin paydasındaki rakam küçüktür.

Küçültme oranı azdır.

Hata ve bozulma oranı azdır.

Büyük Ölçekli Haritaların Özellikleri

Dar alanları gösterir.

Ayrıntısı fazladır.

Düzlem üzerinde aynı alan daha çok yer kaplar (küçük ölçeğe göre).

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

Küçük Ölçekli Harita

Türkiye Fiziki Haritası

Ölçeğin paydasındaki
sayı büyüktür.

Küçültme oranı fazla-
dır.

Hata ve bozulma oranı
fazladır.

Geniş alanları göste-
rir.

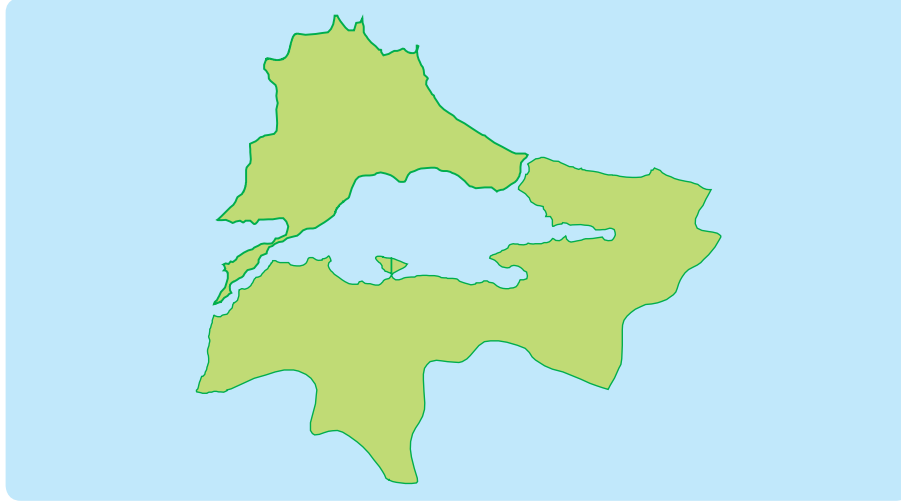
Ayrıntısı azdır.

Düzlem üzerinde aynı
alan daha az yer kap-
lar.

Küçük Ölçekli
Haritaların Özellikleri

Aşağıdaki haritalara bakarak verilen özelliklerin hangi haritalara ait olduğunu boş bırakılan yerlere yazalım.

A

1 / 250.000

B

1 / 800.000

1. A haritasında küçültme oranı daha azdır.
2. A haritasında ayrıntı daha fazladır.
3. B haritası geniş alanları gösterir.
4. A haritasında hata ve bozulma oranı azdır.
5. B haritasında düzlem üzerinde aynı alan daha geniş yer kaplar.
6. A haritası dar alanları gösterir.
7. B haritasında küçültme oranı daha fazladır.
8. B haritasında hata ve bozulma oranı daha fazladır.

1.

Arkadaşlar! Dünya'nın tamamının ya da bir bölümünün kuş bakışı görünümünün belli bir oranda küçültülerek bir düzleme aktarılmasına denir.

Sosyal bilgiler öğretmenin anlatımında boş bırakılan yeri aşağıdaki öğrencilerden hangisi doğru tamamlamıştır?

A)

harita

B)

plan

C)

kroki

D)

ölçek

Cevap: A

2.

Kübra

Ölçeğin paydasındaki sayı küçüktür.

Şahin

Küçültme oranı fazladır.

Burçin

Hata ve bozulma oranı azdır.

Büyük ölçekli haritalar ile ilgili yukarıdaki öğrencilerden hangilerinin verdiği bilgiler doğrudur?

A) Kübra ve Şahin

B) Şahin ve Burçin

C) Burçin ve Kübra

D) Kübra, Şahin ve Burçin

Cevap: C

3.

A

B

Verilen haritalardan yola çıkılarak aşağıdaki yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

I. A haritasının ölçeği daha büyüktür.

II. B haritasının küçültme oranı daha fazladır.

III. A haritasının hata ve bozulma oranı daha azdır.

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve III

D) I, II ve III

Cevap: D

4.

Aynı boyutlardaki kağıtlara çizilen aşağıdaki haritalardan hangisinin ölçeği daha küçük olur?

A) Dünya'nın

B) Avrupa Kıtası'nın

C) Türkiye'nin

D) Bursa'nın

Cevap: A

5.

Haritaların ayrıntısı kullanılan ölçeğe göre değişir.

Buna göre, aşağıdaki ölçeklerden hangisi ile çizilen Yozgat haritasının ayrıntısı daha fazla olur?

A) $\frac{1}{250.000}$ B) $\frac{1}{500.000}$ C) $\frac{1}{750.000}$ D) $\frac{1}{1.000.000}$

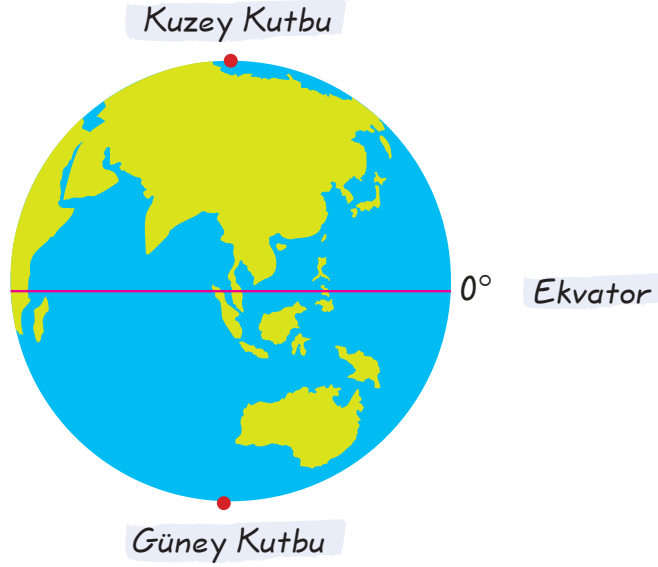
Cevap: A

1. A 2. C 3. D 4. A 5. A

DÜNYAYI KEŞFEDİYORUZ

Kazanım: Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.

Üzerinde yaşadığımız dünyanın kendine özgü bir şekli vardır.

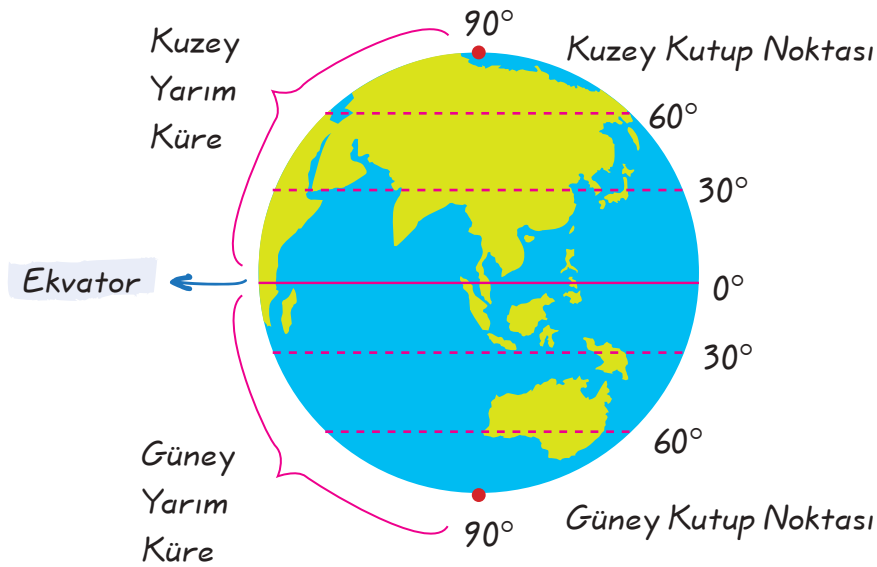

SORU

Ekvator nedir?

ÇÖZÜM

Yer küreyi iki eşit parçaya böldüğü varsayılan yatay çizgidir.

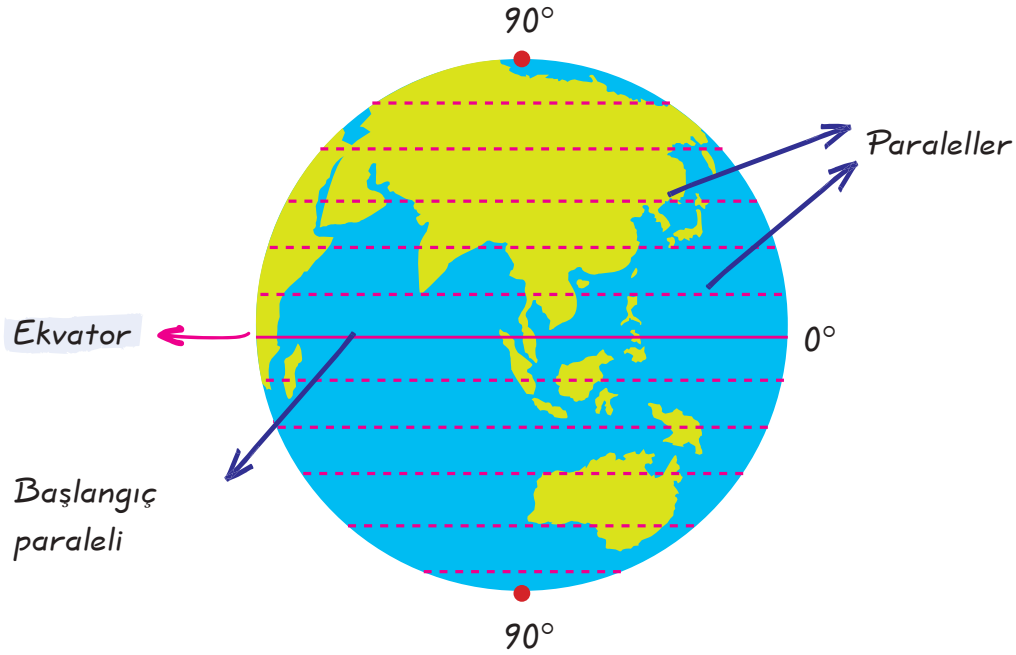
Öğretmenin Sorusu

Geoid nedir?

Cevap: Dünya'nın kutuplardan basık, Ekvator'dan şişkin olan şekline geoid denir.

PARALELLER (ENLEM)

Paralel: Ekvator'a paralel olarak birer derecelik aralıklarla, doğu - batı doğrultusunda çizilen hayali çizgilerdir.

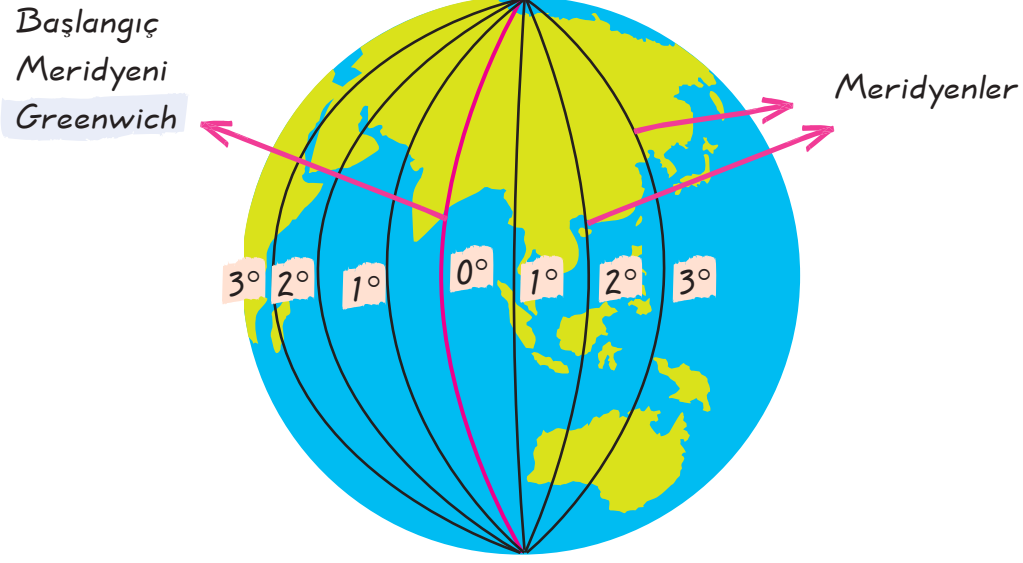

Paralellerin özellikleri

- * Birer derece aralıklarla çizilirler.
- * Ekvator başlangıç paralelidir, en büyük paraleldir.
- * Paralellerin dereceleri Ekvator'dan Kutuplara doğru büyür.
- * 90 tanesi kuzeyde, 90 tanesi güneyde olmak üzere 180 adet paralel dairesi vardır.
- * Paralellerin aralarındaki uzaklık 111 km olup her yerde aynıdır.
- * Dünyanın şeklinden dolayı paralellerin çevre uzunlukları Ekvator'dan Kutuplara doğru kısalmış, bu nedenle aralarındaki alanlar da Kutuplara doğru küçülür.
- * Paraleller birbirleriyle kesişmez ve birleşmezler.

MERİDYENLER (BOYLAM)

Meridyen: *Bir kutup noktasından başlayıp diğer kutup noktasında sona eren, Ekvator'u ve paralelleri dik kesen hayali çizgilerdir.*

Meridyenlerin özellikleri

- * Birer derece aralıklarla çizilirler.
- * Başlangıç meridyeni, İngiltere'nin Greenwich gözlem evinden geçen meridyendir.
- * Kuzey - güney doğrultusunda uzanırlar.
- * Doğu Yarım Küre'de 180, Batı Yarım Küre'de 180 tane olmak üzere toplam 360 tane meridyen yayı vardır.
- * Meridyenler arasındaki uzaklık Ekvator'dan kutuplara doğru daralır.
- * İki meridyen arasındaki uzaklık sadece Ekvator üzerinde 111 km'dir.
- * Bütün meridyenlerin boyları birbirine eşittir.

Öğretmenin Sorusu Bütün meridyenler arasında kaç dakikalık zaman farkı vardır?

Cevap: Bütün meridyenler arasında dört dakikalık zaman farkı vardır.

COĞRAFI KONUM

Coğrafi Konum: Herhangi bir yerin dünya üzerinde bulunduğu konumdur.

Coğrafi Konum; matematiksel ve özel konum olmak üzere ikiye ayrılır.

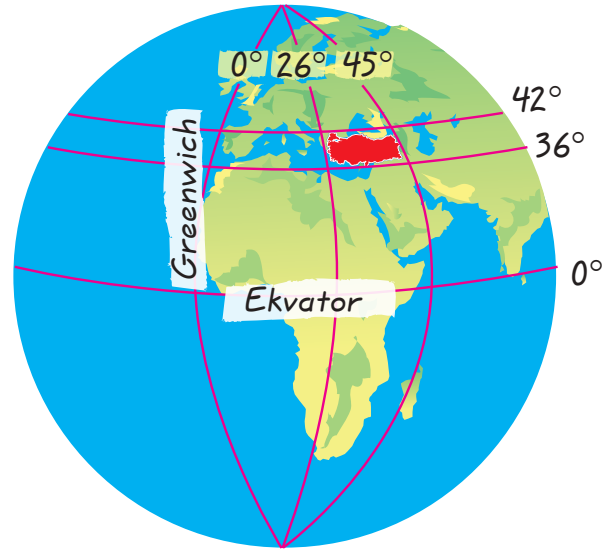
Matematiksel Konum

Dünya üzerindeki herhangi bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine göre konumudur.

Türkiye'nin Matematik Konumu ve Sonuçları

Türkiye 36° - 42° kuzey paralelleri ile 26° - 45° doğu meridyenleri arasında yer alır.

- * Türkiye başlangıç paralelinin kuzeyinde, başlangıç meridyenin ise doğusunda yer alır.
- * Türkiye'nin en doğusu ile en batısı arasında 76 dakikalık zaman farkı vardır.
- * Ülkemizin en kuzeyi ile en güneyi arasında kuş uçuşu uzaklık 666 km'dir.
- * Türkiye Orta Kuşak'ta yer alır, bu özelliğine bağlı olarak da dört mevsim yaşanır.
- * Kuzey Yarımküre'de yer aldığı için kuzeyden esen rüzgârlar sıcaklığı düşürürken, güneyden esen rüzgârlar sıcaklığı artırır.

Özel Konum

Herhangi bir yerin; denizlere, kıtalara, okyanuslara, boğazlara, komşu ülkelere göre konumudur.

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

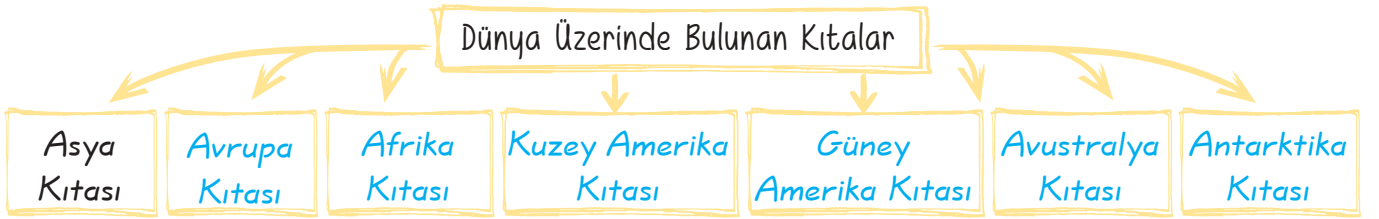
Türkiye'nin Özel Konumu ve Sonuçları

- * Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirine en çok yaklaştığı yerde olup, bunlar arasında köprü konumundadır.
- * Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.
- * Batısında sanayileşmiş Avrupa ülkeleri ile güneydoğusunda petrol zengini Orta Doğu ülkeleri bulunur.
- * Çanakkale ve İstanbul boğazlarına sahiptir.
- * Yükseltisi batıdan doğuya doğru gidildikçe azalır, bu durum genel olarak batıdan doğuya doğru gidildikçe sıcaklığın düşmesine neden olmuştur.
- * İklim çeşitliliği fazla olduğundan tarım ürünleri çeşitliliği de fazladır.

KİTALAR VE OKYANUSLAR

Kıta: Dünya üzerinde bulunan büyük kara parçalarıdır.

Okyanus: Kıtalar arasındaki çukur alanları dolduran büyük ve derin su kütleleridir.

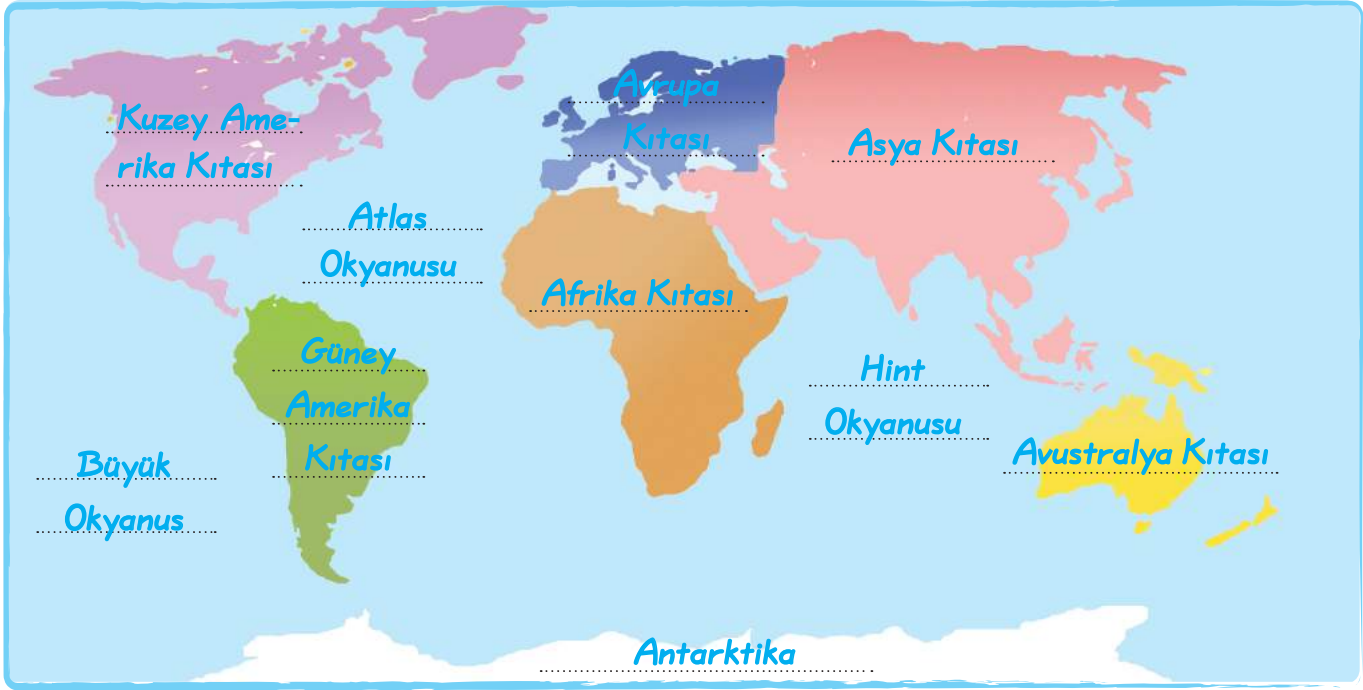
SORU

Dünya üzerinde kaç tane okyanus vardır?

ÇÖZÜM

Dünya üzerinde üç tane okyanus vardır. Bunlar: Büyük Okyanus, Atlas Okyanusu ve Hint Okyanusudur.

A. Aşağıdaki dilsiz harita üzerine ilgili kıtaları ve okyanusları yazalım.

B. Aşağıda verilen bilgileri ait oldukları kavramlar ile eşleştirelim.

1. Dünya üzerinden geçtiği varsayılan yatay yarım dairelerdir.
2. Dünya üzerinden geçtiği varsayılan dikey yarım dairelerdir.
3. 360 adet olduğu varsayılmaktadır.
4. 180 adet olduğu varsayılmaktadır.
5. Yerel saat hesaplamasında kullanılır.
6. Aralarındaki mesafe her yerde 111 km'dir.
7. İki yarım daire arasında 4 dakikalık zaman farkı vardır.
8. Boyları, Ekvator'dan Kutuplara doğru gidildikçe küçülür.
9. Sadece Ekvator üzerinde aralarındaki mesafe 111 km'dir.
10. Greenwich, başlangıcı olarak kabul edilir.
11. Ekvator, başlangıcı olarak kabul edilir.
12. Yerel saat hesaplamalarında kullanılır.

PARALELLER

1, 4, 6, 8, 11

MERİDYENLER

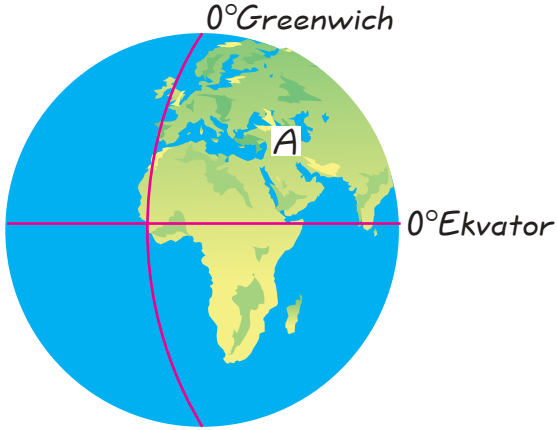
2, 3, 5, 7, 9, 10, 12

1. Başlangıç Paraleli olarak bilinen Ekvator ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) En büyük paralel dairesidir.
 B) Dünya'yı Kuzey ve Güney Yarım Küre olmak üzere iki eşit parçaya böler.
 C) Kuzeyinde 180. güneyinde 180 paralel dairesi vardır.
 D) Dünya'nın tam ortasından geçtiği düşünülen yatay dairedir.

Cevap: C

2.

Dünya üzerinde yeri gösterilen A ülkesi ile ilgili

- I. Kuzey Yarım Kürede yer almaktadır.
 II. Batı Yarım Kürede yer almaktadır.
 III. Ekvator'un kuzeyinde yer almaktadır.
 yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III
 C) II ve III D) I, II ve III

Cevap: B

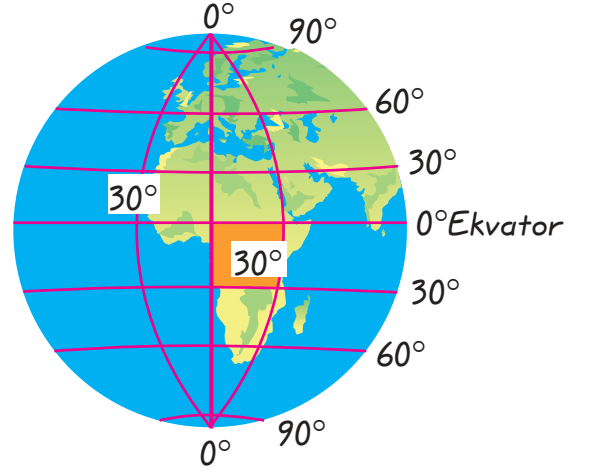
3. I. Dünya'nın en büyük kıtasıdır.
 II. Dünya'daki en büyük okyanustur.
 III. İnsan yaşamının olmadığı kıtadır.

Yukarıda numaralandırılarak verilen bilgiler aşağıdakilerden hangisine aittir?

	I	II	III
A)	Asya	Büyük Okyanus	Antarktika
B)	Afrika	Atlas Okyanusu	Avustralya
C)	Kuzey Amerika	Hint Okyanusu	Asya
D)	Asya	Atlas Okyanusu	Antarktika

Cevap: A

4.

Dünya haritasında taralı alan olarak gösterilen bölge ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) En batısında yerel saat daha ileridedir.
 B) Güney Yarım Küre'de yer alır.
 C) Başlangıç meridyeninin doğusundadır.
 D) Ekvator'un güneyindedir.

Cevap: A

1. C 2. B 3. A 4. A

Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşluklara yazalım.

1.	Dünyanın tamamının ya da bir bölümünün kuş bakışı görünümünün belli bir ölçek dahilinde küçültülerek bir düzleme aktarılmasına ne denilir?	Harita
2.	Dünyanın Kutuplarından basık, Ekvator'dan şişkin olan şekline ne denilir?	Geoid
3.	En uzun paralel dairesi hangisidir?	Ekvator
4.	Ekvator'a paralel olarak ve birer derecelik açılarla çizilen hayali çizgilere ne denilir?	Paralel
5.	Kuzey Yarım Küre'de kaç tane paralel dairesi vardır?	90
6.	Art arda gelen iki paralel arasındaki kuş uçuşu mesafe ne kadardır?	111 km
7.	Bir kutup noktasından başlayıp diğer kutup noktasında sona eren, Ekvator'u ve paralelleri dik kesen hayali çizgilere ne denilir?	Meridyen
8.	Başlangıç meridyeni hangisidir?	Greenwich
9.	Batı Yarım Küre'de kaç tane meridyen yayı vardır?	180
10.	Herhangi bir yerin dünya üzerinde bulunduğu konumuna ne denilir?	Coğrafi Konum
11.	Herhangi bir yerin denizlere kıtalara, okyanuslara, boğazların komşu ülkelere göre konumuna ne denilir?	Özel Konum
12.	İki meridyen arasında kaç dakikalık zaman farkı vardır?	4 dakika
13.	Türkiye hangi yarım kürede bulunmaktadır?	Kuzey Yarım Küre'de
14.	Türkiye'nin en doğusu ile en batısı arasında ne kadar meridyen farkı vardır?	19
15.	Yüz ölçümü bakımından en büyük kıta hangisidir?	Asya Kıtası

1. I. 1/200.000
II. 1/500.000
III. 1/1.000.000
IV. 1/5.000.000

Yukarıda numaralandırılarak verilen ölçeklerden hangisiyle çizilen haritada daha fazla ayrıntı görmek mümkündür?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: A

2. Haritaların ayrıntısı kullanılan ölçeğe göre değişir.

Buna göre, aşağıdaki ölçeklerden hangisiyle çizilen Marmara Bölgesi haritasının ayrıntısı daha az olur?

- A) $\frac{1}{300.000}$ B) $\frac{1}{500.000}$
C) $\frac{1}{750.000}$ D) $\frac{1}{900.000}$

Cevap: D

3.

Yukarıdaki Türkiye haritasının ölçeği 1/5.000.000'dur.

Bu harita ile ilgili

- I. Küçük ölçeklidir.
II. Hata oranı fazladır.
III. Ayrıntıyı gösterme oranı düşüktür.
yargılarından hangilerinde bulunabilir?

- A) Yalnız III B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Cevap: D

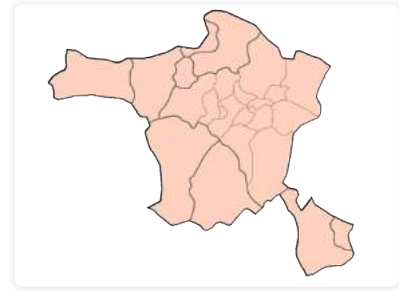
4. Gerçek alan belirli bir oranda küçültülerek düzlem üzerine aktırılır. Bu oran ölçek olarak adlandırılmaktadır. Ölçeğin paydasındaki rakam küçükse bu harita ...I... ölçekli haritadır. Bu haritaların hata oranı ...II... .

Yukarıdaki metinde numaralandırılmış yerler aşağıdakilerden hangisiyle doldurulmalıdır?

	<u>I</u>	<u>II</u>
A)	küçük	azdır
B)	büyük	azdır
C)	küçük	fazladır
D)	büyük	fazladır

Cevap: B

5.

I. Ankara Haritası

II. Türkiye Haritası

Yukarıdaki numaralandırılmış haritalar ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I numaralı haritanın gösterdiği gerçek olan daha küçüktür.
B) II numaralı harita küçük ölçeklidir.
C) I ve II numaralı haritaların ölçekleri aynıdır.
D) I ve II numaralı haritalar kuşbakışı görünüm ile çizilmiştir.

Cevap: C

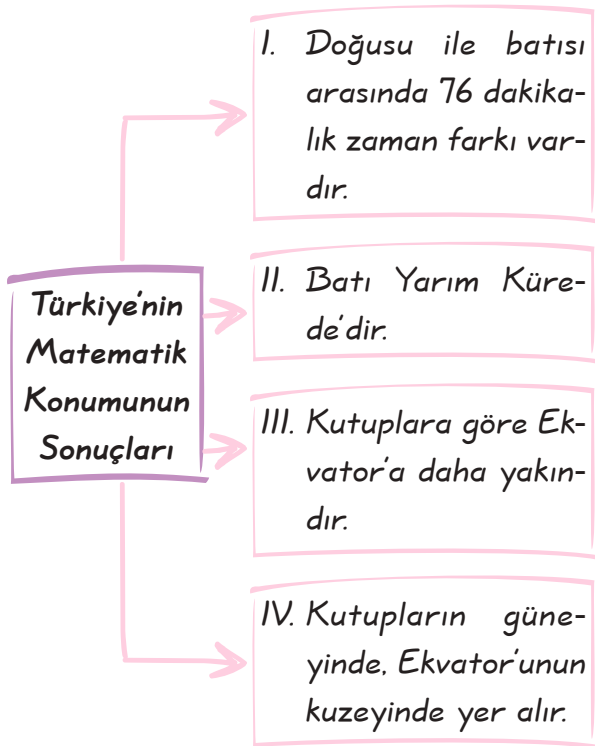
6. Türkiye bulunduğu konumda güçlü bir ülkedir.

Yukarıdaki yargıya aşağıdaki cümlelerden hangisi kanıt gösterilemez?

- A) Petrol ve doğal gaz çıkaran ülkelere komşu olmasından dolayı Türkiye bir enerji koridorudur.
B) Üç kıtanın birbirine en yakın olduğu yerde yer aldığından ticarette önde gelir.
C) Zengin yer altı kaynaklarına sahiptir.
D) 36° - 42° kuzey paralelleri ile 26° - 45° doğu meridyenleri arasında yer alır.

Cevap: D

7.

Yukarıdaki diyagramda Türkiye'nin Matematik konumunun sonuçlarına yer verilmiştir. Fakat diyagramda bir yanlışlık yapılmıştır.

Buna göre, diyagramdaki hatanın giderilmesi için hangi kutunun çıkarılması gerekir?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: B

8.

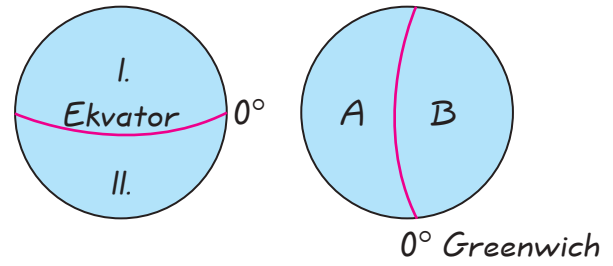
Öğretmenim Türkiye'nin özel konumunu araştırmamızı istedi. Bir ülkenin özel konumu neye göre belirlenir acaba?

Öğrencinin sorusuna aşağıdakilerden hangisi cevap olarak verilemez?

- A) Ekonomik faaliyetlerine göre belirlenir.
B) Kıta, okyanus ve ülkelere göre belirlenir.
C) Meridyen derecelerine göre belirlenir.
D) Yeryüzü şekillerine göre belirlenir.

Cevap: C

9.

Türkiye'nin matematik konumu dikkate alındığında Ekvator ve Greenwich'e göre numaralandırılmış hangi kürelerde yer alması beklenir?

- A) I/A B) I/B C) II/A D) II/B

Cevap: B

10.

- Türkiye Akdeniz aracıılığıyla Atlas Okyanusuna açılmaktadır.
- Türkiye ortalama yükseltisi fazla olan bir ülkedir.
- Türkiye zengin bir tarihi ve kültürel geçmişe sahiptir.

Panoya getirilebilecek uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türkiye'nin Özel Konumu
B) Türkiye'nin Matematik Konumu
C) Türkiye'nin Coğrafi Konumu
D) Dünya Bir Kağıda Nasıl Sığar?

Cevap: A

1. A	2. D	3. D	4. B	5. C	6. D	7. B	8. C	9. B	10. A
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

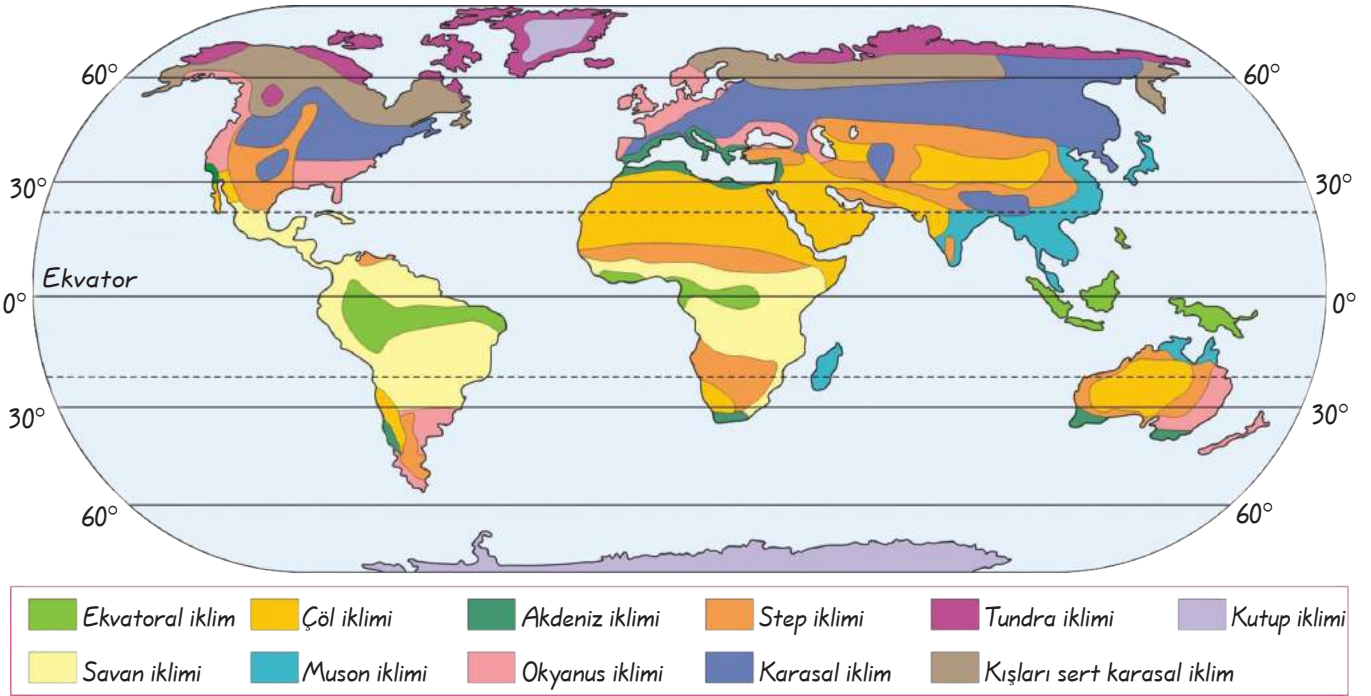
FARKLI YAŞAM ŞEKİLLERİ VE İKLİM

Kazanım: Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

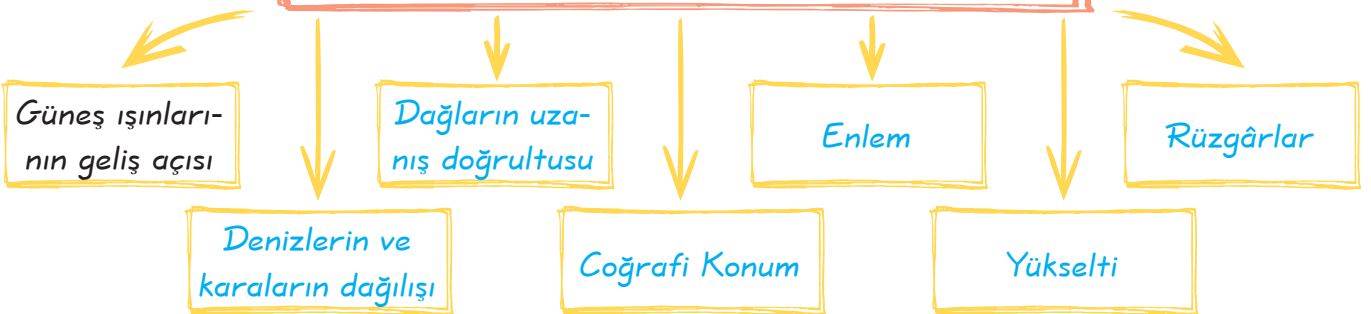
İnsanlar farklı doğal ortamlarda yaşarlar. Yaşadıkları ortam onların yaşam şekillerini de etkiler. Doğal ortam ve insan yaşamının farklı olmasının temel nedenlerinden biri de iklimdir.

İklim: Bir yerde uzun bir süre boyunca gözlemlenen sıcaklık, nem, hava basıncı, rüzgâr, yağış gibi meteorolojik olayların ortalamasıdır.

Aşağıdaki haritada dünyada görülen iklim tiplerinin dağılışına yer verilmiştir.

Dünyada Farklı İklim Tiplerinin Görülmesinin Nedenleri

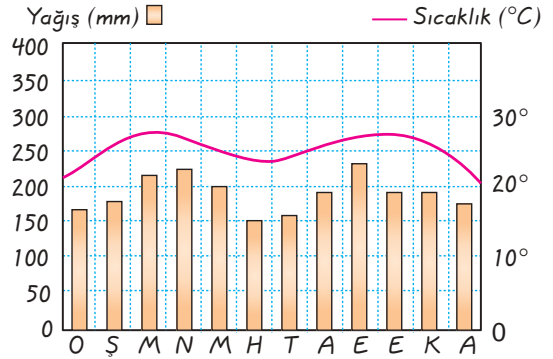
DÜNYADA GÖRÜLEN BAZI İKLİM TIPLERİ

Ekvatorial İklim

- * 10° kuzey ve 10° güney paralelleri arasında alçak yerlerde (Kongo Havzası, Amazon Havzası, Girne Körfezi, Endonezya Adaları ve Avustralya'nın kuzey kıyılarında) görülür.
- * Yıllık ortalama sıcaklık 26 - 27 derecedir.
- * Yıllık sıcaklık farkı 2 - 3 derecedir.
- * Yağışın bol olmasından dolayı bitki örtüsü ormandır.
- * Aşırı nemden dolayı oluşan bulutluluk nedeniyle yıllık güneşlenme oranı azdır.
- * Evlerde yapı malzemesi olarak genellikle ahşap kullanılır.

SORU

Yukarıda Ekvatorial iklime ait yıllık yağış ve sıcaklık grafiği verilmiştir.

Buna göre, verilen sıcaklık grafiğinden yola çıkılarak;

- Yıl boyunca sıcaklık ortalaması 20 °C'nin üzerindedir.
- Yıllık sıcaklık farkı azdır.
- Yıl boyunca yağış görülmektedir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

ÇÖZÜM

Ekvatorial iklim tipine ait verilen yağış ve sıcaklık grafiğinden yola çıkılarak, öncüllerdeki bilgilerin hepsine ulaşılabilir.

Cevap: D

SORU

Yıllık sıcaklık farkının en az olduğu iklim tipi hangisidir?

ÇÖZÜM

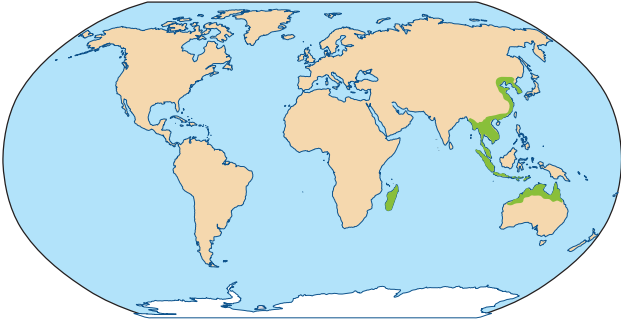
Ekvatorial iklim

Öğretmenin Sorusu

Ekvatorial iklimin görüldüğü yerlerde yıllık sıcaklık farkının az olmasının temel nedeni nedir?

Cevap: Ekvatorial iklimin görüldüğü yerlerde güneş ışınları dik ve dike yakın açılarla geldiğinden yıllık sıcaklık farkı azdır.

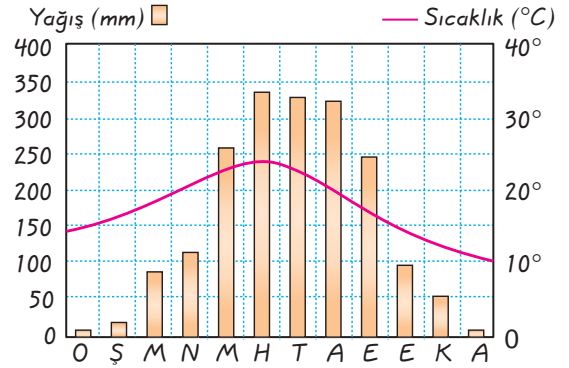
Muson İklimi

- * Asya Kıtasının güney ve güney doğusundaki ülkelerde (Çin, Hindistan, Bangladeş gibi) görülür.
- * Yazları sürekli yağmurlu, kışları ise kuraktır.
- * Aşırı yağışlardan dolayı sık sık sel felaketleri yaşanır.
- * Yıllık ortalama yağış miktarı 2000 mm civarındadır.
- * Pirinç ve çay bu iklim tipinde en çok yetiştirilen ürünlerdir.
- * Bitki örtüsü yazın yeşillenen geniş yapraklı ormanlardır.

SORU

Yukarıda Muson iklimine ait yıllık yağış ve sıcaklık grafiği verilmiştir.

Yukarıda verilen grafikten yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sıcaklık yıl boyunca 10 °C'nin üzerindedir.
- B) Yıllık sıcaklık farkı çok fazladır.
- C) Kış ayları yağışın en az olduğu aylardır.
- D) En fazla yağış yaz aylarında görülmektedir.

ÇÖZÜM

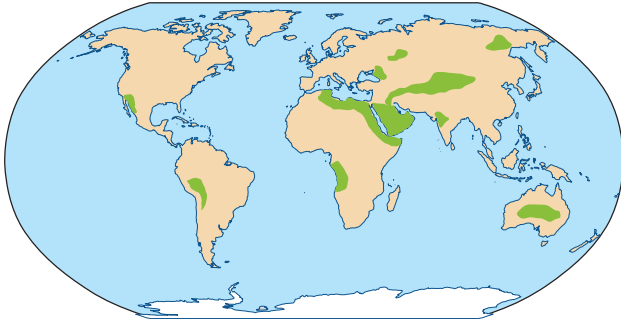
Verilen grafikten yola çıkılarak A, B ve C seçeneklerinde verilen yargılarına ulaşılabilir. D seçeneğine ulaşamaz. Muson ikliminde yıllık sıcaklık farkı azdır.

Cevap: B

Çeltik Tarlaları

Çöl İklimi

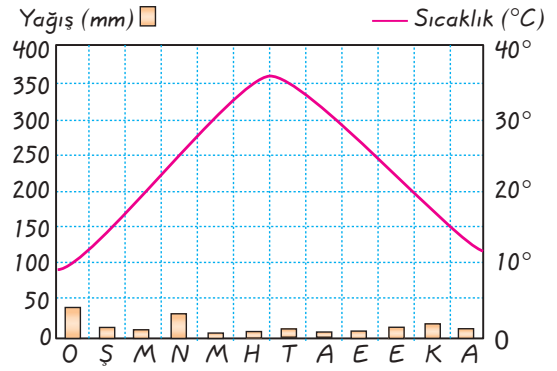

- * Asya, Kuzey ve Güney Amerika'da, Kuzey ve Güney Afrika'da ve Avustralya'nın iç kesimlerinde görülür.
- * Gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkı fazladır.
- * Yılda sadece bir kaç kez yağış düşer.
- * Vahaların dışındaki yerler yerleşmeye elverişli değildir.
- * Bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Cılız ot ve çalılıklarla kaktüsler iklimin doğal bitki örtüsünü oluştururlar.
- * En önemli geçim kaynağı hayvancılıktır.

UYARI! **Kaktüs:** Yaprakları yayvan ve dikenli, çok güzel ve parlak renkte çiçekler açan bir bitkidir.

SORU

Yukarıda çöl iklimine ait yıllık sıcaklık ve yağış grafiği verilmiştir.

Buna göre, verilen grafikten yola çıkılarak;

- Yıllık sıcaklık farkı fazladır.
- Yıllık yağış miktarı çok azdır.
- Yıllık sıcaklık ortalaması 10 °C'nin üzerindedir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

ÇÖZÜM

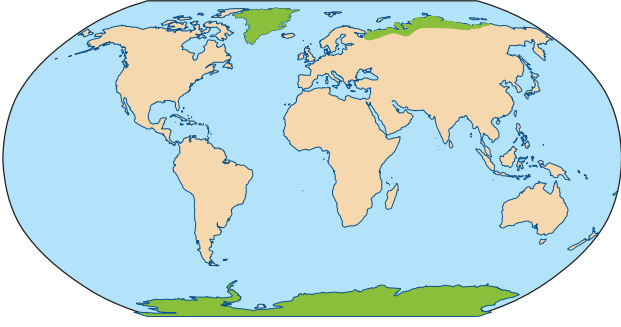
Soruda verilen grafikten yola çıkılarak öncüllerde verilen bilgilerin hepsine ulaşılabilir.

Cevap: D

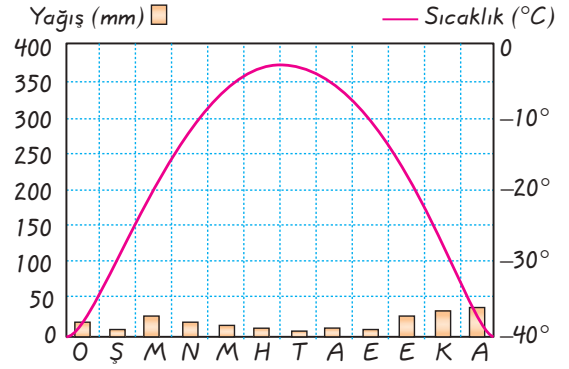
2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

Kutup İklimi

- * Kuzey Kutbu çevresinde Grönland Adası'nın iç kısımlarında ve Antarktika'da etkilidir.
- * Sıcaklık ortalaması yıl boyunca 0°C 'nin altındadır.
- * Sıcaklık, çoğu zaman -48°C 'ye, hatta daha da altına inmektedir.
- * Yıllık sıcaklık farkı 30°C dolaylarındadır.
- * Yağışlar son derece az ve kar şeklindedir.
- * Yıllık ortalama yağış 200 mm civarındadır.
- * Bu iklim tipinde bitki örtüsü yoktur.
- * Geçim kaynağı genellikle balıkçılık ve avcılıktır.
- * Kutup bölgelerinde yaşayan eskimo adı verilen yerli insanlar soğuklardan korunmak için kalın ve kürklü giysiler giyerler.
- * Eskimolar "iglo" adı verilen buzdan yapılmış evlerde yaşarlar.
- * Kutup ayısı, penguen, ren geyiği, misk öküzü gibi hayvanlar bu iklim tipinde yaşarlar.

SORU

Yukarıda Kutup iklimine ait yıllık sıcaklık ve yağış grafiği verilmiştir.

Buna göre, verilen grafikten yola çıkılarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Yıllık yağış miktarı çok azdır.
- B) En sıcak ay haziran ve temmuz aylarıdır.
- C) Yıllık sıcaklık farkı azdır.
- D) Sıcaklık yıl boyunca 0°C 'nin altındadır.

ÇÖZÜM

Soruda verilen grafikten yola çıkılarak A, B ve D seçeneklerinde verilen bilgilere ulaşılabilir. Fakat C seçeneğinde verilen bilgiye ulaşamaz. Kutup iklimi ile ilgili verilen grafikte yıllık sıcaklık farkı fazladır.

Cevap: C

Öğretmenin Sorusu

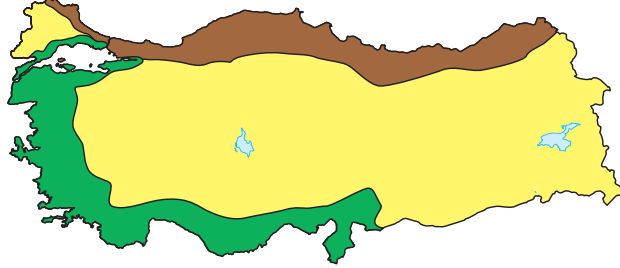
Dünyanın en soğuk iklimi olan Kutup iklimi daha çok hangi enlemler (paraleller) arasında görülmektedir?

Cevap: 70° - 90° enlemleri arasında görülmektedir.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

Kazanım: Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

Ülkemizde farklı iklim tiplerini görülmesinin yanı sıra aynı günde farklı yerlerde de değişik hava olayları görülmektedir. Bu durumun temel nedeni matematik ve özel konumdur.

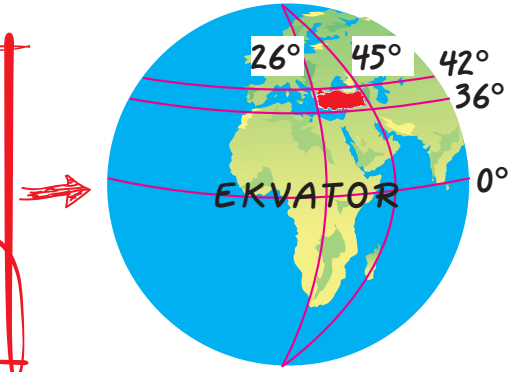

- Karadeniz İklimi
- Akdeniz İklimi
- Karasal İklim

Ülkemizde Farklı İklim Tiplerinin Görülmesinin Sebepleri

Ekvatora Uzaklık:

- * Dünya'nın şeklinden dolayı Ekvator'dan Kutuplara doğru gidildikçe sıcaklık azalır.
- * Türkiye Ekvator'a Kutuplardan daha yakındır, bu nedenle Türkiye ılıman iklim kuşağındadır. Bu durum Türkiye'nin güney kıyılarından kuzey kıyılarından daha sıcak olmasını sağlamıştır.

SORU

Ülkemizde Akdeniz iklim tipinin etkili olduğu ve deniz kıyısında yer alan Antalya'nın aylık sıcaklık ortalaması 18 °C, Çanakkale'nin 15 °C'dir.

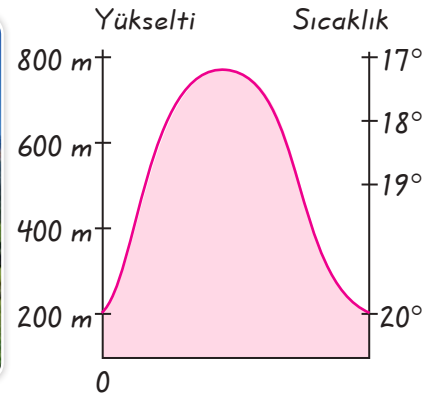
Bu farklılığın temel nedeni nedir?

ÇÖZÜM

Antalya'nın, Çanakkale'ye göre Ekvator'a daha yakın olmasıdır.

Yükselti:

- * Türkiye yükseltisi fazla olan bir ülkedir. Ortalama yükseltisi 432 metredir.
- * Her 200 metre yükseldikçe sıcaklık 1 °C düşer.
- * Ülkemizde batıdan doğuya doğru yükselti artar bu durum aynı zamanda batıdan doğuya doğru sıcaklığın azaldığının göstergesidir.

Öğretmenin Sorusu

Ülkemizin hangi bölgesinde daha çok iklim tipi görülmektedir?

Cevap: Marmara Bölgesi'nde

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

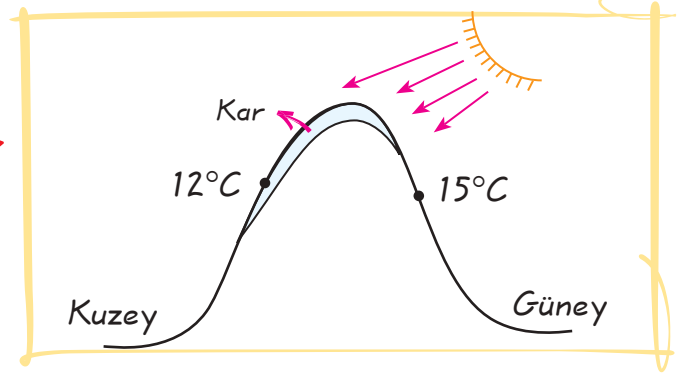
Denizellik ve Karasallık:

- * Denizler geç ısınır ve geç soğur. Karalar ise çabuk ısınır ve çabuk soğur. Bu nedenle denizler yaz mevsiminde karalar üzerinde serin, kış mevsiminde ise ılıman etki yaparak dengeleyici rol oynar.

Bakı:

- * Herhangi bir dağ yamacının güneş ışınlarını alma durumuna göre konumudur.
- * Yerçekilleri özellikle dağların güneş ışınlarına karşı durumları yani bakısı iklim özelliklerini etkiler.

SORU

Ülkemizdeki dağların güney yamaçları kuzey yamaçlarından daha çok ısınır.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yükselti
- B) Meridyen
- C) Dağların uzanışı
- D) Bakı

SORU

Genel olarak Güney Yarım Küre, Kuzey Yarım Küre'ye göre daha sıcaktır. Bu durumun temel nedeni nedir?

ÇÖZÜM

Bakı herhangi bir yerin güneşi görüp görmemesi durumudur. Bu açıdan bakıldığında bakı nedeniyle ülkemizdeki dağların güney yamaçları kuzey yamaçlarından daha çok ısınır.

Cevap: D

ÇÖZÜM

Güney Yarım Küre'de suların oranı Kuzey Yarım Küre'ye göre daha fazladır. Bu durum Güney Yarım Küre'nin Kuzey Yarım Küre'ye göre daha çok sıcak olmasını sağlamıştır.

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

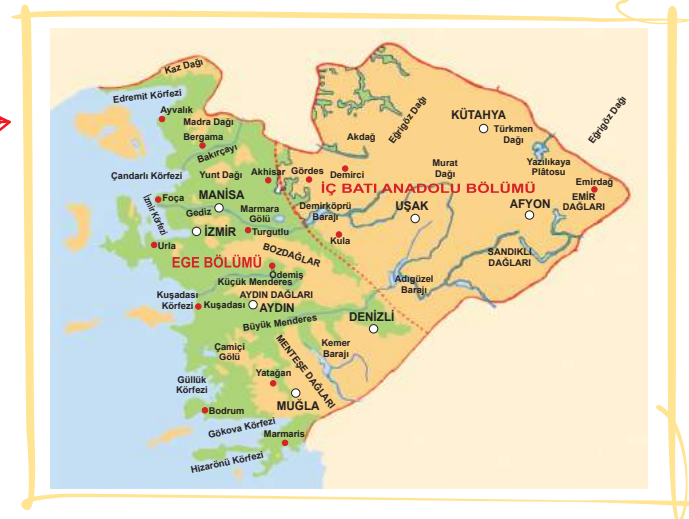
Rüzgârlar:

Rüzgârın geldiği yön sıcaklığın artması ve düşmesi üzerinde etkilidir. Sıcak yerlerden gelen rüzgârlar sıcaklığı artırırken soğuk yerlerden gelen rüzgârlar sıcaklığı azaltır. Bu nedenle ülkemizin güneyinden esen rüzgârlar sıcaklığı artırıcı, kuzeyinden esen rüzgârlar sıcaklığı azaltıcı etkiye sahiptir.

Dağların Uzanış Yönü:

Dağların uzanış yönünün kıyı çizgisi-ne dik ya da paralel olması hareket hâlindeki hava kütlelerinin yönünü etkiler.

SORU

Ülkemizde Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde denizin etkisi iç kısımlara girememektedir. Ege Bölgesi'nde ise denizin etkisi yaklaşık 200 km² iç kesimlerde hissedilmektedir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Dağların uzanış yönüyle
- C) Ekvator'a olan uzaklıkla

- B) Güneşlenme süresiyle
- D) Kara ve denizlerin farklı ısınmasıyla

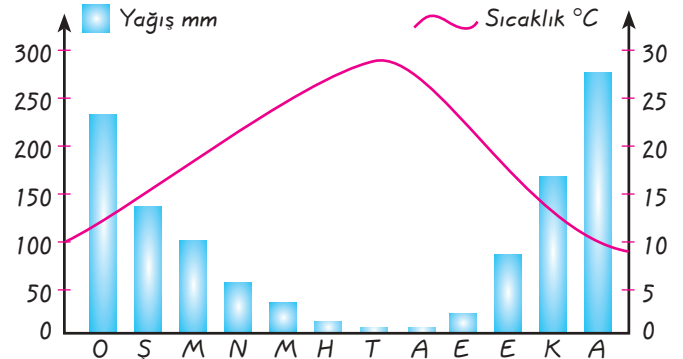
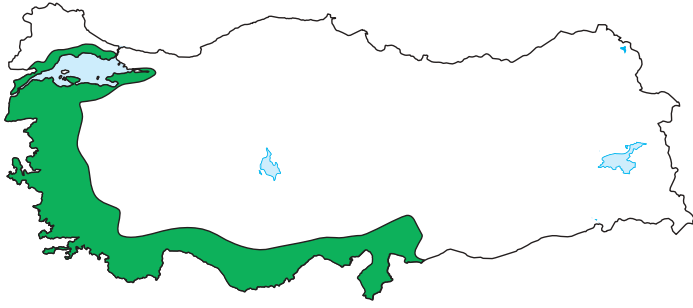
ÇÖZÜM

Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde dağlar denize paralel uzandığı için denizin etkisi iç kesimlere yeterince girememektedir. Ege Bölgesi'nde ise dağlar denize dik uzandığı için denizin etkisi iç kısımlara kadar girebilmektedir.

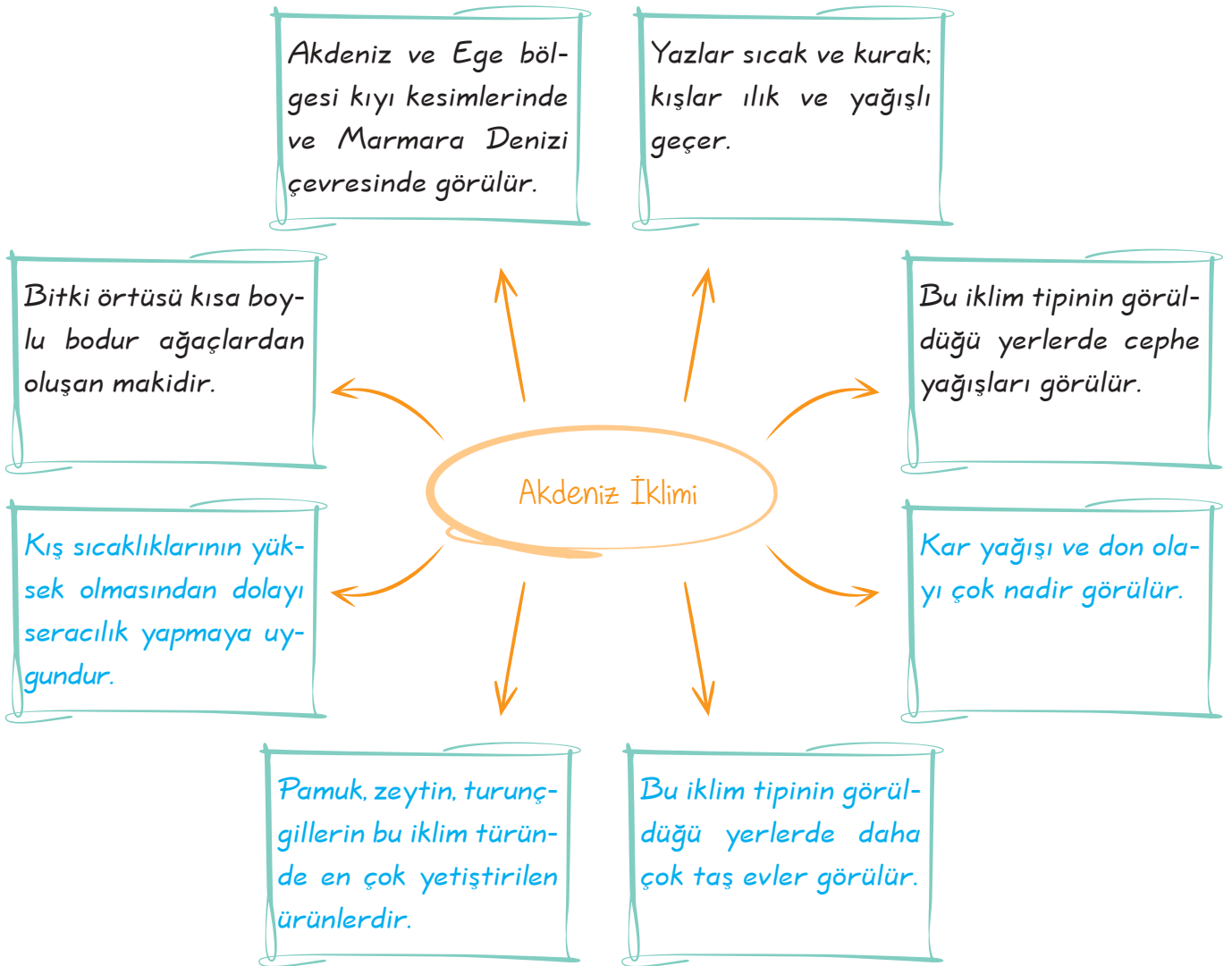
Cevap: A

ÜLKEMİZDE GÖRÜLEN İKLİMLER

Akdeniz İklimi

Antalya ili yıllık sıcaklık ve yağış grafiği

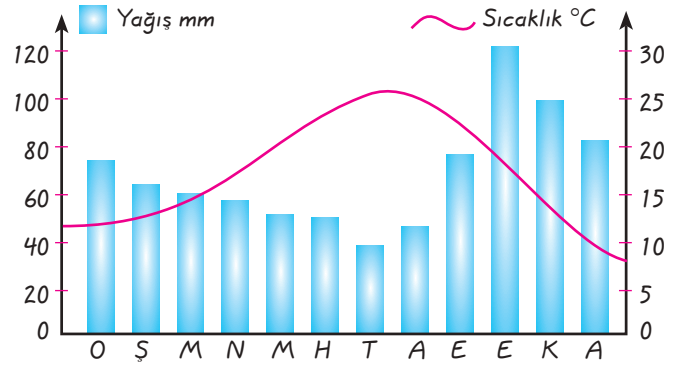
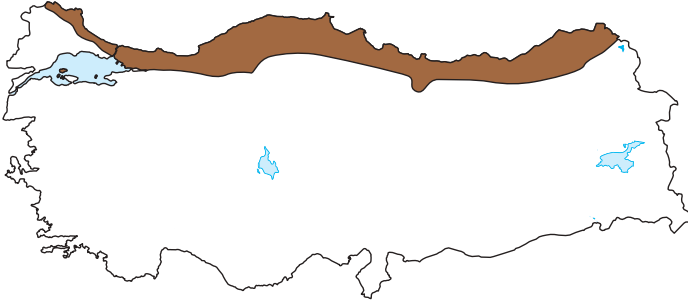

Öğretmenin Sorusu

Cephe yağışları nasıl oluşur?

Cevap: Deniz üzerinden gelen sıcak hava kütlesi ile soğuk hava kütesinin karşılaşması sonucu cephe yağışları oluşur.

Karadeniz İklimi

Trabzon ili yıllık sıcaklık ve yağış grafiği

Karadeniz Bölgesi'nin kıyı kesimleri ile Marmara Bölgesi'nin Karadeniz'e bakan yamaçlarında görülür.

Her mevsim yağışlı olup yazlar serin; kışlar ılık ve yağışlı geçmektedir.

Bitki örtüsü yağışların fazla olması nedeniyle ormandır.

Bu iklim tipinin görüldüğü yerlerde orografik yağışlar görülür.

Karadeniz İklimi

Tarımda sulamaya ihtiyaç yoktur.

Bu iklim tipinin görüldüğü kırsal kesimlerde ahşap evler yaygındır.

Mısır, fındık ve çay bu iklim tipine uyum sağlamıştır.

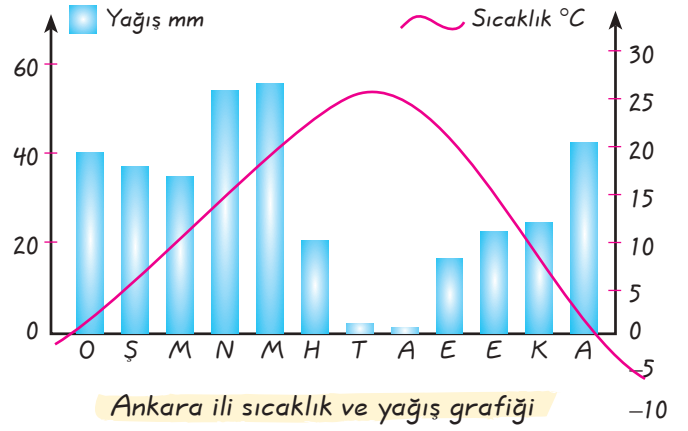
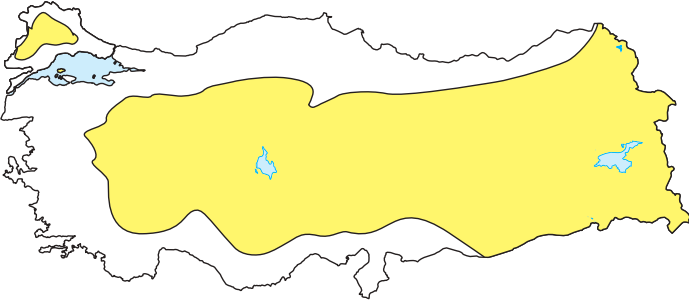
En fazla yağış sonbahar mevsiminde görülür.

Öğretmenin Sorusu Orografik (yamaç) yağışlar nasıl oluşur?

Cevap: Denizden gelen nemli hava kütlelerinin dağların denize dönük yamaçları boyunca yükselip soğuması sonucu orografik (yamaç) yağışlar oluşur.

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

Karasal İklimi

Bitki örtüsü ilkbahar yağışlarıyla yeşeren, yaz sıcaklıklarıyla kuruyan otlardan oluşan bozkırlardır.

İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, Ege ve Akdeniz bölgelerinin iç kesimleri ile Trakya'da görülür.

Yıllık sıcaklık farkı fazladır.

Yazları sıcak ve kurak; kışları soğuk ve kar yağışlı geçmektedir.

Karasal iklimin görüldüğü kırsal yerlerde toprak ve kerpiç evler yaygındır.

Bu iklim tipinin görüldüğü yerlerde konveksiyonel yağışlar görülür.

Buğday, arpa, çavdar, yeşil mercimek, nohut bu iklim tipinde en çok yetiştirilen ürünlerdir.

En fazla yağış ilkbahar mevsiminde görülür.

Öğretmenin Sorusu Konveksiyonel yağışlar nasıl oluşur?

Cevap: Isınan havanın yükselerek soğuması sonucu konveksiyonel yağışlar oluşur.

A. Aşağıdaki bilgi kutularında boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde dolduralım.

CÖL İKLİMİ

Gündüzleri kavurucu sıcaklığın olduğu bu iklimde geceleri soğuk hava vardır. Bu nedenle sıcaklık farklı fazladır. Yağış olmadığı için bitki örtüsü de yoktur. Sık sık kum fırtınaları olduğundan uzun, ince kıyafetler tercih edilir.

Bu iklim Dünya üzerinde çöllerin olduğu yerlerde görülmektedir.

KUTUP İKLİMİ

Aşırı soğuk havanın görüldüğü bu iklimde toprak buzla örtülüdür. Kalın kıyafetlerin tercih edildiği bu iklimde insanlar avcılık ve balıkçılık ile geçimlerini sağlarlar.

Bu iklim Dünya üzerinde Kutuplar ve çevresinde görülmektedir.

EKVATORAL İKLİM

Aşırı sıcak havanın olduğu bu iklimde aşırı yağış vardır. Buna paralel olarak bitki örtüsü gür ormanlardır. Bitki ve hayvan çeşitliliği fazladır. Ormancılık temel geçim kaynağıdır. İnce kıyafetler tercih edilir. Burada kış mevsimi yaşanmamaktadır.

Bu iklim Dünya üzerinde Ekvator ve civarında görülmektedir.

MUSON İKLİMİ

Yazları bol yağmur ve sıcak havanın yaşandığı iklimde, kışlar daha kuraktır. Bitki örtüsü gür ormanlardır. Ormancılık ve tarım temel geçim kaynağıdır. Pirinç tarımı çok fazladır. Sık sık sel felaketi gerçekleşmektedir.

Bu iklim Dünya üzerinde güneydoğu ve güney Asya'da görülmektedir.

B. Aşağıda verilen durumları iklimi etkileyen faktörlerle uygun bir şekilde eşleştiriniz.

1.	Türkiye’de dağların güney yamaçlarındaki kar kuzey yamaçlarındakilerden daha önce erir.
2.	Ağrı Dağı’nın (5137 m) eteğindeki sıcaklık ile zirvesinde sıcaklık arasında yaklaşık 25°C fark vardır.
3.	Türkiye’ye kuzeyden esen rüzgarlar hava sıcaklığına düşürücü etki yapar.
4.	Türkiye’nin güneyi Ekvator’a daha yakın olduğu için daha sıcaktır.
5.	Karadeniz kıyılarına göre Akdeniz kıyıları daha sıcaktır.
6.	Ege Bölgesi’nde ılıman iklimin etkisi iç kesimlere kadar ulaşır.
7.	Türkiye’nin kıyı bölgelerinde nüfus iç kesimlere göre daha yoğundur.
8.	Türkiye’de evlerin güneye bakan cepheleri daha sıcaktır.
9.	Ankara ve Erzurum aynı paralel üzerinde olmasına rağmen iklim Erzurum’da daha serttir.
10.	Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri’nde nemli hava sadece kıyı kesimlerdedir. İç kısma ulaşamaz.
11.	İzmir ve Aksaray’ın aynı paralel üzerinde olmasına rağmen İzmir’de kışlar daha ılık geçer.
12.	Çanakkale’ye göre Antalya her zaman daha sıcaktır.
13.	Doğu Anadolu’da engebeden dolayı kışlar her zaman daha sert geçer.
14.	Karadeniz Bölgesi’nde kıyı şeridinde yetişen ürünler iç kesimlerde yetişmemektedir.
15.	Ege Bölgesi’nde kıyı bölgesinde yetiştirilen ürünler iç kesimlerde de yetiştirilmektedir.
16.	Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde nem oranı düşük olduğundan kuraklık fazladır.
17.	Akdeniz Bölgesi’nde hava sıcaklığı 0°C’nin altına düşmediğinden seracılık yapılmaktadır.
18.	Akdeniz Bölgesi’nde güneşli gün sayısı fazladır.

ENLEM

3. 4. 5. 12. 17. 18

YÜKSELTİ

2. 9. 13

DAĞLARIN UZANIŞI

6. 10. 15

BAKI

1. 8

DENİZELLİK KARASALLIK

7. 11. 14. 16

C. Aşağıda Türkiye haritasında belirtilen şehirlerde görülen iklimleri ve bitki örtülerini yazalım.

ANKARAİklim: KarasalBitki Örtüsü: Bozkır**ELAZIĞ**İklim: KarasalBitki Örtüsü: Bozkır**MERSİN**İklim: AkdenizBitki Örtüsü: Maki**ARTVIN**İklim: KaradenizBitki Örtüsü: Orman**YOZGAT**İklim: KarasalBitki Örtüsü: Bozkır**MUĞLA**İklim: AkdenizBitki Örtüsü: Maki**SAMSUN**İklim: KaradenizBitki Örtüsü: Orman**İZMİR**İklim: AkdenizBitki Örtüsü: Maki**SIVAS**İklim: KarasalBitki Örtüsü: Bozkır**AFYON**İklim: KarasalBitki Örtüsü: Bozkır**KONYA**İklim: KarasalBitki Örtüsü: Bozkır**ZONGULDAK**İklim: KaradenizBitki Örtüsü: Maki

1.

Biz her mevsim ince kıyafetler giyiniriz. Kış mevsiminin nasıl bir mevsim olduğunu bilmiyorum bile.

Biz de hep kalın, kürklü kıyafetler giyeriz. Hava hep çok soğuk. Ulaşımımızı kar üzerinde ilerleyen kızaklarla sağlarız. Yaz mevsimini yaşamıyoruz.

Sofia

Yukarıdaki çocukların konuşmaları dikkate alındığında yaşadıkları yerde hangi iklim tiplerinin görüldüğü söylenebilir?

	Hüseyin	Sofia
A)	Muson	Çöl
B)	Ekvatorial	Muson
C)	Ekvatorial	Kutup
D)	Muson	Kutup

Cevap: C

2.

Yukarıdaki görsellerin yaşam şekline dönüştüğü iklim tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kutup iklimi
- B) Ekvatorial iklim
- C) Çöl iklimi
- D) Muson iklimi

Cevap: A

3.

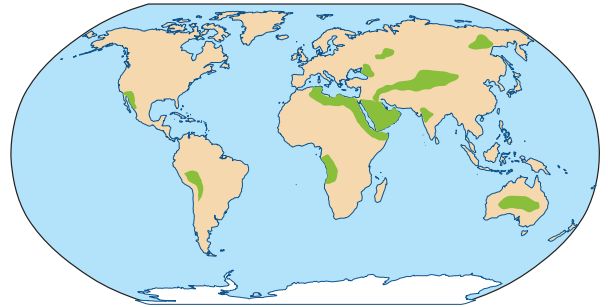

Yukarıdaki görsellerle aşağıdaki iklimlerden hangisi arasında bağlantı kurulamaz?

- A) Çöl iklimi
- B) Muson iklimi
- C) Kutup iklimi
- D) Ekvatorial iklim

Cevap: C

4.

Yukarıdaki haritada üzerinde gösterilen yerlerde aşağıdaki iklimlerden hangisi görülmektedir?

- A) Muson iklimi
- B) Ekvatorial iklim
- C) Kutup iklimi
- D) Çöl iklimi

Cevap: D

5.

- * Çok fazla yağış görülür.
- * Pirinç tarlaları yaygındır.
- * Sel felaketleri çok yaşanır.
- * Sıcaklık 0°C'nin altına düşmez.

Panoda özellikleri verilen iklim tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Muson iklimi
- B) Karasal iklim
- C) Çöl iklimi
- D) Akdeniz iklimi

Cevap: A

6. I. Ekvator'a uzaklık
II. Dağların uzanış doğrultusu
III. Kara ve denizlerin dağılışı

Yukarıdakilerden hangileri iklimi etkileyen faktörler arasında gösterilebilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Cevap: D

7. Denizler geç ısınıp geç soğurken, karalar çabuk ısınıp, çabuk soğur. Çünkü nem havayı dengede tutar. Bu nedenle ülkemizde kıyı kesimlerinde nem fazla olduğu için daha ılıman bir iklim görülmektedir.

Yukarıdaki bilgi kutusuna örnek olarak;

- I. Adana,
II. Ağrı,
III. Konya,
IV. Samsun

şehirlerinden hangileri gösterilebilir?

- A) I ve II B) I ve IV
C) II ve III D) III ve IV

Cevap: B

8. Aşağıda verilen illerin hangisinde yükseltiden dolayı sıcaklığın diğerlerinden düşük olduğu söylenebilir?

- A) Konya B) Şanlıurfa
C) Ağrı D) Samsun

Cevap: C

9. Karasallıktan dolayı yazlar çok sıcak, kışlar da soğuk geçer.

Yukarıdaki bilgiye örnek olarak aşağıdaki illerden hangisi gösterilebilir?

- A) Samsun B) Yozgat
C) Adana D) Manisa

Cevap: B

10. Yazlar serin, kışlar ılık ve yağmurludur. Her mevsim yağmur vardır. Bitki örtüsü ormandır. Yıllık sıcaklık farkı düşüktür.

Yukarıdaki bilgi kutusuna yazılabilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akdeniz İklimi
B) Karadeniz İklimi
C) Karasal İklim
D) Kutup İklimi

Cevap: B

11. ★ Türkiye'de en geniş alanda görülen iklimdir.

- ▲ Türkiye'de etki alanı en dar olan iklimdir.

Sembollerle belirtilen iklimler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

★	▲
A) Karasal iklim	Karadeniz iklimi
B) Karasal iklim	Akdeniz iklimi
C) Akdeniz iklimi	Karadeniz iklimi
D) Karadeniz iklimi	Akdeniz iklimi

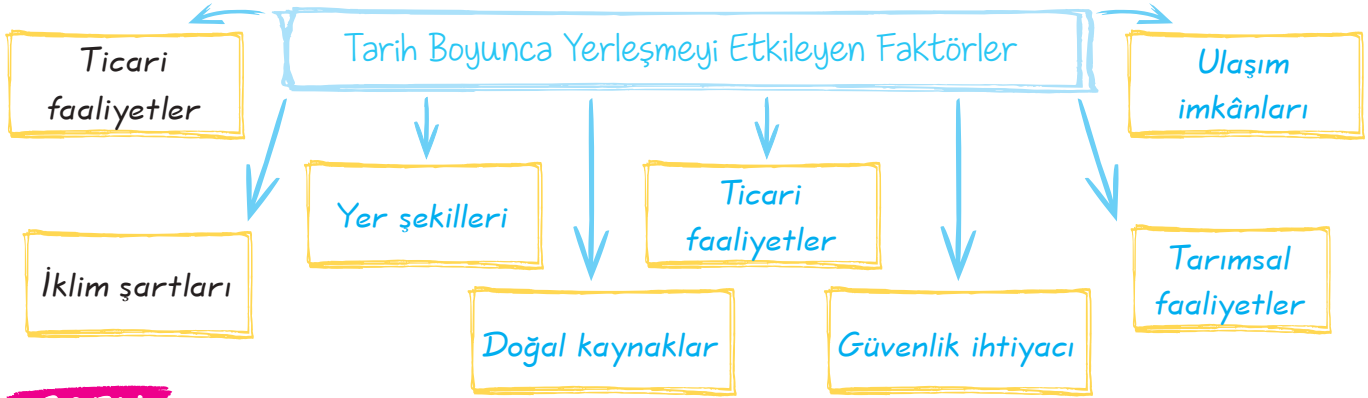
Cevap: A

1. C	2. A	3. C	4. D	5. A	6. D	7. B	8. C	9. B	10. B	11. A
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YERLEŞME

Kazanım: Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.

Geçmişten günümüze yerleşmeyi etkileyen birçok faktör vardır, bunlardan bazıları aşağıdaki şemada verilmiştir.

SORU

Kuruluşu yaklaşık olarak MÖ 7500 yıllarına rastlayan Çatalhöyük, Konya ilindedir. Konya Ovası'nın en verimli yerinde kurulmuştur. Konya Ovası, M.Ö. 16000 yıllarına kadar göl ile kaplıydı. Çatalhöyük, eski göl alanındaki hayvancılığa uygun otlaklar ile sulak ve verimli tarım arazilerinin birleştiği bölgede yer alıyordu. Kaynağını güneydeki toroslardan alan Çarşamba suyu şehrin ortasından geçiyordu. Doğuya ve kuzeye doğru uzanan otlaklar ile tuzlu ve bataklık arazide çeşitli yaban hayvanları yaşıyordu. Çatalhöyük'ün güneyinde ve batısında av hayvanları bakımından zengin ormanlık bölgeler vardı. Buraya yakın Hasan Dağı'ndan çıkarılan obsidyen madenini hem kullanıyorlar hem de ticaret amaçlı olarak işliyorlardı.

Panoda verilen metinde tarih öncesi çağlardan günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Verimli araziler, su kenarları, yer altı kaynakları
- B) Su kenarları, ormanlık alanlar, iklim koşulları
- C) Av hayvanları, iklim koşulları, yer altı kaynakları
- D) Ormanlık alanlar, verimli araziler, iklim koşulları

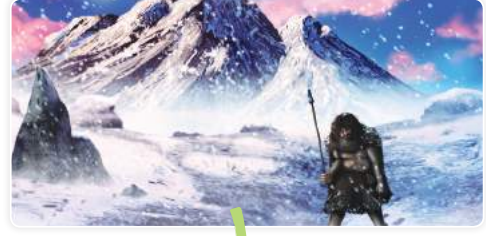
ÇÖZÜM

Panoda verilen metinde tarih öncesi çağlardan günümüze yerleşmeyi etkileyen faktörlerden verimli arazilere, su kenarlarına ve yer altı kaynaklarına değinilmiştir.

Cevap: A

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

İlk insanlar yerleşim yerlerini belirlerken yağmur, kar, rüzgâr, fırtına gibi doğa olaylarını da dikkate almışlardır.

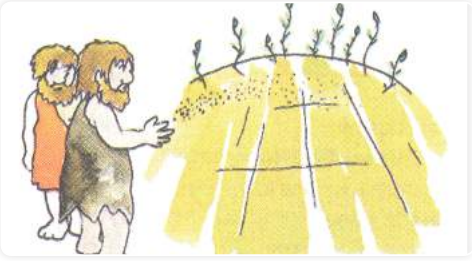

İnsanların bilinen ilk yerleşim yerleri mağaralardır. İnsanlar mağara duvarlarına daha çok hayvan figürlerini çizmişlerdir.

İnsanlar ilk zamanlarda tahılın nasıl yetiştirildiğini bilmiyorlardı. Besin ihtiyaçlarını avcılıkla elde etmeye çalışıyorlardı. Bu yüzden bir yerde yerleşme imkânı bulamamışlardı. Yaşadıkları yerlerde av hayvanları azalınca da daha verimli bölgelere giderlerdi.

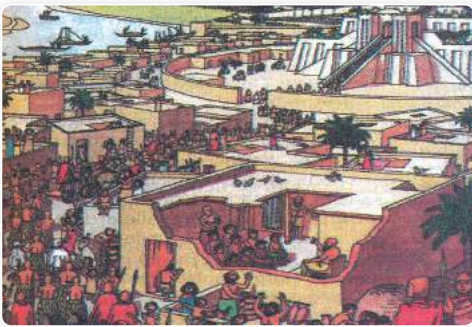
Tohumu toprağa attıklarında yeşerdiğini gören ilk insanlar, tarımsal faaliyetlere başladılar.

İlk insanlar tarım yapabildikleri alanlara, su kenarlarına ve uygun iklim koşullarına sahip olan yerlere çamur, ağaç ve sazlardan ilk kulübeler yapmışlardır. Daha sonra da evlerin çoğalmasıyla ilk köyler ortaya çıkmıştır.

Üretilen malların çeşitliliğinin artması üretimde ticaretin başlamasına zemin hazırladı. Nüfusun artmasıyla yeni yerleşim yerleri kuruldu. Köyler gelişerek kasabalara, kasabalar şehirlere dönüştü. Daha sonra surlarla çevrili kale şehirler meydana geldi.

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

TARİH ÖNCESİ VE TARİHİ DEVİRLER

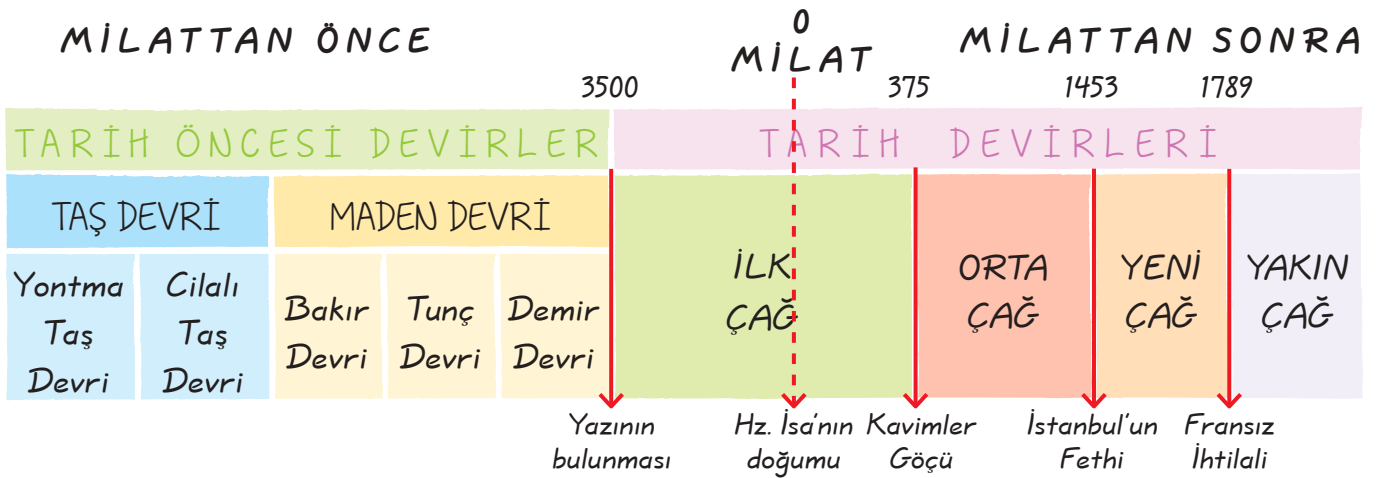
Milad: Hz. İsa'nın doğumu 0 (başlangıç) olarak kabul edilir. Hz. İsa'nın doğumundan önceki dönem milattan önce (MÖ) doğumundan sonraki dönem milattan sonra (MS) olarak adlandırılır.

Tarih Öncesi Devirlerin bölümlere ayrılmasında araç gereçlerde kullanılan malzemeler; Tarih Devirlerinin bölümlere ayrılmasında da toplumları etkileyen önemli olaylar etkili olmuştur.

Yüzyıl (Asır): 100'er yıllık zaman dilimleridir.

Devir (Çağ): Tarihin ayrıldığı zaman dilimleridir.

Uygarlık (Medeniyet): Dünyadaki değişik kültürlerin birbirlerini etkilemesi sonucu meydana gelen birikimdir.

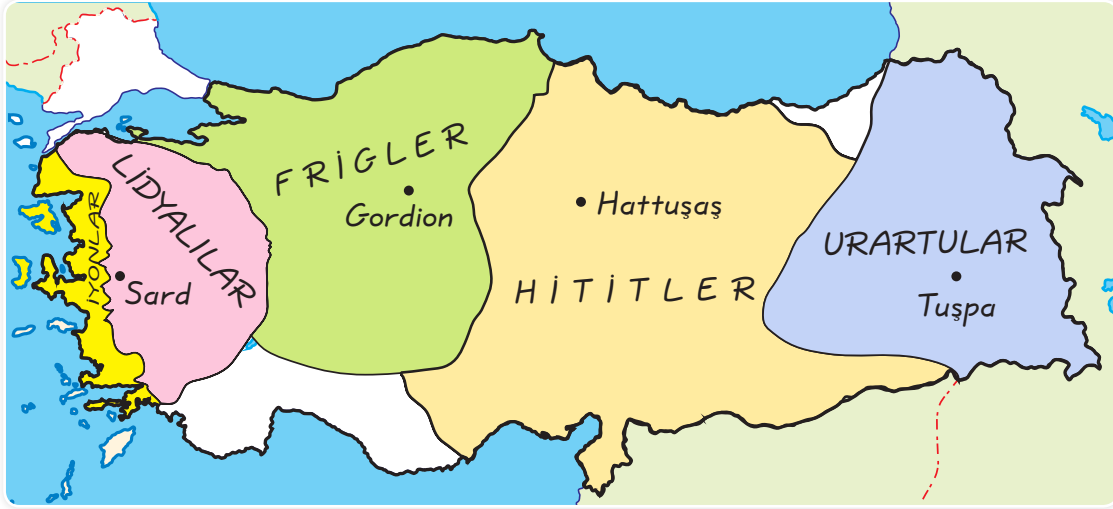
TARİH ÖNCESİ DEVİRLERDE ANADOLU'DA İLK YERLEŞMELER

UYGARLIKLARIN BEŞİĞİ

Kazanım: Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.

Uygarlıkların kesiştiği bir yerde bulunan Anadolu, tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır.

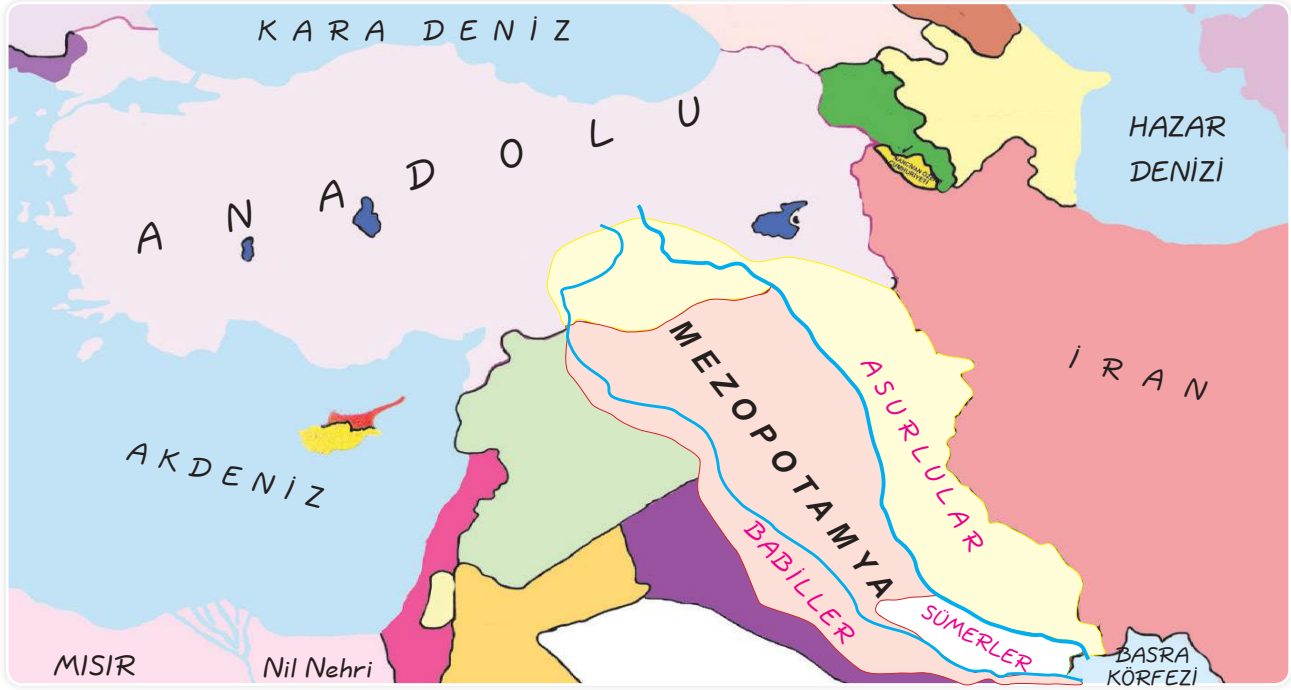
İlk Çağ'da Anadolu'da Kurulan Uygarlıklar

MEZOPOTAMYA UYGARLIKLARI

Mezopotamya: Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgedir.

Mezopotamya ikliminin yerleşmeye uygun olması ve verimli tarım arazilerine sahip olması nedeniyle birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır.

Mezopotamya Uygarlıkları

Sümerler

- * Mezopotamya uygarlığının kurucusu Sümerlerdir.
- * Şehir devletleri hâlinde yaşamışlardır (Ur, uruk, Kiş, Lagas).
- * Şehir (site) devletlerini yöneten kişilere Patesi adını vermişlerdir.
- * Tarihte ilk kez M.Ö. 3500'de yazıyı (çivi yazısı) icad etmişlerdir.
- * Tekerleği bularak ulaşımı kolaylaştırmışlardır.
- * Tarihte ilk kez yazılı kanunları oluşturmuşlardır. (Urgakina)
- * Ay yılı esasına dayalı takvimi icad etmişlerdir.
- * Dört işlemi ve sayıları bulmuşlardır.
- * Üçgenin iç açıları toplamının 180° , dairenin çevresinin 360° olduğunu bularak hesaplamalar yapmışlardır.
- * Gilgamiş, Yaratılış, Tufan gibi destanlar Sümerlere aittir.
- * Sümerler, şehirlerin en yüksek yerlerine "Ziggurat" adını verdikleri tapınaklar inşa etmişlerdir.

Çivi yazısı

Tekerlek

Ziggurat

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

SORU

- I. Su kanallarıyla sulamaya dayalı tarımı geliştirmeleri
- II. Yaşamlarını avcılıkla sürdürmeleri
- III. Site adı verilen şehirler kurmaları

Yukarıdakilerden hangileri Sümerlerin yerleşik hayata geçtiklerine kanıt gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III

ÇÖZÜM

Sümerlerin su kanallarıyla sulamaya dayalı tarım geliştirmeleri, "Site" adı verilen şehirler kurmaları yerleşik hayata geçtiklerine kanıt gösterilebilir.

Cevap: C

Babilliler

- * Başkentleri Babillion (Babil)'dir.
- * En ünlü hükümdarları Hammurabi'dir.
- * Hammurabi bütün Mezopotamya'yı ele geçirerek bir imparatorluk kurmuş. Eski Sümer kentlerinin sanat eserlerini Babil'e taşımıştır.
- * Hammurabi, Sümerlerin ve Akadların yasalarını toplayarak zamanın ihtiyaçlarına göre düzenlemiş ve ünlü Hammurabi Kanunları meydana getirmiştir.
- * Hammurabi Kanunları Sümer Kanunlarına göre biraz daha serttir.
- * Hukuk devleti anlayışı ilk defa Babillerde ortaya çıkmıştır.
- * "Babil Kulesi" ve "Babil'in Asma Bahçeleri" en önemli eserleridir.
- * Babillere Hititler son vermişlerdir. (M.Ö. 1531)

Hammurabi Kanunları

Babil'in Asma Bahçeleri

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

Assur - Kaniş Ticaret Yolu

Asurlular

- * Başkenti Ninova'dır.
- * Mezopotamya ile Anadolu arasındaki ticareti yürüten Asurlular, Anadolu'da ticaret kolonileri kurmuşlardır. Bunların en büyüğü Kültepe'dir. (Kayseri)
- * Asurlular, Anadolu ile yaptıkları ticari faaliyetler sayesinde Anadolu'nun yazı ile tanışmasını ve tarihî devirlere geçmesini sağlamışlardır.
- * Kral Asurbanipal zamanında Asurlular en güçlü dönemlerini yaşamışlardır.
- * Dünya'nın ilk kütüphanesini inşaa etmişlerdir. (Ninova)
- * Anadolu, Azerbaycan ve İran'a hâkim olmuşlardır. (Anadolu'nun tarihî çağlara girmesine neden olmuşlardır.)

SORU

Ben Ninova'da yaşayan bir tüccarım. Kayseri yakınlarındaki Kültepe ticaret kolonilerine sık sık gidiyorum. Anadolu'ya çivi yazısını biz tüccarlar getirdik.

Asurlu tüccarın anlatımında boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) İyonyalı
- B) Hititli
- C) Asurlu
- D) Sümerli

ÇÖZÜM

Çivi yazısını Anadolu'ya ticaret amacıyla gelen Asurlu tüccarlar getirmişlerdir.

Cevap: C

ANADOLU'DA KURULAN UYGARLIKLAR

Hititler

- * Anadolu'da kurulan ilk merkezi devlettir.
- * Başkentleri günümüz Çorum ili yakınlarındaki Hattuşaş'tır.
- * Ülkeyi yöneten kral aynı zamanda da başrahip, başkomutan ve başyargıçtı.
- * Devletin önemli işleri "Pankuş" adı verilen mecliste görüşülürdü.
- * "Tavananna" adı verilen kraliçe de Pankuş Meclisi'ne katılırdı.
- * Hititlerde çok tanrılı inanış olup komşu ülkelerin tanrılarına da inandıkları için ülkelere "Bin tanrı ili" denilirdi.
- * Suriye toprakları yüzünden Mısırlılara savaş açan Hititler, bu savaşın sonunda onlarla Kadeş Antlaşması'nı imzaladılar.
- * Hititlerde ekonomik faaliyet olarak tarım ve hayvancılık yaygındı.
- * Hititler krallar dönemlerindeki önemli olayları "Anal" adı verilen yıllıklara yazdırarak tarih yazıcılığını başlattılar.

SORU

Hititlerde kralların aynı zamanda başrahip, başyargıç ve başkomutan yetkilerine sahip olması neyin göstergesidir?

ÇÖZÜM

Kralların dinî, hukukî ve askerî yetkilerinin de olduğunun göstergesidir.

SORU

Bu ülkeye "Bin Tanrı İli" denilmektedir. Bu devlet Anadolu'nun ilk merkezi devletidir. Bu ülkede yaşanan önemli olaylar "Anal" adı verilen yıllıklara kaydedilirdi.

Panoda hangi uygarlıktan bahsedilmiştir?

A) İyonyalılar	B) Hititler
C) Lidyalılar	D) Firigyalılar

ÇÖZÜM

Soruda verilen bilgiler Hititlere ait olduğu için doğru seçenek B'dir.

Cevap: B

Öğretmenin Sorusu

Hititlerde "Tavananna" adı verilen kraliçenin de Pankuş Meclisi'ne katılması neyin göstergesidir?

Cevap: Kraliçenin de yönetimde söz sahibi olduğunun göstergesidir.

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

Urartular

- * Doğu Anadolu'da Van Gölü çevresinde kuruldular.
- * Başkentleri günümüz Van ili yakınlarındaki Tuşpa'dır.
- * Tarım ve hayvancılığa önem vermişler ve tarımı geliştirmek için günümüzde de hâlâ kullanılan "Şamran" adı verilen sulama kanalları ve barajlar inşa etmişlerdir.
- * Maden işlemeciliğinde, taş işçiliğinde ve kale yapımında ustalaşmışlardır.
- * Mezarlarını oda biçiminde yapıp ölülerini eşyalarıyla birlikte gömmüşlerdir.
- * Asurlulardan öğrendikleri çivi yazısını kendilerine göre basitleştirip kullanmışlardır.

Şamran Kanalı

Tunç kazan

SORU

- Gizem: Urartular, Doğu Anadolu Bölgesi'nde yani dağlık bir bölgede kurulmuşlardır.
- Tahir: O zaman arazi tarıma elverişli olmadığı için hayvancılık yapmış olmalılar.
- Neslihan: Evet, hayvancılık çok gelişmiş. Hatta buna bağlı olarak da

Verilen diyaloga baktığımızda Neslihan'ın cümlesinin aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanması daha uygun olur?

- A) kültürel faaliyetler artmıştır.
- B) ekonomik faaliyetler gelişmiştir.
- C) demir işleme sanatında ilerlemişlerdir.
- D) deri işçiliği ve dokumacılıkta ilerlemişlerdir.

ÇÖZÜM

Urartular hakkında bilgi veren çocukların anlatımına göre Urartuların yaşadıkları yerler tarıma uygun olmadığından hayvancılıkla uğraşmışlardır. Bu durum, Urartuların deri işleme ve dokumacılık alanlarında da gelişmelerini sağlamıştır.

Cevap: D

Öğretmenin Sorusu

Urartular mezarlarını oda biçiminde yapıp ölülerini eşyalarıyla birlikte gömmüşlerdir. Bu durum Urartular ile ilgili neyin göstergesidir?

Cevap: Urartuların ölümden sonraki hayata inandıklarının göstergesidir.

Frigyalılar

- * Sakarya Nehri civarına yerleşen Friglerin merkezi Ankara Polatlı yakınlarındaki Gordion'dur.
- * Kral Midas Döneminde bütün Orta ve Güneydoğu Anadolu'ya ege-men oldular.
- * Ziraatçı bir topluluk olduklarından dinî inanışlarında bunun etkisi görülür.
- * En büyük tanrıları toprak ve bereket tanrısı Kibele'dir, tanrıların ilkbaharda doğup sonbaharda öldüğüne inanılması doğa - din ilişki-sine örnek olarak gösterilebilir.
- * Frig kralları tarımı korumak için ağır kanunlar koymuşlardır, bu ka-nunlara göre bir öküz kesenin veya bir saban kıranın cezası ölümdü.
- * Frigyalılarda dokumacılık gelişmişti, tiftik keçisinin kılından üre-tilen dokumalar ile kilim ve halı üretimi yaygındı. Frig kilimlerine "Tapates" denilirdi.
- * Krallar ve önemli kişiler için "Tümülüs" adı verilen mezarlar yap-mışlardır.
- * Fenike alfabesini kullanan Frigyalılarda ilk kez hayvan hikayelerini anlatım geleneği (fabl) örnekleri görülmüştür.
- * Ölülerini kayadan oyma mezarlara koyan Frigyalılardan günümü-ze kadar ulaşan Eskişehir yakınlarındaki Midas'ın mezarı en ünlü kaya mimarilerindendir.
- * Frigyalıların "Fibula" adı verilen çengelli iğne yapmaları madenci-likte ilerlediklerinin göstergesidir.

Frigya halısı

Kral Midas

Fibula

SORU

Frigyalıların kanunlarına göre, bir öküz kesenin veya bir saban kıranın cezası ölümdür.

Buna göre, Frigyalılar ile ilgili aşağıda-kilerden hangisi söylenemez?

- A) Tarımsal faaliyetleri korumuşlardır.
- B) İdarecilerinin üretim faaliyetlerine önem vermişlerdir.
- C) Madencilikte ilerlemişlerdir.
- D) Ekonomik uğraşları hukuk kurallarını etkilemiştir.

ÇÖZÜM

Frigyalılar Anadolu'da kurulmuş tarıma dayalı eko-nomileri olan bir uygarlıktır. İlk Çağ'da tarımsal araç ve gereçler içerisinde saban ve öküzün ayrı bir öneme sahip olması ve bunlara gelebilecek bir zara-rın tarımsal faaliyetleri etkilemesinden dolayı bu tarz araçlar ve hayvanlar koruma altına alınmıştır. Bu tedbirler hukuk kurallarını oluşturmuştur. Soru-da verilen açıklamadan Frigyalıların madencilikte ilerlediklerine dair bir yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

2. Ünite Yeryüzünde Yaşam

Lidyalılar

- * Batı Anadolu'da Gediz ve Küçük Menderes nehirleri arasında kalan bölgeye yerleşmişlerdir.
- * Başkentleri Salihli yakınlarındaki Sard'dır.
- * Lidyalılar, dinî inanç ve sanat alanında Anadolu ve Yunan kültürünün etkisi altında kalmışlardır.
- * Efes'ten Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolu'nu yapmışlardır. Bu yol doğu - batı ticaretini geliştirmiştir.
- * M.Ö. 700'lerde madeni parayı icat ederek ticaret alanında uygulanan değiş-tokuş uygulamasına son vermişlerdir.
- * Lidyalılar Fenike alfabesinden alınmış 26 harfli bir alfabe kullanmışlardır.
- * Lidya'da mimari kuyumculuk, heykelticilik, dokumacılık ve dericilik gelişmiştir.

Kral Yolu Haritası

Lidya parası

SORU

Batı Anadolu'da kurulan Lidyalılar, yaptıkları ticaret nedeniyle zenginleşmişlerdir. Doğu - Batı ticaretini geliştirmek için Efes'ten başlayıp Sard'dan geçen ve Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolu'nun açılmasında etkili olmuşlardır. Tarihte parayı ilk kez Lidyalılar bulmuşlardır. Lidyalılar da Frigler gibi krallarını tümölüs tipi mezarlara gömmüşlerdir.

Buna göre, Lidyalılarla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Kral Yolu'nun ekonomilerini güçlendirdiğine
- B) Diğer uygarlıklardan etkilendiklerine
- C) Takas usulüne son verdiklerine
- D) Millî benliklerini kaybettiklerine

ÇÖZÜM

Verilen bilgilerde paranın bulunması ile takas usulüne son verildiğine, mezarlarının tümölüslere benzemesi Friglerden etkilendiklerine, Kral Yolu'nda ticaret yapmaları ekonomilerinin güçlenmesine kanıt olarak gösterilebilir. Ancak verilen bilgilerde millî benliklerini kaybettiklerine dair bir ipucu bulunmamaktadır.

Cevap: D

İyonyalılar

- * İyonya, İzmir ile Büyük Menderes nehri arasında kalan kıyı bölgesine Eski Çağ'da verilen isimdir.
- * Efes, Milet, Foça ve İzmir gibi şehir devletleri kurmuşlardır.
- * Merkeziyetçi bir yönetim anlayışının olmaması demokratik bir yapının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu durum da özgür düşünce ortamının oluşmasını sağlamış, İyonyalıların bilim ve felsefe alanında ilerlemesine zemin hazırlamıştır.
- * En önemli geçim kaynakları deniz ticaretidir, Akdeniz ve Karadeniz'de koloniler kurmuşlardır.
- * Diğer Anadolu uygarlıklarında olduğu gibi dinleri çok tanrılıdır.
- * Fenikeliler vasıtasıyla, Fenike alfabesini öğrenen İyonyalılar bu alfabenin batıya aktarılmasını da sağlamışlardır.
- * İyon uygarlığı her alanda Yunan medeniyetini etkilemiştir.
- * Matematik ve astronomi bilgini; Tales, Pisagor ünlü filozof Diyojen, tıbbın temellerini atan Hipokrat, tarih biliminin babası sayılan Herodot İyonyalıdır.
- * Artemis ve Apollo tapınakları gelişmiş İyon mimarisine verilebilecek en güzel örneklerdendir.

Artemis Tapınağı

Efes Antik Tiyatrosu

Efes Antik Kütüphanesi

SORU

İyon uygarlığı ile ilgili yapılan kazılarda kütüphane kalıntılarının bulunması, aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Ticari faaliyetlere önem verdiklerinin
- B) Millî benliklerini koruduklarının
- C) Bilimsel çalışmalara önem verdiklerinin
- D) Ticarete ve sanatta ilerlediklerinin

ÇÖZÜM

İyon uygarlığından günümüzde kütüphane kalıntılarının bulunması bilimsel çalışmalara önem verdiklerinin kanıtıdır.

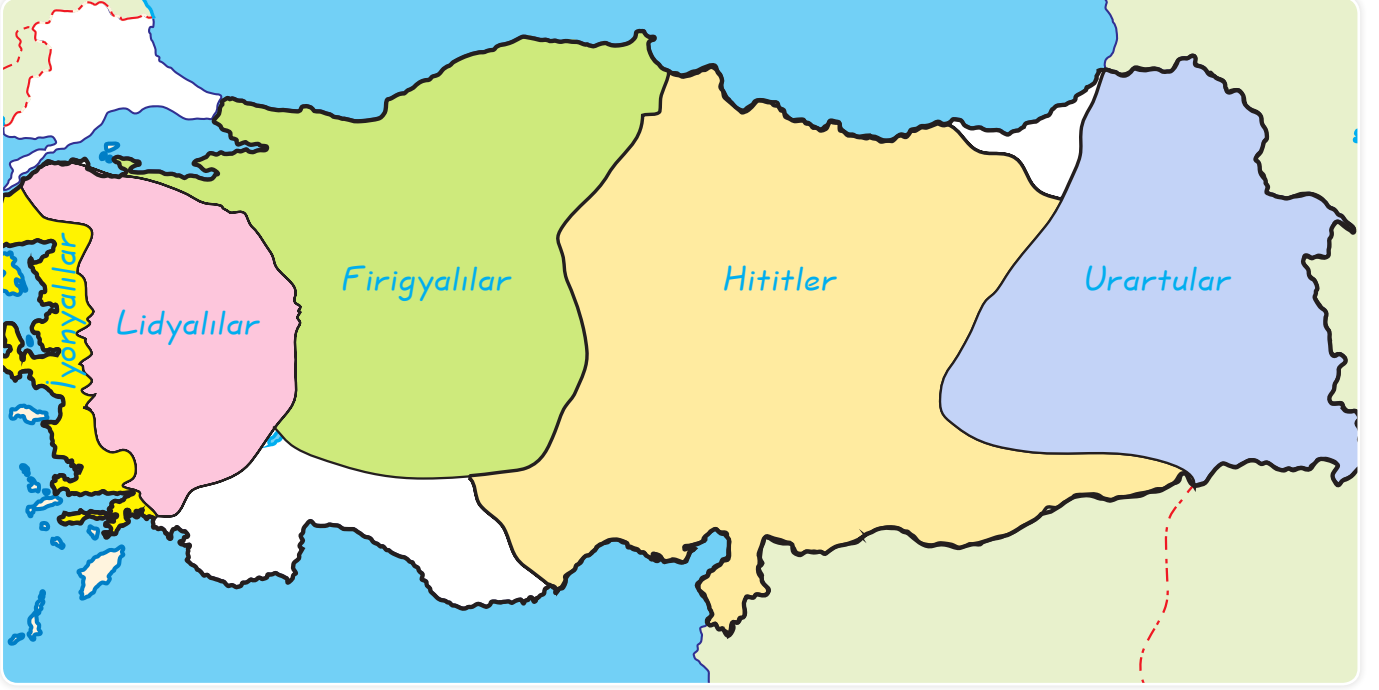
Cevap: C

Öğretmenin Sorusu

İyonyalılarda merkeziyetçi bir yönetim anlayışının olmaması demokratik bir yapının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu durum İyonyalılarda neye yol açmıştır?

Cevap: Özgür düşünce ortamının oluşmasına, bilimsel çalışmaların hızlanmasına yol açmıştır.

A. Aşağıdaki harita üzerinde boş bırakılan yerlere Anadolu'da kurulan İlk Çağ uygarlıklarını yazalım.

B. Aşağıdaki bilgileri ilgili oldukları kavramlarla uygun bir şekilde eşleştirelim.

1.	Hititlerde devlet işlerinin görüşüldüğü meclistir.
2.	Lidyalıların ticareti kolaylaştırmak için yaptığı icattır.
3.	Sümerlerin icat ettiği buluş, dünyanın ilk yazısıdır.
4.	İyonlar'da bilimin gelişmesini sağlayan unsurdur.
5.	Urartuların ölümden sonraki hayata inandığını gösteren yapıdır.
6.	Babiller tarafından yapılan Dünya'nın yedi harikasından biri olarak kabul edilen yapıdır.
7.	Friglerin bereketi simgeleyen tanrıçalarıdır.
8.	Hititlerin Tanrıya hesap vermek için tuttukları yıllıklardır.

a	Özgür düşünce ortamı
b	Anal
c	Kibele
ç	Pankuş
d	Para
e	Oda mezarlar
f	Asma Bahçeler
g	Çivi Yazısı

1. ç 2. d 3. g 4. a 5. e 6. f 7. c 8. b

C. Aşağıda verilen bilgileri ilgili oldukları uygarlıklarla uygun bir şekilde eşleştirelim.

1.	Merkezi krallıkla yönetilmemişlerdir.
2.	Şehir devletleri hâlinde yaşamışlardır.
3.	Başkentleri Kral Yolu'nun başlangıç noktasıdır.
4.	Başkentleri bugünkü Ankara-Polatlı yakınlarındaki Gordion'dur.
5.	Başkentleri Çorum ili Boğazköy ilçesindedir.
6.	Çivi yazısını ve resimli yazıyı (Hiyeroglif) kullanmışlardır.
7.	Tarımsal hayatı düzenleyen yasaları vardı.
8.	Doğal ortamın olumsuz etkisinden dolayı yerleşmelerin birbiri ile irtibatı zor olmuş, istila ve yağma riski nedeniyle kale şehirleri kurmuşlardır.
9.	Genellikle ovalar ve düzlük alanlarda yaşamışlar tarımla uğraşmışlar ve köy yerleşmeleri kurmuşlardır.
10.	Ege kıyıları boyunca şehirlerini kurmuşlar, kuzeye doğru yeni şehirler kurarak ilerlemişlerdir.
11.	Madencilik, dokumacılık, çanak çömlek üretimi önemli ekonomik faaliyetleridir.
12.	Bulundukları bölgedeki verimli tarım alanlarını kullanarak çeşitli tarım ürünleri yetiştirmişlerdir, ekonomileri tarıma dayalıdır.
13.	Madencilikte ileri gitmişlerdi, çeşitli madenleri ustalıkla işlemişlerdir.
14.	Altın madeninin bulunması zenginliklerine zenginlik katmıştır ve parayı ilk bulan uygarlıktır.
15.	Kendilerine has motifleri olan halı ve kilimler dokumuşlardır.

HİTİTLER

5, 6, 9

FRİGLER

4, 7, 11, 12, 15

URARTULAR

8, 13

İYONYALILAR

1, 2, 10

LİDYALILAR

3, 10

1. • Sümerlerin icat ettiği çivi yazısını Asurlular Anadolu'ya getirmişlerdir.
- Kral Yolu Batı Anadolu'da Sard şehrinde başlar, Mezopotamya'da Nino-va'ya kadar uzanır.
- Lidyalıların icat ettiği para Mezopotamya'da da kullanılmıştır.

Yukarıda verilen bilgilerden ulaşılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mezopotamya uygarlığı daha gelişmiştir.
- B) Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları arasında etkileşim yaşanmıştır.
- C) Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları arasında sadece ekonomik ilişkiler kurulmuştur.
- D) Kültürel etkileşim ön plandadır.

Cevap: B

2. MÖ 7000'li yıllarda insanların yerleştiği yerlerden biri de Çatalhöyük olmuştur. Çatalhöyük'te insanlar girişi damdan (düz tavan) olan evler yaparak yabani hayvanlardan korunmayı amaçlamışlardır.

Paragrafta verilen bilgiye göre, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Milattan önceki dönemde Anadolu'da yerleşimler vardır.
- B) Çatalhöyük'te yerleşik yaşam görülmüştür.
- C) Yabani hayvanlara karşı önlem alınmıştır.
- D) Hayvancılık temel geçim kaynağıdır.

Cevap: D

3. Hititler ile Mısırlılar arasında MÖ 1280 tarihinde dünyadaki ilk yazılı antlaşma olan Kadeş Antlaşması imzalanmıştır. Suriye'ye hâkim olmak isteyen bu iki uygarlık yaptıkları savaşın sonucunda antlaşma ile uzlaşmışlardır.

Buna göre,

- I. Yazının icat edildiği,
- II. Hititlerin Mısırlılar ile yaptıkları savaşı kazandığı,
- III. Devletler arasında siyasi ilişkilerin kurulduğu

yargılarından hangilerine ulaşılamaz?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Cevap: A

4.

Haritada gösterilen Mezopotamya Bölgesi ile ilgili aşağıdaki cümlelerden hangisinin kurulması beklenemez?

- A) Sümerler ve Babiller burada kurulmuştur.
- B) Dünya'nın ilk anayasası bu topraklarda oluşturulmuştur.
- C) Bu bölgede kurulan ilk uygarlık Asurlulardır.
- D) Yazı ilk kez burada ortaya çıkmıştır.

Cevap: C

5. Başta Çatalhöyük olmak üzere Alacahöyük, Truva, Alishar, Çayönü, Yarımburgaz Mağarası gibi Anadolu'da birçok önemli ilk yerleşim merkezi vardır.

Anadolu'nun milattan önceki dönemde de yerleşim yeri olarak seçilmesinde aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Verimli toprakları
B) Yer şekilleri
C) Sanayi tesisleri
D) Su kaynakları

Cevap: C

6. Aşağıda verilen uygarlık - başkent eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Urartular → Sardes
B) Asurlular → Ninova
C) Hititler → Hattuşaş
D) Frigyalılar → Gordion

Cevap: A

7. Dünyanın ilk kütüphanesini Ninova'da kurdular.

Tekerleği icat eden uygarlıktır.

Tarım ve hayvancılıkla ilgili koydukları sert kurallarla bilinen uygarlıktır.

Yukarıdaki bilgi kutuları aşağıdaki uygarlıklarla eşleştirildiğinde hangi uygarlık eşleştirme dışında kalır?

- A) Sümerler
B) Frigler
C) Urartular
D) Asurlar

Cevap: C

8.

- Ege Denizi kıyısında kurulmuşlardır.
- Deniz ticareti temel geçim kaynaklarıdır.
- Bilimsel çalışmalara önem vermişlerdir.
- Özgür düşünceye önem vermişlerdir.

Öğretmenin yazı tahtasında boş bıraktığı başlığı hangi öğrenci doğru tamamlamıştır?

- A) Lidyalılar
- B) Babiller
- C) Frigler
- D) İyonlar

Cevap: D

9. Yerleşmeyi etkileyen;

- I. Uygun iklim şartları.
II. Ulaşımın elverişli olması.
III. Eğitim hizmetleri

faktörlerden hangileri hem İlk Çağ da hem de günümüzde yerleşim yeri seçiminde dikkate alınmaktadır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

Cevap: A

1. B	2. D	3. A	4. C	5. C	6. A	7. C	8. D	9. A
------	------	------	------	------	------	------	------	------

ETKİNLİK

A. Aşağıdaki diyagramlarda ve şemada boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

Olgunun Özellikleri

Doğruluğu kanıtlanabilir.

Kişiden kişiye değişmez.

Herkes tarafından kabul edilir.

Kesinlik bildirir.

Görüşün Özellikleri

Doğruluğu kanıtlanamaz.

Kişiden kişiye değişir.

Herkes tarafından kabul edilmez.

Kesinlik bildirmez.

Öğrencilerin Türk milletine, bayrağına ve Türk ordusuna karşı sevgi, saygı ve güven duygusunu artırır.

Atatürk ilke ve inkılaplarının öneminin anlaşılması ve bunların korunması bilincinin yerleşmesini sağlar.

Beraber yaşama, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme duygularını geliştirir.

İnsanların ekonomik faaliyetleri hakkında bilgiler verir.

Sosyal Bilgiler Dersinin Bize Kazandırdıkları

Türk tarihinin ve kültürünün öğretilmesini amaçlar.

Coğrafi olayların sebeplerini ve bu olaylar arasındaki ilişkilerin öğretilmesini amaçlar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin dayandığı temel ilkeleri öğretir.

Vatandaşlık görevinin ve sorumluluklarının öğrenilmesini sağlar.

Hem ülkemizi hem de dünyamızı tanımamızı sağlar.

B. Aşağıdaki diyagramlarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

Mustafa Kemal'in Sosyal Bilimler Alanında Yaptığı Çalışmalar

Türk Tarih Kurumunun kurulması

Türk Dil Kurumunun kurulması

Halkevlerinin açılması

Etnografya Müzesinin açılması

Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinin açılması

Bilimsel Araştırma Basamakları

Konuyu belirleme

Varsayımlar oluşturma

Kaynakları tarama

Varsayımları test etme

Rapor hazırlama

Türk Tarih Kurumunun Amaçları

Türk ulusunun kökenini araştırmak ve Türk tarihini aydınlatmak

Türk ulusunun dünya uygarlığına katkılarını ortaya çıkartmak

Millî tarih bilincini oluşturmak

Türk Dil Kurumunun Amaçları

Türkçenin öz güzelliğini ortaya çıkarmak

Türkçeye yeni sözcükler kazandırmak

Türk dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarmak

C. Aşağıdaki diyagramlarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

Büyük Ölçekli Haritaların Özellikleri

Ölçeğin paydasındaki sayı küçüktür.

Hata ve bozulma oranı azdır.

Küçültme oranı azdır.

Dar alanları gösterir.

Ayrıntısı fazladır.

Küçük Ölçekli Haritaların Özellikleri

Ölçeğin paydasındaki sayı büyüktür.

Hata ve bozulma oranı fazladır.

Küçültme oranı fazladır.

Geniş alanları gösterir.

Ayrıntısı azdır.

Paralellerin Özellikleri

Ekvator başlangıç paralelidir. En büyük paraleldir.

90 tanesi kuzeyde, 90 tanesi güneyde olmak üzere 180 adet paralel dairesi vardır.

Paralellerin aralarındaki uzaklık 111 km olup her yerde aynıdır.

Dünyanın şeklinden dolayı çevre uzunlukları Ekvator'dan kutuplara doğru kısalır.

Paraleller birbirleriyle kesişemez ve birleşmez.

Meridyenlerin Özellikleri

Başlangıç meridyeni, İngiltere'nin Greenwich gözlem evinden geçen meridyendir.

Kuzey - güney doğrultusunda uzanırlar.

Doğu Yarım Küre'de 180, Batı Yarım Küre'de 180 tane olmak üzere toplam 360 tane meridyen yayı vardır.

Meridyenler arasındaki uzaklık Ekvator'dan Kutuplara doğru daralır.

Meridyenler arasında dört dakikalık zaman farkı vardır.

Ç. Aşağıdaki diyagramlarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

Türkiye'nin Özel Konumu

Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirine en çok yaklaştığı yerde olup bunlar arasında köprü konumundadır.

Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.

Batısında sanayileşmiş Avrupa ülkeleri ile güneydoğusunda petrol zengini Orta Doğu ülkeleri bulunur.

Çanakkale ve İstanbul boğazlarına sahiptir.

İklim çeşitliliği fazla olduğundan tarım ürünleri çeşitliliği de fazladır.

Sümerlerin Özellikleri

Şehir devletleri halinde yaşamışlardır (Ur, uruk, Kiş, Lagas).

Tarihte ilk kez M.Ö. 3500'de yazıyı (çivi yazısı) icad etmişlerdir.

Tekerleği bularak ulaşımı kolaylaştırmışlardır.

Tarihte ilk kez yazılı kanunları oluşturmuşlardır. (Urgakina)

Ay yılı esasına dayalı takvimi icad etmişlerdir.

Sümerler şehirlerin en yüksek yerlernie Ziggurat adını verdikleri tapınaklar inşa etmişlerdir.

Akdeniz İklimi

Akdeniz ve Ege bölgesi kıyı kesimlerinde ve Marmara Denizi çevresinde görülür.

Yazlar sıcak ve kurak; kışlar ılık ve yağışlı geçer.

Bu iklim tipinin görüldüğü yerlerde daha çok taş evler görülür.

Bu iklim tipinin görüldüğü yerlerde cephe yağışları görülür.

Bitki örtüsü kısa boylu bodur ağaçlardan oluşan makidir.

Hititlerin Özellikleri

Anadolu'da kurulan ilk merkezi devlettir.

Başkentleri günümüz Çorum ili yakınlarındaki Hattuşaş'tır.

Devletin önemli işleri "Pankuş" adı verilen mecliste görüşülürdü.

Hititlerde çok tanrılı inanış olup komşu ülkelerin tanrılarına da inandıkları için ülkelere "Bin tanrı ili" denilirdi.

Hititlerde ekonomik faaliyet olarak tarım ve hayvancılık yaygındı.

Hititler, krallar dönemlerindeki önemli olayları "Anal" adı verilen yıllıklara yazdırarak tarih yazıcılığını başlattılar.

1. Aşağıdakilerden hangisi olgu cümlesi değildir?

- A) 17 Ağustos'ta Sakarya'da deprem oldu.
- B) Boğaziçi köprüsü akşam saatlerinde trafiğe kapandı.
- C) 2010 sezonu şampiyonu Bursaspor oldu.
- D) Türkiye Avrupa birliğine girmelidir.

Cevap: D

2.

Kolayca anlaşılabilen, herkes tarafından kabul edilen, bilimsel verilere dayanan, kanıtlanabilen bilgiye denir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) olgu
- B) görüş
- C) olay
- D) genelleme

Cevap: A

3.

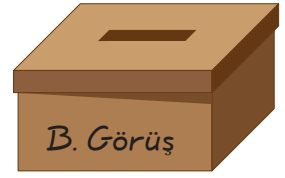
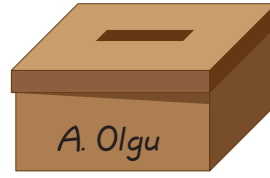
- I. Olay birkaç kez gerçekleşmişse
- II. Olay çok hızlı gelişmişse
- III. Olay geçmişte yaşanmışsa
- IV. Olayların birden fazla nedeni ve sonucu varsa

Yukarıdaki seçeneklerinden hangisi bir olayın çok boyutlu olduğunun kanıtıdır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

Cevap: D

4.

- I. Atatürk, ülkemizin ilk cumhurbaşkanıdır.
- II. Ülkemizde nüfus sayımları aralıklı olarak yapılmaktadır.
- III. En kolay ders "Sosyal Bilgiler"dir.
- IV. Atatürk Samsun'a 19 Mayıs 1919'da çıkmıştır.

Yukarıda numaralandırılmış cümlelerden hangileri A kutusuna atılamaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) III ve IV

Cevap: B

- 5. I. Cumhuriyet 29 Ekim 1923'te ilan edildi.
- II. Tiyatro, sinemadan daha eğlencelidir.
- III. Tarih, sosyal bilim dallarından biridir.
- IV. Alfabemizde 29 tane harf vardır.

Yukarıdaki yargıların olgu ve görüş biçiminde sınıflandırılması aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

Olgu	Görüş
A) I, II	III, IV
B) I, III	II, IV
C) IV	I, II, III
D) I, III, IV	II

Cevap: D

6.

Yargı: Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da Türkleşme süreci başladı.

Bu yargı:

- I. Olgu,
- II. Genelleme,
- III. Görüş

kavramlarından hangileriyle daha iyi açıklanabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III

Cevap: A

7. I. Bir olayın birden çok nedeni ve sonucu olabilir.
II. İnsanlar aynı olaydan farklı etkilenebilir.
III. Bir olay farklı olayların ortaya çıkmasına neden olabilir.

Yukarıda verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III

Cevap: D

8. Ayşe Hanım uzun süredir biriktirdiği paraları ile yeni bir çamaşır makinesi almış fakat makine kısa süre içerisinde bozulmuştur. Makineyi aldığı mağazaya giden Ayşe Hanım mağaza sahibi tarafından azarlanmış ve bozulan makinesinin yerine yeni makine verilmemiştir.

Buna göre, Ayşe Hanım hakkını aramak için aşağıdakilerden hangisine başvurmalıdır?

- A) Tüketici Hakları Mahkemesine
- B) Muhtarlığa
- C) Valiliğe
- D) Jandarmaya

Cevap: A

9. Yaşadığımız yerde meydana gelen sosyal hizmet aksamaları için aşağıdakilerden hangisine başvurulamaz?

- A) Belediyelere
- B) Maliye Bakanlığı'na
- C) Muhtarlıklara
- D) Kaymakamlıklara

Cevap: B

10. Mert, Türkiye'de çocuk haklarının korunması konusu ile ilgili bir bilimsel araştırma yapmak istemektedir.

Buna göre, Mert öncelikle aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?

- A) Bilgilerin güvenilirliğini kontrol etmelidir.
- B) Bilgileri bir araya getirmelidir.
- C) Sınıflandırma yapmalıdır.
- D) Varsayımlar oluşturmamalıdır.

Cevap: D

11. "Bizim ulusumuz derin bir geçmişe sahiptir." diyen Mustafa Kemal bu geçmişin araştırılması için aşağıdaki kurumlardan hangisini kurmuştur?

A)

Türk Dil Kurumu

B)

Anadolu Ajansı

C)

İstanbul Üniversitesi

D)

Türk Tarih Kurumu

Cevap: D

1. D 2. A 3. D 4. B 5. D 6. A 7. D 8. A 9. B 10. D 11. D

1.

Haritalarda ölçeğin paydasındaki rakam büyüdükçe gerçekte gösterdiği alan genişler ve ayrıntı azalır.

Öğretmenin ifadesine göre eşit büyüklükteki bir kağıda aşağıdaki ölçeklerden hangisiyle çizilen bir haritanın ayrıntısı en azdır?

- A) 1/25.000 B) 1/700.000
C) 1/400.000 D) 1/1.200.000

Cevap: D

2.

Yaz kuraklığı isteyen bir bitkinin, diğer koşullar uygun olsa bile haritada işaretlenmiş yerlerin hangisinde yetişmesi güçleşir?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: C

3. Aşağıdaki tabloda, üç kentin yıllık ortalama sıcaklıkları verilmiştir.

Kentler	Yıllık Ortalama Sıcaklık (°C)
Ağrı	6
Sivas	8.6
Eskişehir	10.9

Bu kentler, aynı paralel üzerinde yer almalarına ve denizden uzak olmalarına rağmen sıcaklık ortalamalarının farklı olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Enlem B) Yükselti
C) Boylam D) Yağış miktarı

Cevap: B

4.

Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde kıyı kesimlerde yer alan Toros ve Kuzey Anadolu Dağları denizin ılıman etkilerinin iç kesimlere sokulmasını engeller. Bu nedenle Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinin iç kesimlerinde karasal iklim görülür. Ege Bölgesi'nde durum farklıdır. Denizin ılıman etkileri iç kısımlara kadar sokulabilir.

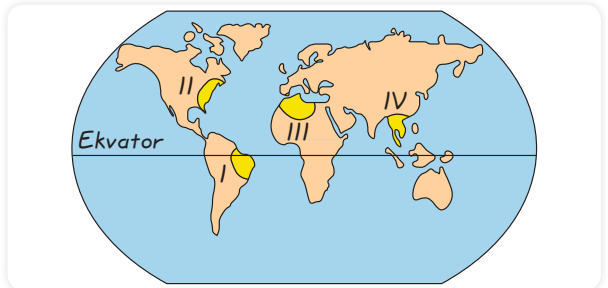
Ege Bölgesi'nde bu durumun ortaya çıkmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bitki örtüsünün etkileri
B) Ege Bölgesi'nde ortalama yükseltinin fazla olmaması
C) Ege Bölgesi'nde ılıman rüzgarların olması
D) Ege Bölgesi'nde dağların denize dik uzanması

Cevap: D

5.

Bir bölgenin coğrafi koşulları ile o bölgedeki konutlarda yaygın olarak kullanılan yapı malzemesi arasında yakın bir ilişki vardır. Örneğin, bitki örtüsünün cılız olduğu kurak ve yarı kurak yerlerde kerpiç yapılar daha çok görülür.

Bu genellemeye göre, haritada gösterilen bölgelerin hangisinde yapı malzemesi olarak kerpiç kullanımının daha yaygın olması beklenir?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: C

6. Türkiye; Kuzey Yarım Küre’de, Eski Dünya kıtalarının (Avrupa, Asya, Afrika) tam ortasındadır. Bu durum kıtalararası ticaret yollarının Anadolu ve Boğazlardan geçmesini sağlar. Bu yollarda ticareti geliştirir. Ülkelerarası transit ticaret ise ülkemize döviz kazandırır.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Önemli ticaret yollarının ülkemizde bulunması ticaretteki kazanımı artırmıştır.
B) Ülkemiz ülkelerarası gerçekleştirilen transit ticaretten de döviz kazanmaktadır.
C) Türkiye kıtalar arasında önemli bir konuma sahiptir.
D) Türkiye’de ticaretin gelişimi sadece Kuzey Yarım Küre’de oluşuna bağlıdır.

Cevap: D

7. Tarihçiler, olayların incelenmesini ve araştırılmasını kolaylaştırmak için tarihi, yazının bulunmasını esas alarak ikiye ayırmışlar, yazının bulunmasından önceki dönemlere “tarih öncesi” yazıyla başlayan dönemlere ise “tarih çağları” denilmiştir.

Buna göre, yukarıda verilen cevap aşağıdaki sorulardan hangisinden sonra verilmiştir?

- A) Tarih öncesi dönemler nelerdir?
B) Tarih öncesi dönemlerde üretim var mıdır?
C) Tarihi devirlerin ayrılmasında etkili olan faktörler nelerdir?
D) İlk Çağ’da teknik alanda ne tarz gelişmeler yaşanmıştır?

Cevap: C

8. Hititler günlük işlerde ve ticari faaliyetlerde Sümer çivi yazısını siyasi ve dinsel işlerde ise kutsal saydıkları Hiyeroglif (resimli) yazısını kullanmışlardır.

Buna göre, Hititlerle ilgili;

- I. Farklı yazı türleri kullanmışlardır.
II. Yazılara dinsel karakterler yüklemişlerdir.
III. Mezopotamya’yı hâkimiyeti altına almıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

Cevap: A

9. “Hititler’de kraliçe devlet yönetiminde etkilidir.” diyen bir tarihçi bu görüşe kanıt olarak aşağıdakilerden hangisini gösterebilir?

- A) Kralın baş rahip olması
B) Kadeş Barış Antlaşması’na kral ile birlikte mührünü vurması.
C) Kralın eşi olması
D) Kralın bütün yetkileri elinde toplaması

Cevap: B

10. Türkiye’nin sıcaklık değerleri incelendiğinde batısından doğusuna doğru sıcaklığın azaldığı görülür.

Bu durumun ortaya çıkmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güneşlenme süresinin azalması
B) Güneş ışınlarının eğik açı ile gelmesi
C) Ortalama yükseltisinin artması
D) Yerçekillerinin uzanış doğrultusu

Cevap: C

1. D	2. C	3. B	4. D	5. C	6. D	7. C	8. A	9. B	10. C
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

ANAYURTTAN ANADOLU'YA

Kazanım: Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.

- * Köklü ve zengin bir geçmişe sahip olan Türk milleti, tarih boyunca birçok devlet kurmuştur.
- * Türklerin ilk yurdu Orta Asya'dır.
- * Orta Asya batıda Hazar Denizi'nden doğuda Kingan Dağları'na, Kuzeyde Altay Dağları ve Baykal Gölü civarından güneyde Hindikuş ve Karanlık Dağları'na kadar uzanır.

Türklerin Anayurdu Orta Asya

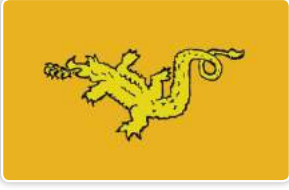

Türklerin Orta Asya'dan Göç Etmelerinin Sonuçları

- * Türkler, Sibirya'ya, Orta Avrupa'ya, Suriye'ye ve Amerika'ya yerleştiler.
- * Göç ettikleri yerlerde yeni isimlerle yeni devletler kurdular.
- * Göç ettikleri bölgelerde devlet teşkilatı ve devlet yönetimiyle ilgili diğer ülkelere örnek oldular.
- * Göçlerin sonucunda Türk boyları, gittikleri o bölgedeki kültürleri etkilediler. Kendi kültürlerini oraya yerleştirdiler. Türk boylarından bazıları da yerleştikleri bölgelerdeki kültürden etkilendiler.

İLK TÜRK DEVLETLERİ

Asya Hun Devleti (M.Ö. 220 - M.S. 216)

Mete Han

Asya Hun Devleti haritası

- * Tarihte Türkler tarafından kurulan ilk devlettir.
- * Hunlar hakkında ilk bilgilere Çin kaynaklarında rastlanır.
- * Merkezleri Orhun ve Selenga Nehirleri arasındaki Türkler için kutsal sayılan "Ötüken" dir.
- * Hunların bilinen ilk hükümdarı Teoman'dır. (M.Ö. 220-209)
- * Bu dönemde Çin üzerine seferler düzenlenmeye başlanmış ve Çinliler bu akınlar sonucu daha önce inşa ettikleri kaleleri bir duvarla birleştirip Çin Seddi'ni yapmışlardır.
- * Asya Hunları en parlak dönemlerini Teoman'ın oğlu Mete Han döneminde yaşamışlardır.
- * Mete Han döneminde; bütün Türk kavimleri ilk kez bir bayrak altında toplanmış, Çin'e seferler düzenlenmiş ve Çin vergiye bağlanmış. İpek Yolu kontrol altına alınmıştır.

UYARI! Hunlar, Mete Han'ın ölümünden sonra zayıflamış ve İpek Yolu'nun denetimi Çin'e geçmiştir. Ülkede birlik ve beraberliğin bozulması üzerine Hunlar Kuzey ve Güney Hunlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Hunların bir kısmı Çin hâkimiyetine girmişken bir kısmı da Batı'ya göç ederek Kavimler Göçü'ne neden olmuştur.

Öğretmenin Sorusu Asya Hun Devleti'nin yıkılmasında hangi gelişmeler etkili olmuştur?

- Cevap: *
- * Çin politikaları
 - * İpek Yolu'nu Çinlilere kaptırmaları
 - * Taht kavgaları

SORU

I. Tarihte ilk düzenli Türk ordusu kuruldu.

II. Tarihte ilk defa bütün Türk boyları bir bayrak altında toplandı.

III. Tarihte ilk kez Türk adıyla kuruldu.

IV. İpek Yolu kontrol altına alındı.

Yukarıda verilen özelliklerden hangileri Asya Hun Devleti'yle ilgili değildir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) II ve III D) I, II ve IV

ÇÖZÜM

Soruda verilen öncüller incelendiğinde;

I → İlk düzenli ordu Hunlar döneminde Metehan tarafından kuruldu.

II → Tarihte ilk kurulan devlet Hunlardır. Hunlar ilk defa bütün Türk boylarını bir bayrak altında toplamışlardır.

III → Tarihte Türk adıyla kurulan ilk Türk Devleti, Köktürklerdir.

IV → İpek Yolu, Hunlar tarafından kontrol altına alındı.

Cevap: B

SORU

Oğuz Kağan büyük kurultayı topladı. Yanındakileri ve halkı çağırdı.

Sonra Oğuz Kağan oğullarına yurdunu üleştirip verdi... "Ben tanrıya borcumu ödedim. Şimdi yurdumu size veriyorum." dedi...

Oğuz Kağan Destanında yer alan bu gelişmeler incelendiğinde aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşamaz?

- A) Türklerde kurultayın da hükümdarın yanında yönetimde etkili olduğu
B) Türklerde ülkenin, hükümdar ve ailesine ait olduğu
C) Türk yönetim geleneğinde inancın önemli bir yere sahip olduğu
D) Türk devletlerinin kısa bir sürede parçalandığı

ÇÖZÜM

A → Oğuz Kağan'ın büyük kurultayı toplaması ve halkı ile müşavere, danışma toplantısı yapması, kurultayın yönetimdeki etkisini gösterir.

B → Yurdun hükümdar ailesi arasında bölüştürülmesi, toprakların hanedan ailesine ait olduğunu kanıtlar.

C → Oğuz Kağan'ın ben tanrıya borcumu ödedim, ifadesi yönetimde inancın etkisini gösterir.

D → seçeneği kurgu olarak doğrudur. Ancak gelişmelerin sonuçları, soru kökünde istenmediğinden böyle bir yargıya ulaşamaz.

Cevap: D

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

Kavimler Göçü

Kuzey Hunların Franklar, Vizigotlar, Vandallar gibi toplulukları önlerine katarak Avrupa içlerine kadar yaptıkları göçe **Kavimler Göçü** denir.

SORU

Kavimler Göçünün sonuçları nelerdir?

ÇÖZÜM

- * Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrıldı.
- * Avrupa'nın etnik yapısı değişti.
- * Türkler Avrupa'da Avrupa Hun Devleti'ni kurdular.
- * İngiltere, Fransa gibi Avrupa devletlerinin temelleri atıldı.
- * Avrupa'da feodalite rejimi ortaya çıktı.
- * İlk Çağ kapandı, Orta Çağ başladı.

Avrupa Hun Devleti

- * Avrupa'da kurulan ilk Türk devletidir.
- * Balamir öncülüğünde kurulmuş fakat en önemli hükümdarları Atilla'dır.
- * Atilla önce Doğu Roma üzerine sefere çıkmıştır.
- * Atilla Margus ve Anatolius antlaşmalarıyla Doğu Roma'yı vergiye bağlamıştır.
- * Batı Roma üzerine İtalya seferini yapıp, Roma'yı kuşatmıştır.
- * Atilla'nın ölümü üzerine devlet yıkılış sürecine girmiştir.

Kök Türk Devleti (552 - 744)

Bumin Kağan

Kök Türk Devleti Haritası

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

- * Asya Hun Devleti'nden sonra orta Asya'da kurulan ikinci büyük Türk devletidir.
- * Merkezi Ötüken'dir.
- * Türk adını kullanan ilk devlet Kök Türklerdir.
- * Ergenekon Destanı'na göre Köktürkleri kuran kabilenin adı kurt anlamına gelen "Aşina"dır. Türk devlet geleneğine göre devleti doğu - batı olarak ikiye bölen Bumin Kağan, batının yönetimini kardeşi İstemi Yabgu'ya bırakmıştır.
- * Mukan Kağan'ın ölümünden sonra taht kavgaları ve iç karışıklıklar yaşamışlar, önce ikiye ayrılmışlar daha sonra da Çin egemenliğine girmişlerdir.
- * Asya Hunları en parlak dönemlerini Teoman'ın oğlu Mete Han döneminde yaşamışlardır. Mete Han Döneminde; bütün Türk kavimleri ilk kez bir bayrak altında toplanmış. Çin'e seferler düzenlenmiş ve Çin vergiye bağlanmış. İpek Yolu kontrol altına alınmıştır.

II. Kök Türk (Kutluk) Devleti (682 - 744)

Kutluk Kağan

Kutluk Devleti Haritası

- * Yaklaşık 50 yıl Çin esaretinde yaşayan Kök Türkler, İltiş (Kutluk Kağan) öncülüğünde ayaklanarak tekrar bağımsız olmuşlardır.
- * Ötüken merkez olmak üzere II. Köktürk Devleti kurulmuştur.
- * En parlak dönemlerini Bilge Kağan döneminde yaşamışlardır.
- * II. Köktürk Devleti Bilge Kağan'dan sonra iyi yönetilmediği için Türk boyları olan Karluk, Basmil ve Uygurlar tarafından yıkılmıştır.

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

SORU

Aşağıda ilk Türk devletlerine ait bazı bilgiler sembollerle verilmiştir.

- ▲ → Tarihte bilinen ilk Türk devletidir.
- ◆ → Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.
- → Avrupa'da kurulan ilk Türk devletidir.
- ★ → Tarihte "Türk" adıyla kurulan ilk devlettir.

Buna göre, Kök Türklere ait bilgi hangi sembole gösterilmiştir?

- A) ▲ B) ◆ C) ■ D) ★

Kök Türk Yazıtları: (Orhun Yazıtları) hükümdar Bilge Kağan, onun kardeşi Kül Tigin ve Vezir Tonyukuk adlarına dikilmiştir. Yazıtlarda Kök Türk Devleti'nin tarihi, sınırları, Türklerin yaşayışları ve geçmişte yapılan hatalar anlatılır. Türk milleti, gelecekte kendisini bekleyen tehlike ve tuzaklara karşı uyarılır.

8. yüzyılda yazılmış ve 38 harften oluşmaktadır. Orhun Alfabetiyle yazılmış olup Türk edebiyatının ve tarihinin ilk yazılı belgesidir. Günümüzde Moğolistan sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Orhun Yazıtları

UYARI! Kök Türk Dönemi'ne ait eserlerin gün yüzüne çıkmasını ve sergilenmesi TİKA'nın (Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) çalışmalarıyla gerçekleşmiştir.

SORU

- ✓ Bilge Kağan, Kültigin ve Vezir Tonyukuk adına dikilmiştir.
- ✓ "Türk" sözü ilk defa devlet kuran bir topluluğun adı olarak burada kullanılmıştır.
- ✓ Türk tarihi ve edebiyatının ilk yazılı belgeleri arasında yer alır.

Panoda verilen bilgiler aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Orhun Yazıtları B) Ergenekon Destanı
C) Karabalgasun Yazıtı D) Manas Destanı

ÇÖZÜM

Tarihte bilinen ilk Türk devleti → Asya Hun Devleti

Yerleşik hayata geçen ilk Türk

Devleti → Uygur Devleti

Avrupa'da kurulan ilk Türk Devleti

→ Avrupa Hun Devleti

Tarihte Türk adıyla kurulan ilk

devlet → Köktürkler

Cevap: D

ÇÖZÜM

Sorudaki panoda verilen bilgiler.

Orhun Yazıtlarına aittir.

Cevap: A

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

Uygur Devleti (744 - 840)

- * Uygurlar, 744 yılında Bilge Kül Kağan tarafından kurulmuştur.
- * Karabalasagun (Ordu-Balık) şehrini kurup başkent yapmışlardır.
- * Böğü Kağan döneminde Çin ile yakınlaşma sonucu Maniheizm dinî Uygurlar arasında yayılmıştır. (762) Maniheizm dinî Uygurların hayatını önemli ölçüde etkilemiştir.
- * Uygurlar, Çin'in yıkıcı etkileri, ekonomik sıkıntılar, yönetimde sülâlerin değişikliği nedeniyle zayıflamıştır.
- * Orta Asya'daki Türk devletleri içerisinde yerleşik hayata geçen ilk devlettir, mimari alanda eserler vermişlerdir.
- * Çinlilerle olan ilişkileri sonunda ilk kez kağıt ve matbaayı kullanarak kültürel alanda gelişmişlerdir.
- * Maniheizm, Budizm gibi dinleri benimseyerek bu dinlere ait terimleri Türkçeleştirerek ulusal benliklerini korumuşlardır.
- * Kendilerine özgü bir alfabe kullanmışlardır.

SORU

Uygurlar, Hun ve Kök Türk devletlerinin kültürü üzerine kurulmuş olmalarına rağmen, yerleşik hayata geçerek bu devletlerden farklı bir özellik göstermişlerdir.

Buna göre, aşağıdaki durumlardan hangisi Uygurları diğer Türk devletlerinden ayıran bir özellik değildir?

- A) Mimari alanda eserler vermeleri
- B) Manastır ve saray yapmaları
- C) Ekonomilerinin tarıma dayanması
- D) Ülkenin hanedana ait olması

ÇÖZÜM

Uygur Türkleri yerleşik hayata geçerek Hun ve Köktürk Türklerinden farklı bir yaşam tarzı oluşturmuşlardır. Buna göre;

Uygurlar	Hunlar - Kök Türkler
Yerleşik	Göçebe
Mimari var	Taşınabilir malzeme, çadır gibi
Saray ve Manastır	Çadır - Konar - Göçer
Yerleşik yaşamla tarım	Hayvancılık ve İpek Yolu ticareti
Ülke Hanedana ait	Ülke Hanedana ait

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Uygurlar sadece yönetim anlayışlarında benzer özellikleri devam ettirmişlerdir.

Cevap: D

Öğretmenin Sorusu

Maniheizm dini uygurları nasıl etkilemiştir?

Cevap: Yerleşik hayata geçildi. Uygurların savaşçılık özelliklerinin azalmasına neden oldu. Ticaret, bilim, sanat ve edebiyatta başarılar kazanmalarında etkili oldu. (Genel olarak Türklerde sanat Uygurlara kadar, taşınabilir malzemeye dayanırken Uygurlarda; manastır, saray yapımı ve bunların donanımı biçiminde gelişme göstermiştir.)

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE MEDENİYET

DEVLET YÖNETİMİ

- * İslamiyet öncesi Türk devletlerinde boyların bir araya gelmesiyle devlet oluşmuştur.
- * Devletin başında "han, hakan, kağan, idikut, ilteber ve Şanyü gibi unvanlarından birini kullanan bir hükümdar bulunurdu.
- * Eski Türk devletlerinde hükümdarlık yetkilerinin Tanrı tarafından verildiğine inanılırdı, bu yetkiye de kut denilirdi.
- * Egemenlik hakkı hükümdar ve ailesine aittir.
- * Eski Türklerde devletin önemli işleri Kurultay denilen mecliste görüşülürdü ve kararlaştırılırdı.
- * Kurultaya hükümdar, boy beyleri ve hükümdarın eşi olan hatun da katılırdı.

SORU

2005 yılında yapılan kazılarda çıkarılan KökTürklere ait madeni paranın ön yüzünde Kağan ve Hatun'un resimlerinin birlikte çizildiği görülmüştür.

Bu durum, aşağıdakilerden hangilerinin göstergesidir?

- Hatuna ve kadınlara değer verildiğinin
 - Hatun'un da yönetimde etkili olduğunun
 - Hatun'un toplumda ve devlette önemli bir konumda olduğunun
- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

ÇÖZÜM

Kök Türklere ait madeni paralarda hatun ve kağanın resminin yer alması hatuna değer verildiğinin, hatunun toplumda ve devlette önemli bir konuma sahip olduğunun ve yönetimde etkili olduğunun göstergesidir.

Cevap: D

Öğretmenin Sorusu İlk Türk devletlerinde kurultayda son söz hükümdara aitti. Bu durum neyin göstergesidir?

Çözüm: Kurultayın danışma meclisi niteliğinde olduğunun göstergesidir.

TOPLUMSAL YAPI VE EKONOMİK HAYAT

- * Orta Asya'da tarıma elverişli alanlar sınırlı olduğu için eski Türkler göçebe olarak yaşamışlardır.
- * İslamiyet öncesi Türk devletlerinde toplumsal sınıflar oluşmamıştır.

SORU

İslamiyet öncesi Türk devletlerinde toplumsal sınıfların oluşmamasının sebebi nedir?

ÇÖZÜM

Eski Türklerin göçebe yaşamaları, ortak mülkiyete sahip olmaları ve toprakların devletin malı sayılmasıdır.

- * Eski Türklerin toplumsal hayatında "Töre" adı verilen yazısız hukuk kuralları geçerliydi, töreye kağan dahil herkes uymak zorundaydı.
- * İslamiyet öncesi Türk devletlerinde ekonomik hayatın temelini hayvancılık oluşturmaktaydı.
- * Eski Türkler avcılık, toplayıcılık, balıkçılık, yağmacılık, yerleşik hayattan sonra tarım, ticaret, dokumacılık, demircilik ve altın işlemeciliği gibi ekonomik faaliyetlerle ilgilenmişlerdir.

UYARI! İslamiyet öncesi Türk devletlerinde nevrüz başta olmak üzere bayramlara, şenliklere önem verilirdi. Eğlencelerde "kopuz" adı verilen saz çalınırdı.

DİN VE İNANİŞ

- * Çok tanrılı bir inanç sistemi olan eski Türkler, zamanla tek tanrılı inançları da benimsemişlerdir. Gök Tanrı, Şamanizm, Maniheizm gibi.
- * İslamiyet öncesi Türk devletleri farklı din ve inanışları bir arada benimseyen Türk topluluklarından oluştuğu için dinî açıdan Türklerin büyük bir hoşgörüyeye sahip olduğu çıkarılabilir.
- * İlk Türk devletlerinde ölümler "kurgan" adı verilen oda şeklindeki mezarlara gömülürlerdi.
- * Kurganların başına ölen kişinin hayattayken öldürdüğü düşman sayısı kadar küçük heykelcikler dikilirdi, bunlara "balbal" denilirdi.

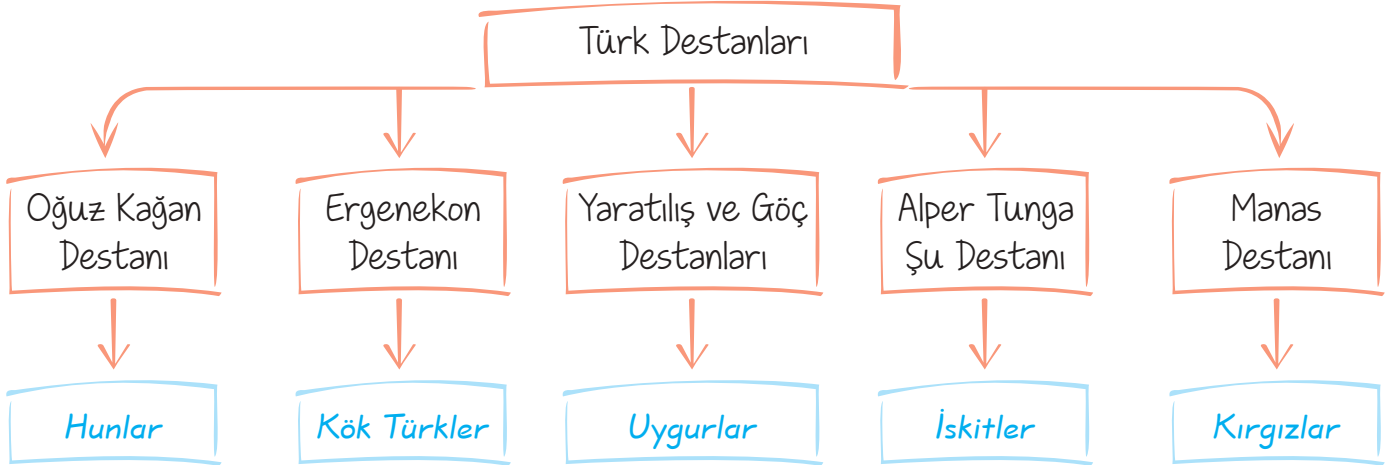
Öğretmenin Sorusu

İslamiyet öncesi Türk devletlerinde kurganlara ölen kişinin sevdiği eşyaları, kılıcı, atı gibi eşyalar da konulurdu, bu durum neyin kanıtıdır?

Cevap: Ahiret inancına sahip olduklarının kanıtıdır.

YAZI, DİL VE EDEBİYAT

- * Türklerde yazı ilk olarak Göktürklerle başlamıştır.
- * Türkler kendilerine ait alfabeler oluşturmuşlardır.
- * Göktürk (Orhun) alfabesi Göktürkler tarafından 38 harfle meydana getirilmiştir.
- * Uygur Alfabesi Uygurlar tarafından 18 harfle meydana getirilmiştir.

UYARI! Türklerin On İki Hayvanlı Türk takvimini kullanmaları astronomi ile ilgilendiklerinin kanıtıdır.

SORU

MÖ 209 - 174 tarihleri arasında hükümdarlık yapmış olan Mete Han'ın hayatına ilişkin destansı anlatımlarla ilgili olduğu kabul edilmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri adıyla bildiğimiz yazılar bu destanın İslamî geleneğe uyarlanmış bölümleridir.

Panoda bahsedilen Türk destanı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ergenekon B) Oğuz Kağan C) Manas D) Saka

CEVAP

Asya Hun Devleti'nden kalan ve ünlü hükümdarları Mete Han'ın hayatının destansı bir şekilde anlatıldığı destan, Oğuz Kağan Destanı'dır.

Cevap: B

Öğretmenin Sorusu İlk Türklerden kalan en önemli yazılı eser nedir?

Cevap: Orhun Kitabeleridir.

ORDU

Kazanım: Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.

- * İslamiyet öncesi Türk devletleri, orduyu devletin bağımsızlığı ve gücünün simgesi olarak görürlerdi.
- * Sürekli olarak dış tehditlerin var olması orduya önemi artırmıştır.
- * İslamiyet öncesi Türk devletlerinde ordu-millet anlayışı vardı.
- * Türk ordusu daimiydi ve ücretli değildi.
- * Asya Hun hükümdarı Mete Han'ın tahta çıktığı M.Ö. 209 yılı Türk kara kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak kabul edilir.
- * Mete Han ordusunu onluk, yüzlük ve binlik gruplara ayırmıştır.
- * Mete Han'ın bulunduğu onluk sistem günümüzde pek çok ordu tarafından kullanılmaktadır.

Aşağıda günümüz Türk ordusunda kullanılan bazı rütbeler verilmiştir.

Onbaşı

Yüzbaşı

Binbaşı

- * Türk silahlı Kuvvetleri Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ve geleceğinin teminatıdır.
- * Millî birlik ve beraberliğimizin simgesi olan Türk Silahlı Kuvvetleri yurdumuzun güvenliğini sağlamakla görevlidir.

SORU

Orduyu on, yüz ve bin olarak birliklere ayıran Türk hükümdarı, Türk kara ordusunun da temellerini atmıştır.

Buna göre, verilen bilgiler aşağıdaki devlet ve hükümdarlardan hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Kök Türkler - Bumin Kağan
- B) Asya Hun Devleti - Teoman
- C) Asya Hun Devleti - Metehan
- D) II. Kök Türkler - Bilge Kağan

ÇÖZÜM

Türk kara ordusunun temelleri Asya Hunları döneminde, Metehan tarafından atılmıştır.

Metehan orduyu, onluk, yüzlük ve binlik birimlere ayırmıştır. Bu durum diğer Türk devletlerine de örnek olmuş ve ilk Türk düzenli ordusu kurulmuştur.

Cevap: C

DOĞU İLE BATIYI BULUŞTURAN YOL: İPEK YOLU

Kazanım: Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.

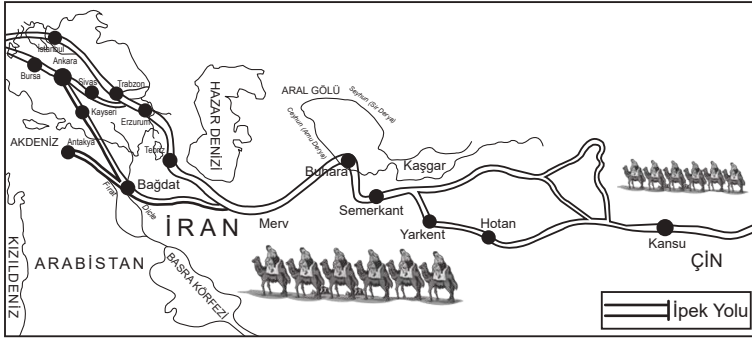
- * Çin'in Şian kentinden başlayıp Karadeniz'in kuzeyinden ve Anadolu'dan iki kol hâlinde Avrupa'ya kadar uzanan ticaret yoluna İpek Yolu denir.
- * Uluslararası ticaretin iki bin yılı aşkın bir süredir yapıldığı İpek Yolu'ndan daha çok ipek taşındığı için bu adla anılmıştır.
- * Tarihi İpek Yolu'nda başta ipek olmak üzere baharat, kağıt, değerli taşlar, kürk, cam, yağ, porselen, bal, fil dişi ve deri gibi ürünler taşınırdı.

İpek Yolu Haritası

- * Eski Türk devletleri İpek Yolu'na sahip olmak için Çinlilerle sürekli mücadele etmişlerdir.
- * İpek Yolu ticareti sayesinde Çinliler, Türklerden ata binmeyi, süvari birlikleri kurmayı öğrendiler. Türkler de Çinlilerden kağıt ve matbaa gibi teknik buluşları öğrendiler.

SORU

İpek Yolu'nda ipeğin yanı sıra el dokumaları, değerli taşlar, kürk, tahıl, cam, yağ, bal, fil dişi gibi ürünler de kervanlar aracılığıyla taşınıyordu.

Buna göre, İpek Yolu'nun devletler arası ilişkilerde öncelikle hangi alanda katkıda bulunduğu söylenebilir?

- A) Kültürel
- B) Askerî
- C) Ekonomik
- D) Dinî

ÇÖZÜM

Verilen bilgide İpek Yolu'nda; ipek, değerli taşlar, kürk, yağ ve bal gibi ürünlerin kervanlar aracılığıyla taşınması sonucu bu yol öncelikle devletler arası ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Cevap: C

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen kelimelerden uygun olanları ile tamamlayalım.

Maniheizm

Kök Türk Devleti

İlk Çağ

Gök Tanrı

Orta Asya

Budizm

Asya Hun Devleti

Orta Çağ

Çin Seddi

Şölen

Hatun

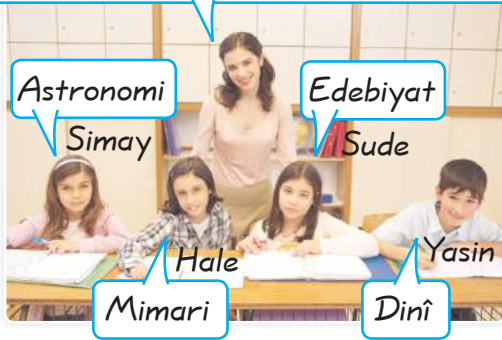
Kurgan

1. Türklerin anayurdu Orta Asya' dır.
2. Tarihte kurulan ilk Türk devleti, Asya Hun Devleti 'dir.
3. Kavimler Göçü'nün sonucunda İlk Çağ sona erdi, Orta Çağ başladı.
4. Çinliler eski Türklerin akınlarını durdurmak için Çin Seddi 'ni inşa ettiler.
5. Eski Türkler, yaşayışları gereği Gök Tanrı inancını benimsemişlerdir.
6. İslamiyet öncesi Türk devletlerinde Hatun da devlet yönetiminde söz sahibiydi.
7. Eski Türkler Uygurlar döneminde Maniheizm ve Budizm dinlerini benimsemişlerdir.
8. Tarihte Türk adıyla kurulan ilk devlet Kök Türk Devleti 'dir.
9. Eski Türklerde ölen insanlar kurgan adı verilen mezarlara günlük eşyaları ile birlikte gömülüyorlardı.
10. Eski Türklerde şölen adı verilen düğün törenlerinde yemekler yenip, kopuz eşliğinde şiirler söylenirdi.

B. Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşluklara yazalım.

1	Asya Hun Devleti'nin bilinen ilk hükümdarı kimdir?	Teoman
2	Asya Hun Devleti'nin en parlak dönemi hangisidir?	Mete Han Dönemi
3	Günümüz ordu sisteminin temeli hangi hükümdar döneminde atıldı?	Mete Han Döneminde
4	Avrupa Hun Devleti'nin kurucusu kimdir?	Balamir
5	Avrupa Hun Devleti'nin en parlak dönemi hangisidir?	Atilla Dönemi
6	Kök Türk Devleti'nin kurucusu kimdir?	Bumin Kağan
7	Kök Türk Devleti'nin başkenti neresidir?	Ötüken
8	II. kök Türk Devleti'nin kurucusu kimdir?	İlteriş Kağan
9	Yerleşik hayata geçen ilk Türk Devleti hangisidir?	Uygurlar
10	Uygurların başkenti neresidir?	Karabalasagun
11	Türeyiş ve Göç destanları hangi devlete aittir?	Uygurlara
12	Eski Türk devletlerinde devleti yönetme yetkisinin tanrı tarafından verildiği inancına ne denilirdi?	Kut
13	Eski Türklerde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı meclise ne denilirdi?	Kurultay
14	Eski Türklerde örf ve adetlere göre belirlenmiş yazısız hukuk kurallarına ne denilirdi?	Töre
15	Eski Türklerde cenaze törenlerine ne denilirdi?	Yuğ

1. Türklerin 12 Hayvan Türk Takvimini kullanmaları onların hangi alanda çalışma yaptıklarını gösterir?

Yukarıdaki diyalogda öğretmenin sorusuna hangi öğrenci doğru cevap vermiştir?

- A) Sude B) Simay
C) Hale D) Yasin

Cevap: B

2. 552 yılında Bumin Kağan tarafından Orta Asya'daki Avar hâkimiyetine son verilerek kurulan Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hun B) Göktürk
C) Uygur D) Kırgız

Cevap: B

3. Ben Asya Hun Devleti'nin en ünlü hükümdarı Mete Hanım. Türk tarihinde onlu sisteme göre düzenlenmiş ilk düzenli orduyu ben kurdum.

Yukarıda anlatılan durumun Asya Hun Devletinde;

- I. siyasi yönden güçlenmesi,
II. sınırların genişlemesi,
III. ülkede merkezî otoritenin sağlanması
gelişmelerinden hangilerine neden olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) I, II ve III

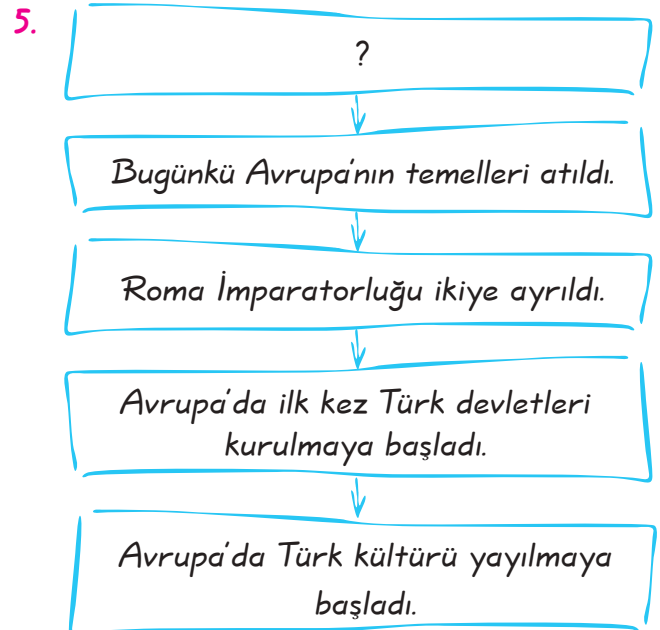
Cevap: D

4. Hun hükümdarı Mete Han Çin'i tamamen hâkimiyet altına alacak güce sahip iken burayı uzaktan yönetmeyi tercih etmiş ve Türklerin kalabalık Çin ülkesine yerleşmesine izin vermemiştir.

Buna göre Mete Han bu uygulamasında aşağıdakilerden hangisini amaçlamıştır?

- A) Ülkeyi oğulları arasında paylaşmayı
B) Çin'den askerî yardım almayı
C) Türk halkının kalabalık Çin nüfusunu içerisinde eriyip yok olmasını engellemeyi
D) Çin ile ticari ilişkileri geliştirmeyi

Cevap: C

Yukarıdaki diyagrama getirilebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kavimler Göçü'nün Sonuçları
B) Malazgirt Savaşı'nın Sonuçları
C) Miryokefalon Savaşı'nın Sonuçları
D) Köseadağ Savaşı'nın Sonuçları

Cevap: A

6.

Orta Asya'da yapılan kazılarda Hunlara ve Köktürklerle ait sulama kanalları ve saban demirlerine rastlanmıştır.

Bu durum Türklerle ilgili aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Tarımsal üretim yapıldığını
- B) Kültürel etkileşimin yaşandığını
- C) Güçlü ordular kurulduğunu
- D) Ticari faaliyetlerin geliştiğini

Cevap: A

7. İslam öncesi Türkler, göçebe yaşam tarzını benimsemiş ve hayvancılıkla uğraşarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Tarım Türklerde fazla gelişme göstermezken, ticaret de hayvancılık kadar etkili olmamıştır.

Bu durumun ortaya çıkmasında, aşağıdakilerden hangisi daha çok etkili olmuştur?

- A) Çin baskısı
- B) Töre kuralları
- C) Coğrafi şartlar
- D) Dış baskılar

Cevap: C

8. Türkler çok farklı bölgelere göç etmişlerdir.

Bu göçler Türklerde;

- I. Farklı toplumlarla etkileşim kurulması,
 - II. Farklı topraklarda devlet kurulması,
 - III. Türklerin Anadolu'dan atılması
- sonuçlarından hangilerine ortam hazırlamıştır?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III

Cevap: C

9.

Biz Türkler Müslüman olmadadan önce ölümlerimizi kurgan denilen mezarlara eşyalarıyla birlikte gömerdik.

Yukarıda anlatılan durum;

- I. şehir mimarisinin geliştiği.
- II. çok tanrılı bir inanca sahip olduğu.
- III. hayatın ölümden sonraki hayatın devam ettiğine inanıldığı

çıkarımlardan hangilerine kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve III
- D) II ve III

Cevap: B

10. Asya Hun Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tarihte bilinen ilk Türk Devleti'dir.
- B) Yerleşik hayata geçen ilk Türk Devleti'dir.
- C) En güçlü zamanını Mete Han Dönemi'nde yaşamıştır.
- D) Çin'e karşı başarılı akınlar yapmıştır.

Cevap: B

11. Aşağıda verilenlerden hangisi Kök Türkler ile ilgili yanlış bir bilgidir?

- A) Türk adını devlet adı olarak kullanan ilk devlettir.
- B) Başkentleri Ötüken'dir.
- C) Maniheizm dinini benimsemişlerdir.
- D) İpek Yolu'na hâkim olmak için Çinlilerle mücadele etmişlerdir.

Cevap: C

1. B	2. B	3. D	4. C	5. A	6. A	7. C	8. C	9. B	10. B	11. C
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------

İSLAMİYET'İN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Kazanım: Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.

Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.

İslamiyet Arap Yarımadası'nda ortaya çıkmıştır. İslamiyetten önceki bu döneme "Cahiliye Dönemi" denilmiştir.

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'nın Durumu

- * İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda inanç birliği yoktu.
- * Arap halkı arasında putperestliğin yanı sıra az da olsa Hristiyanlık ve Musevilik gibi dinler de yaygındı.
- * Arapların büyük bir bölümü kabileler hâlinde yaşamışlardır.
- * Kabileden birine yapılan bir saldırı tüm kabileye yapılmış anlamına geldiğinden kabileler arasında sık sık savaşlar meydana gelmiştir.
- * Kadınlara değer verilmezdi, kız çocukları diri diri toprağa gömülürdü.
- * Kâbe kutsal olup, "Haram Ayları" denilen aylarda bir araya gelen putperest Araplar Kâbe'deki putlarını ziyaret ederek alışveriş yapıp, şiir okuma yarışmaları düzenlerlerdi.

Hız. Muhammed Dönemi

- * 571 yılında Mekke'de doğan Hız. Muhammed küçük yaşlarda anne ve babasını kaybettiği için önce dedesi Abdulmuttalip daha sonra amcası Ebu Talip tarafından himaye edilmiştir.
- * Hız. Muhammed'e 40 yaşındayken 610 yılında Hira Mağarası'nda ilk vahiy gelmiş ve peygamberlikle görevlendirilmiştir.
- * Hız. Muhammed İslamiyet'i yaymaya başlayınca putperest olan Mekkeli müşrikler; Müslümanlara baskı ve işkence yapmaya başlamışlardır.

SORU

Hız. Muhammed'e neden El - Emin unvanı verilmiştir?

ÇÖZÜM

Dürüst ve güvenilir bir kişiliğe sahip olduğu için.

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

Hicret (622)

- * 622'de Müslümanlara uygulanan şiddetli baskı nedeniyle ve Medineli Müslümanların daveti üzerine Hz. Muhammed ve diğer Müslümanların büyük bir kısmı Mekke'den Medine'ye göç etti. İslam tarihinde bu olaya "Hicret" adı verilmiştir.
- * Hz. Muhammed, Medine'de yaşayan Yahudiler ile "Vatandaşlık Antlaşması" imzaladı. Buna göre; Yahudilerle barış içinde yaşanılacak. Yahudiler, Müslümanların yararlandığı her türlü haklardan yararlanacak. Yahudiler, her türlü ibadetlerini serbestçe yapacaklardı.

SORU

Hicretin sonuçları nelerdir?

ÇÖZÜM

Müslümanlar, Mekkeli müşrikler karşısında siyasi bir güç hâline geldiler. Medine'de İslam devleti kuruldu. İslam dininin yayılması kolaylaştı ve hızlandı. Müslümanlar putperestlerin baskılarından kurtuldu.

Savaşlar Dönemi

Hicretten sonra Mekkeliler, Yahudiler ve putperest Araplar İslam Devleti'ni yıkmak için Müslümanlar aleyhine faaliyetlerde bulunmuş ve sonunda taraflar arasında çeşitli mücadeleler yaşanmıştır.

Bedir Savaşı (624)

- * Hz. Muhammed'in ilk başarılı savaşıdır, halkın Peygamberimize güveni artmıştır.
- * Müslümanlar büyük bir moral kazanmıştır.
- * Savaşta esir düşen Mekkelilerden okuma - yazma bilenler, on Müslümana okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılmıştır. (Bu durum Peygamberimizin eğitime önem verdiğinin göstergesidir.)

Uhud Savaşı (625)

- * Bedir Savaşı'ndaki yenilginin intikamını almak isteyen Mekkeliler daha güçlü bir ordu ile Uhud Dağı eteklerine geldiler.
- * Peygamberimiz bu savaşta savunma yapmak istiyordu ancak özellikle gençlerin açık alanda savaşmak istemeleri nedeniyle Mekkelilerle karşı karşıya gelindi.
- * Müslümanlar savaşı kazanacakken dağın önemli geçit yerlerinde bulunan okçuların yerlerinden ayrılmaları yüzünden ağır kayıplar vermişlerdir.

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

Hendek Savaşı (627)

- * Mekkelilerin Müslümanlara karşı düzenledikleri son savaştır.
- * Müslümanlar savunma savaşını yapmışlardır.
- * Mekkeliler bu savaşta başarı kazanamadan geri dönmek zorunda kaldılar.
- * Bu savaştan sonra Yahudiler Medine'den çıkarak, Hayber'deki Yahudilerin yanına gittiler.
- * Müslümanların düşmanları; kuzeyde Yahudiler, güneyde Mekke'li putperestler oldu.
- * Hendek Savaşı'ndan sonra Hz. Muhammed ve Müslümanlar Mekke'yi ziyaret edip Hac görevlerini yerine getirmek istediler.

UYARI!

Müslümanların 628 yılında Mekke'yi ziyaret edip Hac görevlerini yerine getirmek istemeleri, Mekkeliler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Mekkelilerle, Müslümanlar arasında gerginlik yaşanmıştır. Bu gerginlik Hudeybiye Antlaşmasıyla giderilmiştir.

UYARI!

Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Hayber'in fethi gerçekleşmiştir. (629)

Mekke'nin Fethi (630)

Mekkelilerin Hudeybiye Antlaşmasına aykırı hareket etmeleri üzerine Hz. Muhammed 10.000 kişi ile Mekke üzerine yürüdü. Müslümanlar kısa zamanda ciddi bir direnişle karşılaşmadan şehri fethettiler.

SORU

Mekke'nin fethinin sonuçları nelerdir?

ÇÖZÜM

Müslümanlar Arabistan'daki en büyük güç hâline geldiler. Kâbe, Müslümanların eline geçti ve putlardan temizlendi. İslamiyet'in yayılışı hızlandı.

Veda Haccı

- * Hz. Muhammed 632'de hac görevini yerine getirmek için Mekke'ye gitmiştir. Bu olaya Veda Haccı denilmiştir. Hz. Muhammed bu hac sırasında çok kalabalık bir Müslüman topluluğa seslendiği Veda Hutbesi'nde; insan haklarına yönelik evrensel mesajlar vermiş ve İslam dininin tamamlandığını söyleyerek onlara veda etmiştir.
- * Hz. Muhammed bu olaydan sonra Medine'ye geri dönmüş ve 8 Haziran 632'de vefat etmiştir.

Öğretmenin Sorusu

Hudeybiye Barış Antlaşması'nın en önemli özelliği nedir?

Çözüm: Mekkelilerin Müslümanları hukuken tanımış olmalarıdır.

DÖRT HALİFE DÖNEMİ

Halife; Hz. Muhammed'den sonra, İslam Devleti'nin başına geçip otoriteyi temsil eden kişilere halife denilirdi.

- * Hz. Muhammed'in vefatından sonra sırasıyla, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali halifelik yapmıştır.
- * Halifeler bu dönemde seçimle belirlendikleri için Dört Halife Dönemi'ne "Cumhuriyet Dönemi" de denilmiştir.

Hz. Ebu Bekir Dönemi (632 - 634)

- * Yalancı peygamberler ortadan kaldırılmıştır.
- * Zekât vermeyenlerle mücadele edilmiş, itaat altına alınmıştır, böylece iç karışıklıklar bastırılmıştır.
- * Savaşlarda birçok Kur'an hafızının şehit olması üzerine vahiy kâtibi Zeyd başkanlığındaki bir komisyonca Kur'an-ı Kerim titiz bir çalışma sonucu kitap hâline getirilmiştir.
- * Bu dönemde Arabistan dışına ilk fetihler başlamıştır.
Bizans denetimindeki Suriye'ye sefer düzenlenmiş ve Üsâme bin Zeyd, Yermuk Irmağı kıyısında Bizans'ı yenmiştir, böylece Suriye ve Filistin'in kapıları Müslümanlara açılmıştır.

Hz. Ömer Dönemi (634 - 644)

- * Hz. Ömer Dönemi'nde başarılı fetihler yapılmış, devletin sınırları genişlemiş ve bunun sonucunda çeşitli alanlarda teşkilatlanma çalışmaları görülmüştür.
- * Bizans'la yapılan savaşlar sonucunda Suriye (Ecnadeyn Savaşı 636), Filistin, üç büyük din içinde kutsal sayılan Kudüs, Mısır ve Trablusgarp hâkimiyet altına alınmıştır.

Hz. Ömer Döneminde Devlet Teşkilatı İle İlgili Yapılan Çalışmalar

İslam Devleti'nin sınırlarının hızla genişlemesi ve nüfusunun artması yönetim konusunda bazı sorunların ortaya çıkmasına neden oldu. **Bu sorunların çözümlenmemesi amacıyla;**

- * Fethedilen yerler yönetim birimlerine ayrılarak büyük iller oluşturulmuş, bu illere valiler tayin edilmiştir.
- * Mali ve askerî amaçlı Divan teşkilatı kurulmuştur.
- * Devlet hazinesi (Beytülmal) oluşturulmuştur.

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

- * Adli teşkilat kurularak yönetim birimlerine kadılar gönderilmiştir.
- * İlk ordu teşkilatı kurulmuştur, sınırlarda ordugâhlar kurularak savunma ve fetih hareketleri kolaylaştırılmıştır.
- * İktisadi sistemi uygulanmaya başlanmıştır.
- * Hicri takvim kabul edilmiştir.

Hiz. Osman Dönemi (644 - 656)

- * Bu dönemde Müslümanlar, daha önce büyük bir kısmı ele geçirilmiş olan İran'ın fethini tamamlamışlardır.
- * Kuzeyde Kafkaslara kadar ilerlemişler ve Doğuda Ceyhun Irmağı'na kadar ulaşmışlardır.
- * Kuzey Afrika'da Libya'nın fethi tamamlanmış ve Tunus fethedilmiştir.
- * Akdeniz'de Bizans'la yapılan savaşlar sonunda Kıbrıs vergiye bağlanmıştır.
- * Hiz. Osman, Hiz. Ebu Bekir Dönemi'nde hazırlanmış olan Kur'an nüshasını esas alarak Kur'an-ı çoğaltarak, bazı ülkelere göndermiştir.

Hiz. Ali Dönemi (656 - 661)

- * Hiz. Osman Dönemi'nde başlayan bazı sorunlar İslam Devleti'nde fetih hareketlerini duraksatmıştır. (Hiz. Ali halife seçildikten sonra daha çok iç mücadelelerle uğraşmak zorunda kalmıştır, bu nedenle de fetih hareketleri durmuştur.)
- * Hiz. Osman'ın katillerinin bulunmasının gecikmesi üzerine Hiz. Ayşe, Hiz. Talha ve Hiz. Zübeyr'in önderliğini yaptığı bir grup, yeni halife Hiz. Ali'ye karşı cephe aldılar. Basra'da ciddi bir kuvvet topladılar.
- * Hiz. Ali de emrindeki kuvvetle Basra'ya ulaştı.
- * Hiz. Ayşe'nin devesi etrafında gerçekleştiğinden bu olay Cemel Vak'ası olarak tarihe geçmiştir.
- * Bu olayda Hiz. Ali başarılı olmuş ancak başkenti Medine'den Küfe'ye taşımak zorunda kalmıştır. (656)

SORU

Hiz. Osman Kur'an-ı Kerim'i çoğaltıp bazı ülkelere göndermekle neyi amaçlamıştır?

ÇÖZÜM

Kur'an-ı Kerim'in özgün hâlinin korunmasını ve Müslümanların dinlerini ana kaynağından öğrenmelerini

Öğretmenin Sorusu

İslam tarihinde ilk donanma hangi halife döneminde oluşturulmuştur?

Çözüm: Hiz. Osman döneminde.

EMEVLİLER DEVLETİ (661 - 750)

661 yılında Muaviye tarafından kuruldu.

Emevilerin İslam Dünyasında Yaptıkları Yenilikler:

- * Hilafeti saltanat hâline getirdiler.
- * Arap olmayanlara kötü davranarak Arap ırkçılığını başlattılar.
- * İslam Devleti'nin gerçek anlamda kurulmasını sağladılar.
- * İslam Devleti en geniş sınırlarına Emeviler döneminde ulaşmıştır.
- * Türkler Emevilerin Arap olmayanlara kötü davranması nedeniyle Müslüman olmadılar.

Emevi Devleti'nin Yıkılış Sebepleri:

- * Önemli görevlere Emevi soyundan olanları getirmeleri.
- * Arap olmayan Müslümanlara değer vermemeleri.
- * Hz. Ali'nin oğullarının hilafeti ele geçirme çabaları.
- * Hz. Muhammed'in amcası Abbas'ın soyundan gelenlerin Emevilere karşı olması.
- * Fetihlerin durması.
- * Emevi ailesi arasındaki geçimsizlik.
- * Emevi ailesi Abbasiler tarafından yok edilmiştir.

ABBASİLER DEVLETİ (750 - 1258)

- * 750 yılında Emevileri yıkarak Ebu'l-Abbas Abdullah tarafından Bağdat başkent olmak üzere kuruldu.
- * Abbasiler, Emevilerin aksine ırk ayrımı yapmadılar, bu dönemde birçok Türk Abbasilerde önemli görevlere geldi.
- * Abbasiler, bilime önem verdiler, Harezmi gibi birçok bilgin bu dönemde yetişti.
- * Abbasiler, Türk askerleri ve aileleri için "Samarra" şehrini kurdular.

SORU

Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinin sebepleri nelerdir?

ÇÖZÜM

- * İslamiyetteki tek tanrı inancının Türklerde de olması
- * İslam ahlakının Türk gelenekleriyle uyuşması
- * Abbasilerin hoşgörülü politikası

UYARI!

Araplarla Çinliler arasında yapılan "Talas Savaşı"nda Türkler Arapları desteklemiş ve Araplar savaşı kazanmışlardır. Bu savaştan sonra Türkler kitleler hâlinde İslamiyet'i kabul etmeye başlamışlardır.

Öğretmenin Sorusu

Talas Savaşı'nın önemi nedir?

- Cevap: *
- * Orta Asya'nın Çin egemenliğine girmesi engellenmiştir.
 - * Türkler kitleler halinde İslamiyet'i kabul etmeye başlamışlardır.

Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşluklara yazalım.

1.	İslamiyet öncesi Arap Yarımadası'nda en yaygın olan dinî inanış hangisidir?	Putperestlik
2.	Peygamberimiz, dürüst ve güvenilir bir kişiliğe sahip olduğu için kendisine hangi unvan verilmiştir?	"El - Emin"
3.	Hicri takvimin başlangıcı olarak kabul edilen olay hangisidir?	Hicret Olayı
4.	Müslümanların Mekkeli Müşriklerle yaptıkları ilk savaş hangisidir?	Bedir Savaşı
5.	Kur'an-ı Kerim hangi halife döneminde kitap hâline getirildi?	Hz. Ebubekir Döneminde
6.	Adalet anlayışı ile daha çok ön plana çıkan halife kimdir?	Hz. Ömer
7.	Hicri Takvim hangi halife döneminde oluşturulmuştur?	Hz. Ömer Döneminde
8.	Kur'an-ı Kerim hangi halife döneminde çoğaltılarak önemli merkezlere gönderilmiştir?	Hz. Osman Döneminde
9.	İslam tarihinde ilk kez Arap Yarımadası dışındaki fetihler hangi halife döneminde başlamıştır?	Hz. Ebubekir Döneminde
10.	Hangi halifenin ölümünden sonra Müslümanlar Şii'ler ve Sünniler olarak ikiye ayrılmıştır?	Hz. Ali
11.	Emevi Devletinin kurucusu kimdir?	Muaviye
12.	İslam tarihinde en geniş sınırlara hangi dönemde ulaşılmıştır?	Emeviler Döneminde
13.	Abbasiler, Türk askerleri ve aileleri için hangi şehri kurdular?	Samevra Şehrini
14.	Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinde hangi devletin katkısı daha çok olmuştur?	Abbasiler Devleti'nin
15.	Türkler hangi savaştan sonra kitleler hâlinde İslamiyet'i kabul etmeye başlamışlardır?	Talas Savaşından sonra

1. Mekke'nin fethi gerçekleşmiştir.
Mehmet

 Hicret Olayı gerçekleşmiştir.
Yaşar

 Bedir Savaşı yapılmıştır.
Ayşe

 Veda Haccı yapılmıştır.
Yalçın

Yukarıdaki öğrenciler Hz. Muhammed Dönemi'nde gerçekleşen bazı olaylardan bahsetmişlerdir.

Öğrencilerden hangisinin bahsettiği olay diğerlerinden daha önce gerçekleşmiştir?

- A) Mehmet B) Yaşar
C) Ayşe D) Yalçın

Cevap: B

2. Müslümanlar, Arap Yarımadası'nın dışında fetihlere başlayınca farklı uygarlıklarla karşılaşmışlardır. Bu uygarlıkların birikiminden yararlanan Müslümanlar, kendi çabalarıyla daha ileri bir kültür ve uygarlık ortaya koymuşlar, böylece dünya uygarlığının gelişmesine de katkıda bulunmuşlardır.

Bu bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İslam uygarlığının farklı kültürlerden etkilendiği
B) İslam uygarlığının oluşumunda en büyük rolün Batı uygarlığına ait olduğu
C) İslam uygarlığının gelişmelere ve etkileşime açık olduğu
D) İslam uygarlığının oluşumunda askerî başarıların da etkisinin olduğu

Cevap: B

3.

Yukarıda anlatılan bilgiler Müslümanların aşağıdakilerden hangisine önem verdiğinin bir göstergesidir?

- A) Ticari faaliyetlere
B) Ganimet toplanmasına
C) Müslümanların eğitime
D) Mekkelilerle savaşa

Cevap: C

4. İslam dininin bütün Müslümanları eşit görmesi ve kardeş kabul etmesine rağmen Emeviler, kendilerini Arap olmayan diğer Müslümanlardan üstün görmüşlerdir.

Emevilerin bu anlayışının, aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenemez?

- A) Siyasi ve toplumsal karışıklıkların çıkmasına
B) Yönetimde Arapların etkin olmasına
C) İslamiyet'in Türkler arasında hızla yayılmasına
D) Arap olmayan Müslüman topluluklar arasında huzursuzluk yaşanmasına

Cevap: C

5. Hz. Ali'nin halifeliği Dönemi'nde fetih hareketlerinin durmasının, aşağıdakilerden hangisi ile ilgili olduğu söylenemez?

- A) Doğal sınırlara ulaşılmayla
B) İç karışıklıkların görülmesiyle
C) Ticari faaliyetlere daha çok önem verilmesiyle
D) Barış politikasına daha çok önem verilmesiyle

Cevap: B

1. B	2. B	3. C	4. C	5. B
------	------	------	------	------

İLK TÜRK - İSLAM DEVLETLERİ

Kazanım: Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

KARAHANLILAR (840 - 1212)

Karahanlı Devleti Bayrağı

Karahanlı Devleti Haritası

- * Uygurların yıkılması ile Karluklar, Çiğil ve Yağma Türkleri ile birleşerek Karahanlı Devleti'ni kurdular (840).
- * Devletin kurucusu Bilge Kül Kadir Hân olup başkenti Balasagun'dur.
- * İslamiyeti kabul eden ilk Türk devletidir.
- * Satuk Buğra Han döneminde, İslamiyet'i kabul ettiler.
- * Karahanlılar, iç karışıklıklar sonunda doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrıldı. Doğu Karahanlılar Karahitaylılar tarafından ortadan kaldırıldı (1211). Batı Karahanlılar ise Harzemşahlar tarafından yıkıldı (1212).
- * Kaşgarlı Mahmut, "Divan-ü Lügât'it Türk" adlı eseri, Türkçenin Arapçadan zengin bir dil olduğunu anlatmak ve Türkçeyi öğretmek için yazmıştır.
- * Yusuf Has Hacip "Kutadgu Bilig" adlı eseri yazmıştır. Kutadgu Bilig "Mutluluk Veren Bilgi" anlamına gelir, öğüt ve ahlâk konusunda bilgiler verir. İnsanların iyi olması için neler yapmaları gerektiğini anlatır.
- * Edip Ahmet Yükneki'nin Atabet'ül Hakayik'i ve Ahmet Yesevi'nin Divan-ı Hikmet'i bu döneme ait önemli eserlerdendir.

Öğretmenin Sorusu Karahanlıların resmî dili nedir?

Cevap: Türkçe

SORU

Karahanlılar Döneminde;

- İslamiyet resmî din, Türkçe resmi dil olarak benimsenmiş,
- Kaşgarlı Mahmut, Divan-ü Lügati't -Türk adlı eserini yazmış,
- Yusuf Has Hacı, Kutadgu Bilig adlı eserini Karahanlı hükümdarı Tabgaç Buğra Han'a sunmuştur.

Buna göre, Karahanlılarla ilgili ulaşılabilecek ortak yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Uluslararası ekonomik faaliyetlere önem vermişlerdir.
- B) Türk-İslam kültürünün temelleri Karahanlılar Dönemi'nde atılmıştır.
- C) Karahanlılar Türkçeyi resmî dil olarak benimseyen tek Türk devletidir.
- D) Karahanlılar astronomi alanında ilerlemişlerdir.

SORU

Yukarıdaki diyagramda “?” ile gösterilen yerler, aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanamaz?

- A) Karluk, Yağma, Çiğil boyları tarafından kurulmuştur.
- B) İslamiyet'i kabul eden ilk Türk Devletidir.
- C) Orta Asya'daki Selçuklu egemenliğine son vermişlerdir.
- D) Kaşgarlı Mahmut, Karahanlılar Dönemi'nde yaşamıştır.

ÇÖZÜM

Soruda verilen öncüllerde Karahanlılar döneminde yapılan bazı kültürel çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalardan yola çıkılarak ulaşılabilecek ortak yargı, Türk-İslam kültürünün temellerinin Karahanlılar döneminde atılmasıdır.

Cevap: B

ÇÖZÜM

Karahanlı Devleti ile ilgili diyagramı doğru bilgilerle tamamlayacak olursak; Karluk - Yağma, Çiğil boyları tarafından kuruldukları doğrudur.

Aynı zamanda İslamiyet'i kabul eden ilk Türk Devletidir. Bununla beraber, bazı Türk boyları daha önceden İslamiyet'i kabul etmiş olsalar da devlet olarak ilk Karahanlılar İslamiyet'i benimsemiştir. Kaşgarlı Mahmut Karahanlılar Dönemi'nde yaşamıştır.

Selçukluların egemenliğine giren Karahanlı Devleti, sonraki süreçte yıkılmıştır.

Cevap: C

GAZNELİLER (963 - 1157)

Gazneli Devleti Bayrağı

Gazneli Devleti Haritası

- * Samanoğulları'nın Horasan Valisi Alp Tigin tarafından Afganistan'ın Gazne şehrinde kurulmuştur.
- * Sınırları batıda İran'a, güneyde ise Hindistan'ın Indus ve Pencap bölgesine kadar uzanmıştır.
- * Başlangıçta komutanların yönettiği Gazneliler, Sebük Tigin'in hükümdar olmasından sonra hanedanlık sistemine geçmiştir.
- * Gazneli Mahmut zamanında en parlak dönem yaşanmıştır.
- * Gazneli Mahmut Horasan'a hâkim olmuş, Hindistan'a 17 sefer düzenlemiştir. Bu başarılarından dolayı kendisine Abbasi halifesi tarafından "sultan" unvanı verilmiştir.
- * Sultan Mahmut'tan sonra Selçuklularla egemenlik mücadelesine giren Gazneliler 1040 Dandanakan Savaşından sonra siyasi güçlerini kaybetmişler, bir süre sonra da Gurlular tarafından 1187'de yıkılmışlardır.
- * Gazneliler'in kısa sürede yıkılmasında topraklarında çok farklı ulusların yaşaması etkili olmuştur.

Gazneli Mahmut

- * Eğitime önem vererek ülkemde medreseler açtım.
- * Bilim, edebiyat ve sanatın gelişmesi için bilginin şair ve sanatçıları sarayımda topladım ünlü şair Firdevsi ve "Sarayımın en değerli hazinesi" olan Biruni bunlardan yalnızca ikisi.

Öğretmenin Sorusu

Sultan unvanını kullanan ilk Türk hükümdar kimdir?

Cevap: Gazneli Mahmut'tur.

SORU

Başkent Gazne'de kaldığım sürece şair, edebiyatçı, tarihçi ve diğer bilim adamlarına büyük önem verdim. Onların birçoğunu sarayımda toplayarak çalışmalarına destek verdim.

Gazneli Mahmut'un söyledikleri dikkate alındığında, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Gazneli Mahmut ünlü bir şairdir.
- B) Gazneli Mahmut Dönemi'nde İlk Türk-İslam medresesi açılmıştır.
- C) Gazneli Mahmut Dönemi'nde kültürel ve bilimsel faaliyetlere önem verilmiştir.
- D) Gazneliler Dönemi'nde İslam dünyasının bütün bilgileri Gazne'ye toplanmıştır.

ÇÖZÜM

Gazneli Mahmut şair, edebiyatçı, tarihçi ve buna benzer birçok bilim adamını sarayında toplayarak kültürel ve bilimsel çalışmalara destek vermiştir. Bu durum kültürel ve bilimsel çalışmalara önem verildiğini kanıtlar.

Bununla beraber Gazneli Mahmut şiire ilgi duymuştur, ancak ünlü bir şair değildir.

İlk Türk İslam Medresesi Karahanlılar Dönemi'nde açılmıştır.

Gazneli Mahmut her ne kadar birçok bilgini sarayında topladıysa da bunlar İslam dünyasının bütün bilgileri değildir.

Cevap C

BÜYÜK SELÇUKLULAR (1040 - 1157)

Büyük Selçuklu Devleti Bayrağı

Tuğrul Bey

Büyük Selçuklu Devleti Haritası

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

- * Nişabur merkez olmak üzere Tuğrul ve Çağrı Bey kardeşler tarafından kurulmuştur.
- * Devlet, adını Tuğrul ve Çağrı Beylerin dedesi Selçuk Bey'den almıştır.
- * 1040 yılında Dandanakan Savaşının kazanılması üzerine Selçuklu Devleti resmen kurulmuştur.

Büyük Selçuklu devleti'ndeki bazı gelişmeleri dönemin devlet adamlarının ağızından dinleyelim.

Tuğrul Bey

- * 1040 yılında Dandanakan Savaşında Gaznelileri yenilgiye uğrattıktan sonra devletimizi kurdum.
- * Ülkemize göç eden Türk boylarını Anadolu'ya yerleşmesi için Çağrı Bey'i görevlendirdim.
- * Bizans'la yaptığımız ilk savaş olan Pasinler Savaşından sonra Anadolu'nun doğusunun kontrolünü ele geçirdik.
- * Dış saldırılara karşı Abbasi halifesini korudum, bu nedenle Abbasi halifesi tarafından bana, "Doğunun ve Batı'nın hükümdarı" unvanı verildi.
- * Ülkemi İslam dünyasının koruyucusu hâline getirdim.

Alp Arslan

- * Amcam Tuğrul Bey'in başlattığı Anadolu seferlerini devam ettirdim.
- * Bizans İmparatorluğu'na karşı birçok başarı elde ederek pek çok Türk boyunun Anadolu'ya yerleşmesini sağladım.
- * Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Türkleri buradan çıkarmak isteyen Bizanslılarla 1071 yılında günümüz Muş ili sınırlarında Malazgirt Savaşını yaptım.
- * Türk tarihi açısından bir dönüm noktası olan Malazgirt Savaşında Bizanslıları bozguna uğrattım.

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

SORU

Amcam Tuğrul Bey'den sonra Selçuklu hükümdarı oldum. Amcamın başlattığı Anadolu seferlerini devam ettirdim, birçok Türk boyunu Anadolu'ya yerleştirdim. 1071'de Bizanslılara karşı Malazgirt Zaferi'ni kazanarak Anadolu'nun kapılarını Türklere açtım. Bilim adamlarını ve bilimsel faaliyetleri destekledim.

Bu konuşmayı yapan Türk-İslam hükümdarı aşağıdakilerden hangisidir?

A)

Alp Arslan

B)

Melikşah

C)

Nizamülmülk

D)

Gazneli Mahmut

ÇÖZÜM

Verilen bilgilerde Malazgirt Savaşı'nı kazanarak Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasını sağlayan hükümdar Sultan Alp Arslan'dır.

Cevap A

Melikşah

- * Babam Sultan Alp Arslan'ın vefatından sonra tahta geçtim.
- * Ülkemizi Karahanlıların ve Gaznelilerin saldırılarına karşı korudum.
- * Babamın izlediği siyaseti devam ettirerek batıda Anadolu'nun batı kıyıları hariç Anadolu'yu, doğuda ise Karahanlıları himayem altına aldım.
- * Alimleri ve sanatkârları himaye edip onlara sarayımın kapılarını açtım.
- * Topraklarımızda medreselerin kurulmasını teşvik ettim.
- * Nizamiye Medreselerinde dinî bilimlerin yanı sıra pozitif bilimlerin de okutulmasını sağladım.
- * Rasathane kurdurarak gök cisimlerinin ve gökyüzü olaylarının gözlemlenmesini sağladım, bu gözlemlerin sonucu Celali Takvimi hazırlattım.
- * Devletimin geniş sınırları içinde pekçok milleti bir arada huzur içinde yaşatmaya çalıştım.

Nizamülmülk

- * Sultan Alp arslan ve Melikşah dönemlerinde vezirlik yaptım.
- * Birçok şehirde Nizamiye Medreseleri adıyla eğitim kurumlarının yayılmasını sağladım.
- * Sultan Melikşah'ın emriyle "Siyasetname" adlı eseri yazdım, bu eserimde devlet yönetimindeki tecrübelerimi anlatarak devlet yönetiminin nasıl olması gerektiğini, hükümdarların nelere dikkat etmeleri gerektiğini dile getirdim.

Sultan Melikşah'ın ölümünden sonra Selçuklu şehzadeleri arasında taht kavgaları başladı, böylece devlet yıkılış sürecine girdi. Son Selçuklu hükümdarı Sencer'in ölümünden kısa bir süre sonra da Büyük Selçuklu Devleti yıkıldı.

Mustafa Kemal Atatürk, tarih boyunca büyük ve güçlü devletler kuran Türklerin tarihlerinin aydınlatılması ve yeni nesillere öğretilmesine büyük önem vermiştir. Atatürk bu konuda şöyle demiştir:

Büyük devletler kuran atalarımız, büyük ve kapsamlı uygarlıklara sahip olmuştur. Bunu aramak, incelemek, Türklüğe ve dünyaya bildirmek bizler için bir borçtur.

Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, s. 281.

KÜLTÜRÜMÜZÜN YAŞAYAN DEĞERLERİ: KUTLAMALAR

Kazanım: Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.

Bayramlar ve düğünler kültürümüzü oluşturan önemli unsurlar arasında yer alır.

Aşağıda geçmişte ve günümüzde yapılan düğünler ile ilgili verilen tabloyu inceleyelim.

GEÇMİŞTEKİ DÜĞÜNLER	GÜNÜMÜZDEKİ DÜĞÜNLER
* "Okuyucu" tarafından çevre dolaşılıp şeker, börek veya çeşitli kumaşlar dağıtılarak misafirler düğüne davet edilmiş olurdu.	* Düğüne çağrı için davetiyeler kullanılmaktadır.
* Gelin alma atla yapılırdı.	* Gelin almada güzel ve süslü arabalar kullanılmaktadır.
* Düğünler evlerde ya da bahçelerde yapılırdı.	* Düğünler genellikle düğün ve nikâh salonlarında yapılmaktadır.
* Düğünler birkaç gün sürerdi.	* Düğün süresi eskisine göre daha kısadır.
* Düğünlerde konuklara yemek verilirdi.	* Düğünlerde yemek, pasta veya şeker ikram edilmektedir.

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

Aşağıda geçmişten günümüze kutlama ve törenler ile ilgili verilen tabloları inceleyelim.

GEÇMİŞTEKİ KUTLAMA VE TÖRENLER	GÜNÜMÜZDEKİ KUTLAMA VE TÖRENLER
Toy	Düğün
Nevruz	Nevruz Bayramı
Yuğ	Millî bayramlar
Şölen	Dinî bayramlar
Sürgün avı	10 Kasım Atatürk'ü Anma törenleri
Hıdırellez (mevsimlik bayram)	Mahallî kurtuluş günleri
Şenlik	Hıdırellez (mevsimlik bayram)
Dinî bayramlar	Sünnet töreni
Sünnet töreni	Özel gün ve geceler, festival

NEVRUZ BAYRAMI

- * Türk dünyasında baharın karşılandığı gün olarak da kutlanmaktadır.
- * Nevruz "Yeni Gün" anlamına gelmektedir.
- * Nevruz Selçuklu ve Osmanlı Devleti dönemlerinde de millî bayram olarak kutlanmaktaydı.
- * Nevruz Bayramı günümüzde de hâlâ kutlanmaya devam etmektedir.

HIDIRELLEZ BAYRAMI

- * Hidrellez, bütün Türk dünyasında bilinen, mevsimlik bayramlarımızdan biridir.
- * Hidrellez günü, Hızır ve İlyas peygamberin yeryüzünde buluştukları gün olması sebebiyle kutlanmaktadır.
- * Mevsimlik bayramlarımızdan biri olan Hidrellez, her yıl 6 Mayıs tarihinde kutlanmaktadır.

BOZKIRIN SANATKÂRLARI

Kazanım: Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.

Türkler, İslamiyet'ten önce ve sonra mimari alanda kültür, sanat pek çok önemli eser ortaya koyarak uygarlığa önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Eski Türk devletlerinde ölen kişiler "kurgan" adı verilen mezarlara günlük hayatta kullandıkları eşyalarla birlikte gömülürlerdi.

Pazırlık Halısı

Pazırık halısı, M.Ö. III. yüzyıldan kalması ince dokuması, yüksek kalitesi ve motiflerinin zenginliği ile dünyanın en ünlü halısı oldu.

Bronz Geyik Heykeli

Türkler yaşamlarında önemli bir yere sahip olan hayvanlarına el sanatlarında yer vermişlerdir. Kurt, kaplan, geyik ve yırtıcı kuşlar en çok rastlanan motiflerdir.

Uygur Din Adamları

Uygur Devleti döneminde resim sanatında büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Uygur resimlerinde genellikle dinî törenler ve günlük yaşantılar konu edilmiştir.

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

İsfahan Cuma Camisi

- * İlk Türk-İslam devletlerinden günümüze cami, kervansaray, türbe gibi değişik mimari yapılar ulaşmıştır.
- * Bu yapılar içerisindeki büyük camiler şehirlerin merkezinde yer almış ve şehir bunun etrafından gelişmiştir.
- * Ulu cami adı verilen bu camiler sadece insanların namaz kıldığı bir ibadet yeri değildir, halkın eğitim gördüğü, yöneticilerle halkın bir araya geldiği, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yapıldığı merkezlerdir.

Ribat-ı Melik Kervansarayı

- * Kervansaraylar, yollar üzerinde kervanla ticaret yapan tüccarların, seyahat eden yolcuların ve onlara ait hayvanların dinlenmeleri, ihtiyaçlarının karşılanması için yapılmıştır.
- * İpek Yolu üzerinde birçok kervansaray inşa edilmiştir, böylece doğu ile batı arasında ticaret gelişmiştir. Bu kervansaraylardan biri de Karahanlıların döneminden kalan, günümüzde Özbekistan sınırları içerisinde yer alan Ribat-ı Melik Kervansarayı'dır.

- * İslamiyet'ten önce usta madenciler yetiştiren Türkler, hünerlerini Türk-İslam devletleri dönemlerinde de göstermişlerdir.
- * Selçuklular dönemi, madeni eşyalarda yeni işleme tekniklerinin ortaya çıktığı bir dönem olmuştur, bu dönemden günümüze ayna, mangal, kutu, bakraç, şamdan, kazan gibi eşyalar ulaşmıştır.

İbrik

Bakraç

Pirinç kutusu

Mürekkep kutusu

3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler

SORU

Sultan Melikşah kurdurduğu rasathane ile gök cisimlerinin ve gökyüzü olaylarının gözlemlenmesini sağlamış ve Celali Takvimini hazırlatmıştır.

Bu durum, Sultan Melikşah döneminde hangi alanda çalışmaların yapıldığına kanıt gösterilebilir?

- A) Tıp
- B) Hukuk
- C) Astronomi
- D) Kimya

SORU

- * Sulama kanallarının açılması
- * Kervansarayların kurulması
- * Nizamiye Medreselerinin açılması

Büyük Selçuklular Dönemindeki bu uygulamalar aşağıdakilerden hangisine önem verildiğine kanıt gösterilemez?

- A) Eğitim
- B) Askerî
- C) Tarım
- D) Ticaret

SORU

1071 yılında Bizans'la Büyük Selçuklu Devleti arasında yapılmıştır. Bu savaşın Türkler tarafından kazanılması ile birlikte Anadolu Türk yurdu hâline gelmeye başlamıştır.

Panoda bahsedilen savaş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Pasinler
- B) Malazgirt
- C) Köseadağ
- D) Dandanakan

ÇÖZÜM

Sultan Melikşah'ın kurdurduğu rasathane ile gök cisimlerinin ve gökyüzü olaylarının gözlemlenmesini sağlaması ve Celali Takvimini hazırlatması astronomi alanında çalışmaların yapıldığının kanıtıdır.

Cevap: C

ÇÖZÜM

Sulama kanallarının açılması → Tarım
Kervansarayların kurulması → Ticaret
Nizamiye Medreselerinin açılması → Eğitim

Cevap: B

ÇÖZÜM

1071 yılında Büyük Selçuklular ile Bizanslılar arasında yapılan Malazgirt Savaşı'nı Büyük Selçuklular kazanmıştır. Bu savaştan sonra Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır.

Cevap: B

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen kelimelerden uygun olanları ile tamamlayalım.

Gazneli Mahmut

Kaşgarlı Mahmut

Dandanakan Savaşı

Kösedağ Savaşı

Kervansaraylar

Karahanlılar

Nizamiye Medreseleri

Malazgirt Savaşı

Nizamülmülk

Alp Tekin

Pasinler Savaşı

Satık Buğra Han

- İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devleti Karahanlılar dır.
- Gazneli Devleti'nin kurucusu Alp Tekin 'dir.
- Karahanlılar, İpek Yolu üzerinde tüccarların konaklaması için Kervansaraylar yapmışlardır.
- Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan Divan-ü Lügatit Türk, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmıştır.
- Gazneli Mahmut Hindistan'a 17 sefer düzenleyerek Hindistan'da İslam dinini yaymıştır.
- 1040 yılında Gazneliler ile Büyük Selçuklular arasında yapılan Dandanakan Savaşı 'nı Selçuklular kazanmıştır.
- 1048 Büyük Selçuklular ile Bizanslılar arasında Pasinler Savaşı meydana gelmiştir.
- Büyük Selçuklular döneminde Nizamiye Medreseleri açılmıştır.
- Sultan Alparslan'a ve Melikşah'a vezirlik yapan devlet adamı Nizamülmülk 'tür.
- Malazgirt Savaşı 'ndan sonra Anadolu'da ilk Türk beylikleri kuruldu.

B. Aşağıda verilen bilgilerin doğru ya da yanlış olduklarını örnekteki gibi (✓) işareti ile belirtelim.

		Doğru	Yanlış
1.	Karahanlılar Devleti 840 yılında Karluk, Yağma, Çiğil ve diğer Türk boyları tarafından kurulmuştur.	✓	
2.	Türk - İslam devletlerinde sultan unvanını kullanan ilk hükümdar Melikşah'tır.		✓
3.	Karahanlı Devleti'nin kurucusu Satuk Buğra Han'dır.		✓
4.	Gazneli Devleti'nin en parlak dönemi Gazneli Mahmut dönemidir.	✓	
5.	Gazneli Mahmut, bilim ve sanata önem vermiştir.	✓	
6.	Karahanlılar Devleti'nin en önemli merkezleri Kaşgar ve Balasagun'dur.	✓	
7.	İlk Türk - İslam devletlerinden günümüze cami, kervansaray türbe gibi çeşitli mimari yapılar ulaşmıştır.	✓	
8.	Büyük Selçuklular en parlak dönemlerini Sultan Alparslan döneminde yaşamışlardır.		✓
9.	Nevruz Bayramı, bozkırda yaşayan Türklerin baharın gelişi olarak kutladıkları bayramdır.	✓	
10.	İlk Türk toplumlarında ölen kişinin ardından yuğ denilen yas törenleri yapılırdı.	✓	
11.	Büyük Selçuklular Bizanslılar arasında yapılan ilk savaş Dandanakan Savaşı'dır.		✓
12.	Büyük Selçuklularda adına hutbe okutup para bastıran hükümdar, Tuğrul Bey'dir.	✓	

1. İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar

B) Büyük Selçuklu

C) Osmanlı

D) Gazneli

Cevap: A

2. Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılmasında aşağıda verilenlerden hangisi etkili olmamıştır?

- A) Taht mücadelelerinin yaşanması
- B) Atabeylerin devletten ayrılması
- C) Karahitaylarla yapılan Katvan Savaşı'nın kaybedilmesi
- D) Müslüman olmayan halka hoşgörü ile yaklaşılması

Cevap: D

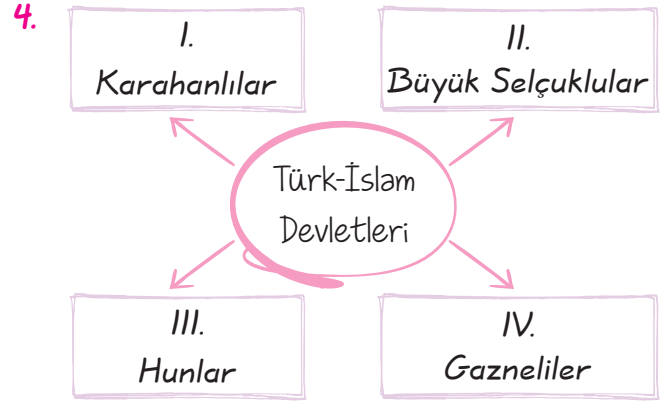
3. Karahanlılar eski Türk devletlerinde olduğu gibi ülkeyi doğu ve batı şeklinde ikiye bölerek yönetmişlerdir.

Bu durum;

- I. Ülkenin parçalanması,
 - II. Devlet otoritesinin bozulması
 - III. Sınırların genişlemesi
- sonuçlarından hangilerine ortam hazırlamıştır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Cevap: A

Yukarıdaki şemada numaralandırılmış devletlerden hangisi yanlıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

Cevap: C

5. Büyük Selçuklu Devleti'nin yaptığı aşağıdaki savaşlardan hangisi Anadolu'da Türk nüfusunun artmasına ortam hazırlamıştır?

- A) Dandanakan
- B) Katvan
- C) Malazgirt
- D) Bağdat Seferi

Cevap: C

6. Gazneniler Sultan Mahmut'dan sonra eski güçlerini kaybetmişler ve Selçuklu ile yaptıkları Dandanakan Savaşı'nı kaybederek zayıflamış ve Afgan asıllı Gurlular tarafından yıkılmışlardır.

Buna göre;

- I. Dandanakan Savaşı, Gaznelileri yıkılış sürecine sürüklemiştir.
 - II. Devlet Sultan Mahmut'dan sonra eski gücünü koruyamamıştır.
 - III. Yerli halk Gaznelileri desteklemiştir.
- yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III

Cevap: C

7. Karahanlılar Müslüman olduktan sonra İslam kurumlarını benimsemiş fakat yönetim ve askerlik alanlarında Türklük özelliklerini devam ettirmiştir.

Buna göre;

- I. Karahanlılar Türk-İslam kültürünü kaynaştırmıştır.
II. Araplar Türkleştirilmiştir.
III. Ulusal benliklerini korumuşlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) I ve III

Cevap: D

8. Gazneli Mahmut Şii Büveyh Oğullarının baskısı altında bulunan halifeyi bu baskıdan kurtarmış. Bu olaydan sonra halife Gazneli Mahmut'a "Sultan" unvanını vermiştir.

Bu durum aşağıda verilenlerden hangisine ortam hazırlamıştır?

- A) Ülkede iç karışıklıkların yaşanmasına
B) Gaznelilerin Türk-İslam dünyasındaki itibarlarının artmasına
C) Anadolu yönünde akınlar yapılmasına
D) İslamiyet'in Arabistan dışına yayılmasına

Cevap: B

9. Büyük Selçuklu ve Gazneliler gibi Türk-İslam devletleri bulundukları bölgenin kültüründen etkilenmişlerdir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi bu görüşü kanıtlar niteliktedir?

- A) İslamiyet'i yeni bölgelere yaymaları
B) Resmî dil ve bilim dili olarak Arapça ve Farsça kullanmaları
C) Önemli mimari eserler vermeleri
D) Ticareti geliştirmeleri

Cevap: B

10. Dandanakan Savaşı'ndan sonra Gazneliler zayıflarken Selçuklular güçlenmiş ve İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlenmişlerdir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Türk-İslam dünyasındaki üstünlük Selçuklulara geçmiştir.
B) Mezhep savaşları hızlanmıştır.
C) İki ülke arasında ticari ilişkiler gelişmiştir.
D) Selçuklular eski gücünü kaybetmiştir.

Cevap: A

11. Büyük Selçuklu Devletinde hükümdarın soyundan olan şehzadeler başlarında Atabey adı verilen hocaları ile birlikte önemli illere yönetici olarak atanmışlardır.

Bu uygulama ile aşağıdakilerden hangisine ulaşılacak istenmiştir?

- A) Askerî birlikleri daha iyi yetiştirmek
B) Halkın isteklerini hükümdara iletmek
C) Anadolu'ya Türkmen akınlarını hızlandırmak
D) Şehzadelerin ülke yönetimi konusunda deneyim kazanmasını sağlamak

Cevap: D

12. I. Dandanakan Savaşı

II. Pasinler Savaşı

III. Malazgirt Savaşı

Yukarıda verilen gelişmelerin kronolojik sıralaması aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I - II - III B) I - III - II
C) II - I - III D) II - III - I

Cevap: A

1. A	2. D	3. A	4. C	5. C	6. C	7. D	8. B	9. B	10. A	11. D	12. A
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------

DOĞAL KAYNAKLAR VE EKONOMİ

Kazanım: Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.

Doğal Kaynak: İnsanların herhangi bir müdahalesi olmadan oluşan kaynaklardır.

- * Türkiye doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülkedir.
- * Sanayinin ihtiyacı olan enerji ve ham madde doğal kaynaklardan sağlanır.
- * Doğal kaynakları ülkelerin kalkınmasında önemli bir yere sahiptir.

TÜRKİYE'NİN EKONOMİSİ

İnsanlar sanayi, hizmet sektörü ve tarım gibi çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunarak yaşamlarını sürdürürler. Türkiye'nin ekonomisini etkileyen bazı etmenler ve ekonomik faaliyetler vardır.

Ekonomik Faaliyet: İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmek için yaptıkları işlerdir.

Coğrafi Etmenler

- * Düz, geniş ve verimli ovalar, aynı zamanda farklı bölgelerde farklı iklim tiplerinin ülkemizde görülmesi, tarımsal faaliyetlerin gerçekleşmesinde etkilidir.
- * Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada olması balıkçılık ve deniz ulaşımı gibi sektörlerin gelişme göstermesine neden olmuştur.
- * Yüksek ve dağlık alanlarda görülen gür otlaklar hayvancılığın gelişmesinde etkili olmuştur.
- * Ülkemizdeki ormanlık alanlar mobilya ve kağıt sanayisinin gelişmesini sağlamıştır.

Doğal Faktörler

Türkiye, maden çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir. Ülkemizde var olan; demir ve taş kömürü yatakları, bor, krom ve bakır madenleri, hızlı akan çok sayıda akarsu, zengin taş ve kum yatakları ekonomik faaliyetlerimize ham madde sağlamaktadır.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

Teknolojik Gelişmeler

Teknolojik gelişmeler ve bu alanda gerçekleştirilen yatırımlar, birçok kişiye yeni iş olanağı sağlamaktadır (Uçuş teknolojisi, elektrik, elektronik gibi).

İhtiyaç ve İstekler

İnsanların yiyecek, içecek ve ulaşım gibi ihtiyaç ve istekleri üretimi doğrudan etkilemektedir.

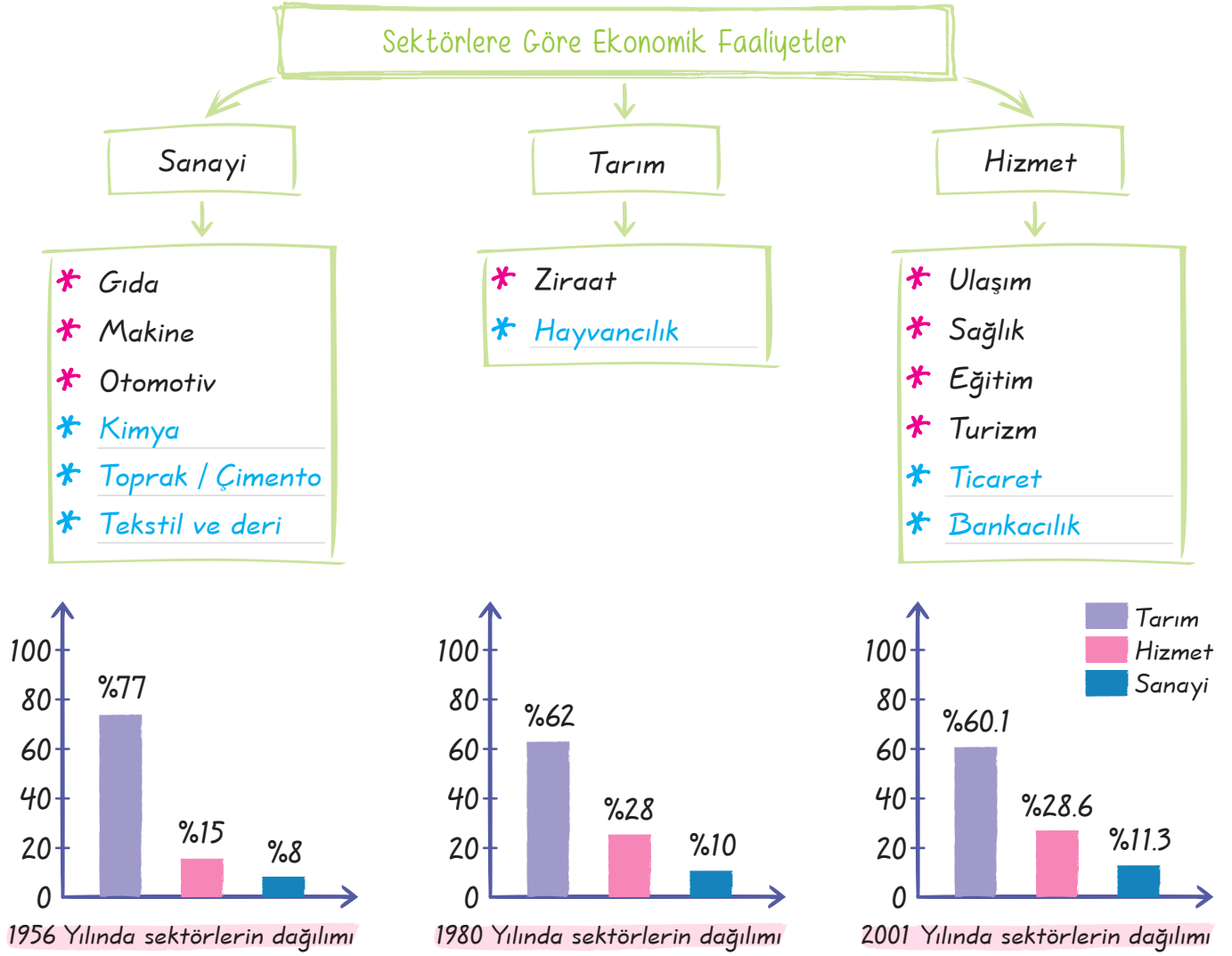
Devletin Katkısı

- * Devlet kendi bünyesinde çalışan vatandaşlarının yaşamlarını nerede ve nasıl sürdürecekleri konusunda söz sahibi olabilir (Öğretmen, doktor, polis vb. sayısına karar verebilir. Bu mesleği icra eden vatandaşlarını istediği yere atayabilir.).
- * Devlet teknolojik araştırmaları teşvik eder ve kaynak sağlar.
- * Geri kalmış bölgelerde yatırım ya da destekleme yaparak kalkınmayı amaçlar.

Türkiye ekonomisinin genel özellikleri:

- * Türkiye ekonomisi sanayi ve üretime dayanır.
- * Geleneksel yöntemlerle yapılan üretimin yerini zamanla modern sanayi kuruluşları almıştır.
- * Ülkemizde sanayi belli bölgelerde yoğunlaşmıştır.
- * Gelişmemiş bölgelerin kalkınması için devlet çeşitli teşvikler yapmaktadır.
- * Nüfusun artması ve ekonominin gelişmesiyle hizmet sektörü de gelişmektedir.
- * Tarımın ekonomideki payı azalmakla beraber önemi büyüktür.
- * Maden çeşitliliği bakımından zengindir.
- * Zengin hidroelektrik enerji potansiyeline sahiptir.
- * İş gücü potansiyeli yüksektir.
- * Turizm potansiyeli yüksektir.

SORU

Yandaki görselde belli bir yöreye ait doğal kaynak ve elde edilen ürün ilişkisi gösterilmiştir.

Bu bölgede aşağıdaki sanayi kuruluşlarından hangisinin kurulması daha uygun olur?

- A) Tekstil B) Mobilya - kağıt
C) Makine kimya D) Demir - çelik

ÇÖZÜM

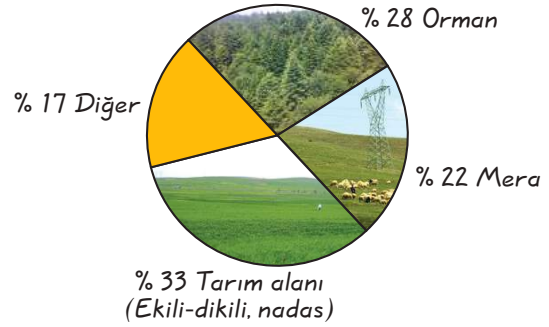
Ormanlık alanın olduğu yerlerde ham maddeye bağlı olarak mobilya ve kağıt sanayisi çok gelişir.

Cevap: B

TOPRAK VE TARIM

- * Toprak sanayide ham madde olmanın yanı sıra tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde de vazgeçilmez kaynaklardan biridir.
- * Ülkemizde iklim ve toprak farklılığından dolayı yetiştirilen ürün çeşidi oldukça fazladır.
- * Tarım özellikle toprağın verimli olduğu alanlarda yapılır.

Türkiye'de Arazi Kullanımı Grafiği

Türkiye Tarım Haritası

Tarımın Türkiye Ekonomisindeki Yeri

- * Nüfusunun %42'si geçimini tarımdan sağlamaktadır.
- * Millî gelirimizin yaklaşık %20'si tarımdan sağlanmaktadır.
- * İhracat ürünlerinin yaklaşık yarısı tarım ürünlerinden oluşur.
- * Birçok fabrikanın ham maddesini tarım ürünleri oluşturmaktadır.
- * Bölgeler arası iç ticaretle tarımın önemli bir yeri vardır.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

SORU

Aşağıdaki sanayi kollarının hangisinde ham madde olarak toprak kullanılmamaktadır?

- A) Tuğla
- B) Kağıt
- C) Çimento
- D) Seramik

ÇÖZÜM

Tuğla, çimento ve seramik sanayisinin ham maddesi topraktır. Kağıt sanayisinin ham maddesi ise ormandır.

Cevap: B

Ülkemizde tarımı etkileyen birçok faktör vardır, bunlardan bazıları şunlardır:

Sulama:

- * Ülkemizde tarımdaki en önemli sorun sulamadır.
- * Ülkemizde özellikle iç kesimlerde tarımda sulamaya daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.
- * Ülkemizdeki toprakların sadece % 20-30'u sulanabilmektedir.

SORU

Ülkemizde tarımda sulamaya en az ihtiyaç duyulan bölge hangisidir? Neden?

ÇÖZÜM

Karadeniz Bölgesi'dir, çünkü Karadeniz Bölgesi'nde her mevsim yağış vardır.

Ülkemizde sulama sorunu çözülürse;

- * Tarımsal üretim ve verimde artış olur.
- * Üretimde süreklilik sağlanır.
- * Tarımda iklimle bağlılık büyük oranda azalır.
- * Tarımsal ürün çeşidi artar.
- * Yılda birden fazla ürün alınır.
- * Köyden kente göçler azalmaya başlar.
- * Nadasa bırakılan alanlar, büyük oranda azalır.

UYARI! Nadas, tarımda verimi artırmak için toprağın bir veya daha fazla yıl boş bırakılıp dinlendirilmesidir.

Öğretmenin Sorusu

Ülkemizde tarımda sulamaya en fazla ihtiyaç duyulan bölge hangisidir?

Cevap: Güneydoğu Anadolu Bölgesi

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

Gübreleme: Tarımda sulama sorunu çözüldükten sonra üretimi daha da arttırmak için gübre kullanımı artırılmalıdır.

Tohum ıslahı: Tarımsal verimi daha da artırmak için kaliteli tohum kullanılmalıdır. Ülkemizde kaliteli tohum üretme konusunda devlet, üretme çiftlikleri ve tohum ıslah istasyonları çalışmaları yapmaktadır.

Makine Kullanımı: Tarımda zamandan tasarruf sağlayan traktör ve biçerdöver gibi araçların kullanılmasıdır.

SORU

Ülkemizde makineleşmenin yeterince gelişmemesinin sebepleri nelerdir?

ÇÖZÜM

- * Makine kullanımına elverişsiz alanların olması
- * İş gücünün bazı bölgelerde daha ucuz olması
- * Makine fiyatlarının çiftçinin alım gücünün üzerinde olması

Toprak Bakımı: Tarla yağışlardan önce sürülmeli, yabancı otlardan arındırılmalıdır, erozyona karşı korunmalıdır.

Pazarlama: Üreticilerin ürünlerinin uygun fiyata ve zamanında satılabilmesi için gerekli koşulların sağlanmasıdır.

Devlet Desteği: Devletin Çaykur, Fiskobirlik ve Tariş gibi kuruluşları kurup çiftçilerin ürünlerini uygun fiyata alarak piyasaya sunmasıdır.

SORU

ÇÖZÜM

Su, toprak, gübre ve kaliteli tohum tarım ile ilgili kavramlardır.

Cevap: A

Yazı tahtasında verilenler aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisine ait temel kavramlardır?

- A) Tarım
- B) Ticaret
- C) Hizmet
- D) Sanayi

Öğretmenin Sorusu

Ülkemizde tarımda makineleşmenin en az olduğu bölgeler hangileridir?

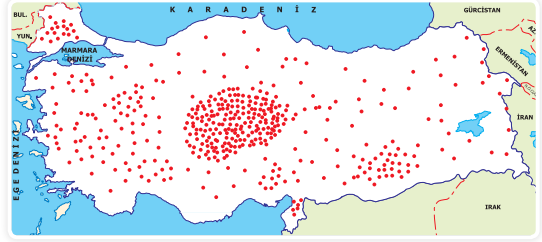
Cevap: Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleridir.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

İklim çeşitliliğinin görüldüğü ülkemizde tarım ürünleri çeşitliliği de fazladır.

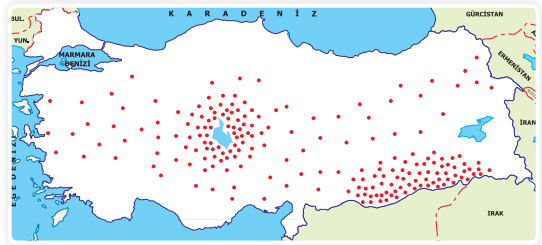
Buğday

- * Yetiştirme döneminde yağış, olgunlaşma döneminde ise kuraklık ister.
- * Ülkemizde en çok İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.
- * Ülkemizde Karadeniz kıyıları hariç her yerde yetiştirilebilir.
- * Un, makarna ve bisküvi yapımında kullanılır.

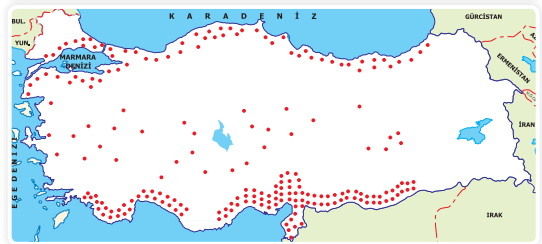
Mercimek

- * Türkiye, dünya mercimek pazarının yarısını elinde tutmaktadır.
- * Yazları sıcak ve kurak geçen karasal iklime uyum sağlamış bir bitkidir.
- * İlkbahar mevsiminin yağışlı geçtiği yörelerde yetiştir.
- * Yaz kuraklığının olduğu yerlerde sulama ister.

Mısır

- * İlkbahar ve yaz mevsiminin yağışlı geçtiği yörelerde doğal yetiştirme ortamı bulur.
- * Yaz kuraklığının olduğu yerlerde sulamaya ihtiyaç duyar.
- * Besin maddesi olarak kullanılan mısır, bitkisel yağ sanayisinin de ham maddesidir.
- * Ülkemizde daha çok Akdeniz Bölgesi'nde yetiştirilir.

SORU

Buğday neden Karadeniz'in kıyı kesimlerinde yetiştirilemez?

ÇÖZÜM

Buğday, olgunlaşma döneminde kuraklık ister. Karadeniz'in kıyı kesimlerinde de her mevsim yağış görüldüğü için buğday yetiştirilemez.

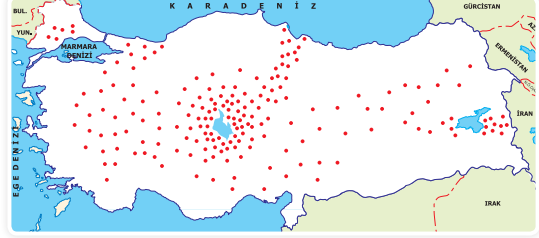
Öğretmenin Sorusu

Mısırın doğal yetiştirme ortamı Karadeniz Bölgesi'dir. Fakat bu bölgede yetiştirilen mısırın ülke ekonomisine katkısı azdır. Bu durumun sebebi nedir?

Cevap: Karadeniz Bölgesi'nde üretilen mısırın büyük bir çoğunluğunun yöre halkı tarafından tüketilmesidir.

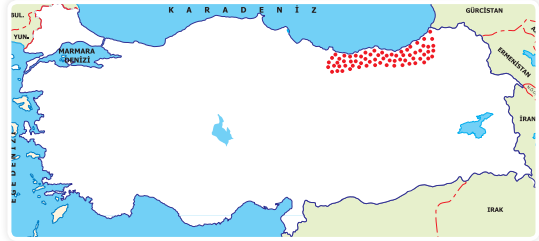
Şekerpancarı

- * Ilıman iklim bitkisidir.
- * Yetiştirme döneminde neme çok ihtiyaç duyar.
- * Yağışın yetersiz olduğu yerlerde sulama gereklidir.
- * Ülkemizde daha çok İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.

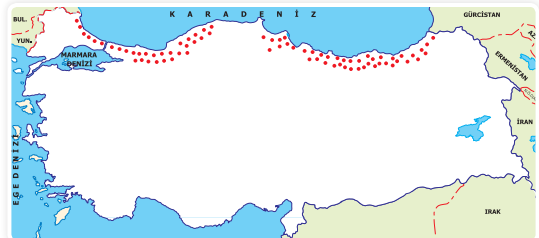
Çay

- * Yağış ve nem isteği fazla olan bir üründür.
- * Ilıman iklimi sever, güneş ışığını sevmez.
- * Ülkemizde çay sadece Doğu Karadeniz kıyılarındaki yetiştirilmektedir.

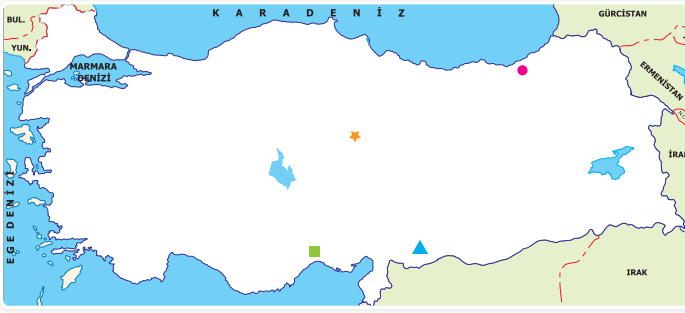
Fındık

- * Ilıman iklim bölgesinin ürünü olup, serin ve nemli iklim şartlarını sever.
- * Üretiminde ülkemiz dünya birincisidir.
- * Yurdumuzdaki üretiminin %80'ini Karadeniz Bölgesi karşılar.
- * Önemli ihraç ürünlerimizden biridir.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

SORU

Mısır haritada sembollerle belirtilen yerlerin hangisinde sulamaya gerek duymadan yetiştirilir?

- A) ■ B) ★ C) ● D) ▲

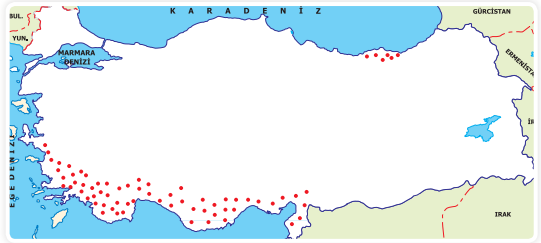
ÇÖZÜM

Mısırın tarım dönemi ilkbahar ve yaz mevsimidir. Karadeniz bu mevsimlerde yağış görüldüğü için mısır sulmaya ihtiyaç duyulmadan yetiştirilebilir.

Cevap: C

Turunçgiller

- * Kış sıcaklığının yüksek olduğu ılık yerlerde yetişir.
- * Soğuk havaya dayanıksız olduğundan yetiştirme alanı dardır.
- * Ülkemizde daha çok Akdeniz Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde yetiştirilir.

Ziraat Bankası

Verdiği kredilerle üreticileri destekler. Çeşitli yatırımlarıyla tarımın gelişmesine katkıda bulunur.

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü

Bitki ve hayvan üretimini arttırmaya, ürünleri çeşitlendirmeye ve kaliteyi yükseltmeye çalışır.

Tarım Kredi Kooperatifleri

Üreticilerin ürünlerini değerlendirmek ve fiyat düşüşleri-ne karşı üreticilerin zarar görmesini önlemek amacıyla destekleme yapar.

Tarıma Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

Devlet Su İşleri

Kurduğu bent, gölet, baraj ve sulama şebekesiyle tarımın sulama ihtiyacını karşılar.

Toprak Mahsülleri Ofisi

Özellikle tayı ürünlerinin alım ve satışını yapar. Gerekli stok tesisini ve korunmasını sağlar. Bu ürünlerin pısayada istikrarını sağlar.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

- * Yerşekilleri ve iklim özellikleri ülkemizin her yerinde hayvancılık yapılmasına imkân tanımaktadır.
- * Hayvancılığın ülkemizin ekonomisine önemli katkıları bulunmaktadır.
- * Ülkemizde hayvancılığın yapılış tarzı ve yetiştirilen hayvan türleri farklılık göstermektedir.
- * Ülkemizde hayvancılık yeterince gelişmemiştir.

SORU

Ülkemizde hayvancılığı geliştirmek için neler yapılmalıdır?

ÇÖZÜM

Hayvan soyları iyileştirilmelidir. Mera hayvancılığı yerine et ve süt verimi yüksek olan ahır hayvancılığı tercih edilmelidir. Otlaklar koruma altında tutulmalıdır. erken kesim önlenmeli. Yem üretimi artırılmalıdır. Salgın hastalıklarla mücadele edilmelidir. Çiftçiler eğitilmeli ve kredi desteği sağlanmalıdır.

Türkiye Hayvancılık Faaliyetleri Haritası

Büyükbaş Hayvancılık:

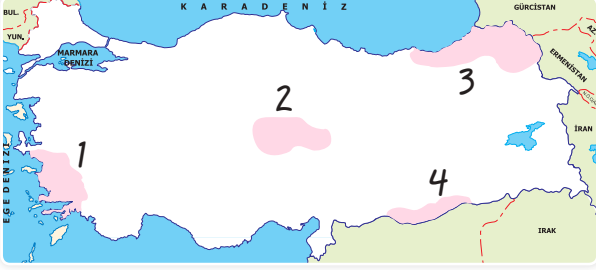

- * Yaz mevsiminin yağışlı geçtiği, çayırların geniş yer kapladığı alanlarda büyükbaş hayvancılık yaygındır.
- * Erzurum-Kars ve Karadeniz Bölgesi büyükbaş hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı yerlerdir.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

SORU

Mera hayvancılığında gür otlakların bulunduğu yerlerde hayvanlardan elde edilen et ve süt verimi fazla olan hayvancılıktır.

Buna göre, Türkiye'nin iklim koşulları ve bitki örtüsü dikkate alındığında, yukarıdaki haritada verilen bölgelerden hangisinde et ve süt verimi daha yüksektir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Küçükbaş Hayvancılık:

- * Bozkırların ve düzlüklerin yaygın olduğu, bitki örtüsünün cılız olduğu yerlerde küçükbaş hayvancılık yapılır.
- * Koyun daha çok İç Anadolu ve Doğu Anadolu'da, keçi ise daha çok Toroslar gibi dağlık alanlarda yaygın olarak yapılır.
- * Tiftik keçisi Ankara çevresi, kıl keçisi ise Akdeniz Bölgesi'nde yapılmaktadır.

Kümes Hayvancılığı:

- * İklim ve bitki örtüsüne bağılılığı az olan bir hayvancılık türüdür.
- * Türkiye'de kümes hayvancılığı daha çok tavuk türlerinin beslenmesi şeklinde yapılmaktadır.
- * Büyük şehirlerimizin çevrelerinde modern çiftliklerde yaygın olarak yapılmaktadır.

ÇÖZÜM

Mera hayvancılığı yağışın bol olduğu gür otlakların görüldüğü yerlerde daha yaygındır. Bu koşulların en uygun olduğu yer Doğu Anadolu'nun kuzeyidir.

Cevap: C

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

İpek Böcekçiliği:

- * İpek böceğinin kozasından doğal ipek elde edilerek yapılan hayvancılıktır.
- * Son yıllarda yapay ipek elde edilmesi ile ipek böcekçiliğinde azalma görülmektedir.
- * İpek böcekçiliği; Bursa, İstanbul, Gemlik gibi yörelerden yoğun olarak yapılmaktadır.

Arıcılık:

- * Ülkemizde iklim ve bitki örtüsü çeşitliliği fazladır. Bu durum arıcılığın gelişmesini sağlamıştır.
- * Ülkemizde arıcılık; Muğla, Hakkari, Rize gibi illerde gelişmiştir.

UYARI! Ülkemizdeki bitki türü zenginliği farklı çeşit ve lezzette kaliteli bol üretimine olanak sağlamaktadır. Çiçek balı üretiminde dünyada ilk ona giren ülkemiz, çam balı üretiminde dünyada birinci sıradadır.

Balıkçılık:

- * Ülkemiz balıkçılık ve su ürünlerinin potansiyeli yüksek bir ülkedir. Ancak ülkemizde balıkçılık yeterince gelişmemiştir.
- * Ülkemizde balık üretiminin denizlerimize göre dağılımı şöyledir: Karadeniz %67, Ege Denizi % 13, Marmara Denizi %11, Akdeniz %9'dur.

SORU

Ülkemizde balıkçılığın gelişmesinin sebepleri nelerdir?

ÇÖZÜM

- * Denizlerimizin balık bakımından yeterince zengin olmaması
- * Açık deniz (okyanus) balıkçılığının yapılmaması
- * Taşıma ve depolama imkânlarının yetersiz olması
- * Zararlı avlanma yöntemlerinin uygulanması
- * Denizlerimizdeki kirlenmenin önlenememesi

A. Aşağıda verilen tarım ürünlerini ülkemizde en çok yetiştirildikleri bölgelerle uygun bir şekilde eşleştirelim.

Fındık

Pirinç

Üzüm

Patates

Elma

Çay

Muz

İncir

Şekerpancarı

Pamuk

Kırmızı mercimek

Buğday

Tütün

Ayçiçeği

Mısır

Yer fıstığı

Zeytin

Antep fıstığı

Haşhaş

Turunçgiller

Marmara Bölgesi

2. 14

İç Anadolu Bölgesi

4. 5. 9. 12

Ege Bölgesi

3. 8. 13. 17. 19

Akdeniz Bölgesi

7. 15. 16. 20

Karadeniz Bölgesi

1. 6

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

10. 11. 18

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen kelime ya da kelime gruplarından uygun olanları ile tamamlayalım.

Toprak Mahsulleri Ofisi

Doğu Karadeniz

Devlet Su İşleri

küçükbaş hayvancılık

ekonomik faaliyet

Ege Bölgesi

sulama

fındık

doğal kaynak

Marmara Bölgesi

büyükbaş hayvancılık

toprak

1. İnsanların herhangi bir müdahalesi olmadan oluşan kaynaklara doğal kaynak denir.
2. İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmek için yaptıkları işlerin tümüne ekonomik faaliyet denir.
3. Ülkemizde tarımı etkileyen en önemli sorun sulama dır.
4. Devlet Su İşleri kurduğu bent, gölet, baraj ve sulama şebekeleriyle tarımda sulama ihtiyacını karşılar.
5. Çay ülkemizde sadece Doğu Karadeniz bölümünde yetiştirilmektedir.
6. Toprak Mahsulleri Ofisi, özellikle tahıl ürünlerinin alım ve satışını yapar.
7. Türkiye, dünyada fındık üretiminde ilk sıradadır.
8. İnek, dana, deve, manda hayvanların beslenmesine büyükbaş hayvancılık denir.
9. Ülkemizde zeytin ve incir üretiminde Ege Bölgesi ilk sırada yer alır.
10. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin kaynağı toprak tır.
11. Ülkemizde tarım ürünü çeşidinin en fazla olduğu bölge, Marmara Bölgesi dir.
12. Bozkır bitki örtüsünün görüldüğü yerlerde küçükbaş hayvancılık daha yaygındır.

1. İş adamı Mustafa Bey demir-çelik fabrikası kurmak istiyor.

Buna göre, fabrikanın;

- I. ham maddeye yakın olması,
 - II. enerji kaynaklarının bulunması,
 - III. ulaşım imkânlarının bulunması
- özelliklerinden hangilerine sahip bir yerde kurulması daha doğru olur?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) I ve III D) I, II ve III

Cevap: D

2. Ham maddenin bolluğu ve yakınlığı o yörede kurulacak fabrikaların türünü belirlemede önemli bir rol oynar.

Aşağıda verilenlerden hangisi bu duruma örnek olarak gösterilemez?

- A) Doğu Anadolu'da hayvan ürünleri sanayisi
B) Batı Karadeniz'de makarna sanayisi
C) Karadeniz Bölgesi'nde orman ürünleri sanayisi
D) Çukurova'da tarımsal sanayi

Cevap: B

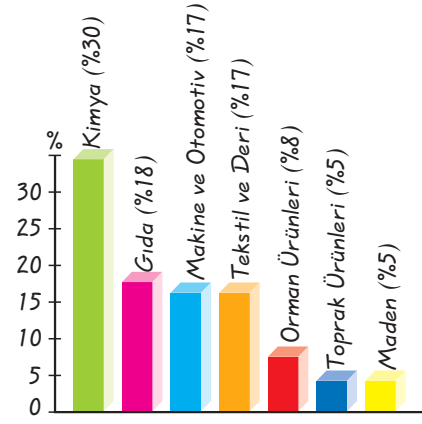
3. Günümüz, Türkiye'sinde dahi ulaşım da hayvan gücünden yararlanılan bölgeler vardır.

Bu bölgelerin en önemli özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nüfus yoğunluğunun fazla olması
B) Yüz ölçümlerinin küçük olması
C) Arazinin engebeli olması
D) Yerleşim yerlerinin birbirine yakın olması

Cevap: C

4.

Yukarıdaki grafikte ülkemizdeki bazı sanayi dallarının oranlarına yer verilmiştir.

Buna göre;

- I. en fazla gelişen sanayi dalının kimya olduğu,
- II. tekstil ve deri sanayisinin orman ürünlerinden daha ileri olduğu,
- III. en az gelişen sanayi dallarının toprak ürünleri ve maden olduğu

hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II
C) I ve III D) I, II ve III

Cevap: D

5.

Şeker ve un fabrikaları en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde olmak üzere ülkemizin birçok yöresine dağılmıştır.

Ali'nin anlattığı duruma gerekçe olarak aşağıdakilerden hangisi gösterilebilir?

- A) Un ve şeker ihracatının çok fazla olması
B) Ülkemizdeki un ve şeker tüketiminin fazla olması
C) Un ve şeker fabrikalarının kuruluş maliyetinin az olması
D) Buğday ve şeker pancarı üretiminin fazla olması

Cevap: D

6. • Yaz mevsiminin yağışlı geçtiği, çayır-
ların geniş yer kapladığı alanlarda ya-
pılır.
• Erzurum - Kars bölümünde ve Kara-
deniz Bölgesi'nde bu hayvancılık türü
yaygın olarak yapılır.

Yukarıda özellikleri verilen hayvancılık
türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Büyükbaş hayvancılık
B) Küçükbaş hayvancılık
C) İpek böcekçiliği
D) Kümes hayvancılığı

Cevap: A

7. Aşağıdaki Karadeniz Bölgesi haritasın-
da kâğıt ve kereste fabrikalarının yerle-
ri gösterilmiştir.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakiler-
den hangisine bağlanabilir?

- A) Ham maddenin varlığı
B) Büyük şehirlere yakınlığı
C) Ulaşım kolaylığı
D) Sermayenin fazlalığı

Cevap: A

8. Ülkemizde yer şekilleri engebeli olduğun-
dan tüm tarım alanlarında makineleşme
gerçekleşmemiştir.

Buna göre, aşağıda verilen merkezlerden
hangisinde makineleşmenin yaygın olması
beklenemez?

- A) Rize B) Konya
C) Kayseri D) Adana

Cevap: A

9.

Ülkemizde coğrafi şartların ve
iklimin elverişli olmasına rağ-
men hayvancılık neden isteni-
len seviyeye gelememiştir?

Buna göre,

- I. Hayvan ıslahının sağlanamaması,
II. Besicilik ve ahır hayvancılığının geliş-
tirilmemesi,
III. Otlakların ıslah edilmemesi
verilenlerden hangileri öğretmenin soru-
suna cevap olabilir?

- A) Yalnız I B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Cevap: D

10.

Ülkemiz su kaynakları bakımından zen-
gindir. Uzun kıyılarımız, akarsularımız
ve göllerimiz fazladır. Ancak ülkemizde
balıkçılık yeterince gelişmemiştir. Bu
durumun nedeni ne olabilir çocuklar?

Öğretmenin sorusuna hangi öğrenci yan-
lış cevap vermiştir?

- A) Yaşar B) Rafet
C) Hale D) Simay

Cevap: B

1. D	2. B	3. C	4. D	5. D	6. A	7. A	8. A	9. D	10. B
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

SULARIMIZ

Kazanım: Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.

Su yeryüzündeki canlılar için vazgeçilmez bir hayat kaynağıdır. Bu yüzden geçmişte büyük uygarlıklar suyun bulunduğu yerlerde kurulmuştur. Deniz, göl ve akarsu kaynakları açısından ülkemiz komşuları arasında su potansiyeli açısından zengin bir ülkedir.

Üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizin sahip olduğu **Çanakkale** ve **İstanbul boğazları** ülkemizin stratejik önemini artırmıştır.

Ülkemiz; deniz, göl ve akarsuları büyük bir su ürünleri potansiyeline sahip olup, su ürünlerinin % 90'ı denizlerden % 10'u ise göl ve akarsulardan sağlanmaktadır.

Ülkemiz, rafting, kano ve su kayağı gibi su sporları açısından önemli bir potansiyele sahiptir. **Çoruh Nehri** rafting turizmi açısından en uygun alanlardan biridir.

Ülkemiz sıcak su kaynakları açısından dünyanın 7. ve Avrupa'nın 1. ülkesidir. Özellikle Denizli, Afyon, Kırşehir ve Ankara bu açıdan zengindir.

Yılda 3000 saat güneşlenme süresi olan Akdeniz ve daha sonra da Ege kıyıları deniz (plaj) turizmine çok elverişlidir.

Ülkemizde akarsular üzerine kurulan barajlar sayesinde önemli ölçüde hidroelektrik enerji üretilmektedir.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

UYARI! Türkiye'nin denizleri, gölleri ve akarsuları kültür balıkçılığı için çok önemli bir potansiyele sahiptir.

Sularımızı kullanırken dikkat etmemiz gereken hususlardan bazıları şunlardır:

- * Gereksiz yere su akıtılmamalıdır.
- * Bozulmuş olan musluk ve borular tamir ettirilmelidir.
- * Diş fırçalanırken, traş olunurken musluklar boşa akıtılmamalıdır.
- * Arabalar kovalara konulan suyla yıkanarak temizlenmelidir.
- * Banyo suyunun ısınmasını beklerken, su boşa akıtılmamalıdır, bir kovada biriktirilmelidir.

MADENLERİMİZ

Maden: Yer kabuğunun farklı derinliklerinden çıkarılan ve ekonomik değer taşıyan minerallerdir.

- * Ülkemiz maden yatakları bakımından oldukça zengindir.
- * Dünyada üretilen 50 çeşit madenin 20 çeşidinin bulunduğu ülkemiz maden zenginliği açısından dünyada ilk on ülke arasında yer alır.
- * Dünyada ticareti yapılan 90 çeşit madenden 77'si Türkiye'de bulunmaktadır.
- * Madenler birçok araç ve gereç yapımında ham madde olarak kullanılmaktadır.

Dünya Madenciliğinde Türkiye'nin Payı

Maden Cinsi	Dünyada Türkiye'nin Rezerv Payı (%)
Altın	0.42
Antimuan	2.26
Bakır	0.37
Barit	7.00
Boksit	0.17
Bor	36
Civa	1.59
Çinko	0.69
Demir	0.07
Diatomit	2.21
Feldspat	23.93
Florit	0.49
Gümüş	1.44

Maden Cinsi	Dünyada Türkiye'nin Rezerv Payı (%)
Krom	0.40
Kurşun	0.72
Kükürt	0.01
Linyit	1.52
Manyezit	1.47
Manganez	0.03
Sodyum Sülfat	0.29
Stronsiyum	1.75
Talk	0.04
Taş kömürü	0.22
Toryum	0.07
Trone	0.32
Tungsten	1.11

Öğretmenin Sorusu Ülkemizde maden yatakları bakımından en zengin bölge hangisidir?

Cevap: Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

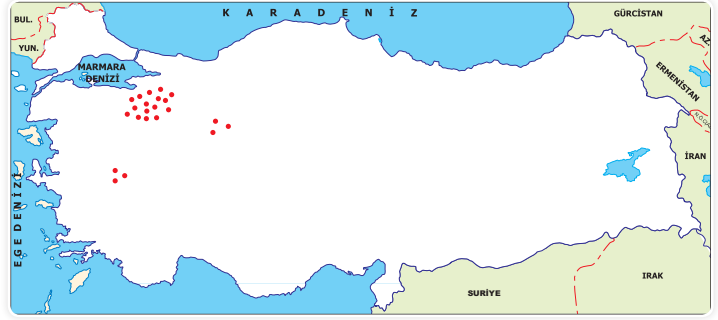
4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

Türkiye Maden Haritası

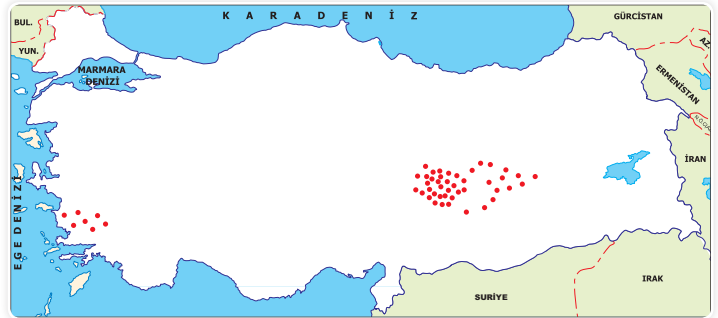
Bor minerali:

- * Balıkesir (Bigadiç-Susurluk) Eskişehir (Seyitgazi), Kütahya (Emet) çevrelerinde çıkarılır.
- * Dünyadaki borun % 65'i Türkiye'dedir.
- * Roket yakıtı yapımında, deterjan, porselen, cam, ilaç ve kimya sanayisinde kullanılır.
- * Ekonomik değeri çok yüksektir.

Krom:

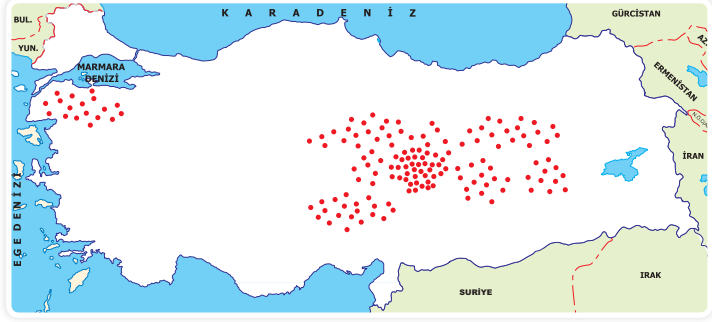
- * Elazığ (Guleman), Fethiye (Dalaman), Eskişehir, Mersin, İskenderun çevresinde çıkarılır.
- * Dünyada Türkiye önemli bir üretici ülkedir (3. sırada).
- * Çeliğin sertleştirilmesinde ve paslanmaz çelik üretiminde kullanılır. Türkiye'nin dışarıya en çok sattığı madendir.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

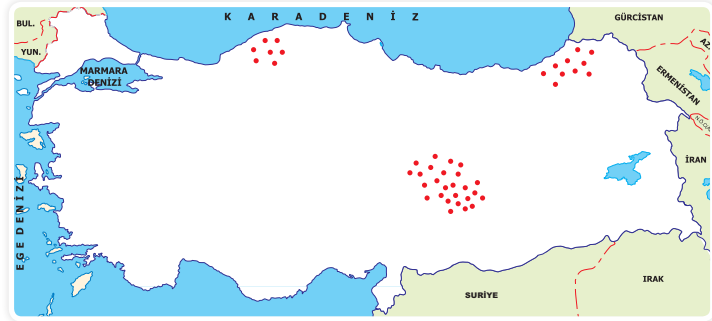
Demir:

- * En çok Sivas (Divriği), Malatya (Hekimhan), Balıkesir, Kayseri çevresinde çıkarılır.
- * Demir-çelik sanayinin ham maddesidir.
- * Karabük, Ereğli ve İskenderun demir çelik fabrikalarında işlenir.

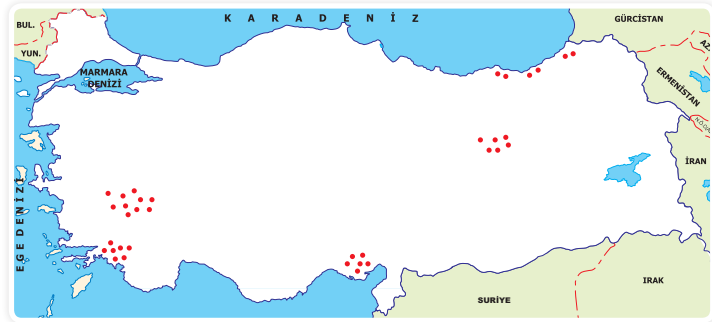
Bakır:

- * Elazığ (Maden - Ergani), Artvin (Murgul) ve Kastamonu (Küre'de) çıkarılır.
- * İyi bir iletken ve ucuz olduğundan elektrik-elektronik sanayinin ham maddesidir.

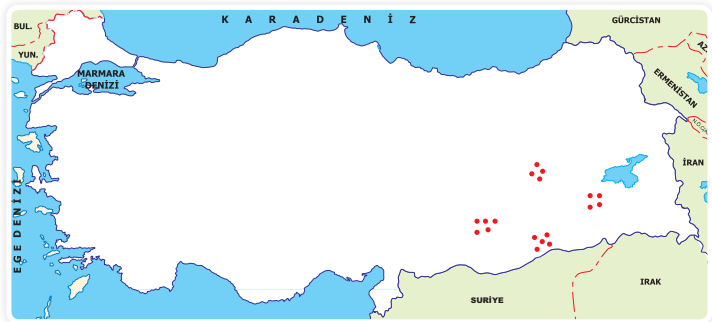
Manganez:

- * Uşak, Afyon, Muğla, Adana, Erzin-can, Artvin ve Trabzon çevrelerinde çıkarılır.
- * Çeliğe sertlik kazandırmak için ve direncini artırmak için kullanılır.

Fosfat:

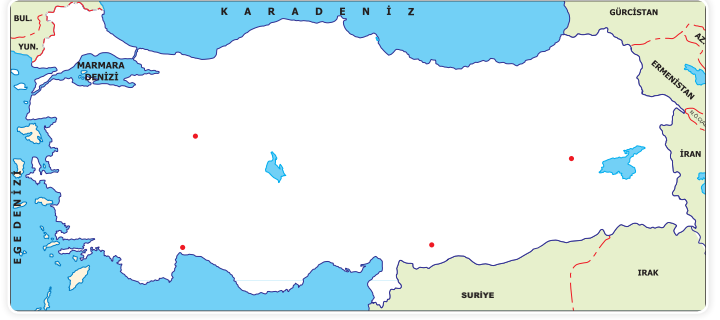
- * En zengin fosfat yatakları Mardin (Mazıdağı), Adıyaman, Bingöl ve Bitlis'te bulunmaktadır.
- * Gübre üretiminde ham madde olarak kullanılan fosfat ihtiyacımızı karşılayamamaktadır.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

Barit:

- * Ülkemizde Antalya, Muş, Gaziantep ve Eskişehir çevresinde borit yatakları bulunmaktadır.
- * Suda erimeyen bir maden olduğundan boya, deri, kimya ve kauçuk sanayide kullanılır.
- * Ülkemiz borit yatakları bakımından zengin sayılır.

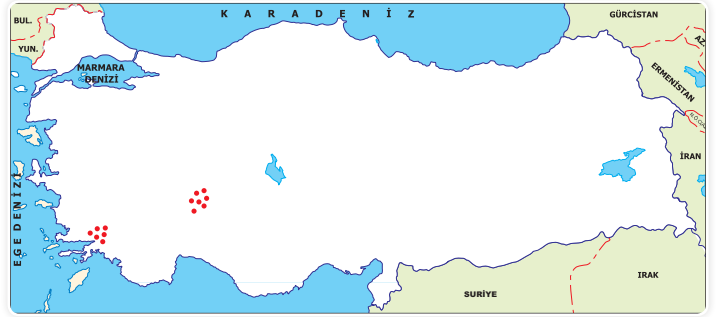
Civa:

- * Ülkemizde İzmir (Ödemiş), Konya (Sarayönü), Manisa ve Uşak çevresinde çıkarılır.
- * Zirai ilaç yapımında, kağıt sanayisinde, suni gübre üretiminde ve boya sanayisinde kullanılır.

Kükürt:

- * Ülkemizde Isparta (Keçiborlu) ve Muğla (Milas) çevresinde kükürt yatakları bulunmaktadır.
- * Kükürt gübre, kimya ve boya sanayisinde kullanılmaktadır.
- * Ülkemiz kükürt yatakları bakımından zengin değildir.

Zımpara taşı:

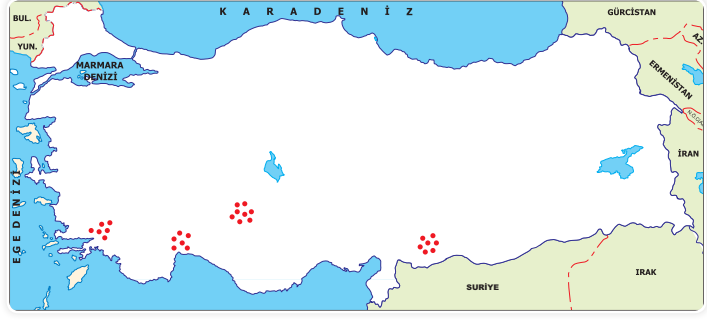
- * İzmir (Tire), Manisa, Aydın (Söke), Muğla (Milas), Denizli (Tavas)'da çıkarılmaktadır.
- * Çeşitli kesici, törpüleyici ve silici aletlerin yapımında kullanılan zımpara taşı yönünden ülkemiz çok zengindir.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

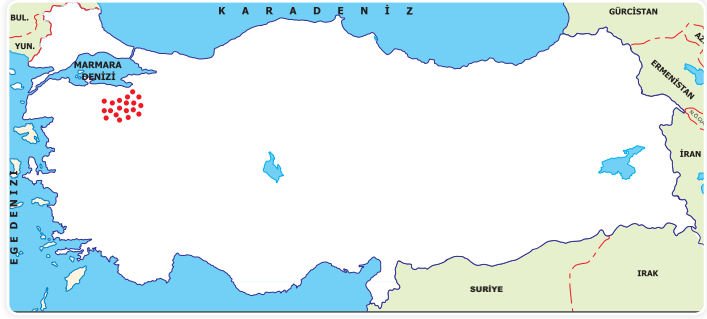
Boksit:

- * Konya (Seydişehir), Antalya (Akseki), Gaziantep (İslahiye), Muğla (Milas) civarında bulunur.
- * Alüminyumun ham maddesi olan boksit, çok hafif olduğundan uçak sanayisinde, otomobil, ev, elektrik malzemesi yapımında kullanılır.

Volfram:

- * Bursa Uludağ'da çıkarılıp işletilmektedir.
- * Demir yolu, iş makineleri, uçak ve gemi yapımının yanı sıra ampullerde enerjiyi ışığa çevirmede kullanılır.

SORU

Hangi madenlerin rezervleri ülkemizin ihtiyacını karşılayacak düzeydedir?

ÇÖZÜM

Demir, bakır, linyit, kurşun, çinko, manganez.

SORU

Hangi madenlerden elde ettiğimiz üretim fazlası ihraç edilir?

ÇÖZÜM

Bor, krom, civa, tuz, mermer, bakır, manganez.

SORU

Hangi madenlerin rezervleri ülkemiz için yetersizdir?

ÇÖZÜM

Taşkömürü, doğal gaz, petrol, volfram.

Öğretmenin Sorusu

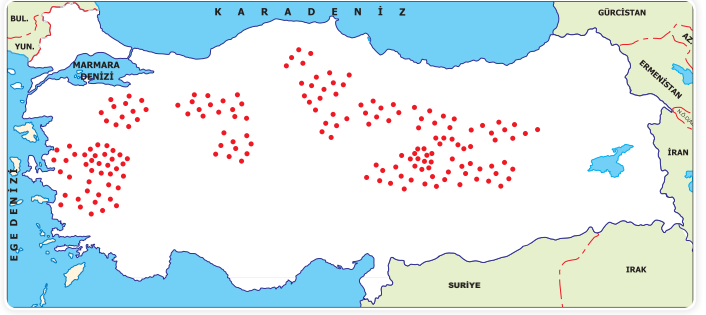
Ülkemizde madenleri arayıp, bulmak ve çıkarmakla görevli olan kurum hangisidir?

Cevap: Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü

ENERJİ KAYNAKLARIMIZ

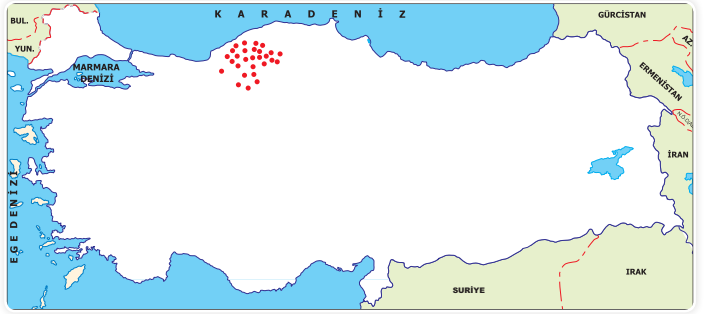
Linyit:

- * Türkiye'de yaygın olarak bulunur. Kütahta (Tavşanlı, Tunçbilek, Seyitömer), Manisa (Soma), Amasya (Çelte), Kahramanmaraş (Elbistan) çevresinde çıkarılır.
- * Rezervi en fazla olan enerji kaynağıımızdır.
- * Konutlarda yakacak olarak ve termik santrallerde elektrik enerjisi elde edilmesinde kullanılır.

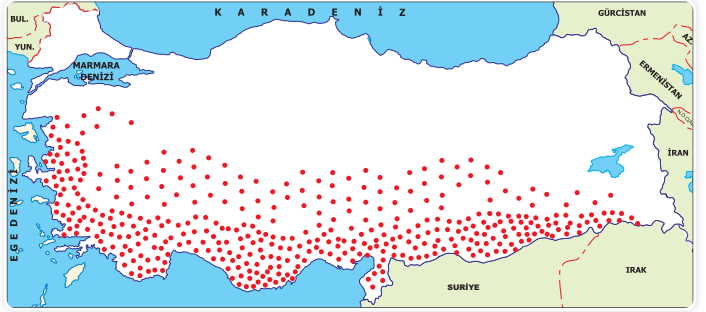
Taş kömürü:

- * Sadece Zonguldak, Ereğli ve Kastamonu çevresinde çıkarılır.
- * Demir-çelik ve kimya sanayisinde kullanılır.
- * Çok değerli olduğundan enerji üretiminde kullanılmaz. Gerekli ihtiyacımızı karşılamadığından ithal edilir.

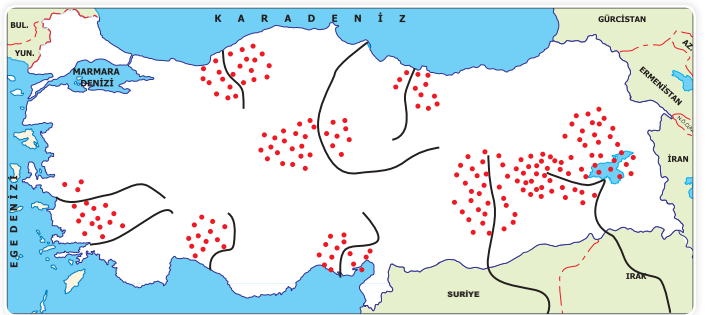
Güneş Enerjisi:

- * Türkiye güneş enerjisinden yararlanmaya oldukça elverişlidir.
- * Güneşli gün sayısı fazla olduğundan en fazla Akdeniz, Ege, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinde yararlanır.

Hidroelektrik Enerji:

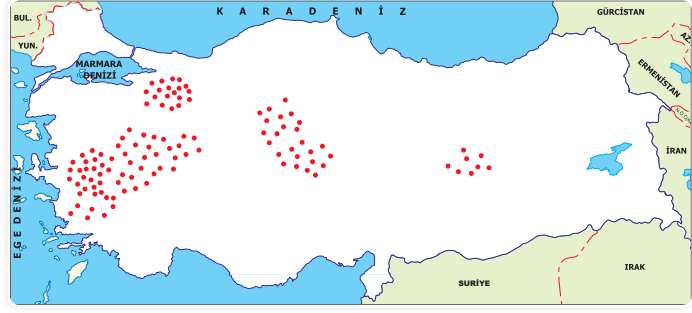
- * Akarsuların üzerinde yapılan barajlardan elektrik üretilmesiyle elde edilen enerji türüdür.
- * Türkiye yüksek ve dağlarının eğimi fazla bir ülke olduğundan hidroelektrik enerji elde edilme potansiyeli fazladır. bu açıdan en uygun bölge Doğu Anadolu'dur.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

Jeotermal enerji:

- * Denizli (Sarayköy), İzmir (Balçova), Aydın (Germencik), Bursa, Yalova, Afyon, Ankara (Kızılcahamam) dolaylarında bulunur.
- * Isınmada ve buhardan elektrik elde edilmesinde kullanılır.

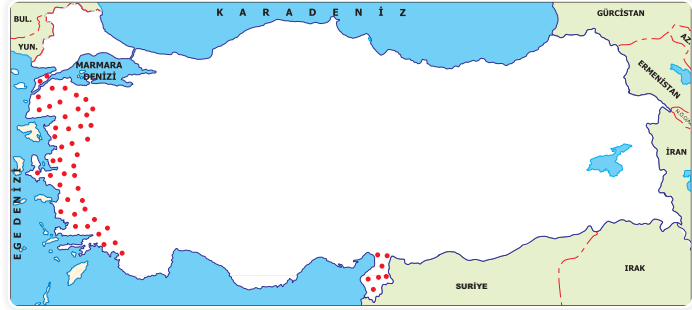
Petrol:

- * Yurdumuzda sadece Güneydoğu Anadolu bölgesinde çıkarılır. (Batman, Siirt, Diyarbakır, Adıyaman çevresi).
- * Kimya sanayisinde; benzin, mazot, gaz yağı vs. elde edilmesinde kullanılır.
- * İhtiyacımızın sadece % 20'sini karşıladığı için ithal edilir.

Rüzgâr Enerjisi:

- * Rüzgâr türbinleri aracılığıyla enerji elde edilir.
- * Ülkemizde daha çok İzmir, Manisa, Çanakkale ve Balıkesir çevresinde görülür.
- * Temiz ve çevreyi kirletmeyen elektrik enerjisi üretilmesinde kullanılır.

SORU

- I. Bazı yenilenebilir enerji kaynakları iklim koşullarına bağlıdır.
 - II. Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak elektrik enerjisi üretilebilir.
 - III. Enerji kaynaklarının bazıları zamanla tükenebilir.
- Enerji kaynakları ile ilgili yukarıda verilen genel bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

ÇÖZÜM

Soruda verilen öncüllere baktığımızda güneş enerjisi iklime bağlı olduğundan I. öncül, jeotermal enerjisinden, rüzgâr enerjisinden ve sudan elektrik enerjisi elde edildiğinden II. öncül, taş kömürü ve linyit gibi kaynaklar zamanla tükeneceğinden III. öncül doğrudur.

Cevap: D

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

SORU

Yenilenebilir enerji kaynakları nelerdir?

ÇÖZÜM

Güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, hidroelektrik enerji, jeotermal enerji.

SORU

Yenilenemeyen enerji kaynakları nelerdir?

ÇÖZÜM

Doğal gaz, kömür, petrol, bor

ORMANLARIMIZ

Orman: Çeşitli özellikteki ve farklı büyüklükteki ağaçlardan oluşan topluluktur.

- * Ormanlar iklime bağlı olarak uzun yıllarda oluşan doğal zenginlik kaynağıdır.
- * Ülkemizin yaklaşık %20'si ormanlarla kaplıdır.
- * Ormanlarımızın büyük çoğunluğu kıyı kesimlerimizde bulunur.
- * Ormanlar kağıt, mobilya ve kereste sanayisinde ham madde olarak kullanılır.

SORU

Ülkemizde ormanların dağılışında en etkili faktör nedir?

ÇÖZÜM

Nemlilik ve yağış koşullarıdır.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

SORU

Ülkemizde orman oranının Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde fazla olmasının temel nedeni nedir?

ÇÖZÜM

Bu bölgelerimizde nem ve yağışın fazla olmasıdır.

Ormanların Faydaları

- * Sel, erozyon ve heyalanı önler.
- * Canlılar için gerekli oksijeni sağlar.
- * Yer altı sularını zenginleştirir.
- * İklim üzerinde olumlu etkisi vardır, aşırı ısınmayı ve soğumayı önler.
- * Ulusal savunma ve güvenlik bakımından stratejik öneme sahiptir.
- * Hava kirliliğini ve gürültüyü önler.
- * İnsanlara çeşitli iş imkanları sağlar.
- * Ülke turizmine katkıda bulunur.

SORU

Ormanların korunması için neler yapılmalıdır?

ÇÖZÜM

- * Orman yangınlarına karşı önlem alınmalı.
- * İnsanların orman konusunda bilinçlendirilmeli.
- * Yerleşim yeri ve tarım arazisi açmak için ormanların tahrip edilmesinin önlenmeli.
- * Tahrip edilen orman yangınları arazilerinin yeniden ağaçlandırılmalı.
- * Kereste ve yakacak odun ihtiyacı için çabuk yetişen ağaçlar tercih edilmeli.

SORU

Ülkemizde orman yangınlarının en fazla görüldüğü bölgeler hangileridir?

ÇÖZÜM

Akdeniz ve Ege bölgeleridir.

SORU

Orman yangınlarının nedenleri nelerdir?

ÇÖZÜM

Ormanda güvenlik tedbiri olmadan ateş yapmak. Cam ya da cam kırıklarını ormanda bırakmak. Gece aydınlatma için ormanda ateşle dolaşmak.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

PROJELER YARIŞIYOR

Kazanım: Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.

- * Bir yerdeki coğrafi koşullar, yeryüzü şekilleri ve ulaşım olanakları oradaki ekonomik faaliyetleri doğrudan etkilemektedir.
- * Ülkemizdeki coğrafi koşullar her bölgede farklı olduğundan ekonomik faaliyetler ve yatırımlar da bölgeden bölgeye değişmektedir.
- * İnsanların ilgi ve istekleri sürekli değiştiği için sürekli yeni yatırım projeleri yapılmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi

Yatırım Yaparken Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar:

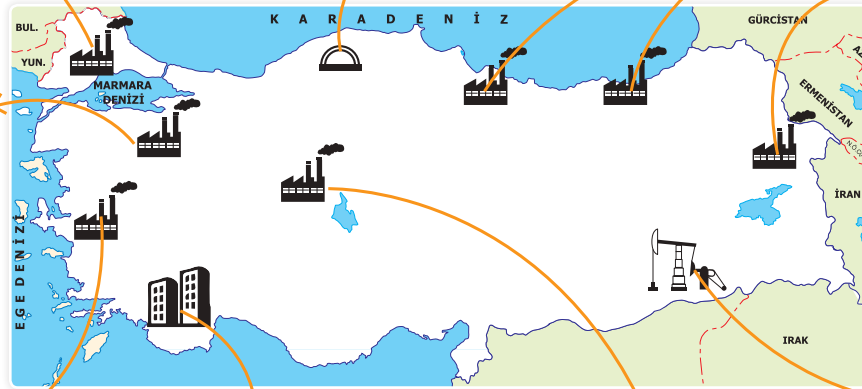
- * Sermaye (Para)
- * Ham maddeye yakınlık
- * Enerji kaynağı
- * Ulaşım olanakları
- * Pazarlama
- * İş gücü

Ayçiçek yağı fabrikası kurmak isteyen birisi ham madde kaynağı bol olan Trakya'ya yatırım yapmalıdır.

Kömür madeni işletmek isteyen biri taş kömürü açısından zengin olan Zonguldak'a yatırım yapmalıdır.

Mobilya, kâğıt ve krete ile ilgili ve tesis kurmak isteyen bir girişimci ormanın fazla olduğu Karadeniz bölgesine yatırım yapmalıdır.

Meyve suyu ve Konserve tesisi yapmaya Güney Marmara bölümü oldukça uygundur.

Et ve süt ürünleri işleme tesisleri kurmak isteyen bir girişimci için ham madde kaynakları bol olan Doğu Anadolu Bölgesi uygundur.

Zeytinyağı fabrikası kurmak isteyen birisi ham madde açısından zengin Ege ve Marmara bölgelerine yatırım yapmalıdır.

Turizm ve otel yatırımları yapmaya kumsalları ve güneşli gün sayısı fazla olan Ege ve Akdeniz kıyıları daha uygundur.

Un, bisküvi ve makarna fabrikası kurmaya en uygun bölge ham madde kaynağı bol olan İç Anadolu'ya yatırım yapılmalıdır.

Petrol işleme tesisi kurmayı düşünen birisi için Güneydoğu Anadolu ham madde açısından doğru yerdir.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

UYARI! Bir bölgede yatırım yapmak için gerekli koşullardan biri veya birkaçı uygunken diğer koşullar uygun olmayabilir.

SORU

Tabloda bir yatırım projesine ait bilgiler verilmiştir:

PROJE	
Coğrafi Özellikler	Dağlık ve engebeli arazi, yüksek boylu otlar, düşük sıcaklık değerleri
Yatırım Önerisi	Et ve süt ürünleri işletmesi
Pazarlama Önerileri	<ul style="list-style-type: none">* Uzaklıktan dolayı ürünlerin taşınmasında soğutma sistemli araçların kullanılması* Reklam ve ürün tanıtımına ağırlık verilmesi

Verilen bilgilere göre, bu tesisin yapılması için en uygun olduğu yer alan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kıyı Ege Bölümü B) Adana Bölümü
C) Ergene Bölümü D) Erzurum-Kars Bölümü

SORU

Mobilya fabrikası kurmayı planlayan işadamlı Avni Bey, tesisin ham madde kaynağına yakın olmasını istemektedir.

Buna göre, işadamlı Avni Bey'in aşağıdaki merkezlerin hangisinde mobilya fabrikası kurması daha uygun olur?

- A) Yozgat B) Kütahya
C) Sinop D) Sivas

CEVAP

Sorudaki tabloda verilen bilgilerde yatırım yapılacak yerin dağlık, engebeli ve düşük sıcaklıkların görüldüğü bir yer olduğu ve et-süt ürünlerine dayalı bir yatırım olacağı vurgulanmıştır. Bu koşulların en uygun olduğu yer Erzurum - Kars Bölümü'dür.

Cevap: D

CEVAP

Soruda verilen açıklamada İşadamlı Avni Bey'in kuracağı mobilya fabrikasının ham maddeye yakın olması gerektiği belirtilmiştir. Verilen seçeneklere baktığımızda Sinop ilinde nem ve yağış miktarı fazla olduğu için, mobilya için ham madde kaynağı fazladır. İşadamlı Avni Bey'in Sinop'ta mobilya fabrikası kurması bu açıdan daha uygun olur.

Cevap: C

A. Aşağıda verilen maden ve enerji kaynaklarını en çok çıkarıldıkları yerlerle uygun bir şekilde eşleştirelim.

1

Bor mineralleri

2

Demir

3

Bakır

4

Krom

5

Fosfat

6

Barit

7

Civa

8

Zımpara taşı

9

Kükürt

10

Volfram

11

Petrol

12

Doğal gaz

A

Elazığ

4

B

Antalya

6

C

İzmir

7

Ç

Bursa

10

D

Kırklareli

12

E

Balıkesir

1

F

Aydın

8

G

Sivas

2

Ğ

Artvin

3

H

Batman

11

I

Isparta

9

İ

Mardin

5

B. Aşağıdaki cümlelerde verilen bilgilerin doğru ya da yanlış olduklarını örnekteki gibi "✓" işareti koyarak belirtelim.

		Doğru	Yanlış
1.	Türkiye, bor mineralleri açısından zengin bir ülkedir.	✓	
2.	Yer altından çıkarılan doğal kaynaklara maden denilir.	✓	
3.	Yerin derinliklerinden gelen sıcak suların ısısından ve buharından elde edilen enerjiye hidroelektrik enerji denilir.		✓
4.	Jeotermal enerjiden ev ve seraların ısıtılmasında, dokuma sanayisinde ve konservecilikte yararlanılır.	✓	
5.	Enerji kaynakları yenilebilen ve yenilemeyen enerji kaynakları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.	✓	
6.	Güneşli gün sayısının fazla olduğu yerlerde güneş enerjisi potansiyeli fazladır.	✓	
7.	Güneş enerjisinden yararlanmada en uygun bölgemiz, İç Anadolu'dur.		✓
8.	Akarsular üzerine barajlar yapılarak elde edilen enerji türüne, jeotermal enerji denilir.		✓
9.	Ülkemizde orman oranının en fazla olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir.		✓
10.	Orman, canlılar için gerekli oksijeni sağlar.	✓	
11.	Artvin (Murgul), Kastamonu, Elazığ (Maden)'de bakır madeni çıkarılmaktadır.	✓	
12.	Orman, hava kirliliğini ve gürültüyü önler.	✓	

1. Aşağıdaki bölgelerimizin hangisinde deniz turizmi gelirinin diğer bölgelere göre daha fazla olması beklenir?

- A) Akdeniz Bölgesi'nde
- B) Marmara Bölgesi'nde
- C) İç Anadolu Bölgesi'nde
- D) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde

Cevap: A

2.

Benim çalıştığım sektörün Türkiye ekonomisine katkısı her geçen gün artıyor. Gelişen bu sektöre bacasız sanayi deniliyor.

Hulusi Bey'in anlattığı sektör aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Turizm
- B) Hayvancılık
- C) Madencilik
- D) Kimya sanayii

Cevap: A

3. Ormanları korumak için aşağıdaki önlemlerden hangisinin alınmasına gerek yoktur?

- A) Ormanları piknik amaçlı kullanımda denetlemek
- B) Tahrip edilen orman arazilerini yeniden ağaçlandırmak
- C) İnsanları ağaç sevgisi konusunda eğitmek ve bilinçlendirmek
- D) Ormanlarda yangını söndürmek için yollar açmak

Cevap: D

4. Aşağıdakilerden hangisi ormanların tahrip edilmesiyle ortaya çıkan sorunlardan biri değildir?

- A) Çevre kirliliğinin artması
- B) Turizm gelirinin artması
- C) Erozyonun artması
- D) Sel baskınlarının oluşması

Cevap: B

5. Aşağıdakilerden hangisi ormanların faydaları arasında gösterilemez?

- A) Erozyonu artırır.
- B) Yağış miktarını artırır.
- C) Ülkeye doğal güzellik verir.
- D) Odun ve kereste ihtiyacımızı karşılar.

Cevap: A

6. Bölgelerimize göre enerji kaynaklarından yararlanma farklılık göstermektedir.

Aşağıda verilen enerji kaynağı ve bölge eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Taşkömürü – Karadeniz
- B) Petrol – Güneydoğu Anadolu
- C) Jeotermal – Ege
- D) Güneş – Karadeniz

Cevap: D

7. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’de sanayinin yeterli oranda gelişmesini engelleyen durumlardan biri değildir?

A) Ham maddenin yetersiz olması
B) Teknolojinin gelişmemiş olması
C) Sermaye birikiminin az olması
D) Pazarlama sektörünün gelişmemesi

Cevap: A

8. Doğu Anadolu Bölgesi’nin Türkiye ekonomisine aşağıdaki alanlardan hangi ikisi açısından daha fazla katkı yaptığı söylenebilir?

A) Ticaret – Tarım
B) Madencilik – Enerji üretimi
C) Turizm – Hayvancılık
D) Sanayi – Madencilik

Cevap: B

9. Türkiye’de elektrik enerjisi üretiminde yakıt olarak daha çok linyit kullanılmaktadır. Bu madenin kullanılması çevre kirliliğini artırmakta ve doğal hayat için zararlı sonuçlara neden olmaktadır.

Buna göre, Türkiye’nin enerji üretiminde aşağıdaki enerji kaynaklarından hangisinin kullanımı durumunda doğal hayatın daha az zarar görmesi beklenir?

A) Doğal gaz B) Petrol
C) Güneş D) Taşkömürü

Cevap: C

10. Aşağıda Ege Bölgesi’nde bulunan bazı kentler ve bu kentlerde çıkarılan önemli madenler eşleştirilmiştir.

Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

	Kent	Maden
A)	Denizli	Bor
B)	Afyon	Mermer
C)	Muğla	Krom
D)	İzmir	Cıva

Cevap: A

11. Ege Bölgesi’nde fay hatlarının bulunması nedeniyle yer altından çıkan sıcak su ve buhar gücünden yararlanılarak jeotermal enerji santralleri kurulmuştur.

Aşağıda verilen enerji santrallerinden hangisi jeotermal enerji santrallerinden biridir?

A) Denizli – Sarayköy
B) İzmir – Aliağa
C) Afşin – Elbistan
D) Muğla – Yatağan

Cevap: A

12.

Yukarıdaki haritada numaralandırılmış şehirlerden hangisi diğerlerine göre daha çok güneş enerjisinden yararlanabilir?

A) I B) II C) III D) IV

Cevap: D

1. A 2. A 3. D 4. B 5. A 6. D 7. A 8. B 9. C 10. A 11. A 12. D

VERGİ VERELİM

Kazanım: Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.

Vergi: Devlet tarafından halkın hizmetine harcanmak üzere tüm bireylerden doğrudan ya da bazı ürünlerin fiyatlarının üstüne eklemeler yapılarak alınan paradır.

- * Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir vatandaşı olarak kazanımlarımıza göre vergi vermek bir vatandaşlık görevidir.
- * Vatandaşlardan alınan vergiler ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlar.

Vergi, devletin millet veya ülkeye karşı yerine getirmeye mecbur olduğu görevlerini yapabilmesi için giderlere bireyin katılma payıdır.

Türkiye
Cumhuriyeti
Anayasası

Madde: 73

"Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi vermekle yükümlüdür..."

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

Vergi ile ilgili bazı kavramlar şunlardır:

Vergi Beyannamesi: Vergi mükelleflerinin bir vergi döneminde sağladığı kazancı bildiren belgedir.

Vergi Dairesi: Vergi mükelleflerini tespit eden, vergiyi denetleyen ve toplayan resmî dairedir.

Vergi İadesi: Memurların, işçilerin ve emeklilerin belirli süreler sonunda kurumlara sundukları, fiş ve makbuzlar üzerinden kendilerine geri verilen bir miktar paradır.

Vergi Kaçağı: Bildirimde bulunmama veya eksik bildirim sonucu ortaya çıkan vergi geliri kaybıdır.

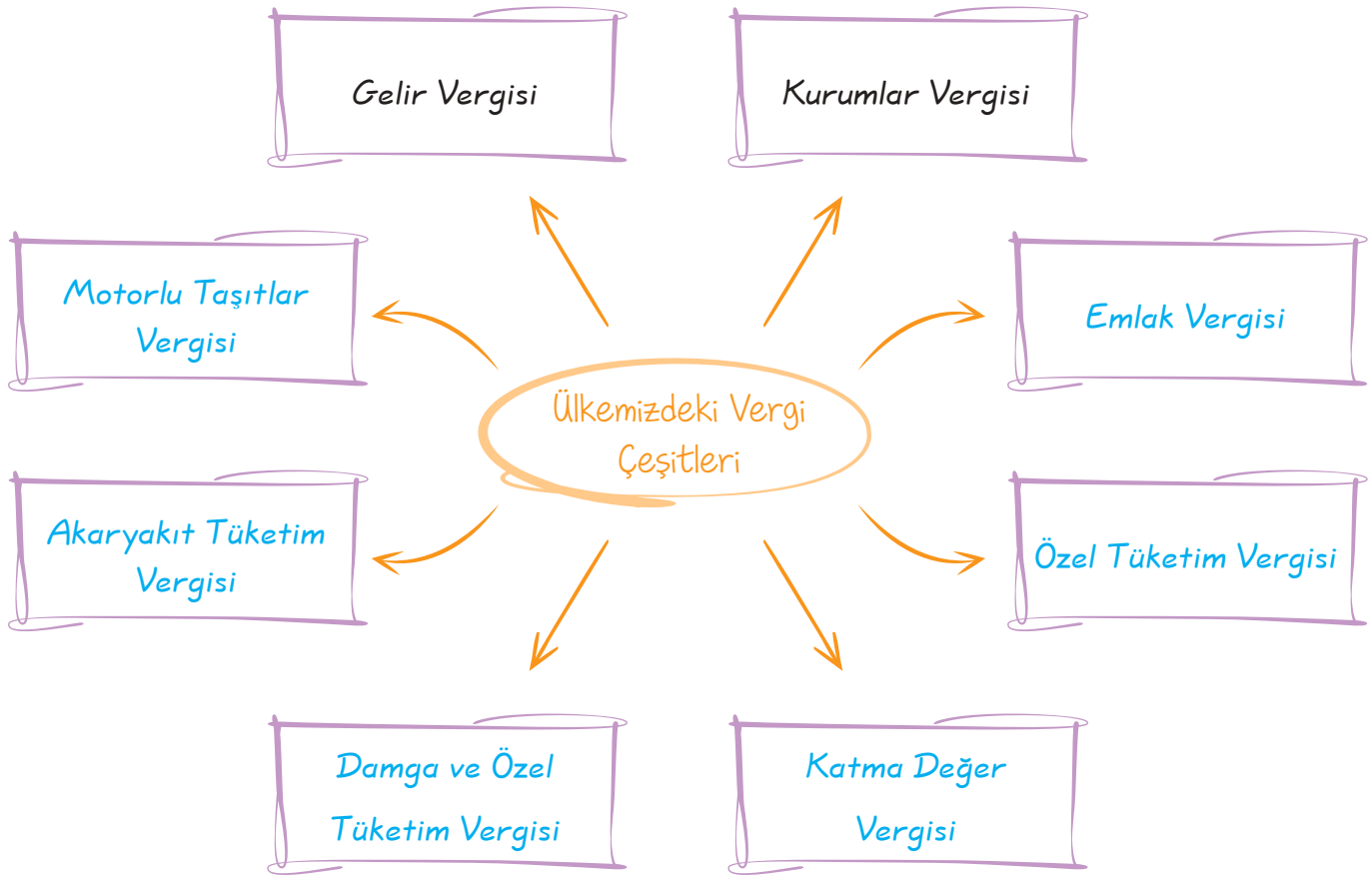
SORU

Doğrudan vergi ve dolaylı vergi nedir?

ÇÖZÜM

Doğrudan vergi: Çalışanların kazançlarının bir kısmından devletin aldığı vergidir.

Dolaylı vergi: Yaptığımız alışverişlerden devletin aldığı vergidir.

DÜNYA ALARM VERİYOR

Kazanım: Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.

- * Toprak, su, orman, madenler ve enerji kaynakları aklımıza gelen ilk doğal kaynaklardır.
- * İnsanların hatta bütün canlıların yaşamı doğal kaynakların varlığına bağlıdır.
- * İnsanlar tarih boyunca ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli doğal kaynakları kullandılar.
- * İnsanlar doğal kaynakları kullanırken yaşadıkları çevreyi çeşitli şekillerde değiştirdiler.
- * Madenler ve enerji kaynakları azalmakta, ormanlar tahrip edilmekte, su, toprak ve hava kirlenmektedir.

Dünyadaki doğal kaynaklar bilinsizce tüketilmeye devam ediyor. Bu bilinçsizce tüketimin ortaya çıkardığı birçok felaket vardır. Bunlardan bazılarına bakalım:

Picher, Oklahoma - ABD

Bir zamanlar dünyanın en zengin kurşun ve çinko merkezlerine sahip olan ve 20 bin kişinin yaşadığı Oklahoma Picher'de şuan 25 kişi yaşıyor. Madenlerden sızan asitli suların tüneller aracılığıyla yayılması sonucu, bölgede akan küçük nehrin suları zehirli hâle geldi ve kırmızıya büründü. Bölgenin etrafındaki dağlar ise madenlerin atıkları ile dolduğu için, Picher'de artık yerleşim kalmadı.

Konya Ovası

Konya Ovası'nda yapılan bir araştırmaya göre bilinçsiz sulama ve gübre kullanımı yüzünden Konya Ovası'nın %70'inde kireç miktarının arttığı, topraktaki bazı elementlerin de azaldığı tespit edilmiştir.

NİTELİKLİ İNSAN

Kazanım: Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.

Nitelikli insan: *İlgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda iyi eğitim alarak kendini yetiştirip ülkesine katkı sağlayan insandır.*

İyi bir eğitimden geçerek kendilerini yetiştiren meslek sahibi kişiler, daha başarılı olup ülke-
lerinin gelişmesine daha çok katkıda bulunmuştur. Konuyla ilgili olarak Mustafa Kemal şu konuş-
mayı yapmıştır:

Millî eğitim programımızın, millî eğitim siyasetimizin temel taşı, cahilliğin yok edilmesidir. Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demek-
tir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan
toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu
da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede
toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette millî dehamızı geliştirmek,
hislerimizi lâıyk olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştire-
ceğiz. Çocuklarımızı da aynı eğitim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

MESLEK SEÇİMİ

Kazanım: İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.

Meslek: *Herhangi bir kişinin gelir elde ederek geçimini sağlamak amacıyla yaptığı sürekli iştir.*

- * Hayatımızda aldığımız en önemli kararlardan biri de meslek seçimidir.
- * Seçtiğimiz meslek toplum içindeki kurumumuzda ve yaşam biçimimizde önemli rol oynamaktadır.
- * Meslek seçimimizde kendi tercihlerimizin daha çok rol oynaması gerekir.
- * Yeteneklerimize uyan, ilgi duyduğumuz bir mesleği seçmeliyiz.
- * Yeteneklerimize uymayan, ilgimizi çekmeyen bir mesleği sadece ailemiz istiyor diye seçme-
miz kesinlikle doğru olmaz.

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

SORU

Meslek seçiminde kendimize sormamız gereken sorular nelerdir?

ÇÖZÜM

- * Neler yapabilirim?
- * Neler yapmaktan hoşlanırım?
- * Nasıl bir karaktere sahibim?
- * Ne istiyorum?
- * İlgi ve yeteneklerim bu mesleğe uygun mu?
- * Mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceriler nelerdir?
- * Bu mesleği severek yapabilir miyim?
- * Seçtiğim meslek için hangi eğitimi almalıyım?
- * Bu mesleğin çalışma şartları nelerdir?
- * Bu mesleğin gelir durumu ve imkanları nasıldır?

Öğretmenin Sorusu

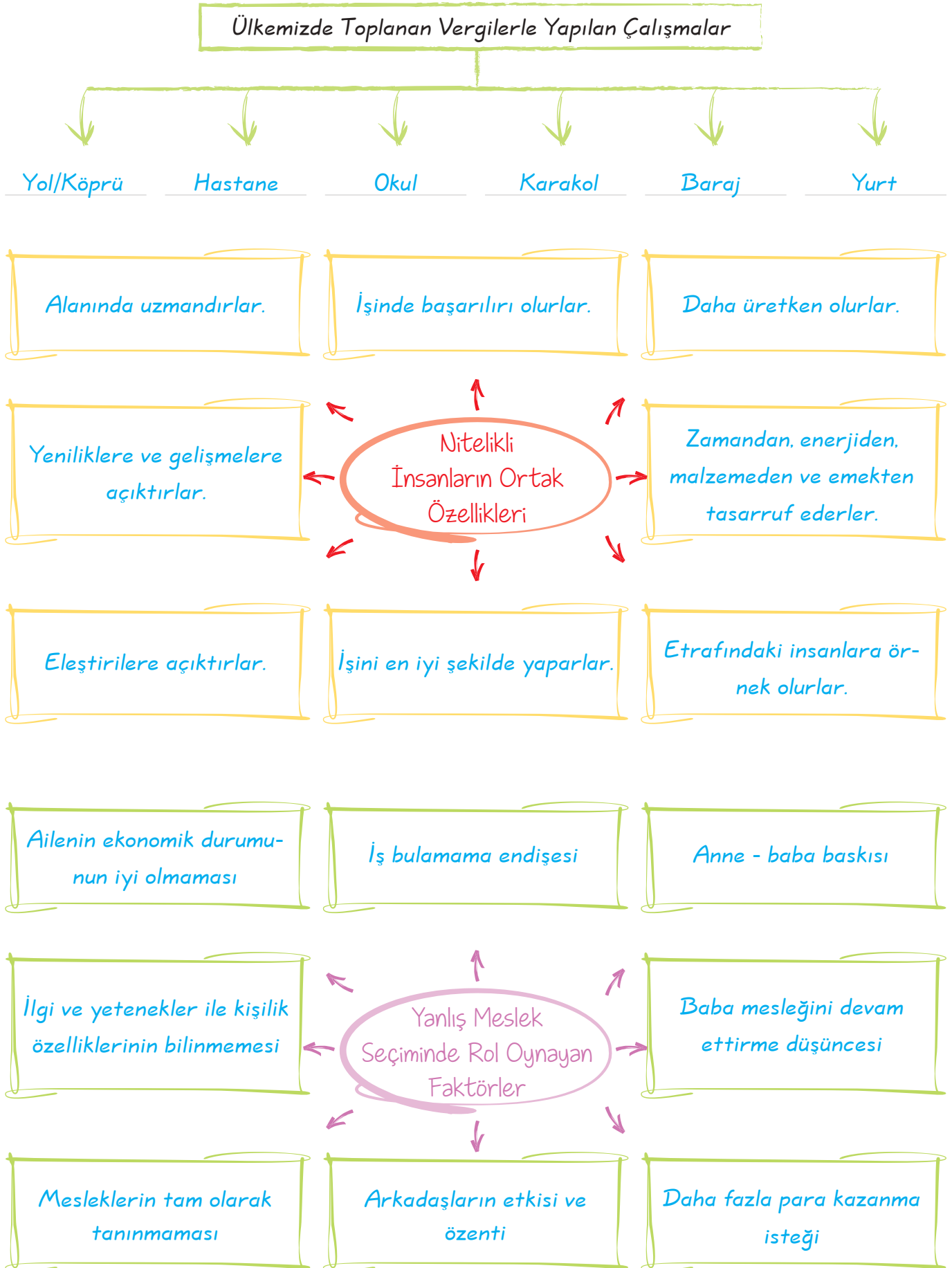
Öğretmen, psikolojik danışman ve halkla ilişkiler uzmanı gibi mesleklerin gerektirdiği ortak beceri nedir?

Cevap: İnsanlarla başarılı iletişim kurabilmek

4. Ünite Ülkemizin Kaynakları

MESLEKLER	BAŞARI GEREKTİREN DERSLER	İLGİ VE YETENEK	KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
İşletme, İktisat, Maliye Ekonometri	Türkçe, Matematik Tarih, Felsefe Coğrafya, Sosyoloji	Ticaret, Büroda çalışma, İkna, konuşma, Araştırma	Liderlik, Yaratıcılık İşbirliği, Rekabet
Ziraat Mühendisi Orman Müh. Kimya Müh. Gıda Müh.	Biyoloji Kimya	Araştırma Yaratıcılık	Doğada zevkle çalışma Canlı varlık bilgisi Canlıları sevmek
Hukuk Psikoloji Sosyoloji Sos. Hiz. uzmanı Mütercimlik	Türkçe, Sosyal Dersler Matematik Mantık	Edebiyat İkna, çalışmayı sevmek Dil yeteneği	Bağımsızlıktan hoşlanma, Yaratıcılık Değişkenlik, Problem çözme yeteneği
Bilgisayar Müh. Endüstri Müh. Elektrik Müh. Makine Müh. Uçak Müh.	Matematik Fizik Geometri Türkçe	Mekanik Araştırmacılık isteği	Bağımsız çalışma isteği Yaratıcılık
Gazetecilik, Halkla İlişkiler Sosyoloji, Arkeoloji, Tarih	Türkçe, Tarih, Coğrafya, Felsefe, Psikoloji	Büro içi ve dışı çalışma, ikna, rahat ilişki kurma	Rekâbet, Edebiyat Yaratıcılık, Değişkenlik
Kamu Yönetimi Uluslararası İlişk. Pazarlama	Türkçe, Tarih, Coğrafya, Felsefe Psikoloji ve Matematik	Politik olabilme İkna edebilme İnsanları sevmek	Liderlik, iş birliği Yaratıcılık
Hemşirelik, Doktorluk Diş Hekimliği Eczacılık, Tıp Öğretmenlik	Biyoloji, Fizik Kimya, Matematik Türkçe, Mantık, Tarih	Yardımsızlık, İnsanları sevmek fedakarlık, Sabırlı olma, Çocukları sevmek, Sosyal yardım liderlik, sabır	Hoşgörülü olma Sabırlı olma Yeni şeyler öğrenmek Öğretmekten zevk alma
Artistlik ve Yetenek İsteyen Meslekler Heykeltıraş Artist, Müzisyen Ressam, Mimar, Tasarımcı	Matematik Mantık Resim, Müzik El sanatları Tarih	Mekanik Yaratıcılık Araştırma Sabır	Yaratıcılık Bağımsız çalışma isteği Değişkenlikten hoşlanma

Aşağıdaki şemalarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

1.

VERGİ LEVHASI

MÜKELLEFİN :

ADI SOYADI : VERGİ SİCİL NO :

TİCARİET ÖNVAHI : BAĞLI BULUNDUĞU :

İŞYERİ ADRESİ : VERGİ DAİRESİ :

VERGİNİN TÜRÜ :

TAKVİM YILI	BEYİN OLUNAN MATRAH	TAKVİM YILI	TAKVİM YILI
2007	97.11.2007 TAKVİMİNDE AÇILAN	2008	2009
2009		2010	
2011		2012	

Anayasamızda verginin yeri açıkça ifade edilmiştir.

Buna göre vergi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) Vergi bir vatandaşlık borcudur.
- B) Vergiler yasalarla belirlenir.
- C) Herkesten eşit miktarda vergi alınır.
- D) Vergi oranları zamanla değiştirilebilir.

Cevap: C

2. Akif'in bir arsası ve evi bulunmaktadır. Her yıl bankaya giderek arsa ve evi için vergi ödemektedir.

Buna göre, Akif'in ödediği vergi türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gelir vergisi
- B) Kurumlar vergisi
- C) Özel tüketim vergisi
- D) Emlak vergisi

Cevap: D

3. Sayısal işlemler yapmaktan hoşlanan, etrafındaki binaların yapı tarzlarını merakla inceleyen bir kişinin aşağıdaki mesleklerden hangisini tercih etmesi beklenir?

- A) Öğretmenlik
- B) Mimarlık
- C) Doktorluk
- D) Avukatlık

Cevap: B

4. Üniversiteye hazırlanan Arda, seçeceği meslek hakkında kararsızdır.

Arda'ya yardımcı olmak için aşağıdaki tavsiyelerden hangisinde bulunmamız doğru olmaz?

- A) Ailesinin istediği mesleği seçmeli
- B) Kişisel yeteneğe uygun mesleği seçmeli
- C) Başarılı olacağına inandığı mesleği seçmeli
- D) Mutlu ve huzurlu olacağı mesleği seçmeli

Cevap: A

5. Bir öğrenciyi herhangi bir mesleğe yönlendirmek için öğrenciyle ilgili aşağıdaki özelliklerden hangisini dikkate almak yanlış olur?

- A) Hangi derslerde başarılı olduğu
- B) Babasının hangi mesleği istediği
- C) İlgi ve yeteneklerinin durumu
- D) Merak duyduğu alanlar

Cevap: B

6. Savunduğu düşünceyi karşısındaki insana etkili bir biçimde anlatabilen, topluluk karşısında rahatça kendini ifade edebilen bir kişi aşağıdaki mesleklerden hangisini tercih edebilir?

- A) Asker
- B) Mühendis
- C) Siyasetçi
- D) Polis

Cevap: C

1. C	2. D	3. B	4. A	5. B	6. C
------	------	------	------	------	------

ETKİNLİK

A. Aşağıda verilen ifadelerin doğru olanları (✓) işareti ile yanlış olanları ise (X) işareti koyarak belirtelim.

1.	Tarihte Türkler tarafından kurulan ilk devlet, Büyük Hun Devleti'dir.	✓
2.	Teoman'ın oğlu Mete Han, bütün Türk topluluklarını tek bayrak altında toplamış, İpek Yolu'nu kontrol altına almıştır.	✓
3.	Satuk Buğra Han, Manas, Battal Gazi, Danişment Gazi gibi destanlar İslamiyet'in kabulünden önceki Türk destanlarıdır.	X
4.	Oğuz Kağan Destanı, Uygurlara ait bir Türk destanıdır.	X
5.	Tarihte Türk adı ile kurulan ilk devlet Kök Türklerdir.	✓
6.	Kutluk (II. Kök Türk) devleti zamanında, Kül Tigin, Bilge Kağan ve Vezir Tonyukuk adına dikilen Orhun Yazıtları Türk tarihinin ilk ve en önemli yazılı kültür mirasıdır.	✓
7.	Uygurlar, Orta Asya'daki Türk devletleri içerisinde yerleşik hayata geçen ilk devlettir.	✓
8.	Karabalasagun Yazıtı, Büyük (Asya) Hun Devleti'nden söz eder.	X
9.	Kara Kuvvetleri Komutanlığımızın armasındaki M.Ö. 209 tarihi Mete Han'ın onlu sistemi bulduğu ilk düzenli orduyu kurduğu tarihi ifade eder.	✓
10.	Müslümanların müşriklere karşı galip geldiği ilk savaş, Bedir Savaşı'dır.	✓
11.	Kaşgarlı Mahmut'un ünlü eserinin adı, Divan-ı Lügati't Türk'tür.	✓
12.	Kur'an-ı Kerim Hz. Ömer Döneminde kitap hâline getirildi.	X
13.	Büyük Selçukluların, Bizanslılara karşı yaptığı ilk savaş, Pasinler Savaşı'dır.	✓
14.	Büyük Selçuklular en geniş sınırlara Melikşah Dönemi'nde ulaşmıştır.	X
15.	Gazneliler, Dandanakan Savaşında Büyük Selçuklu Devleti'ne yenilerek yıkılma sürecine girmiştir.	✓

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen kelimelerden uygun olanları ile tamamlayalım.

Malazgirt Savaşı

Satuk Buğra Han

Abbasiler

Onlu sistem

Hz. Ebu Bekir

İlk vahiy

Talas Savaşı

Karahanlılar

Gazneli Mahmut

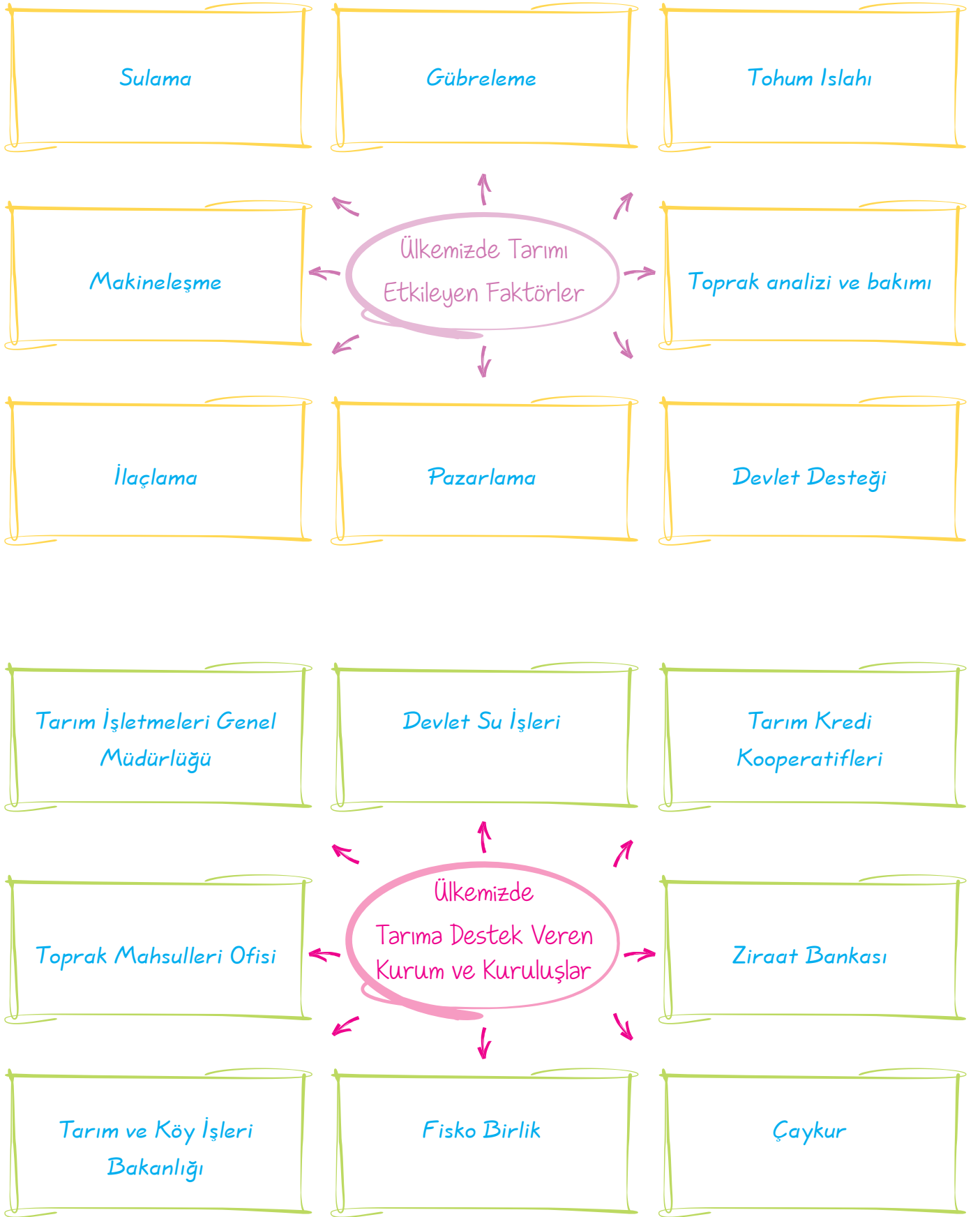
Emeviler

Uygurlar

Nizamülmülk

1. Malazgirt Savaşı'nın sonucunda Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.
2. "Siyasetnâme" adlı eser Nizamülmülk tarafından yazıldı.
3. Orta Asya'da kurulan ilk Müslüman Türk Devleti Karahanlılar 'dır.
4. Kur'an-ı Kerim, Hz. Ebubekir Dönemi'nde kitap hâline getirildi.
5. Hz. Muhammed'e ilk vahiy 610 yılında geldi.
6. Mete Han'ın bulduğu onlu sistem bugünkü kara ordumuzun da temelini oluşturur.
7. Talas Savaşı sonunda Türklerin Müslüman olma süreci hızlandı.
8. Uygurlar kâğıt ve matbaayı kullanan ve ilk kez şehirler kuran Orta Asya Türk devletidir.
9. Abbasiler Döneminde Türkler arasında İslamiyet hızla yayılmıştır, çünkü, bu devlette hoşgörülü bir anlayış benimsenmiştir.
10. Gazneli Mahmut 17 sefer ile İslamiyet'i Hindistan'a yaymıştır.

C. Aşağıdaki şemalarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşluklara yazalım.

1.	Milli gelirimizin yaklaşık %20'si hangi sektörden sağlanmaktadır?	Tarım sektöründen
2.	Ülkemizde tarımda sulamaya en fazla ihtiyaç duyan bölge hangisidir?	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
3.	Buğday, ülkemizde daha çok hangi bölgede yetiştirilmektedir?	İç Anadolu Bölgesi'nde
4.	Fındık, ülkemizde daha çok hangi bölgede yetiştirilmektedir?	Karadeniz Bölgesi'nde
5.	Turunçgiller, ülkemizde daha çok hangi bölgede yetiştirilmektedir?	Akdeniz Bölgesi'nde
6.	Ayçiçeği, ülkemizde daha çok hangi bölgede yetiştirilmektedir?	Marmara Bölgesi'nde
7.	Pamuk ülkemizde daha çok hangi bölgede yetiştirilmektedir?	Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde
8.	Zeytin ve tütün ülkemizde daha çok hangi bölgede yetiştirilmektedir?	Ege Bölgesi'nde
9.	Ülkemizin yeraltı kaynakları bakımından en zengin bölgesi hangisidir?	Doğu Anadolu Bölgesi'nde
10.	Ülkemizde tarımı etkileyen en önemli faktör nedir?	Sulama
11.	Artvin (Murgul), Kastamonu (Küre)'de çıkarılan ve Samsun'da işlenen maden hangisidir?	Bakır
12.	Ülkemizde orman oranının en az olduğu bölge hangisidir?	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
13.	Ülkemizde balıkçılığın en fazla geliştiği bölge hangisidir?	Karadeniz Bölgesi
14.	Yenilenebilen enerji kaynakları hangileridir? İki tane örnek veriniz.	Güneş ve rüzgâr enerjisi
15.	Yenilenemeyen enerji kaynakları hangileridir? İki tane örnek veriniz.	Petrol, doğal gaz

1. OLGU	GÖRÜŞ
Doğruluğu, araştırma yapılarak kanıtlanabilir.	Doğruluğu kanıtlanamaz.
Kişiden kişiye değişmez.	Kişiden kişiye değişebilir.
Kesinlik bildirirler.	Doğruluğu ölçülemez, ispat edilemez.

Yukarıdaki tablo dikkate alındığında;

- I. İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık şehridir.
 - II. Ankara, Türkiye'nin başkentidir.
 - III. Türkiye, dünyanın en güzel ülkesidir.
 - IV. Karlı havada yürümek çok eğlencelidir.
- cümlelerinden hangileri görüşe örnek gösterilebilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) III ve IV

Cevap: D

2.

Türk Tarih Kurumu

Türk Dil Kurumu

Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi

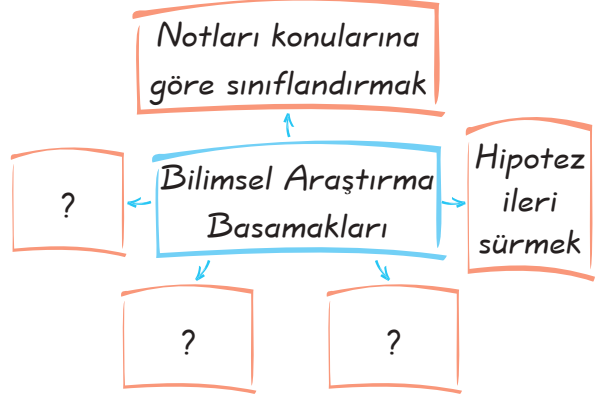
Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Yukarıda verilen kurumların oluşumu aşağıdaki bilim dallarından hangisini geliştirmeye yöneliktir?

- A) Dinî Bilimleri B) Sosyal Bilimleri
C) Fen Bilimlerini D) Matematiği

Cevap: B

3.

Yukarıdaki şemada "?" ile belirtilen yerlere aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

- A) Metni oluşturmak
B) Konuyu belirlemek
C) Bilgi ve belgeleri toplamak
D) Araştırma konusunu ilgili makamlara onaylatmak

Cevap: D

4. Aşağıdakilerden hangisi Türk Dil Kurumunun kuruluş amaçlarından biri değildir?

- A) Türkçenin öz güzelliğini ortaya çıkarmak
B) Türkçeyi dünyada konuşulan tek dil yapmak
C) Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak
D) Türkçenin zenginliğini göstermek

Cevap: B

5. Bilimsel araştırma yaptıktan sonra rapor hazırlama aşamasında yararlanılan kaynağı belirtmek neden gereklidir?

- A) Emeğe saygı göstermek için
B) Kaynak sayısını artırmak için
C) Sınıflandırmayı belirtmek için
D) Kaynakları kontrol etmek için

Cevap: A

6. Atatürk, "Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk ulusu, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır." demiştir.

Aşağıdaki yargılardan hangisi, Atatürk'ün bu sözünde belirttiği hedefle paralellik gösterir?

- A) Yabancı dil öğrenimi yasaklanmalıdır.
B) Alfabedeki harf sayısı azaltılmalıdır.
C) Yeni sözcükler Türkçeye kazandırılmalıdır.
D) Türk dili yabancı sözcüklerden arındırılmalıdır.

Cevap: D

7.

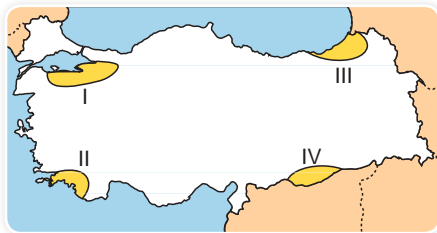
Haritalarda ölçeğin paydasındaki rakam büyüdükçe gerçekte gösterdiği alan genişler ve ayrıntı azalır.

Öğretmenin ifadesine göre eşit büyüklükteki bir kağıda, aşağıdaki ölçeklerden hangisiyle çizilen bir haritanın ayrıntısı daha fazla olur?

- A) 1/250.000 B) 1/700.000
C) 1/400.000 D) 1/1.200.000

Cevap: A

8.

Her mevsim yağış isteyen bir bitkinin, haritada işaretlenmiş yerlerin hangisinde yetişmesi kolaydır?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: C

9. Aşağıdaki tabloda, üç kentin yıllık ortalama sıcaklıkları verilmiştir.

Kentler	Yıllık Ortalama Sıcaklık (°C)
Ağrı	6
Sivas	8,6
Eskişehir	10,9

Bu kentler, aynı paralel üzerinde yer almalarına ve denizden uzak olmalarına rağmen sıcaklık ortalamalarının farklı olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ekvator uzaklığı
B) Yükselti
C) Kara ve denizlerin dağılışı
D) Yağış miktarı

Cevap: B

10. Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde kıyı kesimlerde yer alan Toros ve Kuzey Anadolu Dağları denizin ılıman etkisinin iç kısımlara girmesini engellemektedir. Bu nedenle Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinin iç kesimlerinde karasal iklim görülür. Ege Bölgesi'nde durum farklıdır. Denizin ılıman etkisi iç kısımlara kadar girebilmektedir.

Ege Bölgesi'nde bu durumun ortaya çıkmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bitki örtüsünün etkileri
B) Ege Bölgesi'nde ortalama yükseltinin fazla olmaması
C) Ege Bölgesi'nde ılıman rüzgarların olması
D) Ege Bölgesi'nde dağların denize dik uzanması

Cevap: D

1. D	2. B	3. D	4. B	5. A	6. D	7. A	8. C	9. B	10. D
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

1. Türkler göç ettikleri bölgelerde geri kalmış topluluklara hayvancılık ve madencilikle ilgili bilgilerini de öğretmiş ve bu bölgelerin gelişmesine ortam hazırlamıştır. Buna göre, Türklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Anavatanlarını hiç terk etmediklerine
B) Gelişmiş, yüksek bir kültüre sahip olduklarına
C) Çok sayıda devlet kurduklarına
D) Farklı dinleri benimsediklerine

Cevap: B

2.

Türkler Mani dininin etkisiyle yerleşik hayata geçmiş bu durum Türkleri rahatlığa, hareketsizliğe ve tembelliğe itmiştir. Bu durum Uygurları aşağıdaki alanlardan hangisinde olumsuz yönde etkilemiştir?

A) Ticari
B) Dinî
C) Kültür
D) Askerî

Cevap: D

3. Aşağıda verilenlerden hangisi Göktürkler ile ilgili yanlış bir bilgidir?

A) Türk adını devlet adı olarak kullanan ilk devlettir.
B) Türkler arasında siyâsî birliği sağlamıştır.
C) Yerleşik hayata geçmişlerdir.
D) İpek Yolu'na hâkim olmak için Çinlilerle mücadele etmişlerdir.

Cevap: C

4. I. Çin'in olumsuz politikaları
II. Salgın hayvan hastalıkları
III. Otlakların yetersiz kalması
Yukarıdakilerden hangileri Türklerin Orta Asya'dan göç etmelerinin nedenlerindendir?

A) Yalnız II
B) I ve II
C) I ve III
D) I, II ve III

Cevap: D

5. Hun hükümdarı Mete Han Çin'i tamamen hâkimiyet altına alacak güce sahip iken burayı uzaktan yönetmeyi tercih etmiş ve Türklerin kalabalık Çin ülkesine yerleşmesine izin vermemiştir.

Buna göre, Mete Han bu uygulamasında aşağıdakilerden hangisini amaçlamıştır?

A) Ülkeyi oğulları arasında paylaştırmak
B) Çin'den askerî yardım almak
C) Türk halkının kalabalık Çin nüfusunu içerisinde eriyip yok olmasını engellemek
D) Çin ile ticari ilişkileri geliştirmek

Cevap: C

6. Aşağıda verilenlerden hangisinde İslamiyet'ten önceki Türk tarihi ile ilgili bilgi bulunmaz?

A) Orhun Abideleri
B) Karabalasagun Yazıtı
C) Oğuz Kağan Destanı
D) Nizamülmülk Siyaset namesi

Cevap: D

7.

Yukarıdaki ekonomik faaliyetlerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aynı bölgede yapılması
- B) Doğal koşullar ve iklimden etkilenmeleri
- C) Dağlık ve engebeli alanlarda yapılması
- D) Ekonomik değerlerin yüksek olması

Cevap: B

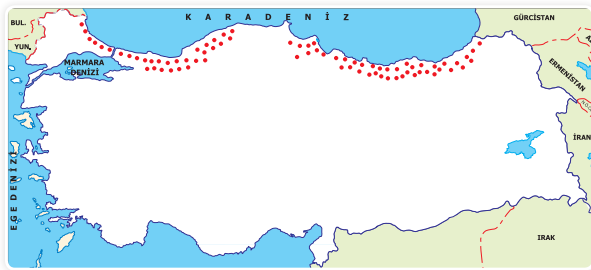
8. Bir yerde insan müdahalesi olmadan, o yörede doğal olarak yetişebilen bitkiye "karakteristik bitki" denir.

Akdeniz ve Karadeniz iklimlerinin karsitik bitkileri aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla bir arada verilmiştir?

- A) Zeytin – Fındık
- B) Şekerpancarı – Mısır
- C) Pamuk – Mısır
- D) Ayçiçeği – Çay

Cevap: A

9.

Yukarıdaki haritada üretim alanı gösterilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fındık
- B) Zeytin
- C) İncir
- D) Pirinç

Cevap: A

10. • Yaz mevsiminin yağışlı geçtiği, çayırların geniş yer kapladığı alanlarda yapılır.
• Erzurum - Kars ve Karadeniz Bölgesi'nde bu hayvancılık türü yaygın olarak yapılır.

Yukarıda özellikleri verilen hayvancılık türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Büyükbaş hayvancılık
- B) Küçükbaş hayvancılık
- C) İpek Böcekçiliği
- D) Kumes hayvancılığı

Cevap: A

11. Doğal kaynakları etkili kullanmak için;

- I. atık suların arıtılarak tekrar kullanılması,
- II. kâğıt ve camların geri dönüşümünün sağlanması,
- III. kaplıca sularının ısınma amaçlı olarak da kullanılması

durumlarından hangileri uygulanabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Cevap: D

12. Aşağıdaki bölgelerimizin hangilerinde makileşme oranı daha azdır?

- A) Akdeniz - Karadeniz
- B) Karadeniz - Doğu Anadolu
- C) Ege - Güneydoğu Anadolu
- D) Karadeniz - Marmara

Cevap: B

1. B	2. D	3. C	4. D	5. C	6. D	7. B	8. A	9. A	10. A	11. D	12. B
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------

NÜFUS VE EKONOMİK FAALİYETLER

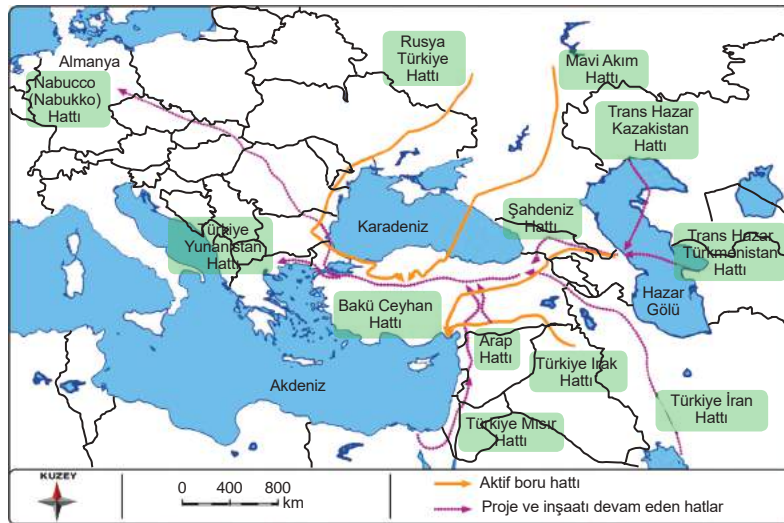
Kazanım: Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

DÜNYA ÜZERİNDE TÜRKİYE'NİN KONUMU VE ÖNEMİ

- * Türkiye; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birleşme noktasındadır, bu nedenle ülkemiz doğal bir köprü konumundadır.

- * Türkiye Asya ve Avrupa kıtaları arasında, ekonomik yönden gelişmiş Avrupa ülkeleri ile petrol bakımından zengin Orta Doğu ülkeleri arasında bulunmaktadır.
- * Türkiye, zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarına sahip bir ülkedir.
- * Türkiye, çeşitli petrol ve doğal gaz hatları projeleriyle bir enerji koridoru hâline gelmiştir.

5. Ünite Ülkemiz ve Dünya

- * Türkiye önemli maden yatakları, akarsuları, gölleri ve üç tarafının denizlerle çevrili olmasıyla tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.
- * Ülkemiz coğrafî konumu nedeniyle iklim çeşitliliğinin ve değişik tarım ürünlerinin görüldüğü ender ülkelerden biridir.

SORU

Yukarıdaki harita dikkate alındığında Türkiye ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

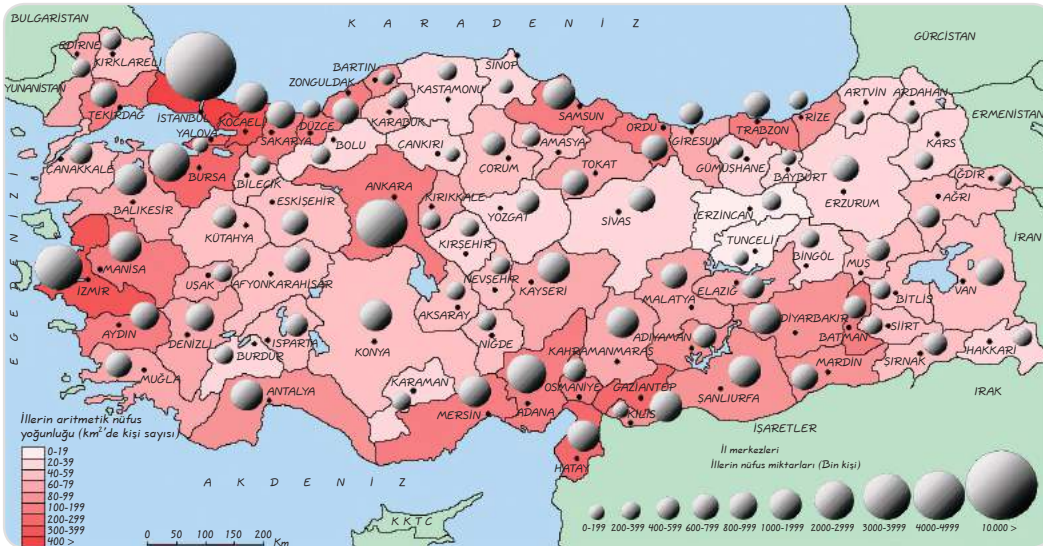
- A) Türkiye'nin kıtalar arasında köprü vazifesi gördüğüne
- B) Etrafının denizlerle çevrili bir ada ülkesi olduğuna
- C) Avrupa ile zengin petrol bölgeleri arasında yer aldığına
- D) Jeopolitik konum olarak önemli bir yerde bulunduğuna

ÇÖZÜM

Verilen haritada Türkiye'nin konumu dikkate alındığında, Türkiye'nin kıtalar arasında köprü vazifesi gördüğü, etrafının denizlerle çevrili olduğu ancak ada değil bir yarımada olduğu, bununla beraber zengin yer altı kaynaklarına sahip Ortadoğu topraklarına komşu olduğu yargılarına ulaşılabilir.

Jeopolitik konum olarak da; kıtalar ve denizler arasında bulunması nedeniyle önemlidir.

Cevap: B

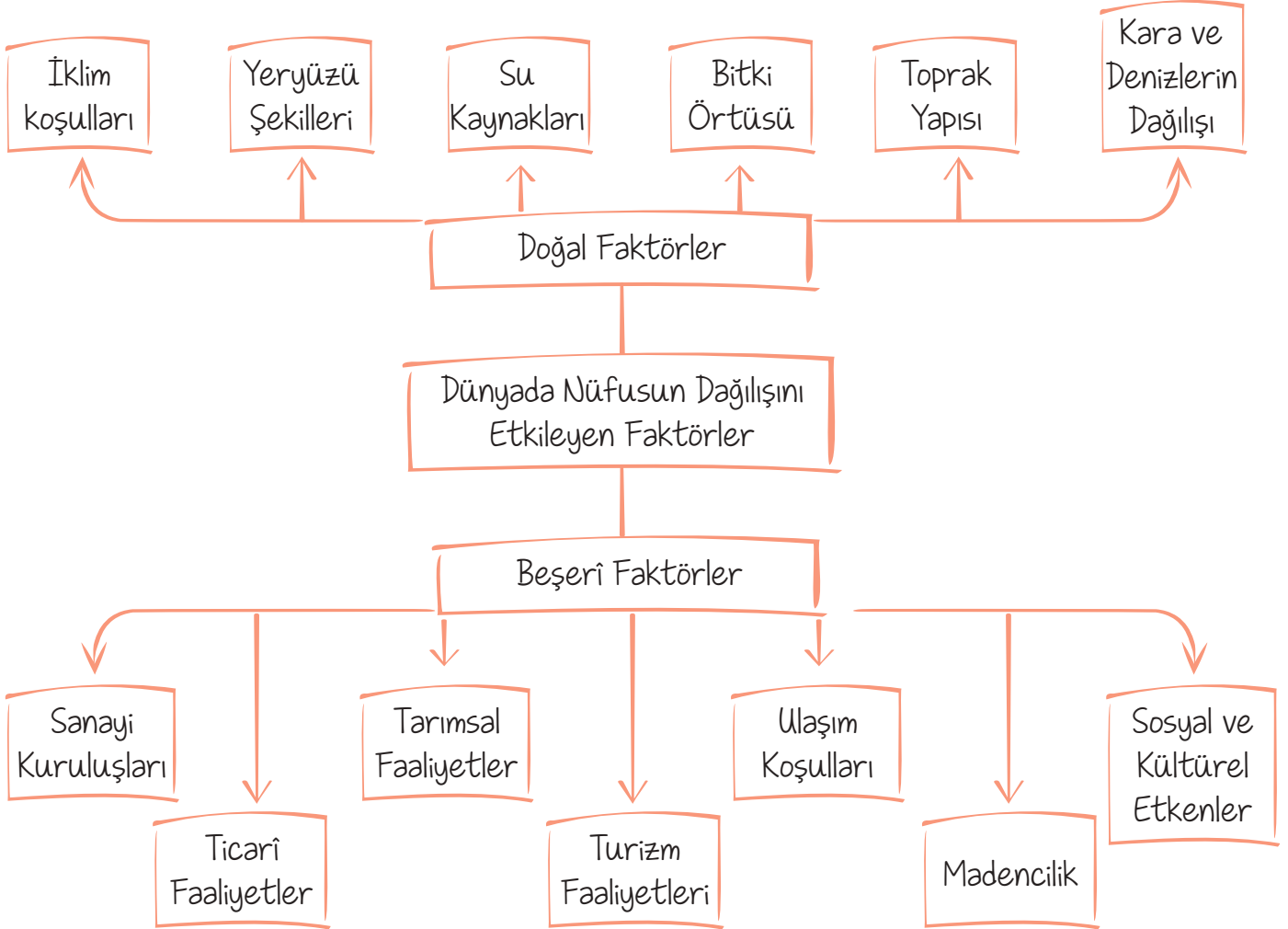

Türkiye Nüfus Yoğunluğu Haritası

DÜNYADA NÜFUSUN DAĞILIŞI

Nüfus: Sınırları belli bir alanda yaşayan insan sayısıdır.

Nüfus yoğunluğu: Belli bir yerdeki km^2 ye düşen insan sayısıdır.

SORU

Beşerî faktörler arasında nüfusun dağılışı etkileyen en önemli faktör hangisidir?

ÇÖZÜM

* Sanayi kuruluşları

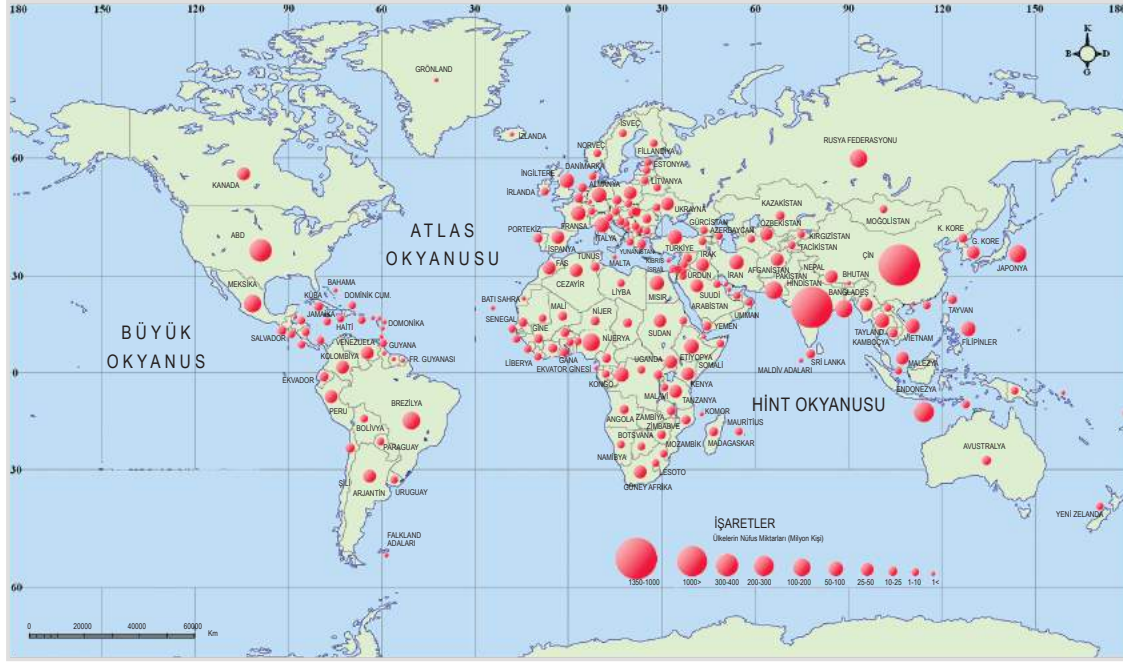
- * Dünya genelinde nüfus her yerde aynı oranda dağılmamıştır, bazı yerlerde nüfus miktarı fazlayken bazı yerlerde azdır.
- * Dünyadaki karaların sadece %25'i yerleşmeye elverişlidir.

Öğretmenin Sorusu

Nüfusun dağılışı etkileyen en önemli doğal faktörler nelerdir?

Cevap: İklim şartları ve yeryüzü şekilleridir.

5. Ünite Ülkemiz ve Dünya

- * Dünyada nüfusun dağılışını etkileyen en önemli faktörlerden biri de iklimdir, nüfusun daha çok orta enlemlerde, ılıman iklimlerin egemen olduğu yerlerde toplanması bunu doğrulamaktadır.
- * Ekvator'da sıcaklığın ve yağışın çok fazla olması, kutuplarda soğuk havanın etkili olması, çöl alanlarının da çok kurak olması, nüfusun buralarda az olmasında etkili olmuştur.
- * Dünya nüfusunun büyük çoğunluğu Asya kıtasında Hindistan, Çin, Japonya ve Asya ülkelerinde yaşamaktadır.
- * Sanayi, ticaret, ulaşım, madencilik, tarım gibi ekonomik faaliyetler de dünya da dengeli olarak dağılmamıştır.
- * İklim ve ulaşım koşullarının elverişli olduğu, sanayi kuruluşlarının, petrol yataklarının, nükleer ve hidroelektrik santrallerin, tarım alanlarının fazla olduğu yerlerde doğal olarak nüfus artışı görülmektedir.

SORU

Herhangi bir yerde nüfus artış oranının fazla olması hangi faktörlere bağlıdır?

ÇÖZÜM

- * Doğumların ölümlerden fazla olmasına
- * Yaşam koşullarının iyileştirilmesine
- * Ortalama yaşam süresinin uzamasına
- * Beslenme ve sağlık koşullarının iyileştirilmesine
- * Dışarıdan göçlerle yeni katılımların olmasına

5. Ünite Ülkemiz ve Dünya

- * Ülkelerin nüfus artış oranları ekonomik yönden gelişmişlik düzeylerine göre değişmektedir.
- * Gelişmiş ülkelerde nüfus artış oranı düşük, geri kalmış ülkelerde ise yüksektir.
- * İnsanlar arasında alışveriş yapıldığı gibi ülkeler arasında da bu durum geçerlidir.
- * Coğrafi konum, iklim, nüfus yapısı ve nitelikli insan sayısı gibi özellikler, ülkelerin hangi ülkelerle ve nasıl ticari ilişkiler kuracağını belirlemede etkilidir.
- * Hindistan'ın yoğun nüfuslu olmasında geniş verimli tarım toprakları, uygun iklim şartları etkili olmuştur.
- * Avrupa'nın özellikle Batı Avrupa'nın yoğun nüfuslu olmasında sanayi, ulaşım ve ticaret etkilidir.
- * Avusturalya'nın az nüfuslu olmasında çöl iklimi etkili olmuştur. Kuzey Yarım Küre'de yer alan kıtaların kuzey kesimlerinde nüfusun az olmasının temel nedeni soğuk iklim şartlarıdır.
- * Büyük Sahra'nın geniş yer kapladığı Afrika kıtasında nüfus ancak kıtanın kıyılarında toplanmıştır.
- * Güney Kutbu'nda yer alan Antarktika çok soğuk olup yüzeyi tamamen karlarla ve buzullarla kaplı olduğu için yerleşik hayat yoktur.
- * ABD'nin kuzey doğusunda sanayinin gelişimine bağlı olarak nüfus yoğunluğu fazladır, güney Amerika kıtasında da nüfus ancak kıtanın kıyılarında yoğunlaşmıştır. Amazon Havzası aşırı sıcak ve yağışlı olduğu için seyrek nüfusludur.

SORU

Nüfusu yoğun olan yerlerin özellikleri nelerdir?

ÇÖZÜM

- * İklimleri ılımandır.
- * İş imkânları fazladır.
- * Yeryüzü şekilleri sadedir.
- * Sanayi, ticaret ve ulaşım gelişmiştir.
- * Su kaynakları boldur.
- * Yer altı ve yer üstü kaynakları zengindir.
- * Toprakları verimlidir.
- * Ekonomik faaliyetler çeşitlidir.

SORU

Nüfusu seyrek olan yerlerin özellikleri nelerdir?

ÇÖZÜM

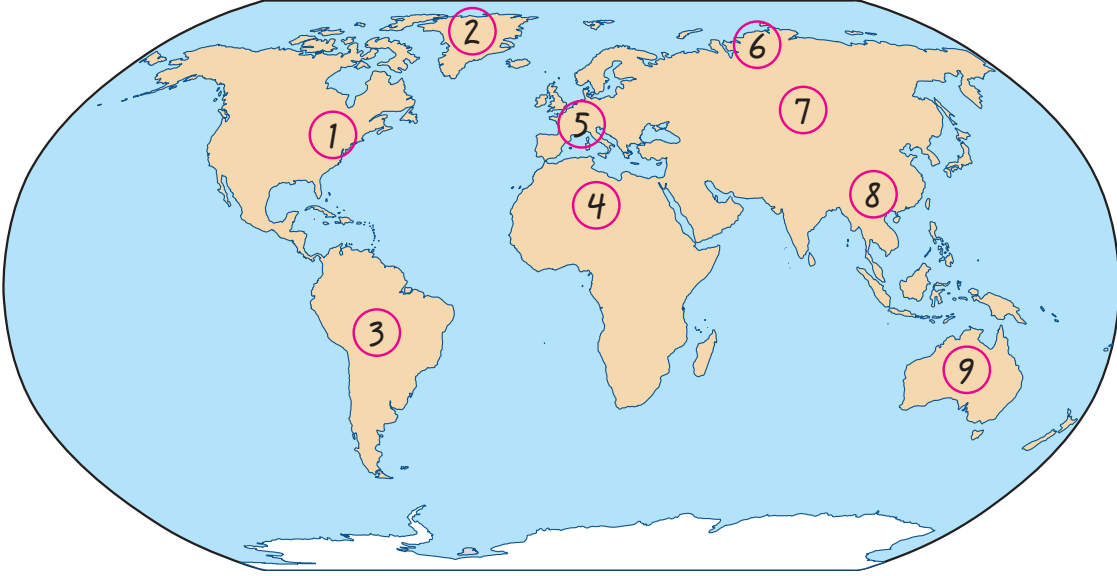
- * İklim koşulları elverişsizdir.
- * Doğal kaynaklar bakımından fakirdir.
- * Yeryüzü şekilleri dağlıktır.
- * Ulaşım olanakları gelişmemiştir.
- * İş imkânları azdır.
- * Tarım alanları az, çöl, bataklık, buz ve sık orman olan yerlerdir.

Öğretmenin Sorusu

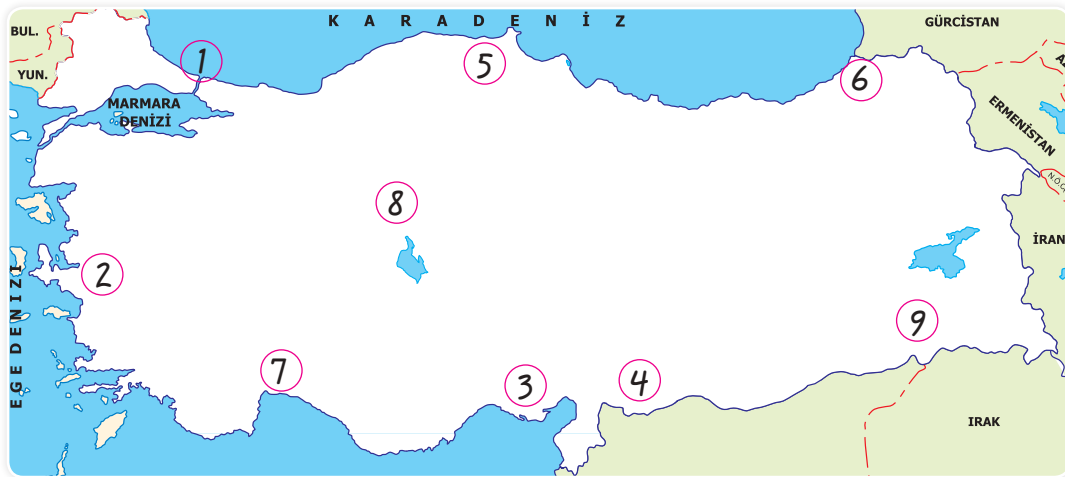
Gelişmiş ülkelerde nüfus artış oranının az olmasının sebepleri nelerdir?

Cevap: Aile planlanmasının yaygın olması, eğitim düzeyinin yüksek olması, çalışan kadın sayısının fazla olması

Aşağıdaki haritalarda numaralandırılmış yerlerden nüfusun az ya da çok olduğunu haritaların altlarında verilen tablolara yazalım.

Nüfus Az	Nüfus Çok
2, 3, 4, 6, 7, 8, 9	1, 5, 8

Nüfus Az	Nüfus Çok
5, 6, 9	1, 2, 3, 4, 7, 8

1. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, sanayinin yoğunlaştığı bir bölgede öncelikle iç göç yaşanır ve belli yerlerde nüfus yoğunluğu artmaya başlar.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi, bir bölgede sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan bir durum olamaz?

- A) Ekonomik gelirin artması
B) Ulaşım ağının gelişmesi
C) Ticari etkinliklerin artması
D) Yer altı kaynaklarının artması

Cevap: D

2. Geri kalmış ülkelerde nüfus artış hızı fazladır.

Buna göre aşağıdaki ülkelerin hangisinde nüfus artış hızı fazladır?

- A) Almanya B) Kenya
C) İtalya D) Japonya

Cevap: D

3. Bir yörede nüfus yoğunluğunun fazla olmasında; iklim ve yerşekillerinin elverişliliği, tarım alanlarının verimliliği, ulaşım ve sanayinin gelişmişliği gibi faktörler etkilidir.

Yukarıdaki Türkiye haritasında verilen yerlerden hangisinin nüfus yoğunluğunun fazla olmasında bu faktörlerin tümü birlikte etkili olmuştur?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Cevap: B

4. Aşağıdaki grafikte bir ülkedeki doğum ve ölüm oranları verilmiştir.

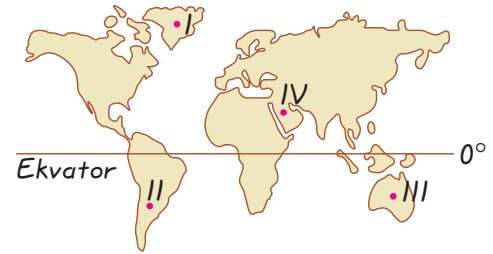
Ülkeler	Doğum oranı	Ölüm oranı
K	% 25	% 15
L	% 13	% 7
M	% 21	% 19
N	% 8	% 3

Buna göre yukarıdaki tabloda verilen ülkelerin hangisinde nüfus artış oranı daha yüksektir?

- A) K B) L C) M D) N

Cevap: A

5.

Yukarıdaki Dünya haritası üzerindeki işaretli noktalardan hangisinde insan yaşama olasılığı en azdır?

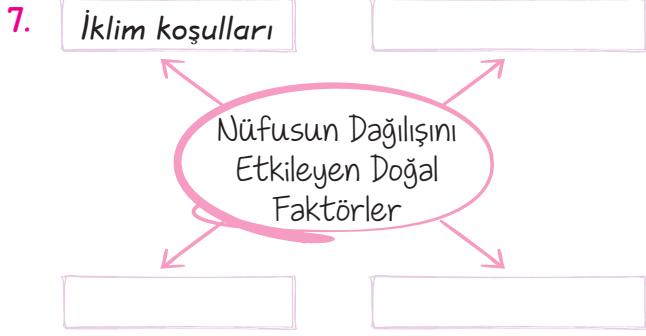
- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: A

6. Kıtaların nüfusları dikkate alındığında aşağıdaki kıtaların hangisinde nüfus daha azdır?

- A) Kuzey Amerika B) Afrika
C) Avustralya D) Asya

Cevap: C

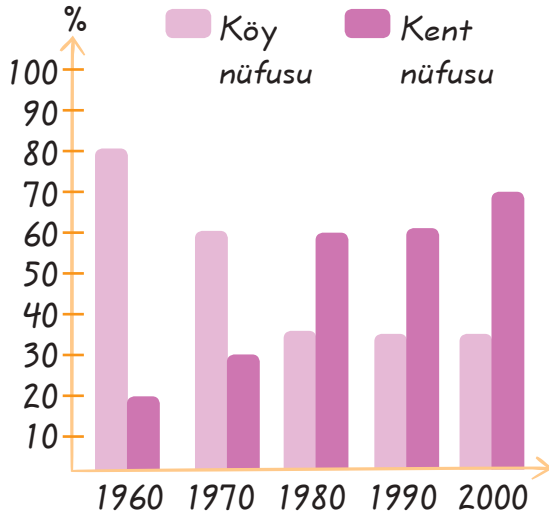

Verilen şemada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

- A) Yeryüzü şekilleri
- B) Bitki örtüsü
- C) Su kaynakları
- D) Tarımsal faaliyetler

Cevap: D

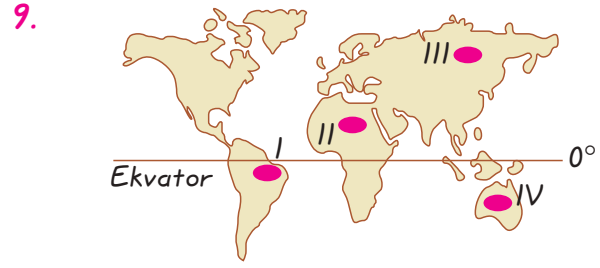
8. Aşağıdaki grafikte bir ülkedeki köy ve kent nüfusunun yıllara göre değişimi % (yüzde) olarak verilmiştir.

Grafikte verilen bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi hakkında fikir edinilemez?

- A) Ülke nüfusunun toplamda ne kadar olduğu
- B) Köy ve kent nüfus oranlarının hangi yılda birbirine daha yakın olduğu
- C) 1960 yılında kent nüfusu oranının ne kadar olduğu
- D) Köy nüfusu oranının hangi yolda daha çok olduğu

Cevap: A

Yukarıdaki Dünya haritasındaki taralı alanlardan hangisinde nüfusun az olmasının sebebi sıcaklık ve yağışın fazla olmasıdır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

Cevap: A

10. Kuveyt, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerin ekonomisinde en fazla yer tutan faaliyet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarım
- B) Hayvancılık
- C) Petrol
- D) Turizm

Cevap: C

11.

	Tarım %	Sanayi %	Hizmet %
I. Ülke	5	27	68
II. Ülke	57	18	25
III. Ülke	10	60	30
IV. Ülke	44	10	46

Yukarıdaki tabloda nüfusun ekonomik faaliyet kolları üzerindeki dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) I. Ülkenin gelişmişlik düzeyi, II. ülkeden daha fazladır.
- B) II. Ülkede tarım ekonomide büyük bir paya sahiptir.
- C) III. Ülke gelişmiş bir ülkedir.
- D) IV. Ülke III. ülkeye göre daha gelişmiştir.

Cevap: D

1. D	2. B	3. B	4. A	5. A	6. C	7. D	8. A	9. D	10. C	11. D
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------

KAYNAKLAR VE İHTİYAÇLAR

Kazanım: Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.

Ülkeler bütün ihtiyaçlarını sadece kendi çabalarıyla karşılayamazlar, bu nedenle bazı ihtiyaçlarını diğer ülkelerden satın almak zorunlu kalırlar.

İhtiyaç: Herhangi bir ülkenin başka bir ülkeye ya da ülkelere ürün satmasıdır.

İthalat: Herhangi bir ülkenin ihtiyaç duyduğu ürünleri başka bir ülkeden ya da ülkelere satın almasıdır.

Ticaret: Kâr amacıyla yapılan alışverişlerdir.

İç ticaret: Ülke sınırları içerisinde yapılan faaliyetlerdir.

Dış ticaret: Ülkeler arasında yapılan ticari faaliyetlerdir.

UYARI! İthal ettiğimiz ürünler, ihrac ettiğimiz ürünlerden daha fazladır, bu durum dış ticaret açığımızın daha fazla olduğunu göstergesidir.

Dış ticaret açığı: Bir ülkenin ihracat gelirlerinin ithalat giderlerini karşılayamaması sonucu ortaya çıkan durumdur.

Öğretmenin Sorusu En çok ithalat yaptığımız ülkeler hangileridir?

Cevap: Rusya, Almanya, Çin, ABD, İtalya, İran

5. Ünite Ülkemiz ve Dünya

Ülkemiz yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından zengin bir ülkedir. Bu kaynaklarıyla kendi ihtiyaçlarını karşıladığı gibi ihtiyaç fazlası ürünleri başka ülkelere satarak gelir elde etmektedir.

SORU

En çok ihracat yaptığımız ülkeler hangileridir?

ÇÖZÜM

Almanya, Rusya, Fransa, İngiltere, İtalya, Irak.

UYARI! Bir ülkenin ihracatı ithalatından fazlaysa o ülkede dış ticaret fazlalığı oluşur.

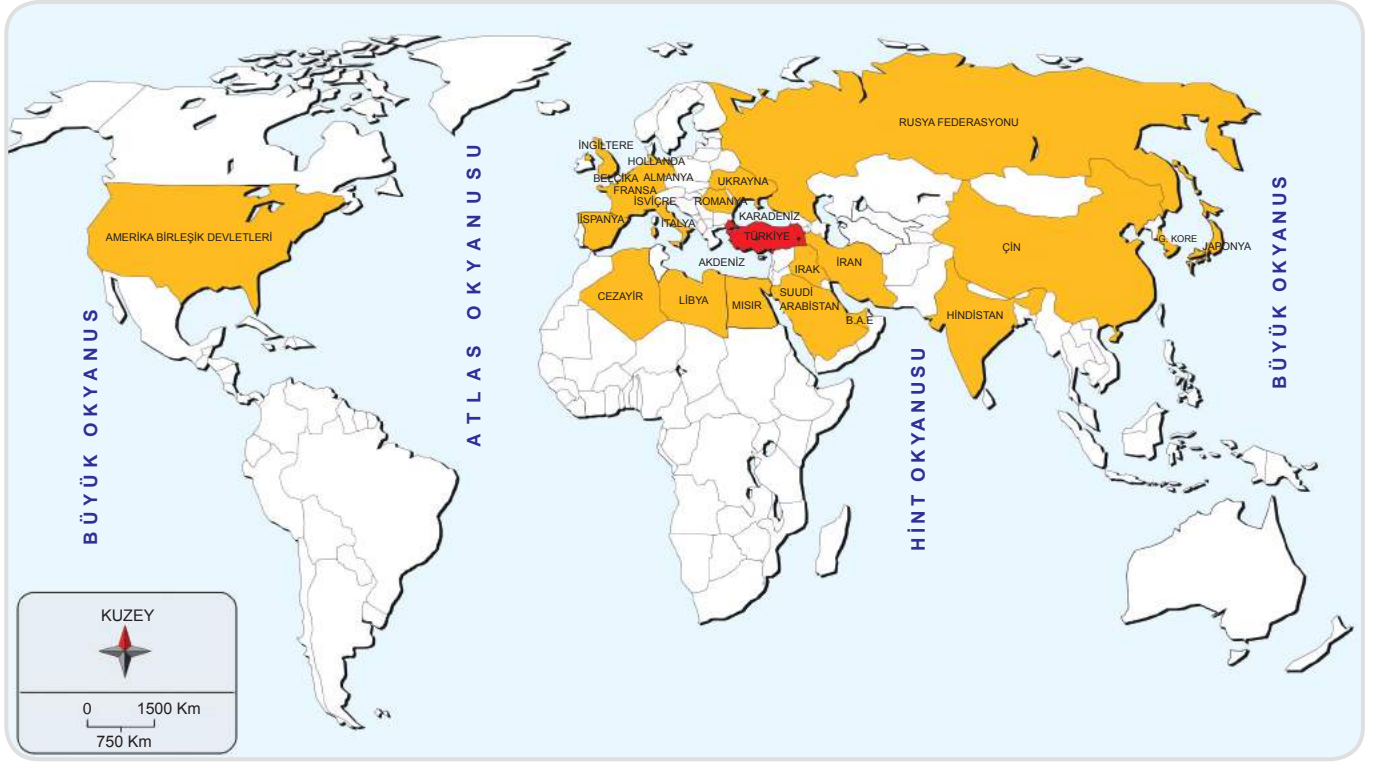
Dış ticaret fazlalığı: Bir ülkenin ihracatının ithalatından fazla olmasıdır.

Öğretmenin Sorusu

En çok ihracat yaptığımız ülkenin Almanya olmasının sebebi nedir?

Cevap: Almanya'da Türk nüfusunun daha fazla olmasıdır.

5. Ünite Ülkemiz ve Dünya

Türkiye'nin En Çok Ticaret Yaptığı Ülkeler

- * Gelişmiş ülkeler daha çok ham madde ithal eder, işlenmiş ürün ihraç eder.
- * Gelişmiş ülkelerin ihracat gelirleri ithalat giderlerinden daha fazladır.

Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

Bir ülkenin gelişme düzeyini gösteren en önemli unsurlarından biri çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımıdır.

Tarım sektörü

Geri kalmış ülkelerde insanların çoğunun temel geçim kaynağı tarımdır.

Sanayi sektörü

Gelişmiş ülkelerde nüfusun çoğu sanayi sektöründe çalışır.

Hizmet sektörü

Gelişmiş ülkelerde nüfusun büyük bir bölümü hizmet sektöründe (eğitim, sağlık, ulaşım, bankacılık, ticaret ve turizm vb) çalışır.

Aşağıda verilen ürünlerden ihraç ettiklerimizi mavi panoya ithal ettiklerimizi de sarı panoya yazalım.

Fındık

Seramik

Zeytin

Pirinç

Turunçgiller

Üzüm

Doğalgaz

Hurma

İncir

Elektronik Ürünler

Tütün

Kahve

Otomobil

Kâğıt

Muz

İlaç

Petrol

Krom

Fosfat

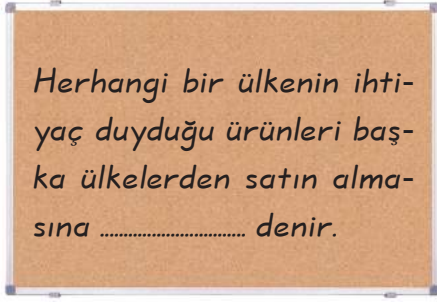

Bor

1. 2. 3. 5. 6. 9. 11.
18. 20

4. 7. 8. 1. 12. 13.
14. 16. 17. 19

1.

Panodaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) ihracat B) ithalat
C) iç ticaret D) dış ticaret açığı

Cevap: B

2. Aşağıdakilerden hangisi ihraç ettiğimiz tarım ürünlerinden biri değildir?

Zeytin

Üzüm

Pirinç

Fındık

Cevap: C

3. Türkiye'nin uluslararası ticaretinde aşağıdaki ülkelerden hangisinin payı daha fazladır?

Almanya

Fransa

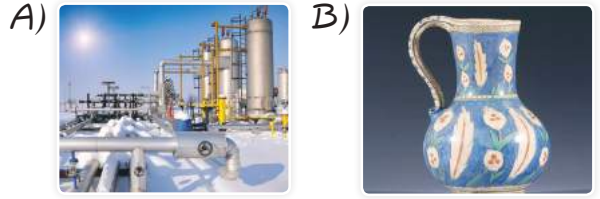

Hollanda

İtalya

Cevap: A

4. Aşağıdakilerden hangisi ithal ettiğimiz ürünlerden biri değildir?

Doğal gaz

Seramik

Petrol

Muz

Cevap: B

5. Ülkemiz aşağıdaki ürünlerin hangisinde dışa bağımlı değildir?

- A) Dokuma ve giyim
B) Savunma araçları
C) Elektronik ürünler
D) Tropikal meyveler

Cevap: A

6.

Bir ülkenin ihracat gelirlerinin ithalat giderlerini karşılayamaması sonucu ortaya çıkan duruma denir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) dış ticaret hacmi
B) dış ticaret açığı
C) dış ticaret
D) dış ticaret fazlalığı

Cevap: D

1. B	2. C	3. A	4. B	5. A	6. D
------	------	------	------	------	------

ULUSLARARASI İLİŞKİLERİMİZ

Kazanım: Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.

- * Ülkemiz yer altı ve yer üstü kaynaklarının zenginliği, ılıman bir iklime sahip olması, önemli ticaret ve ulaşım yollarının merkezinde olmasından dolayı etkin bir konumda yer almaktadır.
- * Ülkemiz dünyanın birçok ülkesiyle ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerde bulunmaktadır.
- * Ülkemizin dünya ülkeleriyle ve komşularıyla olan milli dış politikasının temelleri Mustafa Kemal Atatürk tarafından atılmıştır.

Yurtta barış, dünyada barış.

Atatürk'ün bu sözü Türk dış politikasının temelini oluşturmuştur.

ATATÜRK'ÜN MİLLÎ DİŞ POLİTİKASININ TEMELİNİ OLUŞTURAN İLKELER

Tam Bağımsızlık

"Türkiye'nin devlet siyaseti, millî sınırları içinde, egemenliğe dayanarak bağımsız yaşamaktır. Hareket kuralımız budur!"

Karşılıklılık

"Biz, milletlerarası ilişkilerde karşılıklı güven ve saygıyı hedef tutan açık, samimi politikanın en ateşli taraftarıyız."

Devletlerin Eşitliği

"Türkiye'nin güvenliğini amaçlayan, hiçbir millet aleyhinde olmayan bir barış doğrultusu, bizim daima ilkemiz olacaktır."

Komşu Devletlerle Barış İçinde Yaşama

"Komşularla ve bütün devletlerle iyi geçinmek, Türkiye siyasetinin esasıdır. Bu ülkenin bütün devletlerce siyaset esası sayılmasıyla ki, uygarlık için ve milletlerin mutluluk ve refahı için en gerekli olan barış kararlılık kazanmış olur."

Yurtta ve Dünyada Barış

"Türk Cumhuriyeti'nin en esaslı ilkelerinden biri olan "Yurtta barış, dünyada barış" amacı, insanlığın ve uygarlığın refah ve ilerlemesinde en esaslı etken olsa gerektir."

UYARI! Atatürk Dönemi'nde (1920-1938) yapılan yaklaşık 70 uluslararası antlaşma barışçı politika izlendiğine kanıt gösterilebilir.

SORU

Komşularıyla ve bütün devletlerle iyi geçinmek Türkiye siyasetinin esasıdır.

Mustafa Kemal Atatürk, bu sözü ile aşağıdakilerden hangisinin önemini vurgulamıştır?

- A) Millî birlik ve beraberliğin
- B) Millî egemenlik ilkesinin
- C) Tam bağımsızlığın sağlanmasının
- D) Yurtta ve dünyada barışın

ÇÖZÜM

Mustafa Kemal "Komşularıyla ve bütün devletlerle iyi geçinmek Türkiye siyasetinin esasıdır." sözü ile yurtta ve dünyada barışın önemini vurgulamıştır.

Cevap: D

- * Türkiye günümüzde kendisiyle kültürel ve tarihî bağlar bulunan dünyanın değişik yerlerinde yaşayan soydaşlarımızla yakından ilgilenmektedir.
- * Ülkemizde soydaşlarımızın yaşadığı ülkelerle olan siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerini geliştirmek için bazı kurum ve kuruluşlar kurulmuştur.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)

- * Başkenti Ankara'dır.
- * Resmi dili Türkçe'dir.
- * Türkiye, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Azerbaycanın imzaladığı anlaşma ile kurulmuştur.
- * Türk kültürünün geliştirilmesi, araştırılması, tanıtılmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlar.

Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

- * Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) Başbakanlığa bağlı olarak çalışmalar yapmaktadır.
- * 3 kıtada, 37 ülkede görev yapmaktadır.
- * Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve ülkemize komşu ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak ve bu ülkelerle ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında iş birliği yapmak amacıyla kurulmuştur.

TÜRK DÜNYASI

- * Dünyada yaklaşık 270 milyon Türk yaşamaktadır.
- * Başta Almanya olmak üzere bütün Avrupa ülkelerinde ve dünyanın pek çok yerinde Türk vatandaşı yaşamaktadır.
- * 1991 yılında SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan pek çok Türk Cumhuriyetinde de milyonlarca Türk yaşamaktadır.

"Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse bugünden kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avsturya - Macaristan gibi parçalanabilir, uflanabilir. Bugün elinde sınıksız tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir... Bizim bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz var. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprülerini sağlam tutarak. Dil bir köprüdür... Tarih bir köprüdür..."

Köklerimize inmeli ve olaylarını böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz. Onların (dış Türklerin) bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekli..."

Behzat Şasal, Atatürk'ü Tanımak ve Anlamak s. 281

Türk Dünyası Haritası

5. Ünite Ülkemiz ve Dünya

Türkiye Cumhuriyetlerinden Bazılarını Tanıyalım:

Azerbaycan

Bağımsızlık Yılı : 1991

Başkenti : Bakü

Yüz ölçümü : 86.600 km²

Nüfusu : 7.908.224

İklimi : Karasal

- * Kuzeyinde Rusya ve Gürcistan, güneyinde İran doğusunda Hazar Denizi, batısında Ermenistan bulunmaktadır.
- * Azerbaycanla her geçen yıl kültürel, ekonomik, ticari ilişkilerimiz artmaktadır. Bakü petrolle-ri bir boru hattıyla Ceyhan'a ulaştırılmaktadır.
- * Türkiye bu ülkeden petrol ve petrol ürünleri, tekstil, halı, mobilya, elektrikli aletler, makine, madeni eşyalar almaktadır, bu ülkeden de boya, hayvansal ve bitkisel yağlar motorlu taşıtlar, demir - çelik eşyaları satmaktadır.

Kazakistan

Bağımsızlık Yılı : 1991

Başkenti : Astana

Yüz ölçümü : 2.717.000 km²

Nüfusu : 16.824.825

İklimi : Karasal

- * Türk Cumhuriyetleri arasında toprakları en geniş olanıdır.
- * Türkiye ile olan ilişkileri hızla gelişmektedir.
- * Türkiye Kazakistan'dan demir, bakır, çinko gibi madenler ve madeni eşyalar, tahıl, yağ, deri alır. Kazakistan'a ise makine, otomobil, plastik eşyalar, halı, mobilya, deterjan kağıt satmaktadır.

Özbekistan

Bağımsızlık Yılı : 1991

Başkenti : Taşkent

Yüz ölçümü : 447.000 km²

Nüfusu : 24.102.473

İklimi : Karasal

- * Türkiye ile ilişkileri hızla gelişmektedir. İki ülke arasında ekonomi ve ticaret antlaşmaları imzalanmıştır.
- * Özbekistan pamuk üretiminde Dünya'da 4. sırada yer alır. Türkiye Özbekistan'dan pamuk ve bazı kimyasal ürünler satın alır. Özbekistan'a ise tahıl, tıbbi ve elektrikli ev aletleri satar.

Türkmenistan

Bağımsızlık Yılı : 1991

Başkenti : Aşkabat

Yüz ölçümü : 448.100 km²

Nüfusu : 4.521.000

İklimi : Karasal

- * Türkiye ile Türkmenistan arasındaki ilişkiler hızla gelişmekte, çok sayıda Türk firması bu ülkede yatırımlar yapmaktadır.
- * Her yıl birçok öğrenci eğitim amacıyla Türkiye'ye gelmekte, kültürel alandaki ilişkilerimiz hızla gelişmektedir.
- * Türkiye Türkmenistan'dan deri, pamuk almaktadır, Türkmenistan'a tarım ilaçları ve tekstil ürünleri satmaktadır.

YARDIMLAŞMA VE İŞ BİRLİĞİ

Kazanım: Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.

- * Dünyanın değişik ülkelerinde zaman zaman deprem, sel çığ, erozyon ve tsunami gibi çeşitli doğal afetler meydana gelmektedir.
- * Doğal afetlerin görüldüğü yerlerde afete uğrayanların yiyecek, barınma, ısınma ve ilaç vb. konularda ihtiyaçları olabilir.
- * Ülkelerin veya afetlerin yaşandığı yerlerdeki insanların bu ihtiyaçlarını tek başlarına karşılamaları zordur. Bu durum toplumlar arasında iş birliği, dayanışma ve yardımlaşma içinde olmayı gerektirir.
- * Yardımlaşma ve iş birliği sonucunda zorluklar ortadan kalkabilir ve sorunlar çözülebilir.
- * Yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili pek çok atasözü ve deyimlerimiz vardır. Örneğin, "Komşu komşunun külüne muhtaçtır.", "Bir elin nesi var, iki elin sesi var.", "Birlikten kuvvet doğar."
- * Ülkemizde doğal afetlerde arama kurtarma için AKUT, doğal afete uğrayanların ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan KIZILAY dünyanın pek çok afete uğrayan bölgesine yardımlar göndermektedir.
- * Ülkelerin doğal afetlerde olduğu gibi küresel sorunlar ve çevre kirliliği konularında da dayanışma içinde olması ve iş birliği yapması gerekir.

SORU

Üç yılda bir düzenlenen "Dünya Su Forumu" bu yıl İstanbul'da yapıldı. Dünyanın hemen her ülkesinden pek çok devlet ve hükümet başkanının katıldığı forumun amacı, suyla ilgili problemlere çözümler bulabilmektir.

Panoda verilen açıklamalar aşağıdakilerden hangisine örnek olarak gösterilebilir?

- A) Uluslararası iş birliğine
- B) Uluslararası ticari faaliyetlere
- C) Millî birlik ve beraberliğe
- D) Kültürel yozlaşmaya

ÇÖZÜM

Verilen metinde dünyadaki su sorunlarıyla ilgili pek çok ülke yöneticisinin bir araya gelmesi, bu konuda iş birliği yapılarak soruna çözüm bulunmaya çalışılması uluslar arası iş birliğine örnektir.

Cevap: A

TOPLUMLAR ARASI ETKİLEŞİM

Kazanım: Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.

- * Ülkemizde ve dünyanın birçok ülkesinde uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinlikleri yapılmaktadır.
- * Yapılan etkinliklere dünyanın pek çok ülkesinden insanlar katılmaktadır.
- * Dünyada fuarlar, şenlikler, kültür ve sanat etkinliklerinin yanı sıra spor etkinlikleri de yapılmaktadır.
- * Olimpiyatlar, dünya futbol şampiyonları, araba yarışları vb. etkinlikler de toplumlar arası etkileşimi artırma ve kaynaştırma adına büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde her yıl düzenlenen uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği'ne bir çok ülkeden yüzlerce çocuk katılır. Farklı ülkelerden gelen bu çocuklar farklı dili konuşsalar da farklı kültüre sahip olanlar da öyle güzel dostluklar kurarlar ve kaynaşırlar ki şenlik bittiğinde herkes hüzünlenir. Dostlarından ayrılmak bütün çocuklara zor gelir.

SORU

Her yıl 23 Nisan'da ülkemizde uluslararası kutlamalar düzenlenmektedir. Farklı ülkelerden gelen çocuklar, ülkemizde Türk ailelerinin yanında misafir edilmektedirler. Misafirler, 23 Nisan kutlamaları boyunca kendi kültürlerinden örnekler sergilerler.

Buna göre, aşağıdakilerden hangileri, 23 Nisan kutlamalarının toplumlar arasında sağlayacağı katkılar arasında gösterilebilir?

- Yeni arkadaşlıkların kurulması
- Ülkeler arası dostlukların pekiştirilmesi
- Toplumlar arasında etkileşimin sağlanması

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

ÇÖZÜM

Ülkemizde her yıl düzenlenen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na dünyanın değişik yerlerinden binlerce çocuk katılmaktadır. Bu durum yeni arkadaşlıkların ve dostlukların kurulmasını, ülkeler arasındaki dostlukların pekiştirilmesini, toplumlar arasındaki etkileşimin artmasını sağlamıştır.

Cevap: D

A. Aşağıdaki ifadelerin sonuna doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazalım.

1. İnsanlar ve toplumlar arasındaki dayanışma ve iş birliği sosyal hayatın en önemli unsurlarındandır. D
2. Küresel ısınma, çevre kirliliği, doğal afetler çevre sorunlarından bazılarıdır. D
3. Türk dış politikasının temelinde sadece barış vardır. Y
4. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı toplumlar arasındaki etkileşimi sağlayan çok önemli bir etkinliktir. D
5. Uluslar arası organizasyonlar ülkelere ekonomik, kültürel ve siyasal ve daha birçok alanda katkı sağlamaktadır. D
6. Çalışan nüfusun sektörlere göre dağılımı ülkelere göre farklılık göstermez. Y

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

1. Asya, Avrupa ve Afrika'da faaliyetlerini sürdüren TİKA 37 ülkede amaçları doğrultusunda görev yapmaktadır.
2. TÜRKSOY, Türkçe konuşan ülkeler ve topluluklar arasında kültürel ilişkileri geliştirmek amacıyla 1993'te Ankara 'da kuruldu.
3. Mustafa Kemal Atatürk'ün millî dış politikası yurttta ve dünyada barışa, devletlerin eşitliğine, karşılıklığa ve tam bağımsızlık ilkelerine dayanmaktadır.
4. 1991 yılında SSCB 'nin dağılmasından sonra Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarına kavuştular.
5. Mustafa kemal Atatürk'ün 1930 yıllarında Sovyetler Birliği'nin dağılacağını tahmin etmesi onun ileri görüşlü olduğunun göstergesidir.
6. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin başkenti Bakü 'dür.

SORU

Dünyada birçok ülkede;

- * Festivaller,
- * Müzik yarışmaları,
- * Sinema festivalleri,
- * Spor karşılaşmaları,
- * Fuarlar

gibi faaliyetler düzenlenmektedir.

Yukarıda verilen olayların;

- I. Dünya barışına katkı sağlama,
 - II. Ülkeler arası ticari ilişkileri geliştirme,
 - III. Dünyada yeni kutuplar oluşturma
- gibi amaçlardan hangilerine hizmet ettiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) I ve III

SORU

Atatürk "Türkiye'nin devlet siyaseti millî sınırlar içinde egemenliğe dayanarak bağımsız yaşamaktır. Hareket kuralımız budur!" demiştir.

Atatürk'ün bu sözü onun belirlediği Türk dış politikasının dayandığı hangi ilke ile ilgilidir?

- A) Tam bağımsızlık
B) Devletlerin eşitliği
C) Karşılıklık
D) Yurtta barış dünyada barış

ÇÖZÜM

Dünyada birçok ülkede; festivaller, müzik yarışmaları, sinema festivalleri, spor karşılaşmaları, fuarlar gibi faaliyetlerin düzenlenmesi dünya barışına katkı sağlar, ülkeler arası ticareti geliştirir. Dünyada yeni kutupların oluşmasına neden olmaz.

Cevap: C

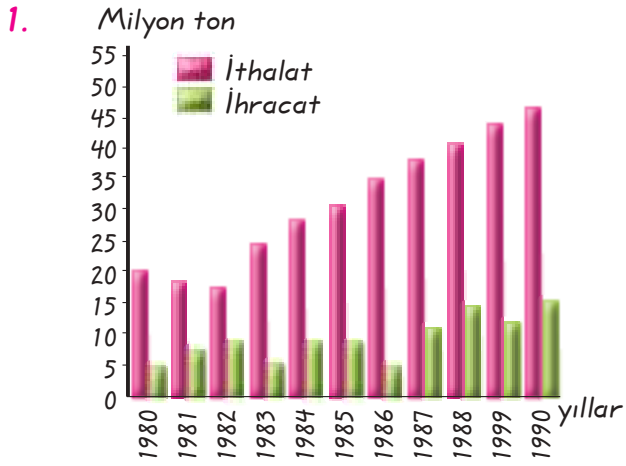
ÇÖZÜM

Atatürk'ün verilen sözünde millî sınırlarımız içinde bağımsız yaşamak ifadesi Türk dış politikasının tam bağımsızlık ilkesine dayandığının göstergesidir.

Cevap: A

Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşlukları yazalım.

1.	Ülke sınırları içerisinde yapılan mal ya da hizmet alımına ne denilir?	İç ticaret
2.	Bir ülkenin ihtiyaç duyduğu ürünleri diğer ülkelerden satın almasına ne denilir?	İthalat
3.	Türkiye'nin ihracatında en önemli paya sahip olan Avrupa ülkesi hangisidir?	Almanya
4.	Türkiye'nin ithal ettiği tarım ürünlerine iki tane örnek veriniz?	Muz ve hurma
5.	Türkiye'nin ihraç ettiği tarım ürünlerine iki tane örnek veriniz?	Zeytin, fındık
6.	Bir ülkenin ihtiyaç fazlası ürünleri diğer ülkelere satmasına ne denilir?	İhracat
7.	Geri kalmış ülkelerde insanların çoğu hangi sektörde çalışmaktadır?	Tarım
8.	Gelişmiş ülkelerde nüfusun çoğu hangi sektörlerde çalışmaktadır?	Sanayi, Hizmet
9.	Kurulma amacı, Türkçe konuşan ülkeler ve toplumlar arasında kültürel ilişkileri geliştirip Türk kültürünü araştırıp geliştirmek olan uluslararası kuruluş nedir?	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)
10.	Türk Cumhuriyetlerine üç tane örnek veriniz.	Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan
11.	Türk Cumhuriyetleri hangi olaydan sonra bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır?	Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra
12.	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı'nın merkezi neresidir?	Ankara
13.	Nüfusun dağılışını etkileyen doğal faktörlere üç tane örnek veriniz.	İklim koşulları, yerşekilleri, su kaynakları
14.	Dünyada nüfus miktarı en fazla olan kıta hangisidir?	Asya Kıtası
15.	Nüfusun dağılışını etkileyen beşeri faktörlere üç tane örnek veriniz.	Afrika Kıtası

Yukarıdaki grafikte 1980 – 1990 yıllarına ait ithalat ve ihracat miktarları verilmiştir.

Grafığe bakılarak aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşamaz?

- A) 1982'den sonra ithalat sürekli artmıştır.
- B) İhracat ve ithalat farkı sürekli azalmıştır.
- C) İthalat ihracattan hep fazla olmuştur.
- D) İhracat miktarında yıldan yıla dalgalanma görülmüştür.

Cevap: B

2. Türkiye'de aşağıdaki sanayi kollarından hangisinde üretim azlığı nedeniyle dışa bağımlılığın devam ettiği söylenebilir?

- A) Tekstil
- B) Mobilya
- C) Seramik
- D) Kâğıt

Cevap: D

3. Aşağıdaki tabloda Türkiye'de bazı yıllardaki ihracat değerlerinin ana sektörlere dağılımı gösterilmiştir.

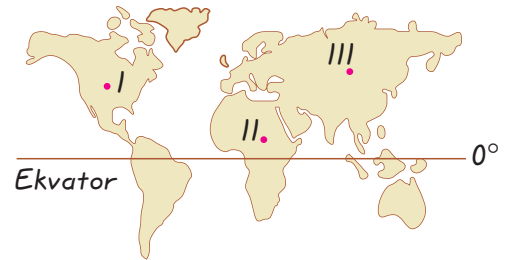
Yıllar	Tarım (milyon dolar)	Sanayi (Milyon dolar)	Madencilik (Milyon dolar)
1980	1100	5000	210
1990	2200	10200	302
2000	2850	18150	500

Bu tabloya bakılarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Türkiye üç sektörde de gelişme içindedir.
- B) En fazla gelişme sanayi sektöründe olmuştur.
- C) Verilen yıllarda madencilik sektöründeki artış üç kattan fazladır.
- D) En az gelişme tarım sektöründe olmuştur.

Cevap: C

4.

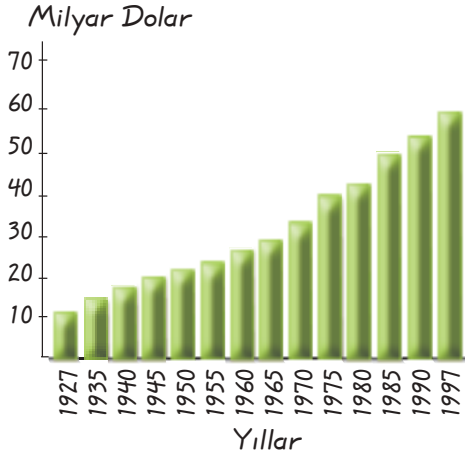

Yukarıdaki Dünya haritasında işaretli noktalar hangi kıta üzerinde yer alır?

	I	II	III
A)	Afrika	Asya	Avrupa
B)	Kuzey Amerika	Afrika	Asya
C)	Asya	Avrupa	Avustralya
D)	Kuzey Amerika	Asya	Afrika

Cevap: B

5. Aşağıda, dış ticaretimizin gelişme grafiği verilmiştir.

Yalnızca grafik incelendiğinde, aşağıdaki yargılardan hangisi söylenemez?

- A) Dış ticaretimiz sürekli gelişme göstermektedir.
 B) Dış ticaretteki ithalatımız ihracattan fazladır.
 C) 1990'daki dış ticaret tutarımız 50 milyar dolardan fazladır.
 D) 1935'teki dış ticaret tutarı, 1997'deki dış ticaret tutarının 1/3'ünden daha azdır.

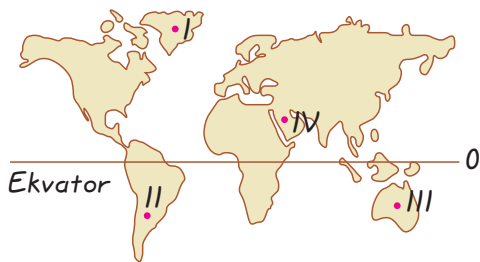
Cevap: B

6. Kıtaların nüfusları dikkate alındığında aşağıdaki kıtaların hangisinde nüfus daha azdır?

- A) Kuzey Amerika B) Afrika
 C) Avustralya D) Asya

Cevap: C

7.

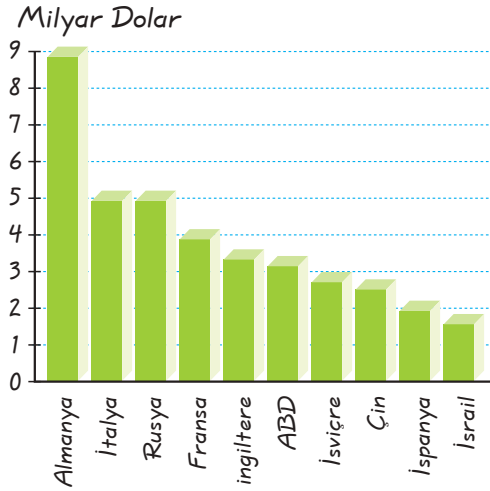

Yukarıdaki Dünya haritası üzerindeki işaretli noktalardan hangisinde insan yaşama olasılığı en azdır?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: A

8.

İthalat Tablosu

Yukarıdaki tablo dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Türkiye en fazla Almanya'ya ürün satmaktadır.
 B) Almanya'dan alınan ürün Rusya'dan alınan üründen daha fazladır.
 C) ABD'den yapılan ithalat 3 milyar doları geçmiştir.
 D) Türkiye en az ürün alımını İsrail'den yapmıştır.

Cevap: A

9. Aşağıdaki tabloda Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerin bazı alanlara göre dağılımı verilmiştir.

Yıllar	Tarım (%)	Sanayi (%)	Maden (%)
1970	75.3	17.5	7.2
1990	18.1	79.4	2.5
1999	15.4	82.5	2.1

Tabloda verilenlere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) 1999 yılında ihracatın en büyük payı sanayi alanındadır.
 B) Madencilik her dönemde ihracatta diğer alanlardan az olmuştur.
 C) Tarımın ve madenlerin ihracattaki payı sürekli azalmıştır.
 D) Tarımda makineleşme verimi düşürmüştür.

Cevap: D

1. B	2. D	3. C	4. B	5. B	6. C	7. A	8. A	9. D
------	------	------	------	------	------	------	------	------

DEMOKRASİ

Kazanım: Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.

- * Demokrasi; Yunanca'da halk anlamına gelen "demos" ile güç, kudret iktidar ve yönetim anlamına gelen "kratos" kelimelerin birleşmesiyle meydana gelir.
- * Halkın egemenliğine dayanan yönetim şekli olarak tanımlanır.
- * Günümüzde dünyada başka yönetim sistemleri olsa da en yaygın siyasi sistem demokrasidir.
- * Demokrasi temel hak ve özgürlüklerin korunduğu bir sistemdir.
- * Demokrasi bir hoşgörü ve erdemlilik rejimidir.
- * Demokrasilerde güç ve iktidar hiç kimsenin ya da grubun tekelinde değildir.
- * Demokrasilerde halk egemenliği, halkın belirlediği temsilciler aracılığıyla gerçekleşir.
- * Demokratik yönetimler katılımcı vatandaşa ihtiyaç duyar, bu durum da düşünce ve ifade özgürlüklerini gerektirir.
- * Demokrasi hoşgörü, diyaloga açık, farklı dinî, inanç ve düşüncelere, insan hak ve özgürlüklerine karşı saygılı, bilgi ve düşünce üretimine uygun sosyal ortam oluşturma en etkili aracıdır.
- * Hak ve özgürlüklerini kullanamayan milletler, kendi egemenliklerini kuramazlar. Demokrasinin diğer yönetim biçimlerinden farkı budur.

SORU

Demokrasi ile yönetilen ülkelerin özellikleri nelerdir?

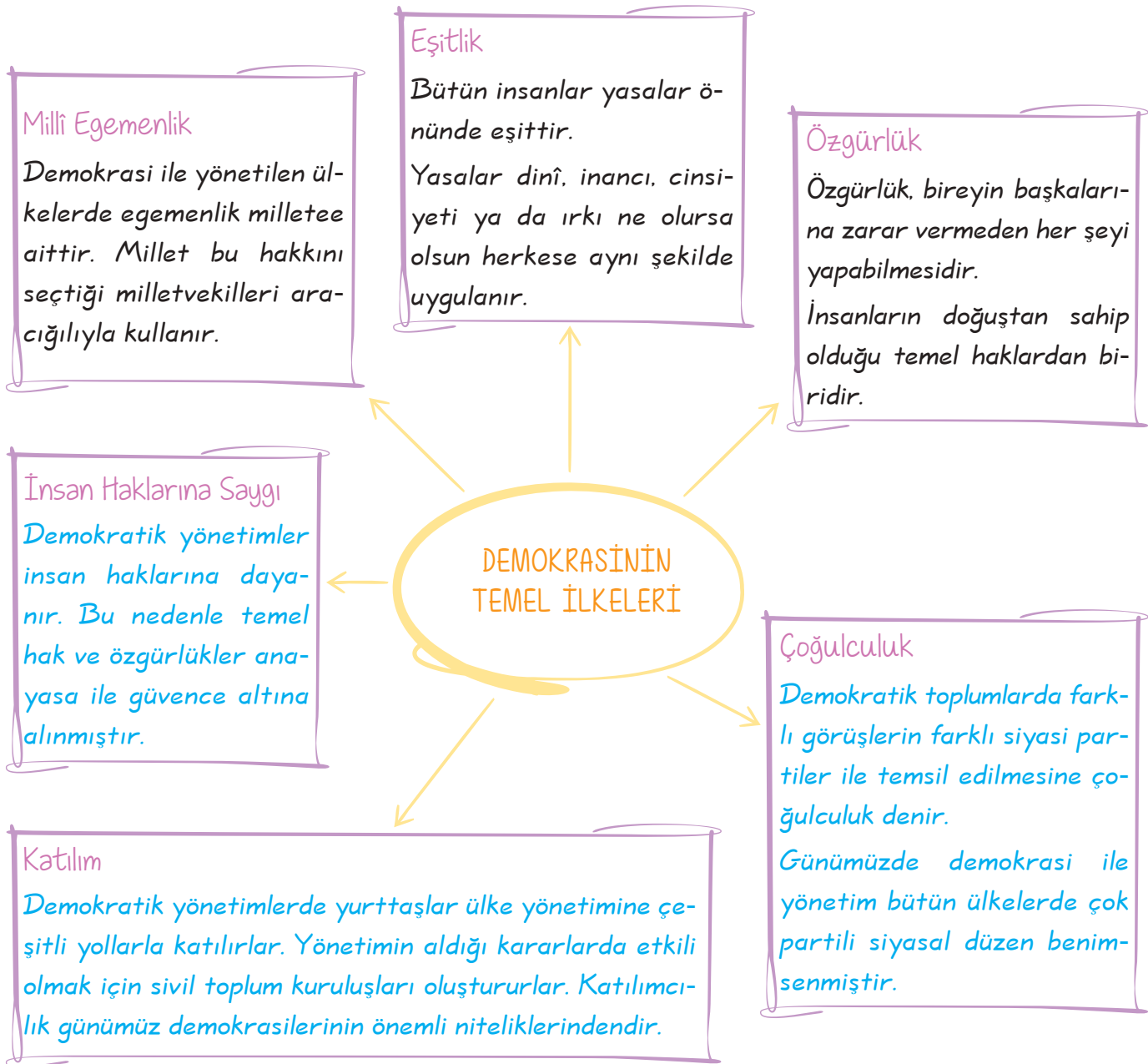
ÇÖZÜM

- * Halk egemenliği vardır ve bu egemenlik halkın belirlediği temsilciler aracılığıyla gerçekleştirilebilir.
- * Güç ve iktidar herhangi bir kişinin ya da grubun elinde değildir, güç ve iktidar halkın kendisidir.
- * İnsanların temel hak ve özgürlükleri korunur.
- * Düşünce ve ifade özgürlüğü vardır.

İrade ve hâkimiyet, milletin tümüne ait olmalıdır. Demokrasi prensibi, millî hâkimiyet şekline dönüşmüştür. Demokrasi esasına dayanan hükûmetlerde hâkimiyet halka, halkın çoğunluğuna aittir.

Aşağıda demokrasinin temel ilkeleri ile ilgiliverilen şemayı inceleyelim.

SORU

- * Bireyin başkalarına zarar vermeden her şeyi yapabilmesidir.
- * İnsanların doğuştan sahip olduğu temel haklardan biridir.

Panoda bahsedilen demokrasi ilkesi aşağıdaki-
lerden hangisidir?

- A) Özgürlük B) Eşitlik
C) Çoğulculuk D) Millî egemenlik

ÇÖZÜM

İnsanların doğuştan sahip olduğu ve başka-
larına zarar vermeden istediğini yapabil-
mesine özgürlük denir. Özgürlük doğuştan
sahip olduğumuz en önemli haklardan biri-
dir.

Cevap: A

DEVLETLER VE YÖNETİM BİÇİMLERİ

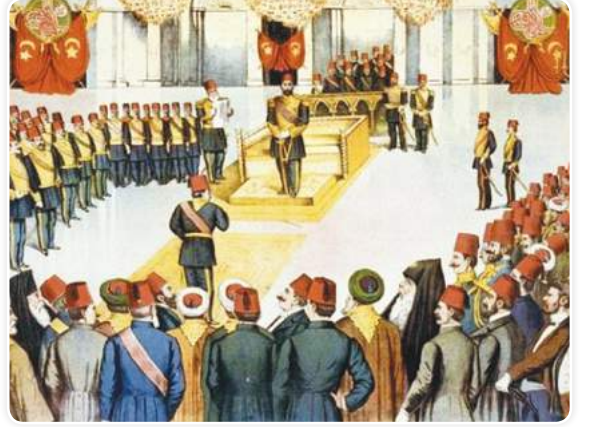
Devlet : Belirli bir toprağı olan kanunlara göre bir hükûmet idaresinde teşkilatlanmış, ba-
ğımsız topluluklardır.

Yönetim: Devletlerde en üstün karar verme yetkisi olan egemenliğin nasıl kullanıldığını ifade
eden durumdur.

Tarih boyunca devletlerin yönetim biçimleri hâkimiyetin kaynağına göre farklılıklar göstermiştir.

MONARŞİ

- * Tüm yetkilerin ve güçlerin tek kişide toplan-
masıdır.
- * Seçim dışı yöntemler kullanılır.
- * Yetki, genellikle miras yoluyla (babadan oğ-
la) geçer ve tek bir kişide toplanır, bu kişinin
emirleri tartışılmaksızın kabul edilir.
- * Yasama, yürütme ve yargı yetkileri tek kişinin
elindedir, kimseye hesap vermez.
- * Geçmişte monarşi ile yönetilen ülkeler; Roma
İmparatorluğu, Rusya, Osmanlı Devleti, Fransa
günümüzde ise; Suudi Arabistan, Fas ve Ürdün
monarşik devletlere örnek gösterilebilir.

Osmanlı padişahı ve kabul töreni

OLİGARŞİ

- * Belli bir sınıfın, grubun ya da küçük bir azınlığın egemenliği elinde tuttuğu yönetim şeklidir.
- * Yönetimdeki grup genellikle askerî, siyasî veya maddi bakımdan ülkenin ileri gelen kişilerinden oluşur.
- * Siyasi gücü elinde bulunduran grup, devletin tüm kurumlarının kontrolünü elinde tutar.
- * Geçmişte oligarşi ile yönetilen ülkeler; Eski çağda Roma ve Yunanistan'dır. Günümüzde ise; Cezayir ve Suriye oligarşik devletler arasında gösterilebilir.

İlk Çağ'da kral ve Soylular

TEOKRASİ

- * Bir ülkede siyasal yapılanma, devletin yönetim organları tüm siyasal ilişkilerin dinî kurallara göre düzenlenip yürütüldüğü yönetim biçimidir.
- * Yönetenler, yönettikleri insanlara değil, sadece Tanrı'ya ve Tanrı'nın temsilcisi olarak kabul edilen kişiye karşı sorumludurlar.
- * Yöneticilerin seçiminde halkın ve demokratik kuralların etkisi bulunmaz.
- * Geçmişte teokrasi ile yönetilen devletler. Osmanlılar, Emeviler ve Abbasilerdir. Günümüzde İran, Vatikan ve İsrail teokratik devletlere örnek gösterilebilir.

Hristiyanların dinî lideri Papa

CUMHURİYET

- * Egemenliğin kaynağının millete ait olduğu yönetim şeklidir.
- * Cumhuriyet ile yönetilen ülkelerde devleti yönetecek kişiler seçimle işbaşına gelirler.
- * Seçme ve seçilme hakkı belli bir kişiye gruba ya da bir sınıfa ait olmayıp tüm millete aittir.
- * Bu yönetim şeklinde bütün vatandaşlar yasalar önünde eşittir.
- * Türkiye, ABD, Almanya, Fransa ve Kanada demokratik devletlere örnek gösterilebilir.

TBMM Genel Kurulu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)

Madde 2: Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

SORU

Ülke yöneticileri halk tarafından seçilerek iş başına gelir.

Seçilen yöneticiler halk adına mecliste kanunları yapar.

Seçilen yöneticiler halk adına ülkeyi yönetir.

Bu diyagram için en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi olur?

- A) Tarihte Görülen Yönetim Şekilleri
- B) Monarşi Yönetiminin Özellikleri
- C) İnsan Haklarının Gelişim Süreci
- D) Demokratik Devletlerde Yönetim Şekli

ÇÖZÜM

Soruda verilen diyagramda demokrasi ile yönetilen ülkelerin yönetim yapısı ile ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Bu yüzden diyagrama getirilebilecek uygun başlık, Demokratik Devletlerde Yönetim Şeklidir.

Cevap: D

Öğretmenin Sorusu

Ülkemizde yasama, yürütme ve yargı yetkilerinden hangi organlar sorumludur?

Cevap: Yasama → TBMM, Yürütme → Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu,
Yargı → Bağımsız Mahkemeler

SORU

Selvi

Kral, Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak görülür. Ülkem dinî kurallara göre yönetilir.

Kürşat

Benim ülkemde hükümdarın emirleri kanun sayılır. Saltanat babadan oğula geçer.

Gamze

Ülkemde siyasi güç bir gruba aittir. Yönetime katılma hakkı sadece bu grup tarafından kullanılabilir.

Onur

Egemenliğin kaynağı millettir. Ülkemde yasama, yürütme ve yargı gücü farklı kurumlarca uygulanır.

Yukarıdaki öğrencilerden hangisinin ülkesi, insan haklarının en fazla gözetildiği yönetim biçimine sahiptir?

- A) Selvi B) Kürşat
C) Gamze D) Onur

SORU

- I. Hâkimiyetin kaynağı dindir.
II. Tek kişinin hâkimiyeti geçerlidir.
III. Siyasi güç bir gruba aittir.

Verilen ifadelerin ilgili oldukları yönetim şekilleriyle doğru eşleştirildikleri seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

	I	II	III
A)	Cumhuriyet	Monarşi	Teokrasi
B)	Oligarşi	Teokrasi	Monarşi
C)	Teokrasi	Monarşi	Oligarşi
D)	Monarşi	Oligarşi	Teokrasi

ÇÖZÜM

Dünyada insan haklarının en fazla gözetildiği yönetim şekli cumhuriyettir. Cumhuriyet ile yönetilen ülkelerde egemenliğin kaynağı millettir, yasama, yürütme ve yargı organları farklı kurumlarca uygulanır.

Cevap: D

ÇÖZÜM

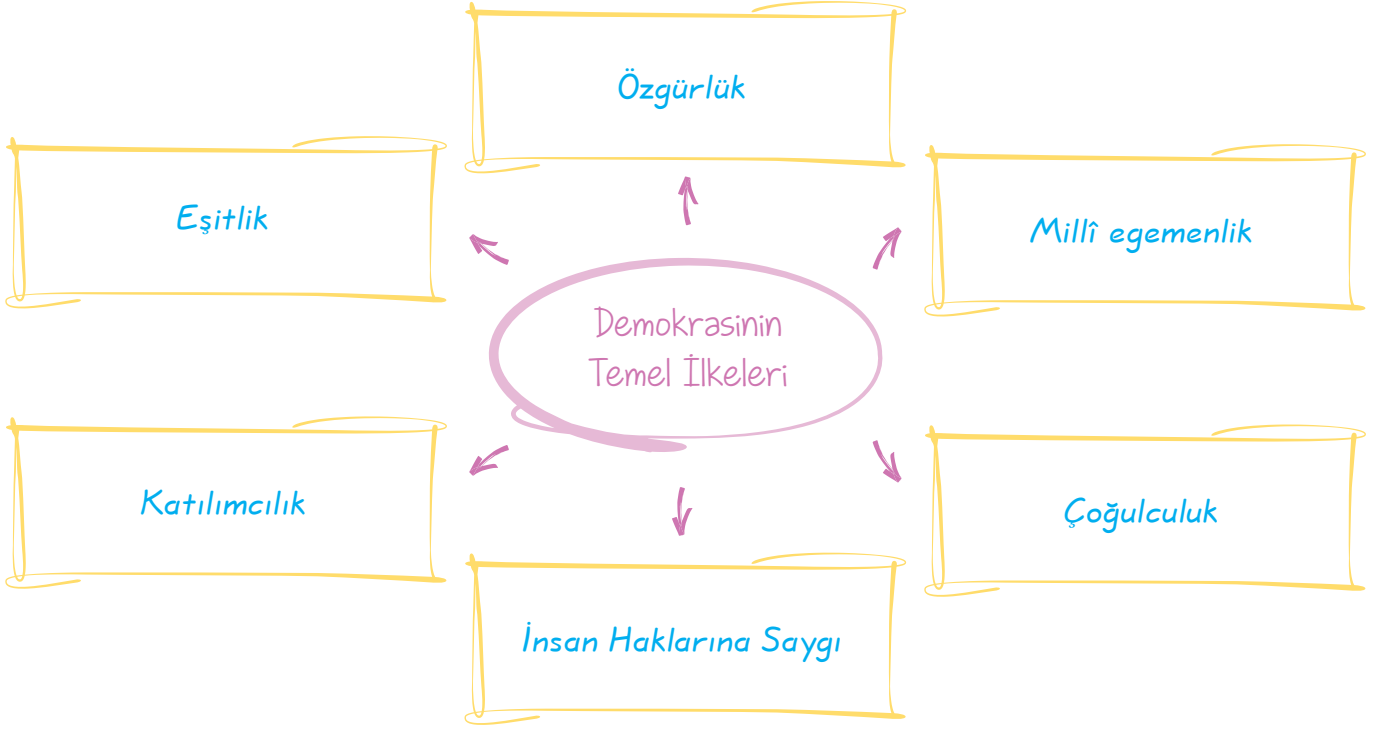
I → Teokrasi

II → Monarşi

III → Oligarşi

Cevap: C

A. Aşağıdaki şemada boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

B. Aşağıdaki yönetim biçimlerini ilgili oldukları açıklamalar ile uygun bir şekilde eşleştirelim.

1. Bütün yetkilerin ve güçlerin tek kişide (kral, padişah, hükümdar) toplandığı yönetim şeklidir.

A Cumhuriyet

2. Hâkimiyetin belirli bir sınıfın, grubun ya da küçük bir azınlığın elinde olduğu yönetim şeklidir.

B Monarşi

3. Egemenliğin kaynağının millete ait olduğu yönetim şeklidir.

C Teokrasi

4. Bir ülkedeki siyasal yapılanma, devletin yönetim organlarının tüm siyasî ilişkilerin dinî kurallara göre düzenlenip yürütüldüğü yönetim şeklidir.

D Oligarşi

1. B	2. D	3. A	4. C
------	------	------	------

1.

Benim ülkemde herkesin düşüncesine saygı duyulur. Halk yöneticilerini kendi belirler. Herkes kanun önünde eşittir. Kimsenin kimseden üstünlüğü yoktur. Herkes özgürdür.

Enver'in yaşadığı ülke ile ilgili verdiği bilgilere bakılarak, ülkesinde hangi yönetim şeklinin uygulandığı söylenebilir?

- A) Monarşi B) Cumhuriyet
C) Teokrasi D) Oligarşi

Cevap: B

2.

* Yönetim bir kişiye aittir.
* Seçme – seçilme hakkı yoktur.
* Yönetme yetkisi babadan oğula geçer.

Yukarıdaki diyagramda boş bırakılan alana aşağıdaki yönetim biçimlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) Demokrasi B) Oligarşi
C) Monarşi D) Meşrutiyet

Cevap: C

3.

Yukarıdaki diyagramda "?" ile gösterilen yerlere, aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

- A) Siyasi güç millete aittir.
B) Yöneticiler seçimle iş başına gelirler.
C) Yönetenler ömür boyu seçilirler.
D) Kanun üstünlüğü ilkesi vardır.

Cevap: C

4.

Yukarıdaki fotoğrafta yer alan yönetim şekli ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Millî egemenlik vardır.
B) Ulus iradesi ön plana çıkmıştır.
C) Demokrasi ile yönetilir.
D) Yönetimin temelinde din kuralları vardır.

Cevap: D

5.

Yukarıdaki görsel hangi yönetim biçimini ifade eder?

- A) Monarşi B) Demokrasi
C) Oligarşi D) Teokrasi

Cevap: A

6.

Yukarıdaki diyagramda gösterilen yönetim şekillerinden hangisi Türk tarihinde daha sonra görülmüştür?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: C

1. B	2. C	3. C	4. D	5. A	6. C
------	------	------	------	------	------

ADIM ADIM DEMOKRASİ

Kazanım: Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.

MÖ 450

Atina'da Aristo, Eflatun ve Sokrates'in düşünce olarak katkıda bulundukları bir çeşit yönetim sistemi, siyasî tarihteki yerini almıştır. "Site" denilen şehir devletlerinde kadınlar ve köleler site halkının dışında kabul ediliyordu, belli bir yaşta olan erkeklerin halk meclisinde konuşma ve oy kullanma hakkı vardı.

375

* Roma İmparatorluğunda yurttaşlık ve insan hakları kavramı gelişme gösterdi.

1215

* Kral John'un imzaladığı Magna Charta, kralın yetkilerini sınırlarken, halka hak ve özgürlüklerini tanıyordu.
* Magna Charta ile kralın sınırsız yetki ve dokunulmazlığına son verildi.
* Kimsenin yargılanmadan cezalandırılmayacağı ilkesi getirildi, temsilcilere danışmaksızın gelişigüzel vergilendirilmenin yapılmaması kabul edildi.

1295

Model Meclis, İngiliz Parlamentosu I. Edward tarafından toplandı, her bölgeden iki burjuva ve her şehirden iki vatandaş meclise katılım için çağrılıyordu.

1450

* Johan Gutenberg'in matbaayı bulmasıyla insanlar duygu ve düşüncelerini paylaşmaya başladılar, bu durum demokratik hak ve taleplerin doğmasına neden oldu.

SORU

- Eski Atina'da sınırlı da olsa seçimlerin yapılması
- Magna Carta ile kralın yetkilerinin sınırlandırılıp halkın özgürlüklerinin artırılması
- John Gutenberg'in matbaayı icat etmesiyle duygu ve düşüncelerin daha hızlı yayılması

Panoda verilen bilgilerden yola çıkılarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Demokrasiye katkı sağlanmıştır.
- B) Temel hak ve özgürlükler kısıtlanmıştır.
- C) Demokrasinin ilkeleri önemini kaybetmiştir.
- D) Yöneticilerin hakları daha çok genişletilmiştir.

ÇÖZÜM

Panoda verilen gelişmeler demokrasinin gelişmesine, yayılmasına katkı sağlamıştır.

Cevap : A

6. Ünite Demokrasinin Serüveni

1750

- * Avrupa'da aydınlanma felsefesi ile Anayasal demokrasinin düşünsel temelleri atılmıştır. Montesquieu (Monteskiu) güçler ayrılığını savunuyordu.
- * Rousseau (Russo) "özgürlük, eşitlik ve kardeşlik" sloganıyla "toplumsal sözleşmeyi" yazdı.
- * J. Locke (Luk) ise yaşama hakkı, özel mülkiyet hakkı ve belirli özgürlükleri savundu.

1776

- * Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi; Birleşik Devletler, Britanya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etti. George Washington ilk başkan oldu.

1789

- * Fransız İhtilali: İnsanlar mutlakiyetçi monarşiye karşı ayaklandılar, bu durum önce Avrupa'da sonra dünyada demokrasinin gelişmesini hızlandırdı.

1800

- * Sanayi İnkılabı ile zengin bir orta sınıf ve şehirlerde yaşayan sanayi işçisi sınıfı ortaya çıktı.

1945

- * II. Dünya Savaşı sonucunda yenilen faşist diktatörlüklerin yıkılmasıyla demokrasi Avrupa ve Japonya'da güçlenmeye başladı.
- * Demokratik batı ile komünist Doğu arasında 'Soğuk Savaş' dönemi başladı.

1948

- * BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yayınlandı.

1989

- * Berlin Duvarının yıkılması, Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Avrupa komünist ülkelerinin dağılması bu ülkelerde demokrasinin yayılmasına zemin hazırladı.

2000

- * Seçimle gelen demokrasilerin sayısı 192 dünya ülkesinden 120'sine ulaştı. (Dünya nüfusunun %60)

TÜRK TARİHİNDE DEMOKRATİK GELİŞMELER

- * Her ne kadar Hunlardan başlayarak günümüze kadar tüm Türk devletlerinde demokrasinin birçok örneklerini görsek de modern anlamda demokratikleşme Osmanlı Padişahı II. Mahmut Dönemi'nde (1808-1839) başlatılmıştır.
- * Batılı anlamda bir model getirmeye çalışılmıştır, bu dönemdeki çalışmaların arasında yer alan **Sened-i İttifak**, Türk demokrasi tarihinin önemli bir adımı sayılır; çünkü padişahın yetkilerinin sınırlandırılmasına yönelik ilk adım kabul edilmektedir.
- * 1839 **Tanzimat Fermanı** ise; can, mal ve namus güvenliğinin sağlanmasıyla, vergi adaletiyle, kişisel hakların tanınmasıyla önemli bir gelişmedir.
- * 1856 **Islahat Fermanı**, eşitlikçi anlayış ve uygulamalar getirmiştir.
- * 1876'da Batılı tarzda ilk anayasa olan Kanun-i Esasi kabul edildi ve **monarşik** yönetimden **meşrutiyet** yönetimine geçildi.
- * 1909 Anayasa değişikliği yapıldı, padişahın yetkileri kısıtlandı, meclis daha etkin hâle getirildi.
- * 23 Nisan 1920, Milli Mücadele'nin önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açtı, böylece millet adına tüm yetkiler mecliste toplanmıştır.
- * Meclisin ilk demokratik çalışması "Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir." ilkesini kabul etmesidir.
- * 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyet, Türklerin yeni devlet biçimi oldu. Atatürk, bu yeni Cumhuriyet'in ilk cumhurbaşkanı oldu.
- * 17 Şubat 1926 tarihinde Medeni Kanun kabul edilerek Türk kadınına bazı hak ve özgürlükler tanındı.
- * 1945'te çok partili hayata geçildi.
- * 1995'te ülkemizde seçmen yaşı 20'den 18'e indirildi.
- * 1 Ocak 2002'de yeni Medenî Kanun kabul edildi.

SORU

Osmanlı Devleti'nde 1876 yılında kabul edilen Kanunuesasi'nin aşağıdaki maddelerinden hangisinde, hukukun üstünlüğü ilkesi vurgulanmıştır?

- A) Osmanlı Devleti'nin resmî dinî İslam'dır.
- B) Hükümeti denetleme yetkisi padişaha aittir.
- C) Herkesin mal ve mülk edinme hakkı vardır.
- D) Kanuna dayalı olmadığı sürece kimseden vergi alınmaz.

ÇÖZÜM

Osmanlı Devleti'nde 1876 yılında kabul edilen Kanuni Esasi'deki "Kanuna dayalı olmadığı sürece kimseden vergi alınmaz." maddesi ile hukukun üstünlüğü ilkesi vurgulanmıştır.

Cevap: D

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutularda verilen kelime ve kelime gruplarından uygun olanları ile tamamlayalım.

Medeni Kanun	Sanayi İnkılabı	Tanzimat Fermanı
Fransız İhtilali	Magna Carta	Montesquieu
Sened-i İttifak	Islahat Fermanı	Johen Gutenberg
Oligarşi	Kanun-i Esasi	Demokrasi

- 1215 yılında İngiltere'de Kral John tarafından imzalanan Magna Carta ile kralına sınırsız yetki ve dokunulmazlığına son verildi.
- Johen Gutenberg'in matbaayı bulmasıyla insanlar duygu ve düşüncelerini paylaşmaya başladılar.
- Fransız İhtilali ile insanlar mutlakiyetçi monarşiye karşı ayaklandılar.
- Sanayi İnkılabı ile zengin bir orta sınıf ve şehirlerde yaşayan sanayi işçisi sınıfı ortaya çıktı.
- I. Dünya Savaşı sonucunda yenilen faşist diktatörlerin yıkılmasıyla demokrasi Avrupa ve Japonya'da güçlenmeye başladı.
- Osmanlı Devleti'nde II. Mahmut döneminde yapılan Sened-i İttifak padişahın yetkilerini sınırlandırılmasına yönelik ilk adım sayılmaktadır.
- Osmanlı Devleti'nde 1839 yılında yayımlanan Tanzimat Fermanı can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması, vergi adaletiyle, kişisel hakların tanınmasıyla ilgili önemli bir gelişmedir.
- Osmanlı Devleti'nde 1876 yılında batılı tarzda ilk anayasa olan Kanun-i Esasi kabul edildi ve monarşik yönetimden meşrutiyet yönetimine geçildi.
- 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Medeni Kanun ile kadınlara sosyal alanda çeşitli haklar verildi.

1. Osmanlı Devleti'nde demokratikleşme çabaları arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilebilir?

A) Lale Devri'nin başlaması
B) Meşrutiyetin ilan edilmesi
C) Divan teşkilatının kaldırılması
D) Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması

Cevap: B

2.

1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyanname-si'nde; "Bu beyannamede açıklanan hak ve özgürlükler bir devlet, topluluk ya da birey tarafından ortadan kaldırılamaz." maddesi yer almaktadır.

Buna göre;

- I. hak ve özgürlüklerin güvenceye alınması,
- II. uluslararası ticari faaliyetlerin hızlandırılması,
- III. uluslararası kültürel ilişkilerin güçlendirilmesi

amaçlarından hangilerinin hedeflendiği söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve II D) II ve III

Cevap: A

3. Bir ülkede değişik siyasî görüş ve düşünceleri paylaşan partilerin bulunması;

- I. ekonomik bağımsızlığın yaşandığı,
- II. düşünce özgürlüğünün varlığı,
- III. farklı fikirlerin ortaya çıktığı durumlarından hangilerine kanıt gösterilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve II D) II ve III

Cevap: D

4. Aşağıdakilerden hangisi, demokrasi ile yönetilen devletlerin özellikleri arasında gösterilemez?

A) Devlet, din ve vicdan hürriyetine saygılıdır.
B) Anayasa, insan hak ve hürriyetlerinin güvencesidir.
C) Devlet, gücünün kaynağını sadece yönetenlerin desteğinden alır.
D) Anayasa, devlet iktidarını sınırlama özelliğine sahiptir.

Cevap: C

5. İnsan hakları konusunda en önemli görev devlete düşmektedir. Ayrıca ülkemizde ve dünyada yasalar çerçevesinde kurulmuş olan birçok insan hakları savunucusu kuruluş vardır. Bu kuruluşlar tüm hak araştırmalarını yasal çerçevede yapmalıdır.

Buna göre, ulaşılabilecek en doğru yargı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Sosyal sınıf farklılıkları, insan hakları ihlallerinin en önemli nedenidir.
B) İnsan haklarını ihlal eden de bu ihlalleri önlemesi gereken de insandır.
C) İnsan haklarını savunan kuruluşlar, haklarını yasalara uygun olarak araştırmalıdır.
D) İnsan haklarıyla ilgili toplumsal kuruluşlar, sayıca arttıkça devletin sorumluluğu azalmaktadır.

Cevap: C

1. B	2. A	3. D	4. C	5. C
------	------	------	------	------

Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşluklara yazalım.

1.	Halkın kendi kendisini yönetmesi esasına dayanan yönetim şekline ne denilir?	Demokrasi
2.	Demokrasi ilkelerine üç tane örnek veriniz.	Millî egemenlik, özgürlük, katılımcılık
3.	Bireyin başkalarına zarar vermeden her şeyi yapabilmesine ne ne denilir?	Özgürlük
4.	Demokratik toplumlarda farklı görüşlerin farklı siyasi partiler ile temsil edilmesine ne denilir?	Çoğulculuk
5.	Hâkimiyetin tek kişinin elinde toplandığı yönetim hangisidir?	Monarşi
6.	Yönetimin bir grubun veya azınlığın elinde toplandığı yönetim şekil hangisidir?	Oligarşi
7.	Devlet yönetiminde dinî kurallara dayanılması, devletin kanunlarının dinin emir ve yasaklarına göre belirenmesi ile ortaya çıkan yönetim şekli hangisidir?	Teokrasi
8.	Hükümdarın (kral ya da padişah) yanı sıra halkın seçtiği kişilerin de yönetime ortak olduğu yönetim şekli hangisidir?	Meşrutiyet
9.	Günümüzde Cumhuriyet ile yönetilen ülkelere üç tane örnek veriniz.	Türkiye, Almanya, Fransa
10.	1215 yılında İngiltere’de Kral I. John tarafından imzalanan, kralın etkilerini sınırlayan halka hak ve özgürlükler tanıyan gelişme hangisidir?	Magna Carta
11.	Modern anlamda ilk matbaayı bulan bilim insanı kimdir?	Johan Gutenberg
12.	1789 yılında Fransa’da meydana gelen tarihi olay nedir?	Fransız İhtilali
13.	1877 yılında çalışmalarına başlayan ilk Türk meclisi hangisidir?	Meclis-i Umumi
14.	Avrupa’da 1750 yıllarında insan hakları düşüncesinin gelişmesine güçler ayrılığı fikri ile katkıda bulunan düşünce adamı kimdir?	Montesquieu
15.	Soğuk Savaş Dönemi’nde yıkılarak Almanya’yı doğu ve batı olmak üzere ikiye ayıran ve doğu ülkelerinde demokrasinin yayılmasını hızlandıran gelişme hangisidir?	Berlik Duvarının yıkılması

1.

Kamuoyu, milletin içinden taşan çeşitli fikirler denizidir. O denizde çeşitli akımlar, çeşitli münakaşa dalgaları meydana getirir.

Atatürk bu sözü ile aşağıdakilerden hangisinin önemini vurgulamıştır?

- A) Eğitim ve öğretimin
- B) Bilimsel faaliyetlerin
- C) Halkın düşüncesinin
- D) Askeri otoritenin

Cevap: C

2.

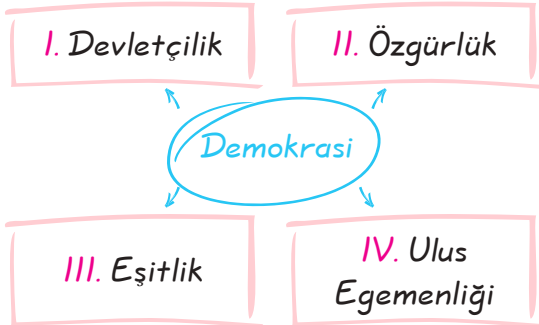
Farklı düşünce ve görüşteki insanların devleti daha iyi idare edebilmek için oluşturduğu gruplar vardır. Bu gruplara aynı görüşü paylaşan insanlar destek olurlar ve yönetime katkı sağlarlar. Bu gruplara denir.

Yukarıdaki paragrafta boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılabilir?

- A) medya
- B) siyasi parti
- C) kanun üstünlüğü
- D) hürriyet ve Eşitlik

Cevap: B

3.

Yukarıda numaralanmış alanlardan hangisi demokrasinin olmazsa olmazlarından biri değildir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

Cevap: A

4.

Gizem

Demokrasi halkın egemenliğine dayanan bir yönetim biçimidir. Demokrasilerde egemenliğin asıl sahibi halktır. Demokrasilerde kararlar, tartışılarak hep birlikte alınır. Ülkenin yönetilmesinde halkın tamamını bir araya getirerek tartışmak mümkün olmadığı için milletvekili seçilir. Milletvekilleri ülkenin yönetiminde halk adına karar alırlar.

Gizem'in anlatımına anlatımına göre, demokrasinin uygulanmasında en büyük güç kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gazeteciler
- B) Millet
- C) Mahkemeler
- D) Yargıçlar

Cevap: B

5. Aşağıdakilerden hangisi demokrasilerin tam olarak yerleştiği devletlerde görülmez?

- A) Hükümdarın yanında ileri gelenlerden oluşmuş bir danışma meclisi vardır.
- B) Seçilen yöneticiler belli bir süre için iş başında kalırlar.
- C) Herkes düşüncesini özgür bir şekilde ifade edebilir.
- D) Yöneticiler, halk tarafından seçimle belirlenir.

Cevap: A

6. Cumhuriyetin ilan edilmesi

 Saltanatın kaldırılması

 Çok partili hayata geçilmesi

 Halifeliğin kaldırılması

Yukarıdaki öğrencilerin ifade ettiği inkılaplar aşağıdaki yönetim şekillerinden hangisiyle daha çok ilgilidir?

- A) Monarşi B) Oligarşi
C) Demokrasi D) Teokrasi

Cevap: C

7. Demokrasi nedir?

 Demokrasi halkın, halk tarafından, halk için yönetimidir. Kısaca halkın kendi kendini yönetmesidir. Siyasal otoritenin millete ait olduğu bir rejimdir.

Yukarıdaki diyaloga göre, aşağıdakilerden hangisi demokrasinin öğelerinden biri değildir?

- A) Siyasal baskı B) Egemenlik
C) Millet D) Özgürlük

Cevap: A

8. Monarşi yönetimlerinde kral, insanların özgürlüklerine keyfi şekilde müdahale edebilir, kimseye hesap vermez. Halk kralın koyduğu yasalara uymak zorundadır. Bu bilgilere göre, monarşi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?
- A) Yönetim din adamlarınca üstlenilmiştir.
B) Devlet otoritesi zayıftır.
C) Halkın ekonomik refahı amaçlanmıştır.
D) İnsan hakları güvence altında değildir.

Cevap: D

9. Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin söylediği demokrasinin temel ilkelerine aykırı bir durumdur?

A) Yöneticilerin ömür boyu görevde kalması

B) Engelli bireylere iş imkânlarının sağlanması

C) Bireylere yeteneklerini geliştirme imkânının verilmesi

D) Seçme ve seçilme hakkının herkese verilmesi

Cevap: A

10. Bir din adamı ya da din adına hareket eden kişi ülkeyi yönetir. Yasalar dinin hükümlerine göre belirlenir.

Ayşe'nin bahsettiği yönetim şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Teokrasi B) Monarşi
C) Demokrasi D) Oligarşi

Cevap: A

1. C	2. B	3. A	4. B	5. A	6. C	7. A	8. D	9. A	10. A
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZ

Kazanım: Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.

Hak: İnsanların kanuni olarak sahip olduğu ve kullanıp kullanmaması kişinin iradesine bırakılmış şeylerdir.

Özgürlük: İnsanların başkalarına zarar vermeden dilediğini yapabilmesidir.

Uluslararası belgelerde sıralanan hak ve özgürlükler ülkelerin anayasalarında yer aldığından "Temel haklar" olarak adlandırılmaktadır.

Hak ve özgürlükler birbirlerini tamamlayan, birbirlerinden ayrılmayan iki kavramdır.

Öğretmenin Sorusu Ülkemizde temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanabileceği durumlar hangileridir?

Cevap: Savaş hâli, seferberlik hâli, sıkıyönetim ilanı, olağanüstü hâl, kamu sağlığını ve güvenliğini tehdit eden durumlar

YASAMA HAKKI VE KİŞİ DOKUNULMAZLIĞI

- * Yaşama hakkı, her insanın sahip olduğu en temel haktır.
- * Yaşama hakkı, her durumda korunması gereken bir haktır.
- * Yaşama hakkı, insanın sağlıklı olma ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını da gerekli kılar.
- * Yaşama hakkı ile bağlantılı bir hak olan kişi dokunulmazlığı, kişinin vücut bütünlüğünün korunması demektir.
- * Kişi dokunulmazlığı hakkı ile bireyin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı devlet tarafından güvence altına alınır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)

Madde 17: Herkes; yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluklar ve kanunda yazılı hâller dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

SORU

Ayşe

- * Temel ve doğal hakların başında yer alır.
- * Savaş, sıkıyönetim ve olağanüstü durumlarda bile korunması gerekir.

Ayşe, bu sözleriyle aşağıdaki temel hak ve özgürlüklerden hangisinin önemini vurgulamıştır?

- A) Yaşama hakkının
- B) Düşünce özgürlüğünün
- C) Özel hayatın gizliliğinin
- D) Din ve vicdan özgürlüğünün

ÇÖZÜM

Her insanın sahip olduğu en temel hak, yaşama hakkıdır. Yaşama hakkı her zaman her koşullarda korunması gereken bir haktır.

Cevap: A

DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ

- * Din ve vicdan özgürlüğü, herkesin kendi vicdanı gereğince bir din ya da inanca inanma ya da inanmama, bunun gereklerini yerine getirme serbestliği olarak ifade edilebilir.
- * Din ve vicdan özgürlüğü; laiklik ilkesine dayanan demokratik devletlerde insan haklarının bir gereği sayılmış ve anayasa ile güvence altına alınmıştır.
- * Yönetim şekli teokrasi olan devletlerde din ve vicdan özgürlüğü yoktur, bu ülkelerde herkes, dinin gereklerine uygun olarak devlet tarafından ortaya konulan kurallara uymak zorundadır.
- * Demokratik bir yönetim şekline sahip olan ülkemizde herkes din ve vicdan özgürlüğüne sahiptir.

Anayasamızda din ve vicdan özgürlüğü şu şekilde düzenlenmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)

Madde 24: Herkes; vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Kimse; ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ

- * Demokratik toplumlarda insanlar özgürce düşünebilir ve düşüncelerini özgürce ortaya koyabilirler.
- * İnsan haklarının yerleştiği demokratik toplumlarda, farklı da olsa her türlü düşünceye saygılı olunması bir değer olarak benimsenmiştir.
- * Herkesin düşüncesine saygı gösterilmesi insan haklarına saygının en öncelikli gereklerinden biridir.
- * Düşünce özgürlüğü, düşünce ve kanatlerin çeşitli araç ve yollarla serbestçe açıklanmasıdır.

Anayasamızda düşünce özgürlüğü şu şekilde düzenlenmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)

Madde 25: Herkes; düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

SORU

Demokrasi anlayışının egemen olduğu toplumlarda, bireylerin düşünce ve ifade özgürlüğüne sahip olması istenir.

İstenilen bu durumun gerçekleşmesinde izlenecek en etkili yol, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kültürel değerlerin sonraki nesillere aktarılması
- B) Uluslar arası ticari ilişkilerin geliştirilmek istenmesi
- C) Bireylere, çevreyi koruma bilincinin kazandırılması
- D) Farklı görüşlerin dile getirilmesinin sağlanması

ÇÖZÜM

Demokrasi anlayışının egemen olduğu toplumlarda bireylerin düşünce ve ifade özgürlüğüne sahip olması istenir. İstenilen bu durumun gerçekleşmesinde izlenebilecek en etkili yol, o farklı görüşlerin dile getirilmesini sağlamaktır.

Cevap: D

Anayasamızın 26. maddesinde, düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğünün sınırlandırılabilirceği durumlar şöyle belirtilmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 26: ...Bu hürriyetlerin kullanılması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlandırılabilir...

- * Temel hak ve özgürlüklerin korunmasında en etkili güç devlettir.
- * Bütün ülkelerde temel haklar önce devlet tarafından güvence altına alınır.
- * Temel hak ve özgürlüklerin korunmasında bireylerin önemli görev ve sorumlulukları vardır. Ancak bu hak ve özgürlüklerin bireyler tarafından kötüye kullanılmaması gerekir.

Bu konu Anayasamızın 14. maddesinde şöyle belirtilmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)

Madde 14: Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılmaz. Anayasa hükümlerinden hiçbiri, devlete veya kişilere, Anayasa'yla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasa'da belirtilen daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz...

BELGELERİN DİLİ

Kazanım: Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.

İnsanlar ilk çağlardan günümüze kadar kendi aralarındaki sorunlara çözüm bulmak amacıyla çeşitli yasalar oluşturmuşlardır. Şimdi bu yasaları birlikte inceleyelim.

HAMMURABİ YASALARI

- * Babil hükümdarı, Hammurabi tarafından hazırlanmıştır.
- * Dünyanın ilk anayasası olarak Hammurabi Kanunları kabul edilmektedir.
- * Hammurabi Kanunları kısasa kısas esasına dayanır.
- * Hammurabi Yasaları ekonomik koşullara (fiyatlar, gümrük tarifeleri, iş yaşamı, ticaret) ceza hukukuna ve medeni hukuka ilişkin hükümler içerir.

Hammurabi Yasaları'ndaki maddelerden bazıları şunlardır:

- * Bir oğul babasına vurursa elleri balta ile kesilir.
- * Ameliyat sırasında hastayı öldüren doktorun elleri kesilir.
- * Eğer bir adam, bir adamı suçlayıp ona cinayet suçu atar ve ispat edemezse suçlayan kimse öldürülür.
- * Bir adam özgür bir insanın gözünü çıkarırsa onun da gözü çıkarılır.
- * Bir adam bir köylünün gözünü çıkarırsa ona 500 gram gümüş ödeyecektir.
- * Bir binanın inşaat kurallarına uyulmadan yapılan bir duvarı yıkılırsa müteahhit bütün masrafları karşılayarak o duvarı sağlamlaştırır.
- * Bir kimse mısırlarını sulamak için ark açarsa; ancak dikkatsizliği nedeniyle sular komşusunun tarlasını bozarsa, o zaman komşusunun mısır kaybını öder.

Coşkun Can Aktan, Haklar ve Özgürlükler Antolojisi; s.39

SORU

Kısasa kısas ne demektir?

ÇÖZÜM

Herhangi bir şahsın izlediği bir suça eşdeğer bir şekilde cezalandırılmasıdır.

VEDA HUTBESİ

- * Peygamberimiz Hz. Muhammed'in 23 yılda yaptığı ilahi duyurunun özünü, ana noktalarını vurgulayan tarihî konuşmadır.
- * Hz. Muhammed 632 yılında Hac vazifesini yerine getirmek amacıyla gittiği Mekke'de Arafat'a giderek yüzbinlerce Müslüman'a hitaben yaptığı bu konuşma insan hakları açısından çok önemlidir.

Hz. Muhammed Veda Hutbesi'nde insanlara şu öğütlerde bulunmuştur:

- * Bir Arap'ın, Arap olmayan yabancıya, bir yabancıнын bir Arap'a üstünlüğü yoktur.
- * Cahiliye âdetlerini ayağımın altına alıp çiğniyorum, bütün kan davaları tamamıyla kaldırılmıştır.
- * İnsanların canları, malları ve ırzları kutsaldır.
- * Ne zulmediniz ne de zulüm görünüz.
- * Sizin kadınlarınız üzerinde haklarınız ,kadınların da sizin üzerinizde hakları vardır.
- * Kimse başkasının suçundan dolayı sorumlu tutulamaz.

SORU

Hz. Muhammed, Veda Hutbesi'nde insanlara: "Kimse başkasının suçundan dolayı sorumlu tutulamaz." diye öğütte bulunmuştur.

Bu öğütte aşağıdakilerden hangisine vurgulanmıştır?

- A) Özel hayatın gizliliği
- B) Din ve vicdan özgürlüğü
- C) Özgürlük ve eşitlik
- D) Suçun şahsiliği

ÇÖZÜM

Peygamberimiz bu öğütünde ile herkesin kendi işlediği suçtan sorumlu tutulacağını, başkasının işlediği suçtan sorumlu tutulmayacağını yani işlenen suçun şahsi olduğunu vurgulamıştır.

Cevap: D

SORU

- * Arap'ın Arap olmayana üstünlüğü yoktur.
- * Kan davaları tamamen kaldırılmıştır.
- * Haksızlığa boyun eğilmesine karşı gelinmiştir.

Panodaki anlatımda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) Veda Hutbesi
- B) Magna Carta
- C) Hammurabi Kanunları
- D) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

ÇÖZÜM

Soruda verilen panoda Peygamberimiz Hz. Muhammed'in 632 yılında yaptığı Veda Hutbesi'ndeki konuşmasından öğütler verilmiştir.

Cevap: A

MAGNA CARTA SÖZLEŞMESİ (1215)

- * İngiltere Kralı John ile soylular arasında yapılmış bir sözleşmedir.
- * Demokrasi tarihinde kralın yetkilerini kısıtlayan ilk belgedir.
- * Demokrasiye geçişte önemli bir adım olmuştur.

Magna Carta'nın maddelerinden bazıları şunlardır:

- * Kral, yasalara uygun olarak verilmiş bir hüküm olmadan kimseyi tutuklayamaz hapsedemez, mallarına el koyamaz, sürgüne gönderemez ve kötü muamelede bulunamaz.
- * Kral, kanuni bir hüküm olmadan toprakları, şatoları, hakları ve özgürlükleri ellerinden alınmış kişilere tüm bunları iade edecektir.
- * Özgür bir kişi işlediği küçük bir suç için buna uygun bir para cezasına çarptırılacak.
- * Kimse hak ve adaleti yerine getirmekten kaçınamaz ve adalet geciktirilemez.

FRANSIZ İNSAN VE YURTTAŞ HAKLARI BİLDİRGESİ (1789)

- * 1789 yılında meydana gelen Fransız İhtilali sonucu krallığın yıkılıp yerine Cumhuriyetin kurulması ile ilan edilmiştir.
- * Bu bildirge ile demokrasinin temelini oluşturan eşitlik, özgürlük, adalet, anayasal yönetim ve milliyetçilik gibi kavramlar önce Avrupa'da daha sonra da dünyada yayılmaya başladı.
- * Bu bildirge ile demokrasi Batı uygarlığının vazgeçilmez yönetim şekillerinden biri hâline geldi.

Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları bildirgesindeki maddelerden bazıları şunlardır:

- * İnsanlar, haklar yönünden özgür ve eşit doğarlar ve yaşarlar.
- * Hiç kimse yasaların gösterdiği durumlar dışında suçlanamaz ve tutuklanamaz.
- * Hiç kimse inançlarından dolayı rahatsız edilemez.
- * Düşüncelerin ve inançların serbestçe ifade edilmesi insanın en değerli haklarından biridir.
- * Tüm yurttaşlar, bizzat veya temsilcileri aracılığıyla yasaların yapılmasına katkıda bulunma hakkına sahiptirler.
- * Suçlu olduğu ispat edilene kadar herkes masumdur.

Öğretmenin Sorusu Magna Carta Sözleşmesi'nin önemi nedir?

Cevap: Bu sözleşme ile dünyada ilk kez kralın yetkileri kısıtlanmış ve yasanın üstünlüğü kabul edilmiştir.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN YASALARI

- * Kanuni Sultan Süleyman, kendisinden önceki padişahların çıkarmış olduğu kanunları toplatarak yeniden düzenlemiştir.
- * Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi toplantı salonunda dünyanın önemli hukukçularının resimleri arasında onun da resmi vardır.

Kanuni Sultan Süleyman Yasalarından bazıları şunlardır:

- * Bir kişi bir başkasıyla kavga edip birbirinin sakalını yolsalar ikisi de kınanır. Zenginse yirmi akçe, fakirse on akçe alınır.
- * Bir kişi, bir adam öldürürse kısas uygulanır. (Adam öldüren de öldürülür.)
- * Bir yerde kalan kişinin malı çalınrsa hırsız oradakiler bulmalıdır. Eğer bulamazlarsa o kişinin zararını karşılamak zorundadırlar.

KANUNİ ESASİ, (1876) İLK TÜRK VE OSMANLI ANAYASASI

- * Osmanlı Devleti Sultanlarından II. Abdülhamit'in emriyle 28 kişilik bir heyet tarafından hazırlanmıştır.
- * 23 Aralık 1876'da ilan edilmiştir.
- * Bu yasayla devletin yönetim şekli, kişilerin devlete karşı olan hakları ve görevleri, devletin vatandaşlarına karşı olan görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir.

Kanuni Esasi'de vatandaşların haklarıyla ilgili düzenlemelerden bazıları şunlardır:

- * Osmanlı vatandaşlarının tamamı başkalarının özgürlüklerine zarar vermemek koşuluyla kişisel özgürlüğe sahiptirler.
- * Yasalar önünde tüm vatandaşlar eşittir.
- * İşkence ve her türlü eziyet kesinlikle ve tamamen yasaktır.
- * Mahkemeler açık yapılacaktır, herkes mahkeme huzurunda hakkını savunmak için gerekli gördüğü yasal araçları kullanabilecektir. Mahkemelere baskı yapılmayacaktır.
- * Yasada olmayan bir sebepten dolayı hiç kimsenin özel mülküne zorla girilemez.
- * Vatandaşlar ticaret ve seyahat amacıyla istediği yere gidebilme ve istediği kişilerle toplanıp görüşebilme özgürlüğüne sahiptir.
- * Yasaya uymak koşuluyla her vatandaş eğitim alma hakkına sahiptir.

İNSAN HAKLARI EVRENSSEL BİLDİRGESİ (1948)

- * 10 Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.
- * Türkiye İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni 27 Mayıs 1949 tarihinde imzalamıştır.
- * Bu bildirme ile birçok temel insan hakkı uluslararası güvence altına alınmıştır.

Bu hak ve özgürlüklerden bazıları şunlardır:

- * Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.
- * Kölelik ve köle ticareti, her türlü biçimi ile yasaktır.
- * Hiç kimseye işkence yapılamaz; zalimce, insanlık dışı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.
- * Herkes yasa önünde eşittir.
- * Kendisine bir suç yüklenen herkes, savunması için gerekli olan tüm güvencelerin tanındığı açık bir yargılama sonunda yasaya göre suçlu olduğu saptanmadıkça suçsuz sayılır.
- * Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da harberleşmesine keyfi olarak karışamaz.
- * Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.
- * Herkesin tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa mülkiyet hakkı vardır.
- * Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur.
- * Herkesin doğrudan veya serbetçe seçilmiş temsilciler aracılığıyla ülkesinin yönetimine katılmak hakkıdır.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ (1950)

- * Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi; Avrupa Konseyi'ne üye devletler tarafından 4 Kasım 1950'de imzalanmıştır.
- * Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi'nin amacı, insan haklarının korunması ve geliştirilmesidir.
- * Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle insan hakları uluslararası alanda güvence altına alınmış ve bölgesel bir koruma sistemi oluşturulmuştur.

Bu belgenin maddelerinden bazıları şunlardır:

- * Herkesin yaşama hakkı kanunla korunur.
- * Hiç kimse köle ve kul hâlinde tutulamaz.

- * Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.
- * Herkesin özgürlüğe ve kişi güvenliğine hakkı vardır.
- * Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
- * Kendisine bir suç yüklenen herkes, suçluluğu kanuna göre kanıtlanıncaya kadar suçsuz sayılır.
- * Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir.

CUMHURİYET VE KAZANIMLARIMIZ

- * Mustafa Kemal, insan hak ve özgürlüklerini en iyi şekilde uygulayan ve milli egemenliğine dayanan yönetim şekli olan Cumhuriyet 29 Ekim 1923 tarihinde ilan etmiştir.
- * Cumhuriyet sayesinde kadın - erkek eşitliği sağlanmış Türk milleti özgürce yaşama hakkını, seçme ve seçilme hakkını elde etmiş, din ve vicdan özgürlüğüne kavuşmuştur.

SORU

Atatürk, "Her birey istediğini düşünmek istediğine inanmak, kendine mahsus siyasi bir fikre sahip olmak, istediği dinin gereklerini yapmak ya da yapmamak hak ve hürriyetine sahiptir." demiştir. Atatürk, bu sözünü aşağıdakilerden hangisinin önemini vurgulamıştır?

A) İnsan hak ve özgürlüklerin	B) Dünya barışını korumanın
C) Millî egemenliği gerçekleştirmenin	D) Millî bağımsızlığı sağlamanın

ÇÖZÜM

Atatürk, sözünde insanların sahip olduğu düşünme, istediğine inanma ve siyasi fikre sahip olmaktan bahsedilmesi ile insan hak ve özgürlüklerinin önemi vurgulanmıştır.

Cevap: A

SORU

- I. İnsanları can ve mal güvenliği korunmuştur.
- II. İnsanların kardeşçe yaşamaları amaçlanmıştır.
- III. İnanç ve ifade özgürlüğü dikkate alınmıştır.

İnsan hakları belgelerinin amaçları ile ilgili yukarıdakilerden hangileri söylenebilir?

A) I ve II	B) I ve III	C) II ve III	D) I, II ve III

ÇÖZÜM

Sorudaki öncüllerde verilenlerin hepsi insan hakları belgelerinin amaçları ile ilgili doğru ifadelerdir.

Cevap: D

DÜNDEN BUGÜNE TÜRK KADINI

Kazanım: Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.

- * İlk Türk devletlerinde yöneticilere "kağan", eşlerine ise "hatun" denirdi.
- * Hatun devlet idaresinde söz sahibi olup, kurultaya katılır ve yabancı elçileri kabul ederdi.

Kurultay

Mihrişah Valide Sultan Sibyan Mektebi

- * Türk kadını daha sonra kurulan Türk devletlerinde sosyal hayatta önemli çalışmalar yapmıştır.
- * Türk kadınları vakıfların kurulmasında; cami, hastane, hamam gibi yapıların yaygınlaşmasında önemli rol üstlenmişlerdir.

- * 19. yüzyılda ise kadınlar için ebelik kursları, kız rüştiyeleri (ortaokul) ve kız öğretmen okulları açılmıştır.
- * Türk kadını, günümüzde sahip olduğu hakların bir çoğuna Atatürk ve cumhuriyet sayesinde kavuşmuştur.

Atatürk ve çağdaş Türk kadını

Atatürk hem çalışan hem de vatan savunmasına katılan Türk kadınına olan saygısını şu sözlerle ifade etmiştir.

"...Dünyada hiçbir milletin kadını 'Ben Anadolu kadınından çok çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim' diyemez. Erkeklerden kurduğumuz hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir."

Millî Mücadele'de Türk Kadınının Fedakârlığı

Atatürk kadın - erkek eşitliği konusunda şunları söylemiştir:

Bir sosyal toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insanlardan oluşmuştur. Kabul edilebilir mi ki bir kitlenin bir parçasını yükseltelim, diğerini görmezlikten gelelim de kitlenin tamamı yükselbilsin? Olabilir mi ki, bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselbilsin? Şüphe yok yükselme adımları, iki cins tarafından beraber arkadaşça atılmak ve yükselme, yenilenme alanında birlikte aşama kaydetmek gereklidir.

Atatürk'ün desteğiyle cumhuriyetin ilanından sonra Türk kadının konumu güçlendirmek amacıyla pek çok yasal düzenleme yapılmıştır.

- * 3 Mart 1924'te çıkarılan **Tevhid-i Tedrisat kanunu** ile, kızların erkeklerle birlikte eşit koşullarda eğitim alması sağlanmıştır.
- * 1926'da kabul edilen **Medeni Kanun** ile, toplumsal alanda **kadın-erkek eşitliği** sağlanmış, kadına da boşanma hakkı tanınmış, miras ve mahkeme şahitliğinde eşitlik gibi haklar verilmiştir.
- * Türk kadınları 1930'da **belediye seçimlerine katılma**, 1933'te **muhtarlık seçimlerine katılma**, 1934'te ise **milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur**.

Kendi Alanında İlk Olan Bazı kadınlarımız:

Fatma Aliye Hanım
Osmanlı Devleti'nde
ilk kadın dergilerin-
den birinin yazarı

Esma Nayman
İlk kadın
milletvekilllerinden
biri 1935

Safiye Ali
İlk kadın doktor

Lale Aytaman
İlk kadın vali 1991

Sabiha Gökçen
İlk kadın savaş pilotu

Türkan Akyol
İlk kadın bakan 1971

Tansu Çiller
İlk kadın başbakan
1993

Nimet Çubukçu
İlk kadın Millî
Eğitim Bakanı 2009

A. Aşağıdaki tabloda verilen ifadeleri doğru ise "✓" işareti ile yanlış ise "X" işareti ile belirtelim.

		Doğru	Yanlış
1.	İnsanların, insan olmalarından dolayı edindikleri bazı hakları vardır.	✓	
2.	Çalışma hakkı insanları sahip olduğu en temel haktır.		X
3.	Anayasamıza göre herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.	✓	
4.	Seçme ve seçilme hakkı siyasi hak ve ödevlerimiz arasında yer alır.	✓	
5.	Hammurabi Yasaları kısasa kısas esasına dayanır.	✓	
6.	Hammurabi Yasaları, Babil hükümdarı Hammurabi tarafından hazırlanmıştır.	✓	
7.	İnsanların başkalarına zarar vermeden istediğini yapmasına hak denir.		X
8.	İnsan haklarının neler olduğu uluslararası belgelerde, özellikle Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"nde belirtilmiştir.	✓	
9.	Magna Carta, demokrasi tarihinde kralın yetkilerini kısıtlayan ilk belgedir.	✓	
10.	Türkiye Cumhuriyeti devletinin ilk kadın başbakanı Nimet Çubukçu'dur.		X
11.	Ülkemizde Medeni Kanun ile siyasi alanda kadın - erkek eşitliği sağlanmıştır.		X
12.	İlk Türk devletlerinde hatun, devlet yönetiminde söz sahibi değildi.		X
13.	Mustafa Kemal Atatürk, kadın haklarına çok önem vermiştir.	✓	
14.	Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ile demokrasinin temelini oluşturan eşitlik, özgürlük ve adalet ilkeleri yayılmaya başlamıştır.	✓	
15.	İlk Türk devletlerinin yöneticilerine "Kağan" eşlerine ise "Hatun" denilirdi.	✓	

B. Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşluklara yazalım.

1.	Peygamberimiz Hz. Muhammed'in 632 yılında hac görevini yerine getirmek için Mekke'ye gelen yüzbinlerce Müslüman'a hitaben yaptığı konuşmaya ne denilir?	Veda Hutbesi
2.	1215 yılında İngiltere Kralı Yurtsuz John ile soylular arasında yapılan tarihi sözleşmenin adı nedir?	Magna Carta
3.	1876 yılında Türk tarihinin ilk anayasası olarak kabul edilen Anayasanın adı nedir?	Kanuni Esasi
4.	1789 yılında Fransız İhtilali'nden sonra insan haklarını korumak amacıyla yayımlanmış olan bildirge hangisidir?	Fransız İnsan Hakları ve Yurttaş Bildirgesi
5.	Temel hak ve özgürlüklerimize üç tane örnek veriniz?	Mülkiyet hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, dilekçe hakkı
6.	İnsanların sahip olduğu en temel hak hangisidir?	Yaşama hakkı
7.	Herhangi bir şahsın işlediği suça eş değer bir şekilde cezalandırılmasına ne denilir?	Kıyas
8.	Türk tarihinin ilk yazılı anayasası hangisidir?	Kanun-i Esasi
9.	Her insanın istek ve kabiliyetlerine uygun okullarda okuma hakkına sahip olması hangi hak ile ilgilidir?	Eğitim hakkı
10.	İlk Türk devletlerinde hatunun kurultaya katılması, yabancı elçileri karşılaması neye kanıt olarak gösterilebilir?	Hatunun yönetimde söz sahibi olduğuna
11.	İlk Türk devletlerinin yöneticilerine ne denilirdi?	Kağan
12.	Cumhuriyet Döneminde 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan hangi kanun ile kızların erkeklerle birlikte eşit koşullarda eğitim alması sağlanmıştır?	Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla
13.	Cumhuriyet döneminde 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen hangi kanun ile toplumsal alanda kadın - erkek eşitliği sağlanmıştır?	Medeni Kanun'la
14.	İlk kadın savaş pilotumuz kimdir?	Sabiha Gökçen
15.	İlk kadın başbakanımız kimdir?	Tansu Çiller

1.

İlk kadın başbakan

İlk kadın milletvekillerinden biri

Yukarıda verilen fotoğraflar, aşağıdakilerden hangisini kanıtlamaz?

- A) Demokrasi ile yönetildiği
- B) Kadınların yönetimde söz sahibi olduğu
- C) Kadınların yönetici olduğu ilk devletin, Türkiye olduğu
- D) Türkiye’de insan haklarına önem verildiği

Cevap: C

2.

Demokratik yönetimlerde insan değerli bir varlık olarak görülür.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi, demokrasinin bu ilkesine uygun bir uygulamaya değildir?

- A) Kültürel etkinliklerin geniş kitlelere ulaştırılması
- B) Engelli bireylere iş imkânının sağlanması
- C) Bireylere, yeteneklerini geliştirme imkânının verilmesi
- D) Temel hakların, yalnız yönetenler tarafından belirlenmesi

Cevap: D

3. Yaptığı kanunlarla dünyanın büyük hukukçuları arasında yer alan Osmanlı sultanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Osman Bey
- B) Kanuni Sultan Süleyman
- C) Yavuz Sultan Selim
- D) II. Murat

Cevap: B

4.

“Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak bağımsız olarak bir siyasi parti içinde siyasal faaliyetlerde bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir.”

Yukarıdaki anayasa maddesi aşağıdaki haklarımızdan hangisini ifade eder?

- A) Yaşama hakkı
- B) Seçme ve seçilme hakkı
- C) Kişi dokunulmazlığı
- D) Özel hayatın gizliliği

Cevap: B

5. Hak ve özgürlüklerin korunmaması veya eşit uygulanmaması durumunda çeşitli sorunlar ortaya çıkar.

Bu sorunlar arasında;

- I. devlete olan güvenin azalması,
 - II. toplumda huzur ve güvenin kalmaması,
 - III. toplumun yargıya tam güven duyması,
 - IV. bireyler arasında eşitlik sağlanması
- durumlarından hangileri gösterilemez?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve IV
- D) III ve IV

Cevap: D

6. Türk kadını, öteden beri hak ettiği, medeni ve sosyal haklara kademeli olarak bu kanunun sayesinde kavuştu.

Yukarıda bahsedilen kanun aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Medeni Kanun
- B) Tevhid-i Tedrisat Kanunu
- C) Kanun-i Esasi
- D) Tanzimat Fermanı

Cevap: A

7. * 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi
* İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Yukarıda verilen belgelerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fransa'da hazırlanmıştır.
B) Krala karşı verilen mücadeleler etkili olmuştur.
C) İnsan hak ve özgürlüklerinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.
D) Ortaya çıkmalarında ekonomik sıkıntılar etkili olmuştur.

Cevap: C

8.

Millî Eğitim Bakanlığı "Haydi Kızlar Okula Kampanyası" başlatmıştır.

Bu uygulama ile aşağıdakilerden hangisi amaçlanmıştır?

- A) Kız çocuklarını ekonomik hayata katmak
B) Kız çocuklarının eğitim haklarını korumak ve gelecekte iyi bir konuma gelmelerini sağlamak
C) Siyasi partilerin kadınlara yer vermesini sağlamak
D) Kadınlara memur olabilme hakkı tanımak

Cevap: B

9.

3 mart 1924'te çıkarılan bütün okulları Millî Eğitim Bakanlığına bağlayan ve karma eğitimi başlatan kanun aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Borçlar Kanunu
B) Tevhid-i Tedrisat Kanunu
C) Medeni Kanun
D) Hıyanet-i Vataniye Kanunu

Cevap: B

10. Magna Carta ile;

- * Kralın yetkileri azaltıldı.
- * Cezalar, yargılama olmadan yapılmadı.
- * Vergilendirme konusunda temsilcilere danışma koşulu getirildi.

Buna göre, aşağıdaki sonuçlardan hangilerine ulaşılabilir?

- I. Kralın egemenliğinin kısıtlandığına
II. Krallık seçimlerinin yenilendiğine
III. Keyfi uygulamaların önüne geçildiğine
IV. Yönetim anlayışının değişmeye başladığına

- A) I ve II
B) II ve III
C) III ve IV
D) I, III ve IV

Cevap: D

1. C	2. D	3. B	4. B	5. D	6. A	7. C	8. B	9. B	10. D
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

HAYATIN İÇİNDE SOSYAL BİLİMLER

Kazanım: Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.

Toplu hâlde yaşayan insanların geçmişlerini, yaşadıkları çevreyi, yaşam tarzlarını ve kültürlerini inceleyen sosyal bilimler bulunmaktadır.

Sosyal Bilimler: Toplumsal olayları, insanların sosyal ve kültürel faaliyetlerini inceleyen bilimlerdir. Tarih, coğrafya, arkeoloji, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, hukuk ve ekonomi gibi bilim dallarını kapsamaktadır.

TARİH

- * Geçmişte yaşamış insan topluluklarının yaşayışlarını kültür ve uygarlıklarını yer ve zaman göstererek neden - sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır.
- * Vatan ve millet sevgimizin artmasına, milli birlik ve beraberliğimizin güçlenmesine yardımcı bir bilim dalıdır.

COĞRAFYA

- * Doğal çevrenin özelliklerini doğal çevre ile insanlar arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalıdır.
- * Ülkemizin, konumunu, yer şekillerini, kaynaklarını, iklim koşullarını yer altı ve yer üstü kaynaklarını öğrenmeye yardımcı olan bir bilim dalıdır.

ARKEOLOJİ

- * Toprak veya su altında kalmış eski insan topluluklarına ait kalıntı ve eserleri kazı yaparak ortaya çıkaran, inceleyen bilim dalıdır.
- * Yapılan kazı çalışanları, geçmiş uygarlıklar hakkında bilgi sahibi olmamızı ve insanlığın ortak mirasını oluşturan bazı eserlerin gün yüzüne çıkarılmasına yardımcı olur.

Türkiye Arkeolojisinde Bir "Hanımefendi" Jale İnan

Yaptığı bilimsel çalışmalarla Türk arkeolojisine uluslararası alanda ün kazandırdı. Almanya'da, İsviçre'de ve İngiltere'de yayınlanan kitapları ve makaleleri büyük ilgi gördü. Side ve Pergé'de kazıları yaptı. Side'deki Roma hamamı binasının örnek bir müze hâlinde restore edilmesine önayak oldu. Kremna (Kiremna) ve Pamphilia (Pamfilya)'da kurtarma kazıları yaparak iki önemli örne yerini kaçakçıların yağmasından kurtardı.

Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal

ANTROPOLOJİ

- * Eskiden yaşamış ırkların özelliklerini, iskelet ve vücut yapılarının benzerlik ve farklılıklarını inceleyen bilim dalıdır.
- * Eski insanların ve ırkların özelliklerini tanımamıza yardımcı olur.

SORU

.....▲..... kazı vb. yöntemlerle ortaya çıkarılan eski kültür ve uygarlıkları, onlardan kalan maddi kalıntıları (her türlü alet, malzeme, ev eşyaları ve sanat yapıtları) inceleyen bilimdir.

.....★..... İnsan ırklarını, kalıntılarını, iskelet, kafatası gibi fiziki yapılarını inceleyen insan bilimdir.

Yukarıdaki öğrencilerin konuşmalarında sembollerle belirtilen yerlere aşağıdaki seçeneklerde verilenlerden hangileri yazılmalıdır?

	▲	★
A)	Antropoloji	Arkeoloji
B)	Psikoloji	Arkeoloji
C)	Antropoloji	Sosyoloji
D)	Arkeoloji	Antropoloji

ÇÖZÜM

Kazı vb. yöntemlerle ortaya çıkarılan eski kültür ve uygarlıkları, onlardan kalan maddi kalıntıları inceleyen bilime arkeoloji denir.

İnsan ırklarını, kalıntılarını, iskelet kafatası gibi fiziki yapılarını inceleyen insan bilimine antropoloji denir.

Cevap: D

HUKUK

- * Toplumsal ilişkileri düzenleyen, devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütününe inceleleyen bilim dalıdır.
- * Kanunlar aracılığıyla toplum içerisinde yaşayan insanların ilişkilerinin düzenlenmesine yardımcı olur.

SOSYOLOJİ

- * Toplamların örf ve adetlerini, yaşama şekillerini, toplumsal olayların oluşumunu, gelişimini ve değişimini inceleyen bilim dalıdır.
- * İçinde yaşadığımız toplumla iyi ilişkilerde bulunmamıza yardımcı olur.

PSİKOLOJİ

- * İnsanların duygu ve davranışlarını inceleyen bilim dalıdır.
- * İnsanların birbirleriyle ve çevresiyle iyi iletişim kurmasına yardımcı olur.

SORU

Metin

Yeni geldiğim bu okulda kendimi uzun süre yabancı hissettim. İnsanlarla konuşmakta zorlandım. Yanlış yaparım korkusuyla hiçbir şey yapamıyordum. Öğretmenlerim ve arkadaşlarımdan desteğiyle okula alıştım.

Metin'in yaşadıkları aşağıdaki sosyal bilimlerden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

A) Sosyoloji	B) Hukuk
C) Psikoloji	D) Arkeoloji

ÇÖZÜM

İnsanların birbirleriyle ve çevresiyle iyi iletişim kurmasına yardımcı olan bilim dalı psikolojidir. Metin'in okulda yaşadığı durumlar da bu açıdan bakıldığında psikoloji bilimi ile ilgilidir.

Cevap: C

EKONOMİ

- * İnsanların yaşamak için üretimi yapma ve üretimi paylaşma biçimlerini inceleyen bilim dalıdır.
- * İnsanların ekonomik faaliyetlerini yürütmelerine yardımcı olur.

Günümüzde sosyal bilimler alanında ihtiyaç duyulan nitelikli sosyal bilimci yetiştirmek için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sosyal bilimler liseleri açılmıştır.

SORU

Millî Eğitim Bakanlığının sosyal bilimler liseleri açmasının amaçları nelerdir?

ÇÖZÜM

- * Sosyal bilimler alanında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim adamları yetiştirilmesine kaynaklık etmek
- * Sosyal bilimler alanındaki ilgi ve yetenekleri üst düzeyde olan öğrencileri bu alanlarda yüksek öğretime hazırlamak
- * Öğrencileri araştırmaya yönlterek, sosyal bilimler alanında yeni buluşlara ilgi uyandıracak ortam ve şartları hazırlamak

SORU

Sosyal bilimleri öğrenmenin faydaları nelerdir?

ÇÖZÜM

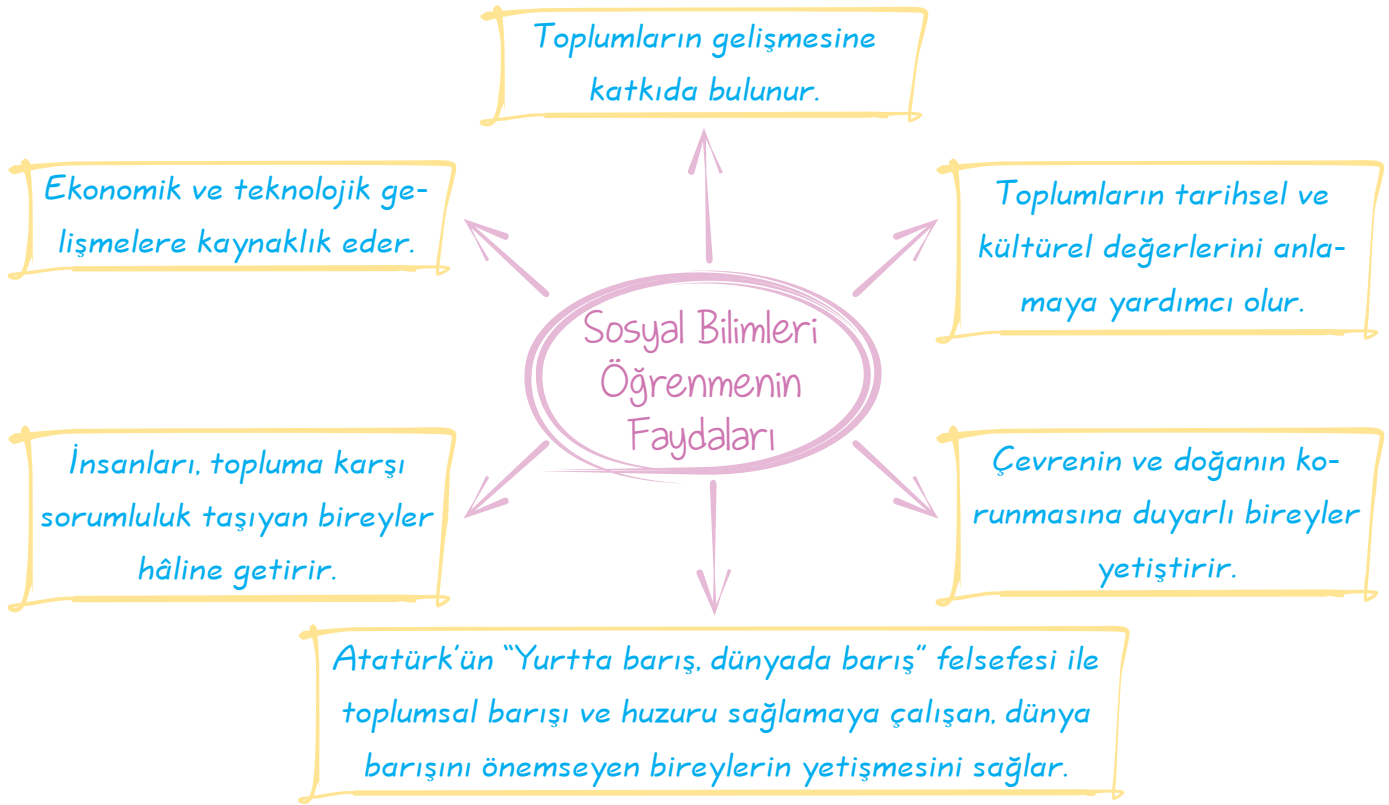
- * Toplamların gelişmesine katkıda bulunur.
- * Ekonomik ve teknolojik gelişmelere kaynaklık eder.
- * Toplamların tarihsel ve kültürel değerlerini anlamaya yardımcı olur.
- * İnsanları, topluma karşı sorumluluk taşıyan bireyler hâline getirir.
- * Çevrenin ve doğanın korunmasına duyarlı bireyler yetiştirir.
- * Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" felsefesi ile toplumsal barışı ve huzuru sağlamaya çalışan, dünya barışını önemseyen bireylerin yetişmesini sağlar.

Öğretmenin Sorusu

Ülkemizde açılan ilk sosyal bilimler lisesi hangisidir?

Cevap: Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi

A. Aşağıdaki şemalarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

B. Aşağıda verilen sosyal bilimleri ilgili oldukları açıklamalarla uygun bir şekilde eşleştirelim.

1.	Tarih	a	Toplumsal ilişkileri düzenleyen, devletin yasa gücünü ortaya koyan yasalar bütününe inceleleyen bilim.
2.	Antropoloji	b	Doğal çevre ile insanlar arasındaki ilişkileri inceleyen bilim.
3.	Hukuk	c	İnsanların davranışlarını ve duygularını inceleyen bilim.
4.	Ekonomi	ç	Eski insan topluluklarına ait kalıntıları ve eserleri inceleyen kazı bilimi.
5.	Psikoloji	d	Toplumların ırklarını ve özelliklerini inceleyen bilim.
6.	Arkeoloji	e	Toplumsal olayların oluşumunu, gelişimini ve değişimini inceleyen bilim.
7.	Sosyoloji	f	Geçmişte yaşamış insan topluluklarının arasındaki ilişkileri yer ve zaman göstererek inceleyen bilim.
8.	Coğrafya	g	İnsanların üretim yapma ve üretimi bölüşme biçimlerini inceleyen bilim.

1. f 2. d 3. a 4. g 5. c 6. ç 7. e 8. b

1. Tarih bilimi, insan toplumlarının geçmişte yaşadıklarını inceler. Tarihî olayların ne zaman, nerede ve nasıl gerçekleştiğini belgelerle ortaya koymaya ve sonuçlar çıkartmaya çalışır.

Burada tarih biliminin hangi özelliğine değinilmemiştir?

- A) Bilgileri kanıtlarıyla sunması
B) Geçmişteki olayları incelemesi
C) Her ülkede farklılık göstermesi
D) Olayların zamanını da belirtmesi

Cevap: C

2.

Yukarıdaki görsel, aşağıdaki bilim dallarından daha çok hangisi ile ilgilidir?

- A) Arkeoloji B) Psikoloji
C) Sosyoloji D) Matematik

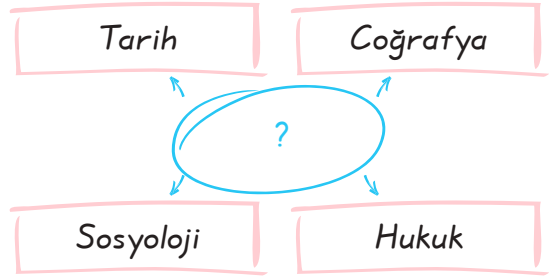
Cevap: A

3. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Tarih → Zaman Bilimi
B) Coğrafya → Yer Bilimi
C) Hukuk → Kanunlar Bilimi
D) Sosyoloji → Kişisel Gelişim Bilimi

Cevap: D

4.

Yukarıdaki diyagrama getirilebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sosyal bilimler
B) Kronoloji bilimi
C) Fen bilimleri
D) Dinî bilimler

Cevap: A

5.

Sıla

Sınavlardan önce neden endişeli ve stresli oluyorum?

Utku

Müzelerde sergilenen çok eski eşyalar ve fosiller nasıl ortaya çıkarılıyor?

Ayşe

Geçmişteki uygarlıkların bu coğrafya üzerindeki siyasi ilişkileri nasıldı?

Sıla, Utku ve Ayşe'nin bu sorularına, aşağıda verilen sosyal bilimlerden hangilerinin çalışmaları cevap vermektedir?

	Sıla	Utku	Ayşe
A)	Sosyoloji	Arkeoloji	Tarih
B)	Psikoloji	Sosyoloji	Arkeoloji
C)	Psikoloji	Arkeoloji	Tarih
D)	Sosyoloji	Psikoloji	Arkeoloji

Cevap: C

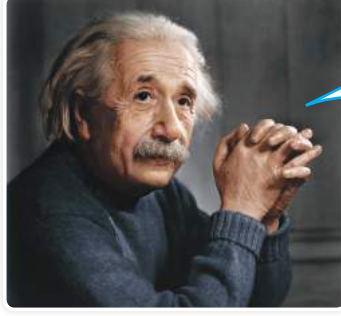
GELECEKTEKİ YAŞAM

Kazanım: Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler sonucunda bilim insanları insan hayatını kolaylaştıran çeşitli buluşlar yapmışlardır.

Bilim ve Teknoloji: Evrenin ve olayların bir bölümünü konu edinip, deneysel yöntemlere dayanarak yasalar çıkarmaya çalışan bilgiye bilim, insan oğlunun ihtiyaçlarına uygun yardımcı araç ve gereçlerin yapılması için gerekli bilgiye ise teknoloji denir.

İnsanlardaki merak duygusu ve hayal gücü bilim ve teknolojinin gelişmesindeki en önemli etkenlerdir.

Hayal kurmak bilgiden daha önemlidir. Çünkü bilgi sınırlıdır. Ancak hayal kurmak tüm dünyayı kapsar.

- * Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler sonucunda pek çok hastalığın tedavisi mümkün hâle gelmiş, ulaşım ve iletişim faaliyetleri hızlanmış, eğitim ve öğretim faaliyetleri kolaylaşmıştır.
- * Bilim ve teknolojinin gelişmesi ile insanların hayatında pek çok şey değişmiştir. Özellikle ulaşım, haberleşme, nüklüer enerji, gen teknolojisi, nanoteknoloji ve uzay çalışmalarında büyük gelişmeler yaşanmıştır.
- * Buluşlar ve teknolojik gelişmeler her ne kadar hayatımızı kolaylaştırır da toplum hayatında bazı olumsuz sonuçlara da yol açmaktadır.
- * Motorlu araçlar hava kirliliğine yol açmakta, internet ve televizyon aile içi iletişimi olumsuz etkilemekte ve bazı teknolojik aletlerin yaydığı radyasyon insan sağlığını tehdit etmektedir.

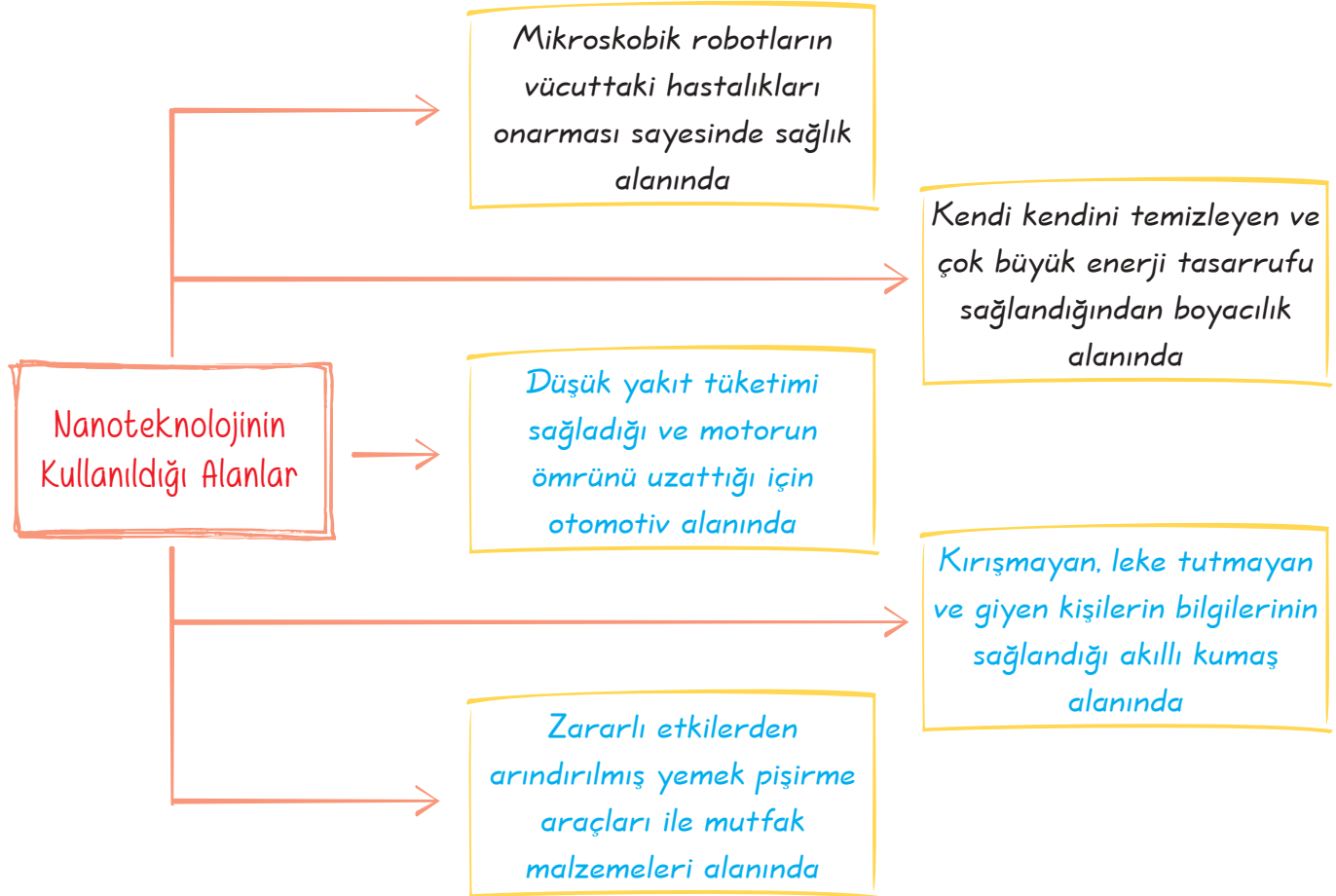

EN KÜÇÜK TEKNOLOJİ: NANOTEKNOLOJİ

- * Bilim insanları 21. Yüzyılın anahtarı olarak nanoteknolojiyi göstermektedir.

Nanoteknoloji: Daha küçük ve daha hızlı ürünler oluşturmayı amaçlayan ve hayatın pek çok alanında insanların işlerini kolaylaştıran ürünler sunan bir bilim alanıdır.

- * Bir nanometre, insanın saç telinden yaklaşık olarak 50.000 kare daha küçüktür, bu durum nanoteknolojinin hedefini daha hızlı ve daha küçük olarak göstermektedir.
- * Nanoteknolojiye önem veren ülkelerin gelecekte dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasında yer alacakları unutulmamalıdır.

UYARI! Günümüzde en gelişmiş yön bulma yöntemi olan küresel konumlandırma sistemi (GPS) ile bulunduğumuz yeri kesin olarak tespit etmek mümkün hâle gelmiştir.

SAĞLIK İÇİN DAYANIŞMA

Kazanım: Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.

- * Toplum içerisinde yaşayan insanlar her zaman birbirlerine ihtiyaç duyarlar, toplumsal yardımlaşmanın çok önemli olduğu durumlardan biri de doku ve organ bağışısıdır.

Organ bağışısı: Bir kişinin hayattayken kendi isteğiyle, tıbben yaşamı sona erdikten sonra doku ve organlarının başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesi ve bunu belgelendirmesidir.

- * Beyin ölümü gerçekleşen böbrek, karaciğer, akciğer kalp, pankreas, kornea ve kemik gibi organ ve dokuları bağışlanarak pekçok hastaya yaşama imkanı sağlanabilmektedir.
- * Ülkemizde 18 yaşını dolduran ve akli dengesi yerinde olan herkes organ bağışısı yapabilir.
- * Ülkemizde organ bağışısı yeterli miktarda olmadığından her yıl yaklaşık yedi bin kişi uygun organ bulunamadığı için hayatını kaybetmektedir.
- * Toplumsal yardımlaşmanın önemli olduğu konulardan biri de kan bağışısıdır.
- * Kan bağışısında bulunabilmek için; sağlıklı olmak, 50 kg üzerinde olmak, 18-65 yaş arası olması gerekir.
- * Ülkemizde kan bağışısı istenilen seviyede değildir.

Bulaşıcı hastalıklardan korunalım

İnsanlardan insanlara ve hayvanlardan insanlara taşınabilen bulaşıcı hastalıklar toplumun çoğunu etkilemektedir.

Günümüzde sıkça görülen ve bazen ölümcül olan bulaşıcı hastalıklardan bazıları şunlardır:

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA):

- * Kenelerin neden olduğu bulaşıcı bir hastalıktır.
- * Keneler, otlaklar, kırsal alanlar ve piknik alanlarında yaşayan insan ve hayvanların kanlarını emerek beslenirler, taşıdıkları mikrobu ve hastalığı bulaştırabilirler.
- * Vücudumuza yapışmış bir kene gördüğümüzde derhal en yakın sağlık kuruluşuna başvurmalıyız.
- * Keneler tarafından KKKA hastalığı bulaşanlar gerekli tedaviyi görmedikleri takdirde hayatlarını kaybedebilirler.

7. Ünite Elektronik Yüzyıl

Hepatit B (Sarılık):

- * Kan yoluyla, cinsel yolla ve dezenfekte edilmemiş cerrahi aletlerden bulaşır.
- * Karaciğer hücrelerini bozarak ölüme yol açabilir.

Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu (AIDS):

- * Gerek kan yoluyla gerekse cinsel yolla bulaşan AIDS'in henüz tedavisi bulunmamaktadır.
- * AIDS'e yol açan HIV virüsü, vücudun bağışıklık sistemini yok ederek bedenimizi savunmasız hâle getirir.

Grip:

- * İnsandan insana ve hayvandan insana bulaşan virüslerin sebep olduğu bulaşıcı bir hastalıktır.
- * Kuş gribi, ve domuz gribi çeşitleri vardır.

UYARI!

Aşı bulaşıcı hastalıklardan korunmak için en etkili yöntemlerden biridir.

EMEĞE SAYGI

Kazanım: Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.

- * Günlük hayatımızda kullandığımız pek çok ürün uzun ve yorucu bir süreçten geçerek bize ulaşır.
- * Bazı insanlar büyük emek verilerek hazırlanmış ürünleri izinsiz, yasadışı olarak kopyalayarak korsan ürün olarak piyasaya sürerler.
- * Korsan ürünler daha çok kitap, CD, DVD ve tekstil ürünlerinden oluşmaktadır. Geliştirilen bir araç, yapılan bir buluş ya da ortaya çıkarılmış marka ve eserlerin sahiplerinin haklarının korunması için telif ve patent hakkı kavramları ortaya çıkmıştır.

Telif Hakkı: Herhangi bir bilgi ve düşünce ürününün kullanılması ve yayılması ile ilgili hakların, belirli kişilere verilmesidir. Çember içindeki © harfi, üzerinde bulunduğu eserin telif haklarının korunduğunu gösterir.

Patent Hakkı: Bir buluş sahibinin buluşunu belli bir süre üretme, kullanma veya satma hakkına sahip olmasıdır.

Patent: Sahibine, izni olmadan başkalarının buluşunu kullanmasını, üretmesini ve satmasını belli bir süre engelleme hakkı vermektedir.

UYARI!

Ülkemizde patent konusunda yetkili kuruluş, Türk Patent Enstitüsü'dür.

- * Ülkemizde sanat ve müzik eserlerini korumak için de "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" çıkarılmıştır.
- * Kitap, CD, radyo ve televizyon gibi ürünlerin üzerinde telif hakkını koruyan bandrol adlı etiket bulunur.

Öğretmenin Sorusu

Karşon ürünlerin zararları nelerdir?

- Cevap:
- * Korsan satılan ürünün asıl sahibi emeğinin karşılığını alamamaktadır. Ürün sahibi gerekse ürünü pazarlayan kuruluşlar zarar etmektedir.
 - * Bilim, kültür, edebiyat ve sanat alanındaki ürünlerin korsanlarının yapılması bu alanlarda ortaya çıkarılacak yeni eserlerini oluşturulmasına engel olmaktadır.
 - * Korsanın önlenememesi yabancı sermaye yatırımını engellemektedir.

ATATÜRK'ÜN GÖSTERDİĞİ YOL

Kazanım: Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.

- * Mustafa Kemal, cumhuriyet öncesi geri kalmışlığın nedenlerinin bilim ve teknolojiye ayrılmak olduğunu saptamış ve bu nedenle uygar, çağdaş ve kalkınmış bir ulus olabilmek için bilim yolundan kesinlikle ayrılınmaması ve bilimin rehber edinilmesi gerektiğini vurgulamıştır.
- * Mustafa Kemal, ülkede bilimin yerleşmesi bilimsel çalışmaların yaygınlaşması gerektiğini düşünüyordu, bu amaçla eğitim alanında çeşitli yenilikler yaptı ve bazı kurumlar kurdu.

Aşağıda Atatürk'ün akılcılık ve bilim doğrultusunda yaptığı uygulamalara yer verilmiştir.

* Eğitim ve öğretim birliğinin sağlanması	* Türk Tarih Kurumunun kurulması
* Yeni Türk Harflerinin kabul edilmesi	* Türk Dil Kurumu'nun açılması
* İstanbul Üniversitesi'nin kurulması	* Millet Mektepleri'nin açılması
* Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nin kurulması	* Modern okulların yaygınlaştırılması

- * Osmanlı İmparatorluğu'ndan zayıf bir ekonomi devralan Türkiye Cumhuriyeti'nde Atatürk önderliğinde sanayi, tarım ve ulaşım alanlarında önemli gelişmeler meydana gelmiş, bu gelişmeler ülke ekonomisine çok büyük katkılar sağlamıştır.
- * Maden Tetkik Arama Enstitüsü kurularak ülkemizin sahip olduğu yeraltı kaynakları bilimsel yöntemlerle aranmaya ve işlenmeye başlanmıştır.
- * Tarımsal verimliliği artırmak ve tarımda bilimsel yöntemleri uygulamak amacıyla Ziraat Fakültesi açılmıştır.
- * Ülke savunması ve ülkenin ekonomik büyümesi için oldukça önemli olduğundan ulaşım alanında önemli çalışmalar yapılmıştır, bu konuda öncelikle demiryollarının yapımına önem verilmiştir.
- * Mustafa Kemal Atatürk: "İstiklal göklerde dir." sözü ile havacılığa önem verdiğine vurgu yapmış ve bu alanda önemli gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır.

SORU

"Hayatta en hakiki mürşit ilimdir."

"Öğretmenler yeni nesil sizin eserinizdir."

Atatürk'ün yukarıdaki ifadeleri,

- bilim insanının destekleneceği,
- ilerlemiş bir toplum hedeflediği,
- yayılmacılığa yönelik savaş sanayisinin oluşturulacağı yargılarından hangilerini destekler niteliktedir?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) I ve III D) II ve III

ÇÖZÜM

Atatürk "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" ve "Öğretmenler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır." ifadeleriyle bilimi ve bilim insanlarını desteklediğini belirtmiştir. Bu şekilde ilerlemenin sağlanabileceğini vurgulamıştır.

Atatürk "Yurtta barış, dünyada barış." sözü ile yayılmacılığı karşı olduğunu göstermiştir.

Cevap: B

A. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanlarına "D" yanlış olanlarına "Y" yazalım.

1. Ülkemizde buluş yapan insanların haklarını korumak amacıyla Türk Patent Enstitüsü kuruldu. D
2. Türkiye'de sanatçıların ve edebiyatçıların hakları kanun güvencesindedir. D
3. Bulaşıcı hastalıklardan biri de kanserdir Y
4. Mustafa Kemal Atatürk bilime ve bilim insanına önem vermiştir. D
5. Sosyal bilimlerdeki çalışmalar toplumsal hayata yön verir. D
6. Korsan ürünlerle sadece devletin mücadele etmesi gerekir. Y
7. Millet Mekteplerinin açılması ile eğitim ve öğretimde birlik sağlanmıştır. Y
8. Cumhuriyet Dönemi'nde Yeni Türk Harflerinin kabulünden sonra ülkemizde okuma yazma bilenlerin sayısında artış olmuştur. D
9. Mustafa Kemal Atatürk, sadece eğitim alanında yenilikler yapmıştır. Y
10. Cumhuriyet Dönemi'nde Ziraat Fakültesi'nin açılması ulaşım alanında yapılmış bir yeniliktir. Y
11. Mustafa Kemal Atatürk demir yolu ve hava yolu ulaşımına önem vermiştir. D
12. Türk Hava Kurumunun temeli Cumhuriyet Dönemi'nde atılmıştır. D
13. Ülkemizin ilk kadın pilotu, Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen'dir. D
14. Ülkemizde organ bağışı yapmak için en az 25 yaşında olmak gerekir Y
15. Aşı, bulaşıcı hastalıklardan korunmak için en etkili yöntemlerden biridir. D

1. Korsan kitap, cd veya program alınması veya kullanılması aşağıdakilerden hangisi üzerinde daha çok etkili olur?

- A) Yasal üreticilerin zarar görmesi
B) Bozuk ürünlerin iade edilmesi
C) Korsan üretim yapanların azalması
D) Üretici haklarının korunması

Cevap: A

2.

Yukarıda görseli verilen kurumun aşağıdakilerden hangisini gerçekleştirdiği söylenemez?

- A) Teknik bilginin yaygınlaşmasına katkı sağlaması
B) Buluşların güvence altına alınması
C) Patent sisteminin yaygınlaştırılması
D) Korsan yayınların piyasaya sürülmesi

Cevap: D

3.

Son dönemlerde oldukça ilerleme sağlanan nanoteknoloji sayesinde; kurşun geçirmez, hafif, sıcak-soğuğa dayanıklı leke tutmayan kumaş üretimi gibi birçok alanda gelişmeler yaşanmıştır.

Bu anlatımda teknolojik gelişmenin hangi özelliği vurgulanmıştır?

- A) Bilimsel çalışmalara engel olması
B) İnsan yaşamını kolaylaştırması
C) Kültürel alışverişi kolaylaştırması
D) Bilgi birikimini artırması

Cevap: B

4. Aşağıdakilerden hangisi günümüzde yapılan buluşların tıp bilimine sağladığı faydalardan biri değildir?

- A) Lazerle ameliyat yapma
B) Vatandaşların sağlık hizmetlerini ücretsiz almasını sağlama
C) Acil durumlara etkili müdahale edecek cihazlar kullanma
D) Hastalıkları kısa sürede teşhis etme

Cevap: B

5.

Yukarıdaki görsellerde numaralandırılmış araçlardan hangisi diğerlerinden farklı bir amaca hizmet etmektedir?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: D

6. Bilimdeki gelişme, önceki dönemlerde de yaşayan insanların çalışmaları sonucunda üretilen ve oluşturulan birikimler sonucu bugünkü noktaya varmış ve gelecekte de daha ileri noktalara gidecektir.

Bu paragrafta bilimsel bilgilerle ilgili aşağıdakilerden hangilerine değinilmemiştir?

- I. Bilginin katlanarak çoğaldığına
II. Gelişmenin sürekli olduğuna
III. Birçok insanın katkı yaptığına

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Cevap: D

1. A	2. D	3. B	4. B	5. D	6. D
------	------	------	------	------	------

Aşağıdaki soruların cevaplarını karşılarında verilen boşluklara yazalım.

1.	Geçmişte yaşamış insan topluluklarına arasındaki ilişkileri sebep-sonuç ilişkisi içerisinde yer ve zaman göstereyerek inceleyen bilim dalı hangisidir?	Tarih
2.	İçinde yaşanılan doğal çevrenin özelliklerini, doğal çevre ile insan arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı hangisidir?	Coğrafya
3.	İnsanların duygu ve davranışlarını inceleyip bu duygu ve davranışları açıklamaya çalışan bilim dalı hangisidir?	Psikoloji
4.	Geçmişte yaşamış toplumların, fiziki ve kültürel özelliklerini inceleyen bilim dalı hangisidir?	Antropoloji
5.	Toprak ve su altında kalmış olan eski insan topluluklarına ait kalıntıları ve eserleri inceleyen bilim dalı hangisidir?	Arkeoloji
6.	Daha küçük ve daha hızlı ürünler oluşturmayı amaçlayan ve hayatın pek çok alanında insanların işlerini kolaylaştıran ürünler sunan bilim dalına ne denilir?	Nanoteknoloji
7.	Günümüzde konum belirlemedeki en büyük keşif nedir?	Küresel konumlandırma Sistemi (GPS)'dir.
8.	Bulaşıcı hastalıklara iki tane örnek veriniz.	Hepatit B, Kuş Gribi
9.	Göçmen kuşlardan insanlara doğrudan veya dolaylı yollardan bulaşabilen tehlikeli bir virüsün neden olduğu hastalık nedir?	Kuş Gribi
10.	Bir kişinin hayattayken kendi isteğiyle, tıbben yaşamı sona erdikten sonra doku ve organlarının başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesine ve bunu belgelendirmesine ne denilir?	Organ bağışı
11.	Ülkemizde hangi yaş aralığındaki insanlar kan bağışında bulunabilirler?	18-65 yaş aralığındaki insanlar
12.	Ülkemizde bir kişinin kan bağışında bulunabilmesi için en az kaç kilo olması gerekir?	50
13.	Daha önce bilinmeyen yeni bir bilgiye ulaşmaya ya da yeni bir yöntem geliştirmeye ne denilir?	Buluş
14.	Eserlerin üzerine yapıştırılarak devletçe belirli bir verginin kesildiğini gösteren etiketlere ne denilir?	Bandrol
15.	Bazı insanların başkalarının ortaya çıkardıkları ürünleri yasa dışı yollarla kopyalayarak ya da taklit ederek sattıkları ürünlere ne denilir?	Korsan ürün

1. Bir buluşun veya bu buluşu kullanma hakkının kime ait olduğunu gösteren belgeye patent denir.

Buna göre, bilimsel ve teknolojik alandaki icatlarına patent alan kimselerin doğrudan aşağıdakilerden hangisini hedeflediği söylenebilir?

- A) Eğitim sistemine katkıda bulunmayı
B) Akademik unvanları almayı
C) Korsan yayıncılığı yaygınlaştırmayı
D) Buluşunu kullanarak emeğinin karşılığını almayı

Cevap: D

2. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemin bir göstergesi sayılamaz?

- A) Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesini sağlaması
B) Üniversitelerin açılmasını teşvik etmesi
C) Türk dili ve tarihiyle ilgili çalışmalar yapılmasına öncülük etmesi
D) Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinin kurulmasını sağlaması

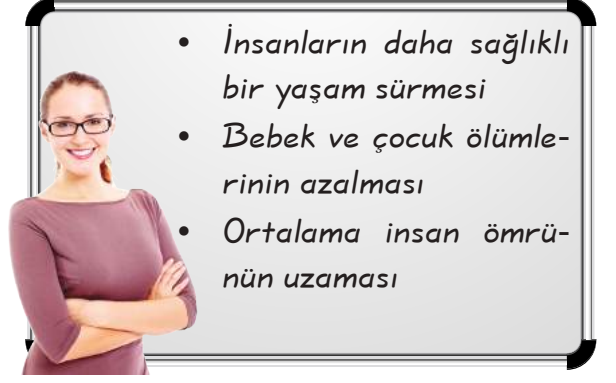
Cevap: A

3. Doku ve organ naklinin başarılı olabilmesi için gerekli olan zorunluluk, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Alıcı ve verici kişilerin aynı cinsten olması
B) Alıcı ve verici kişilerin aynı yaş grubunda olması
C) Alıcı ve verici kişilerin aynı aileden olması
D) Alıcı ve verici kişilerin kan gruplarının ve dokularının uyuşması

Cevap: D

4.

Tahtada yazılan durumlar daha çok aşağıdaki bilim dallarından hangisinin gelişmesine bağlıdır?

- A) Tıp
B) Kimya
C) Psikoloji
D) Fizik

Cevap: A

5.

"Ağır ve kesin bir kararın doğruluğuna inanmadan önce kararı bütün yönleriyle ele almak ve değerlendirmek gerekir."

Bu söz, Mustafa Kemal'in hangi yönünü daha çok ön plana çıkarmıştır?

- A) Çok yönlü olma
B) İleri görüşlü olma
C) Araştırmacı ve sorgulayıcı olma
D) Sezgilere göre davranma

Cevap: C

6.

Yurttaşlarım! Yurdumuzu Dünya'nın en gelişmiş ve çağdaş ülkeleri düzeyine çıkaracağız.

Mustafa Kemal Atatürk bu sözleri, Türk ulusunun hangi özelliğine güvenerek söylemiştir?

- A) Çalışkanlığı
B) Cesaretliği
C) Dürüstlüğü
D) Yardımseverliği

Cevap: A

7. * Harita bilgisi

* Yer – yön bilgisi

* Paralel – meridyen bilgisi

* Yerçekilleri bilgisi

Yukarıda verilen ifadeler aşağıdaki bilimlerden hangisinin ilgi alanına girer?

- A) Tarih B) Coğrafya
C) Psikoloji D) Sosyoloji

Cevap: B

8.

Ürünlerde üretici firma tarafından verilen değişik kalınlıktaki çizgilerden oluşur. bilgisayara okutulunca o ürüne ait bilgilere ulaşılır. bir ürünün kimlik kartı sayılabilir.

Yukarıdaki paragrafta boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) ürün B) korsan
C) barkod D) yasa

Cevap: C

9. Bir kişi ülkemizde, yeni bir ürün ya da buluş elde ettiğinde bunun başkaları tarafından taklit edilmesini engellemek istiyorsa aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?

- A) O kişilerle kavga etmelidir.
B) Türk Patent Enstitüsü'ne başvurmalıdır.
C) Ürünü herkesten saklamalıdır.
D) Mahkemelere başvurmalıdır.

Cevap: B

10. Bir ürün insanların hizmetine sunulunca ya kadar uzun bir süreçten geçer. Hem maddi hem manevi emek harcanır. Bazı insanlar ise başkalarının emekleri üzerinden basit kazanç sağlayarak izinsiz yasa dışı yollarla ürün üretirler.

Yukarıdaki bilgiye göre taklit edilen ürüne ne ad verilir?

- A) Korsan B) Eser
C) Yasa D) Telif

Cevap: A

11.

İnternet

Gazete

Radyo

Televizyon

Yukarıdaki teknolojik ürünlerden hangisi daha hızlı bilgi akışı sağlar?

- A) I B) II C) III D) IV

Cevap: A

12. Aşağıdakilerden hangisi kuş gribinden korunmanın yollarından biri değildir?

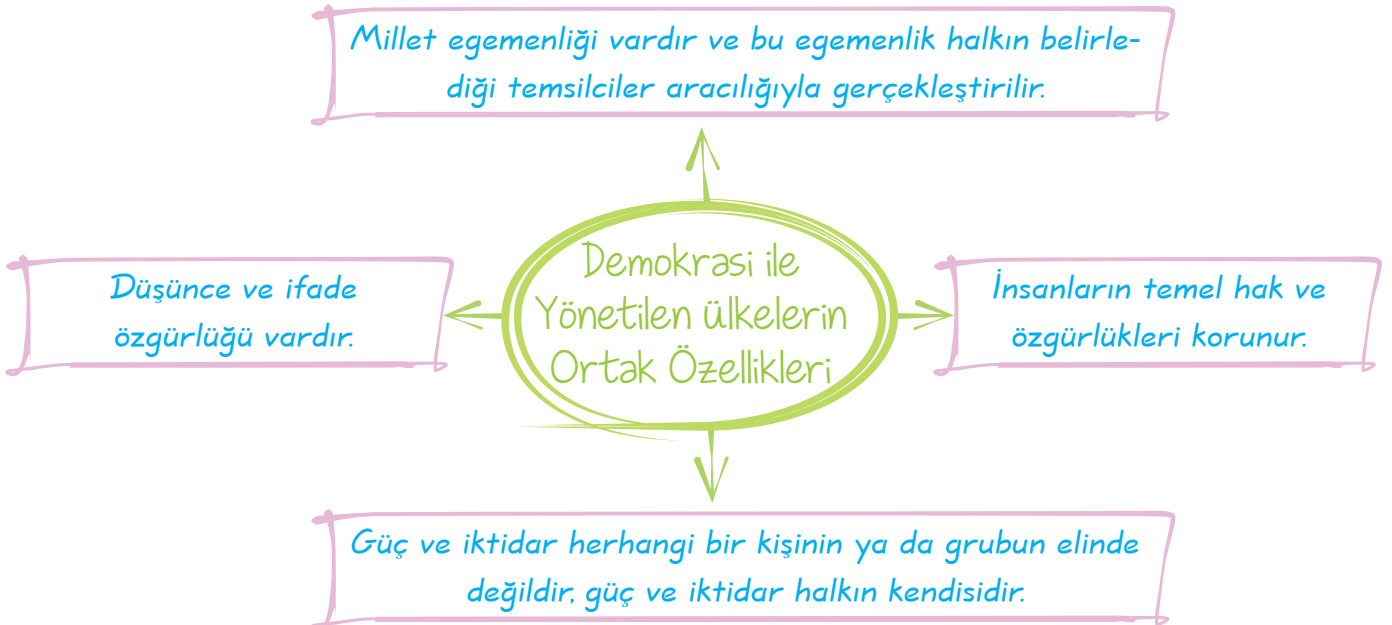
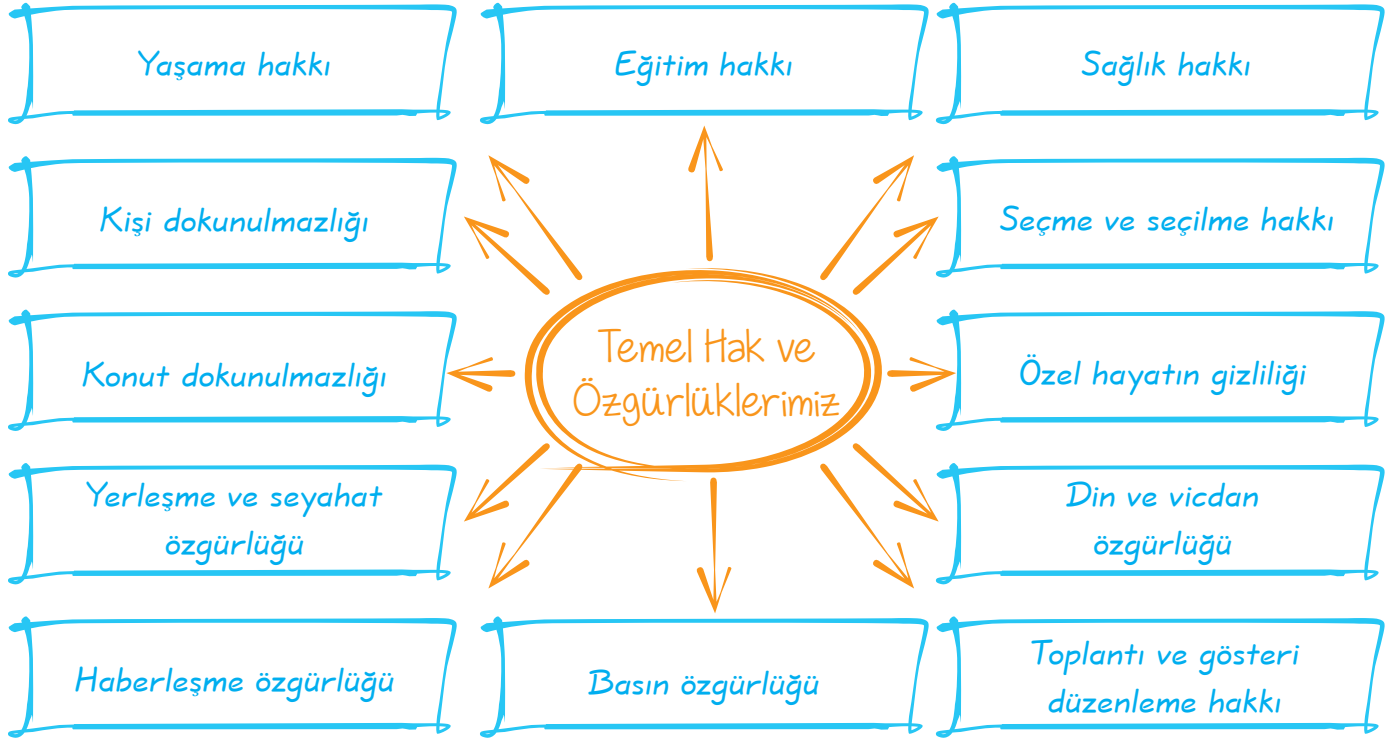
- A) Kanatlı hayvan etleri ve yumurtaları iyice pişirilmelidir.
B) Hijyen kurallarına uyulmalı, eller sık sık bol su ve sabunla yıkanmalıdır.
C) Hasta ve ölmüş hayvanlarla temastan kaçınılmalıdır.
D) Kırmızı et yenmemelidir.

Cevap: D

1. D	2. A	3. D	4. A	5. C	6. A	7. B	8. C	9. B	10. A	11. A	12. D
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------

ETKİNLİK

A. Aşağıdaki şemalarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

B. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların sonuna "D" yanlış olanların sonuna "Y" yazalım.

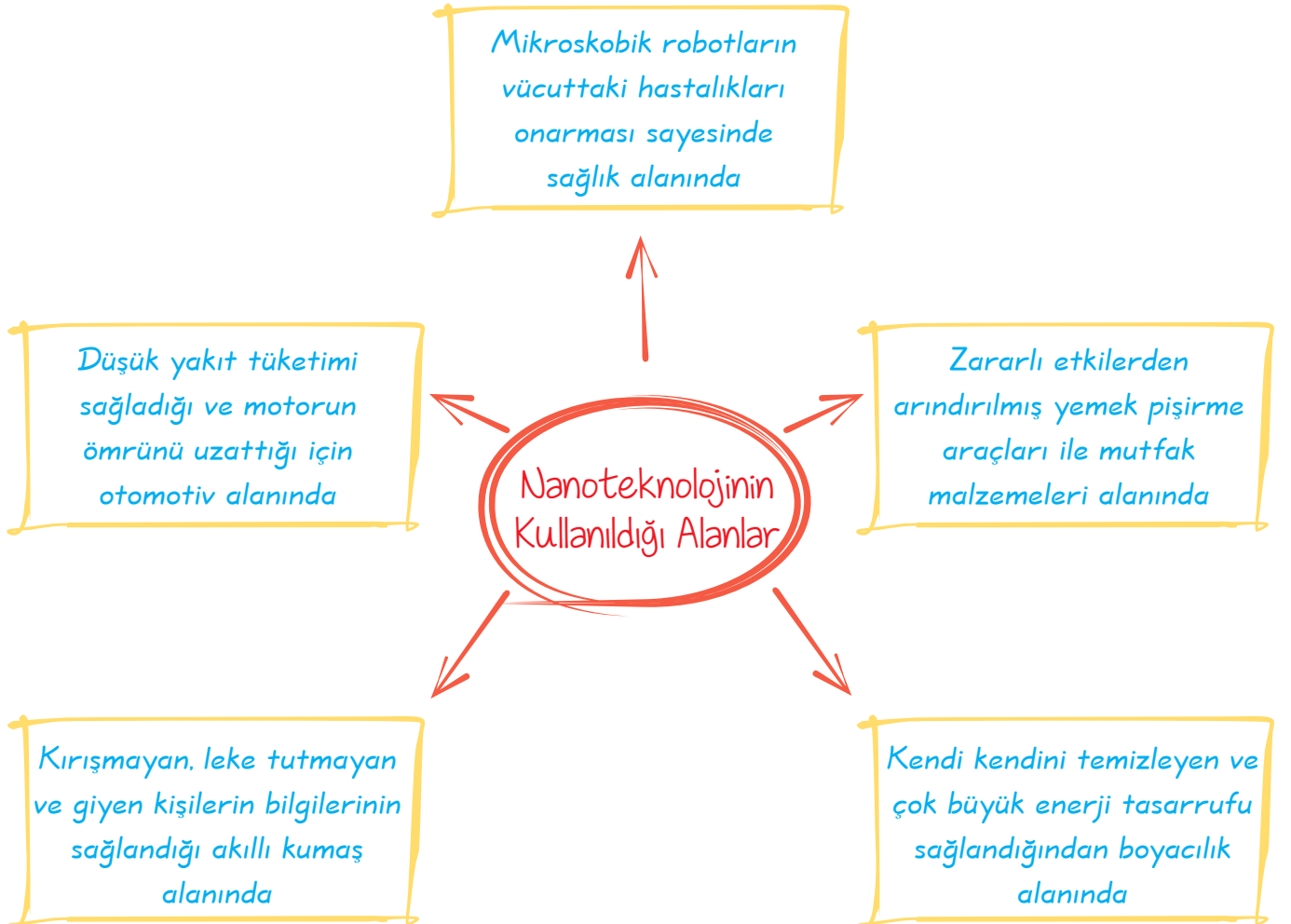
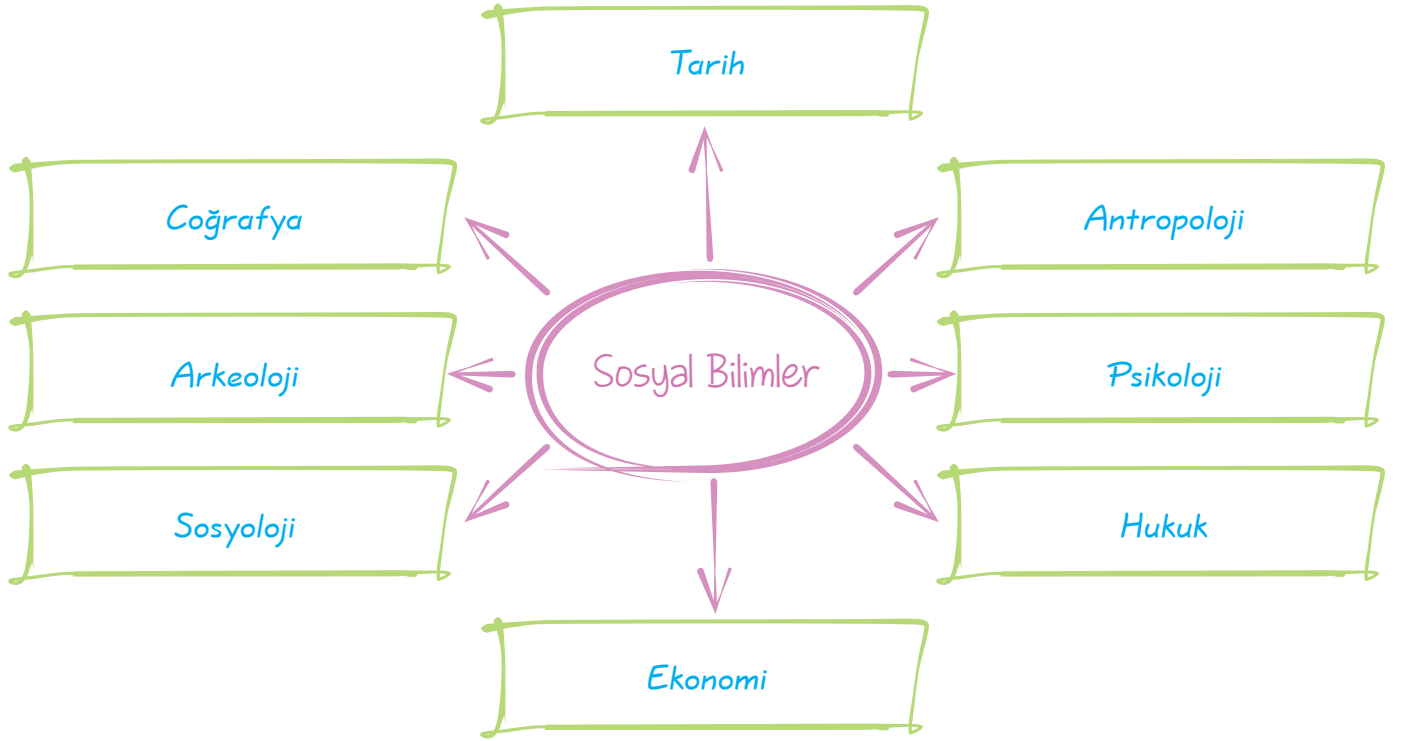
1. Demokrasi halk egemenliğine dayanan yönetim şeklidir. D
2. Ülkemizde kadınlar cumhuriyetin ilanından önce seçme ve seçilme hakkına sahip olmuşlardır. Y
3. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde milletvekili ya da parlamenter olarak adlandırılan temsilciler, seçim yoluyla belirlenir. D
4. Demokratik yönetimlerde ülke yönetimine ancak zengin ve soylu kişiler aday olabilir. Y
5. Türk demokrasi tarihinin modern anlamda ilk belgesi Magna Carta'dır. Y
6. 1876 yılında Batılı tarzda ilk anayasa olarak kabul edilen Kanun-i Esasi ile cumhuriyet yönetimine geçilmiştir. Y
7. "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." ilkesi 23 Nisan 1920'de açılan TBMM'nin aldığı bir karardır. D
8. Demokratik yönetimler temel hak ve özgürlükleri dikkate alırlar. D
9. Anayasamıza göre herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kimse ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, dinî inanç ve kanatlerden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. D

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ya da kelime grupları ile tamamlayalım.

Demokrasi	teokrasi	Veda Hutbesi	Monarşi
Fransız ihtilali	güçler ayrılığı	eşitlik	Magna Carta

1. Monarşi tüm yetkilerin ve güçlerin tek kişide toplandığı yönetim biçimidir.
2. Hz. Muhammed, insan haklarıyla ilgili ifadelerini Veda Hutbesi 'nde söylemiştir.
3. Bir ülkenin dinî kurallara göre yönetilmesine teokrasi denir.
4. Eşitlik herkesin yasalar önünde bir sayılıp ayırım yapılmaması ilkesidir.
5. Demokrasilerde; yasama, yürütme ve yargı güçleri ayrıdır. Buna güçler ayrılığı ilkesi denir.
6. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde halk, memnun olmadığı yöneticileri seçimle değiştirebilir.
7. 1215 yılında İngiltere'de Kral John (Jon) ile soylular arasında yapılan sözleşme Magna Carta 'dır.

Ç. Aşağıdaki şemalarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayalım.

D. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların sonuna "D" yanlış olanların sonuna "Y" yazalım.

1. Sosyoloji, psikoloji, arkeoloji, felsefe gibi bilimler, sosyal bilimlere örnek olarak gösterilebilir. D
2. Sosyal bilimlerin tamamı, deney ve gözlemi bilimsel araştırma yöntemi olarak kullanır. Y
3. Her bilim dalının kendine özgü bir araştırma yöntemi vardır. D
4. Halil İnalcık; Türk tarihine, sosyal tarihçilik anlayışını getirerek büyük katkıda bulunmuştur. D
5. Geleceğin dünyasında teknoloji daha geri planda kalacak. Y
6. Dünya nüfusunun hızla artması bazı çevre sorunlarının da yaşanmasına neden olmuştur. D
7. Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle tıp bilimindeki buluşlar azalacaktır. Y
8. Kan ve organ bağıışı toplumdaki dayanışma ve yardımlaşmayı azaltır. Y
9. Türk Patent Enstitüsü, bir ürünün taklit edilmesini resmi olarak engelleyen bir kuruluştur. D
10. Mustafa Kemal Atatürk, bilimsel çalışmalara önem vermiştir. D

E. Aşağıdaki kavramları uygun olan açıklamalarla eşleştirelim.

1.	Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların tamamını inceleyen sosyal bilim dalıdır.
2.	Toprak veya su altında kalmış olan, eski insan topluluklarına ait kalıntıları ve eserleri inceleyen bilim dalıdır.
3.	Göçmen kuşlardan insanlara doğrudan veya dolaylı yollardan bulaşabilen tehlikeli bir virüsün neden olduğu hastalıktır.
4.	Daha önce bilinmeyen bir bulguya ulaşmadır.
5.	Dünyayı saran ağlardan oluşan bir iletişim ağıdır.

a	Hukuk
b	Arkeoloji
c	Teknoloji
ç	Kuş gribi
d	Buluş

1. a 2. b 3. c 4. d 5. ç

1. I. Kişiden kişiye değişebilir.
 II. Bana göre, sana göre, en güzel, en çok gibi cümlelerle ifade edilebilir.
 III. İnsanların bireysel düşüncelerini yansıtır.
 IV. Bilimsel verilere dayandırılabilir.
 Yukarıda verilenlerden hangisi görüş ile ilgili yanlış bir bilgidir?

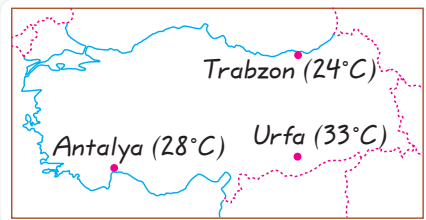
A) I B) II C) III D) IV

Cevap: D

2. Aşağıdakilerden hangisi "olgu" cümlesidir?
 A) İzmir, Ege'nin en güzel şehridir.
 B) İstanbul 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmiştir.
 C) En kolay ders Türkçedir.
 D) Ankara'nın insanları çok sıcak kanlıdır.

Cevap: B

3.

Yukarıdaki Türkiye haritasının üzerinde Antalya'nın Şanlıurfa'dan düşük, Trabzon'dan yüksek sıcaklığa sahip olmasının nedeni sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Denizellik - Enlem
 B) Boylam - Karasallık
 C) Enlem - Boylam
 D) Denizellik - Boylam

Cevap: A

4. I. Güneyden esen rüzgârların sıcak olması
 II. Doğu Anadolu'nun İç Anadolu'dan soğuk olması
 III. Sinop'un Ankara'dan sıcak olması
 Yukarıda verilen durumların nedeni aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

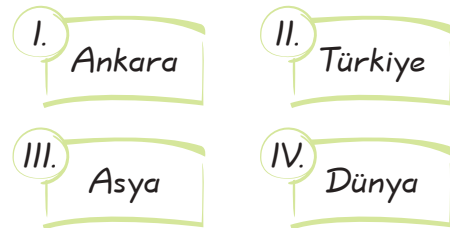
I	II	III
A) Matematik konum	Özel konum	Özel konum
B) Özel konum	Matematik konum	Matematik konum
C) Matematik konum	Özel konum	Matematik konum
D) Özelm konum	Özel konum	Matematik konum

Cevap: A

5. Aşağıdakilerden hangisi büyük ölçekli haritaların özelliklerinden biri değildir?
 A) Geniş alanları göstermesi
 B) Ayrıntının fazla olması
 C) Küçültme oranının az olması
 D) Hata oranının az olması

Cevap: A

6.

Yukarıda aynı boyuttaki kağıtlara verilen yerlerin haritaları çizildiğinde hangisinin hata oranı daha fazla olur?

A) I B) II C) III D) IV

Cevap: D

7. I. Taşınabilir sanat eserlerinin yapılması
II. Uzun süreli hapis cezalarının olmaması
III. Mimari yapılara rastlanmaması
İslamiyet Öncesi Türklerde yukarıda verilen durumlardan hangilerinin göçebe hayatın sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) I ve II
C) II ve III D) I,II ve III

Cevap: D

8. Türk devlet geleneğine göre hükümdarlık tanrı tarafından hükümdar ailesine verildiği için hükümdar ailesine mensup bütün erkeklerin yönetimde söz sahibi olma hakkı vardı.

Bu durum aşağıdakilerden hangisine ortam hazırlamıştır?

A) Taht kavgalarının yaşanmasına
B) İpek Yolu'na hâkim olunmasına
C) Çin ile ilişkilerin artmasına
D) Devletin güçlenmesine

Cevap: A

9. İslamiyet öncesi Türk devletlerinde hattunda yönetimde etkilidir diyen bir sosyal bilgiler öğretmeni bu görüşüne kanıt olarak aşağıdakilerden hangisini gösterebilir?

A) Kadınların çadırlar kurmasını
B) Kadınların ticari faaliyetleri yönetmesini
C) Kurultay adı verilen meclise hükümdarın eşinin de katılması
D) Tek eşliliğin yaygın olması

Cevap: C

10. * Mani dinini kabul etmişlerdir.

* Onlu sisteme göre ilk düzenli orduyu kurmuşlardır.

* Orhun Abidelerini dikmişlerdir.

Yukarıda verilen özellikler aşağıdaki Türk devletlerinden hangisine ait değildir?

A) Avrupa Hunları
B) Kutluk
C) Uygurlar
D) Asya Hunları

Cevap: A

11. Gazneli Mahmut Şii Büveyhoğullarının baskısı altında bulunan halifeyi baskıdan kurtarmış. Bu olaydan sonra halife Gazneli Mahmut'a "Sultan" unvanını vermiştir.

Bu durum aşağıda verilenlerden hangisine ortam hazırlamıştır?

A) Ülkede iç karışıklıkların yaşanmasına
B) Gaznelilerin Türk-İslam dünyasındaki itibarın artmasına
C) Anadolu yönünde akınlar yapılmasına
D) İslamiyet'in Arabistan dışına yayılmasına

Cevap: B

12. Büyük Selçuklu Devleti'nin yaptığı aşağıdaki savaşlardan hangisi Anadolu'da Türk nüfusunun artmasına ortam hazırlamıştır?

A) Dandanakan
B) Katvan
C) Malazgirt
D) Bağdat Seferi

Cevap: C

1. D	2. B	3. A	4. A	5. A	6. D	7. D	8. A	9. C	10. A	11. B	12. C
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------

1. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde yapılan ekonomik faaliyetlerle ilgili doğru bir bilgi değildir?

- A) Tarım sektöründe çalışan nüfusun giderek artması
- B) Sanayi faaliyetlerinin ülke genelinde yaygın olması
- C) Hizmet sektöründe çalışan nüfusun son yıllarda artması
- D) Modern tarım yöntemlerinin yaygınlaşmaya başlaması

Cevap: A

2. Ülkemizde tarımdan daha fazla gelir elde etmek için aşağıdakilerden hangisini yapmak uygun değildir?

- A) Sulama şartlarının geliştirilmesi
- B) Gübrelemenin yaygınlaştırılması
- C) Otlakların tarım alanına dönüştürülmesi
- D) Kaliteli tohum kullanımının yaygınlaştırılması

Cevap: C

3. Güneydoğu Anadolu Projesi bölgeye yapılan yatırımları artırmış birçok sanayi tesisi açılmıştır.

Buna göre bölge ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Halkın gelir düzeyi artmıştır.
- B) Bölge dışına göçler artmıştır.
- C) Yeni iş imkânları doğmuştur.
- D) Çiftçinin tarlasından aldığı verim artmıştır.

Cevap: B

4. Aşağıdakilerden hangisi ihrac ürünlerimiz arasında yer almaz?

Fındık

Üzüm

İncir

Muz

Cevap: D

5. Aşağıdaki tabloda 2005-2006 yıllarına ait bazı ürünlerin ithalat miktarları milyon dolar cinsinden verilmiştir.

İthalat ürünleri	2005	2006
Canlı hayvan	1.100	1.260
Yakıtlar, yağlar	1.985.017	2.313.997
Demir - çelik	676.416	1.273.847

Yukarıdaki tabloya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Canlı hayvan ithalatımız artmıştır.
- B) İthalatı en fazla artan demir - çeliktir.
- C) İthalatımızın en çok olduğu ülke Almanyadır.
- D) Yakıtlar ve yağlar en fazla ithal ettiğimiz ürünlerdir.

Cevap: C

6. 1215 yılında imzalanan İngiltere'de kralın yetkilerini sınırlandırırken halka hak ve özgürlükler tanıyan belge aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Amerikan Bağımsızlık Bildirisi
- B) Tanzimat Fermanı
- C) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- D) Magna Carta Libertatum

Cevap: D

7.

Aşağıdakilerden hangisi demokrasi anlayışını benimsemiş bir ailenin uygulamaları arasında gösterilebilir?

- A) Çocukların görüşlerine değer verilmemesi
- B) Sadece babanın kararları alması
- C) Çocukların babanın isteklerini yerine getirmesi
- D) Aile içi konularda aile bireylerinin bir araya gelerek karar vermesi

Cevap: D

8. Demokrasinin kaçınılmaz ilkelerinden biri de eşitlik ilkesidir.

Buna göre aşağıda verilenlerden hangisi demokrasinin eşitlik ilkesine uygun değildir?

- A) Herkesin aynı oranda haklardan yararlanması
- B) Hiç kimsenin ayrıcalığının olmaması
- C) Eğitim hakkının sadece erkeklere verilmesi
- D) Dil, ırk, renk, din, mezhep ayrımı yapılmadan herkesin yasalar önünde eşit olması

Cevap: C

9. Aşağıda verilenlerden hangisi nanoteknolojinin sağlık alanındaki uygulamalarından biri olabilir?

- A) Düşük yakıt tüketimi sağlaması
- B) Kendi kendini temizleyen boyaların yapılması
- C) Mikroskopik robotların vücutta hastalıkları onarması
- D) Kırılmayan elbiselerin yapılması

Cevap: C

10.

Ahmet

Yaptığım araştırma sonrasında bulunduğum bölgenin yer-yüzü şekillerinin iklim şartlarını etkilediğini ve bu durumun da bitki çeşitliliğinde etkili olduğunu fark ettim.

Buna göre, Ahmet bu bilgilere aşağıdaki sosyal bilimlerden hangisini kullanarak ulaşmıştır?

- A) Tarih
- B) Felsefe
- C) Hukuk
- D) Coğrafya

Cevap: D

11. Bugün teknolojik olarak geçmişten daha ileri bir düzeydeyiz. Gelecekteki insanlarda bugüne göre daha ileri bir teknolojik seviyeye sahip olacaklardır.

Buna göre;

- I. Teknoloji sürekli bir gelişim hâlinindedir.
- II. Teknolojik gelişmeler insan hayatını olumsuz etkilemektedir.
- III. Teknoloji sadece sanayi alanında gelişmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III

Cevap: A

12. Tıptaki yeni buluş ve gelişmelerin insan hayatında aşağıdaki alanlardan hangisine etki yaptığı söylenemez?

- A) Hastalıkların yayılmadan ortadan kaldırılması
- B) Sağlık sorunlarının daha rahat çözülmesi
- C) Ülkeler arasındaki siyasi sorunların giderilmesi
- D) İnsanların yaşam kalitelerinin artması

Cevap: C

1. A	2. C	3. B	4. D	5. C	6. D	7. D	8. C	9. C	10. D	11. A	12. C
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------